

Hof van Cassatie van België

Jaarverslag 2015

Redactie

M. Regout – M. Timperman – A. Meulder – F. Parrein

De algemene vergadering van het Hof heeft op 24 maart 2016 het verslag goedgekeurd. De korpsvergadering van het parket bij het Hof heeft dit gedaan op 9 maart 2016.

Voorwoord – Vorwort	11
Voorwoord	12
Vorwort	19
Voorstelling van het Hof van Cassatie	26
Algemene Voorstelling	27
Het Hof van Cassatie en andere rechtscolleges	29
<i>Algemeen</i>	29
<i>Belgische magistraten bij het Benelux-Gerechtshof</i>	30
Het Hof van Cassatie en instellingen op Europees niveau	30
Internationale betrekkingen	30
Personalia	33
Belangrijke arresten van het Hof	35
Burgerlijk recht	36
<i>Familierecht</i>	36
- Nalatenschap – Aanvaarding door de schuldeiser uit hoofde en in de plaats van de schuldenaar die verwerpt – Voorwaarden	36
- Nalatenschap – Schenkingen en testamenten – Vervreemding aan een erfgerechtigde in de rechte lijn – Wettelijk vermoeden van een gift	36
<i>Zakenrecht</i>	37
- Bezit – Werkzaamheden uitgevoerd door een bezitter te goeder trouw	37
<i>Verbintenissen</i>	39
- Verrijking zonder oorzaak – Subsidiair karakter	39
- Bewijs – Begin van bewijs door geschrift – Wettelijk begrip waarschijnlijkheid	39
<i>Buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht</i>	40
- Schade – Schadeloosstelling – Doorbetaling wedde overheid – Vaststellingen geneeskundige dienst	40
- Algemene rechtsbeginselen – Fraus omnia corrumpit – Aansprakelijkheid van het slachtoffer door nalatigheid of onvoorzichtigheid – Opzettelijk misdrijf – Artikel 1384, derde lid, Burgerlijk Wetboek – Onweerlegbaar vermoeden van aansprakelijkheid van de aansteller – Gevolg	41
<i>Bijzondere overeenkomsten</i>	42
- Huur van goederen – Huishuur – Einde – Opzegging door verhuurder – Tegenopzegging door huurder – Recht op vergoeding	42
- Lastgeving – Bevoegdheid van de lasthebber – Gehoudenheid van de lastgever – Rechtsvordering – Bekrachtiging	43
- Handelshuur – Huurhernieuwing – Ongegrond verklaarde weigering – Nieuwe voorwaarden – Toepasselijkheid	43
- Handelshuur – Herziening van de huur	44

<i>Verjaring</i>	44
- Termijnen – Artikel 2277 Burgerlijk Wetboek – Commissielonen	44
Economisch recht	46
<i>Handelsrecht</i>	46
- Vrijheid van handel en nijverheid – Openbare orde – Niet-concurrentiebeding – Matiging door de rechter	46
- Vrijheid van handel en nijverheid – Openbare orde – Niet-concurrentiebeding – Matiging door de rechter	47
<i>Insolventie en vereffening</i>	48
- Faillissement – Boedelschuld – Schuld die voortvloeit uit saneringsplicht ten gevolge van een inbreuk op de milieuwetgeving	48
- Wet 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen – Buitengewone schuldeiser in de opschorting – Omvang	48
- Faillissement – Pauliaanse vordering (artikel 1167 BW) – Stilzitten van curator – Individuele vordering schuldeiser	49
- Faillissement – Boedelschuld – Tegeldemaking van de goederen – Verdeling van de gelden – Samenloop	49
- Faillissement – Boedel – Beheer door curator – Einde aan lopende overeenkomst – Overeenkomst die een zakelijk recht creëert	50
<i>Vennootschappen</i>	51
- Handelsvennootschappen – Naamloze vennootschappen – Vordering tot ontbinding wegens verlies van het maatschappelijk kapitaal – Ontvankelijkheidsvoorwaarden – Belanghebbende derde – Rechtsmisbruik	51
<i>Verzekeringen</i>	52
- WAM-verzekering – Gemeenschappelijk Waarborgfonds – Niet-verzekering – Burgerlijke partijstelling	52
- Verplichte verzekering BA motorrijtuigen – Vergoeding op grond van artikel 29bis – Contractueel verhaal van de verzekeraar	52
- Landverzekeringen – Landverzekeringsovereenkomst in het algemeen – Toepassingsgebied – Luchtvaartverzekeringen	53
<i>Mededinging en marktpraktijken</i>	54
- Solden – Sperperiode – Verbod om prijsverminderingen aan te kondigen – Verenigbaarheid met het EU-recht	54
<i>Transportrecht</i>	56
- Luchtvervoer – Aansprakelijkheidsvordering tegen de vervoerder	56
<i>Andere uitspraken in economisch recht</i>	57
- Toerisme – Reisovereenkomst – Bijstandsplicht reisorganisator – IJslandse vulkaan Eyjafjallajökull	57
- Tussenpersonen – Handelsagentuur – Beëindiging om dringende reden – Aanvang termijn van zeven werkdagen uit artikel 19, tweede lid, Wet Handelsagentuur	57
- Internationale handelskoop – INCO-terms	58
Fiscaal recht	59
<i>Algemeen</i>	59
- Bewijsvoering – Onrechtmatig verkregen bewijs – Bewijsuitsluiting – Draagwijdte	59
- Bewijsvoering – Onrechtmatig verkregen bewijs – Begrip – Toetsing door de rechter	60

<i>Inkomstenbelasting</i>	61
- Personenbelasting – Bedrijfsinkomsten – Bezoldigingen – Voordeel van alle aard – Verzekeringspremie	61
- Vennootschapsbelasting – Beroepskosten – Kosten n.a.v. de verwerving van interesten van Italiaanse oorsprong – Italiaanse bronbelasting – Belgisch-Italiaanse overeenkomst tot het vermijden van dubbele belasting – Forfaitaire aftrek van 15 pct. op de Belgische belasting	62
- Vennootschapsbelasting – Beroepskosten – Aftrekbaarheidsvoorwaarden	62
- Personenbelasting – Beroepsinkomsten – Voorzieningen voor risico's en kosten – Vereenvoudigde boekhouding	63
<i>Belasting over de toegevoegde waarde</i>	64
- Verzet tegen dwangbevel – Hoger beroep – Vordering tot consignatie – Voorwaarden – Toezicht door het hof van beroep	64
Strafrecht en strafprocedure	65
<i>Strafrecht</i>	65
- Aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging – Handelingen zonder aanraking – Heimelijke video-opname van een naakte persoon	65
- Misdrijf – Toerekenbaarheid – Werknemer	66
<i>Strafprocedure</i>	66
- Herziening – Verwijzing na vernietiging – Beslissing uitgaand van een correctie-rechtbank zetelend in hoger beroep	66
- Rechten van de mens – EVRM - Artikel 6, 6.1 en 6.3 EVRM – Recht van verdediging - Recht op bijstand van een advocaat – Werking tussen particulieren	67
- Voorlopige hechtenis – Elektronisch toezicht – Fase van de regeling van de rechtspleging	68
- Herziening – Nieuw feit – Aanwending van een rechtsmiddel	68
- Cassatieberoep – Omvang – Niet-onderscheiden dictum	69
- Arrestatie – politieambtenaar – Geweld – Discriminatie	70
- Europees aanhoudingsbevel - Verzet – Kennisname veroordeling via betekening Europees aanhoudingsbevel – Bijkomende termijn van verzet – Aanvang – Voorlopige invrijheidstelling in het buitenland	71
- Onderzoek in strafzaken – Opsporingsonderzoek – Autonome informatie-inwinning – Proactieve recherche	72
- Cassatieberoep – Strafzaken – Berekening termijn om een memorie in te dienen	73
- Taalwet Gerechtszaken – Taal van de bestreden beslissing – Engelstalige en Franstalige woorden	73
- Verwijzing van een zaak naar een andere rechtbank – Gewettigde verdenking – Verklaringen van een persrechter	74
- Onderzoek in strafzaken – Bijzondere opsporingsmethoden – Burgerinfiltrant – Controle door de kamer van inbeschuldigingstelling – Nieuwe gegevens – Horen van onderzoeksrechters en BTS-officier	75
- Memorie in cassatie – Ontvankelijkheid – Kennisgeving – Herstelvordering – Aard van de maatregel – Kennisgeving	76
- Cassatieberoep – Door de veroordeelde ondertekend grievenschrift – Wet Strafvuiging	77
- Verzoek tot heropening van de rechtspleging – Verzoek tot voorlopige invrijheidsstelling	78
- Cassatieberoep van het openbaar ministerie – Afstand	79
- Cassatieberoep – Minnelijke schikking in strafzaken	80
- Cassatieberoep – Ontvankelijkheid – Herstelvordering ruimtelijke ordening en milieu – Aard van de maatregel – Betekening	80

- Europees aanhoudingsbevel – Uitzondering op de specialiteitsregel – Toestemming van de overgeleverde persoon – Tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf of van een vrijheidsberovende maatregel	82
- Recht op bijstand van een advocaat – Keuze van de advocaat	82
- Bevel tot aanhouding – In vrijheid gelaten of gestelde verdachte	83
- Onrechtmatig bewijs – Wet die de regels vaststelt voor de uitsluiting van het onrechtmatig verkregen bewijsmateriaal	84
- Samenstelling van de rechtbank die de beslissing heeft uitgesproken – Onpartijdigheid	86
- Europees aanhoudingsbevel – Kamer van inbeschuldigingstelling – Arrest over de uitvoerbaarverklaring – Cassatieberoep in de gevangenis door de gedetineerde – Ontvankelijkheid	87
- Territoriale bevoegdheid van de Belgische rechtscolleges – Witwassen	87
- Cassatieberoep – Memorie – Ontvankelijkheid– Handtekening door advocaat met vermelding “op vordering en naar ontwerp”	88
- Cassatieberoep – Strafzaken – Partij die cassatieberoep kan instellen – Overleden beklaagde	89
- Taalgebruik – Verzoek om taalwijziging – Weigering – Omstandigheden van de zaak	90
- Rechten van de mens – Artikel 8 EVRM – Persoonlijke levenssfeer – Opnemen van privé-communicatie waaraan men deelneemt zonder medeweten van de andere deelnemers – Gebruik van zulke opname met het oog op de bewijsvoering – Beroepsgeheim – Advocaat – Gesprekken tussen een advocaat en zijn cliënt	91
- Onderzoek in strafzaken – Artikel 46bis Wetboek van Strafvordering – Plicht van een verstrekker van een elektronische communicatiedienst tot medewerking met de procureur des Konings – Dwangmaatregel – Territoriaal aanknopingspunt met België – Geen uitoefening van extraterritoriale rechtsmacht – Yahoo-zaak	91
- Jeugdbescherming – Minderjarige – Beschikking tot vrijheidsbeneming – Onwettigheid wegens miskenning recht van verdediging – Sanctie – Toepassing artikelen 1, 1°, en 2 Voorlopige Hechteniswet	93
- Europees aanhoudingsbevel – Tenuitvoerlegging – Facultatieve weigeringsgrond – Rechtmatig belang	94
- Voorlopige hechtenis – Handhaving – Betekening van een bevel tot aanhouding – Termijn – Samenloop van een gerechtelijke en een bestuurlijke aanhouding – Feiten die behoren tot eenzelfde feitencomplex	95
- Taalgebruik – Overmacht – Recht van verdediging	96
<i>Straf en strafuitvoering</i>	96
- Straf – Strafmaat – Motivering	96
- Hof van assisen – Verzachtende omstandigheden – Straftoemeting – Uitspreken van een hogere straf voor eenzelfde feit dan de correctionele rechtbank	97
- Verbeurdverklaring	98
- Uitwissing van veroordelingen – Gevolgen – Stukken waarop het Hof vermag acht te slaan – Uittreksel uit het strafregister	99
- Recht van verdediging – Artikel 6.1 EVRM – Toepassingsgebied – Strafvorderingsrechtbank – Verzoek tot voorlopige invrijheidstelling om medische redenen – Niet-tijdige beslissing – Formele motivering	100
- Verzoek tot opschorting van de uitspraak – Impliciet subsidiair verzoek om uitstel	100
<i>Andere uitspraken in strafrecht</i>	101
- Vreemdeling – Maatregel tot verwijdering – Beslissing de zaak met gesloten deuren te behandelen	101
Sociaal recht	102

<i>Arbeidsrecht</i>	102
- Arbeidsovereenkomst – Beëindiging door opzegging – Tijdstip van de beëindiging van de overeenkomst – Eenzijdige vrijstelling van het verrichten van prestaties – Houding die de werknemer daarna aanneemt	102
- Contractuele tewerkstelling in overheidsdienst – Ontslag – Wet Motivering Bestuurshandelingen – Beginsel van behoorlijk bestuur houdende de hoorplicht	103
<i>Socialezekerheidsrecht</i>	104
- Arbeidsongeschiktheid – Beoordeling van het vermogen tot verdienen – Weerslag van deeltijdse arbeid	104
Gerechtigd recht	105
<i>Procedure</i>	105
- Rechtsplegingsvergoeding – Kennelijk onredelijk karakter van de situatie – Dilatoir rechtsmiddel	105
- Verzoekschrift op tegenspraak – Door een derde namens de verzoeker ingestelde rechtsvordering	105
- Vordering – Ontvankelijkheid – Verzoek tot uitlevering naar België – Rechtsmacht van België – Schending van een door het EVRM beschermd recht	106
- Hoger beroep – Vorm – Bij conclusie ingesteld hoger beroep – Ontvankelijkheid	107
- Vonnissen en arresten – Algemeen – Nietigheid van een vonnis – Gevolgen voor de door dat vonnis bevolen onderzoeksmaatregelen	108
<i>Beslag en middelen tot tenuitvoerlegging</i>	109
- Immunitet van tenuitvoerlegging vreemde Staten – Afstand van recht	109
- Dwangsom – Uitvoerbaarverklaring – Niet-nakoming van de hoofdveroordeling in het buitenland	110
<i>Collectieve schuldenregeling</i>	110
- Herroeping – Verdeling van het saldo van de rekening	110
<i>Andere uitspraken in gerechtelijk recht</i>	111
- Territoriale bevoegdheid van de Belgische rechtscolleges – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Koop van roerende zaken	111
- Immunitet van rechtsmacht van de Staten en van hun lichamen – Handelingen gesteld in de uitoefening van de publiekrechtelijke macht - Beoordelingscriteria	111
Tuchtrecht	111
- Advocaat – Vonnissen en arresten in tuchtzaken – Rechterlijke macht	111
- Advocaat – Cassatieberoep tegen de Ordre des barreaux francophones et germanophone – Ontvankelijkheid	112
- Advocaat – Orde van advocaten – Burgerlijke partij – Miskenning van de beroepsbelangen door een persoon die geen advocaat is	113
Publiek en administratief recht	113
<i>Algemeen</i>	113
- Openbare instelling – Begrip – Architect	113
<i>Stedenbouw</i>	114
- Vlaams Gewest – Herstelvordering – Advies van de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid – Exceptie van onwettigheid – Gevolgen	114
- Herstelvordering – Aard van de maatregel – Kennisgeving	115
- Herstelvordering – Aard van de maatregel – Betekening	115

<i>Vreemdelingen</i>	116
- Vreemdeling – Maatregel tot verwijdering – Beslissing de zaak met gesloten deuren te behandelen	116
<i>Andere uitspraken in publiek en administratief recht</i>	116
- Gemeenten – Bewijs van de bekendmaking door aanplakbrief - Aantekening in het speciaal register	116
Belangrijkste conclusies van het openbaar ministerie	117
Burgerlijk recht	118
<i>Familierecht</i>	118
<i>Zakenrecht</i>	118
<i>Verbintenissen</i>	118
<i>Buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht</i>	118
<i>Bijzondere overeenkomsten</i>	119
<i>Verjaring</i>	120
<i>Andere conclusies in burgerlijk recht</i>	120
Economisch recht	121
<i>Handelsrecht</i>	121
<i>Handelstussenpersonen</i>	121
<i>Insolventie en vereffening</i>	121
<i>Vennootschappen</i>	122
<i>Verzekeringen</i>	122
<i>Mededinging en marktpraktijken</i>	123
<i>Transportrecht</i>	123
<i>Andere uitspraken in economisch recht</i>	123
Fiscaal recht	123
<i>Algemeen</i>	123
<i>Inkomstenbelasting</i>	124
<i>Belasting over de toegevoegde waarde</i>	126
<i>Successierechten</i>	127
<i>Douane en accijnzen</i>	127
<i>Andere conclusies in fiscaal recht</i>	127
Strafrecht en strafprocedure	128

<i>Strafrecht</i>	128
<i>Strafprocedure</i>	128
<i>Straf en strafuitvoering</i>	131
<i>Andere uitspraken in strafrecht</i>	131
Sociaal recht	131
<i>Arbeidsrecht</i>	131
<i>Socialezekerheidsrecht</i>	133
Gerechtigd recht	134
<i>Materiële bevoegdheid van de rechter</i>	134
<i>Procedure</i>	135
<i>Beslag en middelen tot tenuitvoerlegging</i>	137
<i>Collectieve schuldenregeling</i>	137
<i>Andere uitspraken in gerechtelijk recht</i>	137
Publiek en administratief recht	138
<i>Grondwettelijk Hof</i>	138
<i>Raad van State</i>	138
<i>Stedenbouw</i>	138
<i>Andere uitspraken in publiek en administratief recht</i>	139
Openingsrede	140
Rede uitgesproken door Patrick Duinslaeger, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, op de plechtige openingszitting van 1 september 2015	141
Voorstellen <i>de lege ferenda</i>	142
Rapport van de procureur-generaal aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie	143
Het Hof van Cassatie in cijfers	159
Inleiding	160
Globale gegevens voor het kalenderjaar 2015	161
Gemiddelde voortgang van de zaken (doorlooptijd)	164
Gegevens per materie	165

<i>C- zaken</i>	165
<i>D- zaken</i>	168
<i>F- zaken</i>	168
<i>H- zaken</i>	171
<i>P- zaken</i>	171
<i>S- zaken</i>	174
<i>G- zaken</i>	177
<i>Bijzondere procedures</i>	178
Resultaat van de cassatieberoepen	179
<i>Cassatie in het algemeen</i>	179
<i>Cassaties per ressort</i>	181
Conclusie	184
Bijlage – Organigram en samenstelling van het Hof van Cassatie en het openbaar ministerie	185
Organigram en samenstelling van de zetel op 31 december 2015	186
<i>Organigram</i>	186
<i>Samenstelling</i>	186
Organigram en samenstelling van het openbaar ministerie op 31 december 2015	189
<i>Organigram</i>	189
<i>Samenstelling</i>	190
Referendarissen	190
Magistraten met opdracht	191
Organigram en samenstelling van de griffie op 31 december 2015	191
<i>Organigram</i>	191
- Personeelsbestand	191
- Verdeling van de personeelsleden per dienst (reële bezetting)	192
<i>Samenstelling</i>	193
Secretariaat van het parket	193
<i>Organigram</i>	193
<i>Samenstelling</i>	194
Secretariaat van de Eerste Voorzitter	194
Dienst overeenstemming der teksten en documentatiedienst	194

<i>Dienst overeenstemming der teksten</i>	194
<i>Documentatiedienst</i>	195
Bibliotheek	195
Steundienst	195
Bijlage – Lijst van de studies gepubliceerd in het jaarverslag van het Hof van Cassatie sinds 1998	196

Voorwoord – Vorwort

Voorwoord

De barbaarse misdaden van het afgelopen jaar, veroorzaakt door fanatisme, hebben ons land de ernst van de terreurdreiging duidelijk gemaakt. Deze aanslagen, waarvan geen enkele bevolking kan voorhouden dat zij ertegen gevrijwaard is, houden iedereen erg bezig. Er wordt beroep gedaan op de gerechtelijke overheden om, samen met de andere instellingen van het Rijk, de rechtsstaat en de vrijheden waaraan we gehecht zijn, te beschermen.

Een samenleving waarin de waarborg van de rechten niet is verzekerd en waarin de scheiding der machten niet is vastgelegd, heeft geen grondwet, aldus de tekst van artikel 16 van de Verklaring van de Rechten van de Mens en van de Burger van 26 augustus 1789. Die stelling heeft nog niets aan relevantie ingeboet : in de woelige tijden die wij doormaken, hangt de daadwerkelijke effectiviteit van de vrijheden die door de moderne Grondwetten worden afgekondigd, meer dan ooit af van het bestaan van een sterke, autonome rechterlijke macht die, net als de wetgevende en uitvoerende macht, uitgaat van de Natie.

Hoe essentieel de onafhankelijkheid van de rechter ook is, zij is niet absoluut. Het beginsel werd trouwens in artikel 151, § 1 van de Grondwet ingeschreven om de draagwijdte ervan af te bakenen : de waarborg heeft enkel betrekking op de uitoefening van de rechtsprekende bevoegdheid. Voor zijn organisatie en de aanwerving van het personeel dat hem ter beschikking wordt gesteld, is de rechterlijke macht tot op heden nog steeds ruimschoots afhankelijk van de twee andere machten. De wetgever neemt de bepalingen aan die de werking van Justitie regelen, terwijl de uitvoerende macht – al dan niet - de benodigde werkmiddelen en het vereiste personeel levert.

Ziedaar de gordiaanse knoop die justitie en politiek met elkaar verbindt. Bepaalde gevolgen daarvan zijn merkbaar: laatstgenoemde maakt zich zorgen over het gebrek aan verantwoordelijkheid dat zij wegens de gerechtelijke onafhankelijkheid aan eerstgenoemde toeschrijft, terwijl eerstgenoemde de chronische onderfinanciering hekelt waarvan zij het voorwerp is vanwege laatstgenoemde.

Het Hof van Cassatie is een gerechtelijke instelling en ondergaat bijgevolg hetzelfde lot als de hoven en rechtbanken. Het Hof onderscheidt zich echter van deze hoven en rechtbanken door de emblematische plaats die het inneemt aan de top van de Rechterlijke Orde en die het specifieke karakter aantoont van het toezicht dat het Hof uitoefent, meer bepaald de quasi-normatieve aard van zijn functie.

De opdracht van het Hof van Cassatie wordt bepaald door de Grondwet. Het Hof neemt kennis van het cassatieberoep dat een buitengewoon rechtsmiddel is. Het cassatieberoep, dat gericht is tegen een beslissing die niet meer vatbaar is voor verzet of hoger beroep, heeft als voorwerp een vordering die verschilt van deze die de partijen aan de feitenrechter hebben voorgelegd en die tot doel heeft de beslissing van de feitenrechter te laten vernietigen.

Als rechter over het rechtspunt dat aanleiding geeft tot uitlegging, oordeelt het Hof van Cassatie niet opnieuw over de feiten zoals ze door de feitenrechter werden vastgesteld en beoordeeld. Het Hof kan evenmin het recht toepassen op het feit om zelf uitspraak te doen over de betwisting : die toe-eigening zou in strijd zijn met de eigen bevoegdheid van het soevereine rechtscollege dat het bestreden arrest heeft gegeven. Het Hof kan weliswaar dat arrest vernietigen maar het komt het Hof niet toe zijn beslissing eraan in de plaats te stellen. Bijgevolg moet het Hof, wanneer het de vernietiging uitspreekt, in de regel de zaak verwijzen naar een ander rechtscollege dat vrij blijft in zijn uitlegging van het rechtspunt waarop de vernietiging betrekking had.

Die verdeling van de bevoegdheden tussen de cassatierechter en de feitenrechter is belangrijk voor de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Net omdat geen van beiden de totaliteit van de jurisprudentiële rechtsvinding in handen heeft, ontstaat er een evenwicht tussen beiden dat, door de concentratie van de rechterlijke macht in dezelfde handen te beletten, vermijdt dat de andere machten zijn almacht zouden moeten vrezen en, bijgevolg, in de verleiding zouden komen om zijn onafhankelijkheid te beperken.

Aldus draagt het Hof bij tot het evenwicht van de machten waarop onze rechtsstaten steunen overeenkomstig de theorieën van John Locke en Charles de Montesquieu. In België vertoont de cassatierechter het bijzondere kenmerk dat hij tot op heden nauwgezet het grondwettelijke verbod van een derde aanleg heeft nageleefd.

Op 22 oktober 2015 bracht het Staatshoofd ons een bezoek. Die gebeurtenis was niet alleen een teken van aanmoediging en erkenning maar had ook een diepere betekenis. De geschiedenis en het recht hebben immers een innige band gesmeed tussen de Monarchie en het opperste rechtscollege van de Rechterlijke Orde. De Koning en het Hof hebben niet alleen de gemeenschappelijke hoedanigheid van gestelde machten. Zij streven ook beiden, sinds de revolutie van 1830, hetzelfde doel na.

De Koning is het symbool en zelfs de behoeder van de nationale eenheid. De aan het Hof van Cassatie toevertrouwde opdracht is eveneens, zij het vanuit een andere invalshoek, een opdracht van eenheid. Rechtszekerheid en billijkheid vereisen dat de wet, het decreet, de ordonnantie, het besluit op dezelfde wijze begrepen worden op het gehele grondgebied of door de gehele gemeenschap waarop ze van toepassing zijn. Om niet in willekeur te vervallen, moet de rechtsregel, die wordt gekenmerkt door zijn dwingend karakter, dezelfde inhoud, dezelfde draagwijdte en dezelfde betekenis hebben, ongeacht de overheid die hem toepast en ongeacht degene voor wie hij bestemd is.

Om die reden heeft de Grondwetgever beslist dat er voor heel België slechts *één* Hof van Cassatie zou zijn. Indien zijn functie niet meer zou worden verzekerd, kan vermoed worden dat er geen zes maanden zouden voorbijgaan vooraleer de hoven en rechtbanken al hun gezag zouden verliezen. Er kan immers niet redelijkerwijs worden aanvaard dat twee identieke of soortgelijke zaken op tegenovergestelde of tegenstrijdige wijze zouden worden berecht.

In het verslag van vorig jaar werd gewezen op de dreiging die de onophoudelijke inflatie van cassatieberoepen in strafzaken sinds lang vormt voor de goede verwezenlijking, door het Hof, van zijn grondwettelijke opdrachten. In het afgelopen jaar kon een tegengestelde beweging worden waargenomen. Het is nog te vroeg om te bepalen of die gunstige ontwikkeling louter van conjuncturele aard is of eerder verband houdt met de inwerkingtreding, op 1 februari 2015, van de wet van 14 februari 2014 met betrekking tot de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken¹. Waarschijnlijk is er een verband. De wet, die steunt op de opvatting dat er geen gewettigd belang bestaat om een cassatieberoep in te stellen dat gedoemd is om te mislukken, heeft niet alleen tot doel de hoeveelheid strafzaken tot draaglijke aantallen te beperken, maar ook de kwaliteit van de aan het Hof voorgelegde middelen te verbeteren, zodat het Hof zich opnieuw volledig kan richten op die domeinen waar zijn werk dienstig kan zijn. De verplichte tussenkomst van een advocaat, de verplichting om het cassatieberoep aan de tegenpartij te betekenen, het strenger maken van voorwaarden en termijnen voor de neerlegging van de stukken, het invoeren van een vereenvoudigde procedure voor het verwerpen van lichtzinnige cassatieberoepen, streven dat dubbele doel na. Daarbij komt nog een nieuwe opleiding voor advocaten in cassatieprocedures in strafzaken, bepaald in artikel 425, § 1, tweede lid, van het Wetboek van Strafvordering, waarvoor de magistraten en referendarissen van het Hof en van zijn parket zich het afgelopen jaar, samen met de balies, hard hebben ingezet.

De leden van het Hof hebben zich niet afzijdig willen houden van de bezorgdheid waaraan de gehele gerechtelijke familie in het Brusselse Justitiepaleis uiting heeft gegeven tijdens de alarmdag van 20 maart 2015, op initiatief van de Vaste Vergadering van de Korpschefs. Sinds twee jaar is het departement Justitie elke autonomie inzake de werving van het personeel kwijtgespeeld. In dat opzicht wordt de Rechterlijke Orde gelijkgesteld met een overheidsadministratie. Geen enkele magistraat, referendaris, griffier of secretaris kan nog worden benoemd, aangeworven of bevorderd zonder toestemming van de inspectie van financiën. Die toestemming wordt pas verleend indien er voldoende middelen zijn om een beslissing te nemen waaraan kosten verbonden zijn. De algemene grondslag om dat structurele saldo te beoordelen, wordt gevormd door een wiskundig model voor het voorspellen van de kosten, dat geen rekening houdt met het bij wet vastgestelde personeelskader noch met het functioneel verantwoord karakter van een betrekking. Het Hof ontsnapt niet aan dat “beleid” en kijkt dan ook met een zekere vrees naar de nakende verwezenlijking van de overdracht van beheersbevoegdheden, zoals die door de wet van 18 februari 2014 is bedacht.

Die wet heeft een systeem ingevoerd waarbij de minister van Justitie en de minister van Begroting de voorgedij uitoefenen op de daden van beheer van de drie pijlers die

---

¹ De cassatieprocedure in burgerlijke zaken, van zijn kant, werd opgefrist door de wet van 10 april 2014, die in werking is getreden op 25 mei 2014, tien dagen na de bekendmaking ervan in het *Staatsblad*. Deze wet werd besproken door Philippe Gérard, ere-advocaat bij het Hof, in *Journal des Tribunaux* van 8 november 2014, p. 689-694. Zie ook : Amélie Meulder, *De wet van 10 april 2014 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek betreffende de procedure voor het hof van cassatie en de wrakingsprocedure: capita selecta*, Jaarverslag van het Hof, 2014, en J.T., 2015, p. 333.

het College van het openbaar ministerie, het College van hoven en rechtbanken en het Hof van Cassatie thans zijn. Een van de instrumenten van deze voorgedij is de *beheersovereenkomst* (nieuw artikel 185/4 van het Gerechtelijk Wetboek). Het betreft een rechtsfiguur die ontleend werd aan de wet op de autonome overheidsbedrijven. Het vooropgestelde doel bestaat erin aan de Colleges en aan het Hof prioriteiten op te leggen, de toevertrouwde middelen op grond van die prioriteiten te besteden en de uitvoerende macht toe te laten zodoende een belangrijke rol te spelen bij het bepalen van het gerechtelijk beleid.

Het nieuwe artikel 185/7 van het Gerechtelijk Wetboek voert een substitutievoogdij in waardoor de minister van Justitie, op het beroep van het directiecomité van een gerechtelijke entiteit, een beslissing van het College door zijn eigen beslissing kan vervangen. Die regeling wordt aangevuld met een dubbel vernietigingstoezicht. Enerzijds kunnen de Colleges de beslissing van een directiecomité vernietigen indien deze strijdig zou zijn met een dwingende richtlijn of met een beheersplan. Anderzijds voert de wet een mechanisme in van toezicht op en vernietiging van de beslissingen van de Colleges en van het directiecomité van het Hof van Cassatie. Dat mechanisme wordt belichaamd door twee regeringscommissarissen die deelnemen aan de vergaderingen van de Colleges en van het Hof en die het recht hebben tegen hun beslissingen beroep in te stellen...bij de minister.

Die regeling, die door het Grondwettelijk Hof werd goedgekeurd, lijkt ons de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht als organisatie te negeren. Bovendien houdt zij het gevaar in van inmenging van de uitvoerende macht in de rechtsprekende activiteit van de hoven en rechtbanken, door de greep van de uitvoerende macht op hun middelen die de voorwaarden voor de uitoefening van die rechtsprekende activiteit bepalen.

De wet van 18 februari 2014 is voorlopig slechts een principewet waarvan de operationele tenuitvoerlegging tot op de dag van vandaag niet is gerealiseerd. De minister van Justitie zet zich daar nochtans actief voor in, in samenspraak met de betrokken korpschefs. Het Hof, dat geen beheersorgaan is, heeft de minister van Justitie laten weten dat de openbare dienst die het verleent, niet verzoenbaar is met dat model, dat geïnspireerd is op het stelsel dat op de parastatalen van type B van toepassing is. Aan de minister werd dus voorgesteld om het Hof uit te sluiten van de toepassing van alle bepalingen die het gelijkschakelen met een beheerscollege en om voor het Hof het dotatiestelsel aan te nemen. Deze dotatie zou door het Parlement worden toegekend op basis van een door het Hof ingediende begroting. Wat het noodzakelijke nazicht van de boekhouding betreft, kiest het Hof voor een controle *a posteriori* door het Rekenhof. De minister van Justitie is niet ongevoelig gebleven voor dat verzoek, waarvan hij de inhoud overgenomen heeft in zijn bij het Parlement ingediende beleidsnota van eind november 2015. De toekomst zal moeten uitwijzen in hoeverre met onze bezorgdheden zal worden rekening gehouden. Het is moeilijk te aanvaarden dat de uitvoerende macht tegelijkertijd de evaluator kan zijn van de kwaliteit en kwantiteit van de door ons geleverde dienst, evenals degene die de daartoe bestemde middelen toewijst. Het is ook zorgwekkend vast te stellen dat het recht spreken als een product wordt beschouwd, dat de *output* van een rechtscollege of van een parket gedeeltelijk het budget zal bepalen dat hen wordt toegewezen, dat het

afhandelen van de instroom aan zaken de prioriteit wordt voor de instelling en dat het enige beleids criterium inzake justitie de objectief meetbare prestatie is. Dat gevaar werd reeds meer dan een halve eeuw geleden opgemerkt door procureur-generaal Léon Cornil. In de rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van 15 september 1950, wees hij de magistraten van het Hof erop dat hun voorgangers « *ignoraient la préoccupation de rendre des arrêts en grand nombre et qu'ils obéissaient seulement au souci de rendre des arrêts parfaits* »².

Om perfecte arresten te kunnen wijzen moet met name kunnen worden gebruikt gemaakt van een degelijke documentatie. Tot dit jaar heeft het Hof dienaangaande nooit problemen gekend. De Ministerraad heeft daar evenwel anders over beslist. Alle abonnementen werden op 31 december 2015 opgezegd en die beslissing slaat op alle tijdschriften, ongeacht of ze online of op papier worden uitgegeven. Op de bezorgdheid die is ontstaan door het risico op een onderbreking van de toegang tot de juridische documentatie, heeft de administratie geantwoord dat vanaf 1 januari 2016 een overgangsregeling zou ingaan, in afwachting van de verwezenlijking van de aan de hoven en rechtbanken beloofde beheersautonomie. Het directoraat-generaal van de Rechterlijke Orde stelt het mechanisme voor van de catalogus, vervat in een raamovereenkomst, waaruit de directiecomités van de verschillende entiteiten zouden kunnen putten, in functie van hun budgettaire enveloppe, teneinde aan hun specifieke documentaire noden te beantwoorden en waarbij ze *a posteriori* toegekende kortingen zouden kunnen genieten bij geglobaliseerde aankopen. De administratieve procedure waarbij de opdracht wordt gegund aan een van de mededingende uitgevers zal de nodige tijd in beslag nemen, wat inherent is aan de toepassing van de wetgeving inzake overheidsopdrachten. Daarom zou dat fameuze *overgangs-stelsel* moeten worden ingevoerd, waarvan de krijtlijnen voor de ondergetekenden, enkele dagen vóór de vervaldatum, nog steeds onbekend zijn.

De ontwikkelingen in de informatica zullen ons misschien een redmiddel bieden. De toepassing « Syscas », die als juridische gegevensbank en als beheerinstrument voor het administratieve circuit van de rechtsplegingen voor het Hof dient, dreigde te imploderen. In 2015 hebben we dit onmisbaar hulpmiddel kunnen redden en verder ontwikkelen via een proces dat volgend jaar moet worden voortgezet. Een nieuwe server werd geïnstalleerd en geconfigureerd. De migratie naar het systeem “Genero”, die in 2016 is gepland, zal toelaten de bestaande modules over te nemen en tegelijkertijd de schermen, het zoekprogramma en het beheer van de statistieken te moderniseren. De wet van 28 april 2015 tot wijziging van het Wetboek der registratie-, hypotheek- en griffierechten teneinde de griffierechten te hervormen, die in werking is getreden op 1 juni 2015, vereiste een aanpassing van de applicatie, die mogelijk werd gemaakt dankzij de indienstneming van de informaticus die oorspronkelijk aan de ontwikkeling ervan heeft meegewerkt. Op min of meer korte termijn zal de ter beschikkingstelling van de nieuwe communicatietechnologieën ongetwijfeld ook de vorm aannemen van een aansluiting van het Hof op de gegevensbank « VAJA » (Vonnissen en arresten – Jugements et arrêts), alsook op het systeem e-

---

² Aangehaald door de heer eerste voorzitter Marchal, *Jaarverslag van het Hof*, 2002, p. 15.

Deposit, dat de dematerialisatie mogelijk maakt van het uitwisselen van stukken van de rechtspleging, zoals gewild door het nieuwe artikel 32ter Gerechtelijk Wetboek ³.

In het kader van de verhoopde vooruitgang op het vlak van de communicatie dient ook de progressieve invoering te worden vermeld, in de loop van het voorbije dienstjaar, van een elektronisch publicatiesysteem van de memories en verzoekschriften in de gegevensbank Jure-Juridat, wanneer het Hof beslist een arrest te publiceren zonder de middelen op te nemen in de tekst van de beslissing die deze middelen beantwoordt. De elektronische invoering van de niet-opgenomen middelen is momenteel slechts mogelijk voor de memories die door de advocaten bij de balie van het Hof worden overgemaakt, maar zal, voor de door hen overgelegde geschriften, worden toegepast op zowel burgerlijke zaken, strafzaken, als sociale of fiscale zaken. De in de gegevensbank opgenomen memorie wordt niet vertaald. Zij wordt gepubliceerd bij de publicatie van het arrest in de taal van de rechtspleging, maar bij de publicatie van de vertaling van het arrest zal een vermelding de lezer verwijzen naar de originele versie waarin de middelen kunnen worden geraadpleegd.

Op internationaal vlak werd het jaar 2015 zonder twijfel gekenmerkt door de steeds toenemende invloed van de Europese rechtspraak inzake het toezicht op de proportionaliteit : die rechtspraak weegt zwaar door op de evolutie van de rol van de Hoven van Cassatie. Er gaan stemmen op om die Hoven aan te zetten een toezicht uit te oefenen dat een volledig onderzoek impliceert van alle gegevens van een situatie, zoals dat gewoonlijk door het Hof van Straatsburg wordt gedaan, tenzij de nationale rechter dat onderzoek zelf reeds heeft verricht.

Die benadering, die voortvloeit uit het subsidiariteitsbeginsel, vormt een belangrijke uitdaging voor de « opperste » gerechtshoven van het Europese rechtsgebied: *«prendre part dans la protection des droits fondamentaux en recouvrant leur souveraineté juridictionnelle dans un cadre juridique européen partagé et pleinement assumé à l'échelon national »*⁴.

Moeten we komaf maken met de methode van de syllogistische redenering, die zo typerend is voor de continentale rechtsordes? Wanneer de fundamentele rechten ter discussie staan, zou het in dat geval aangewezen zijn een rechtstreeks toezicht op de evenredigheid uit te oefenen door de rechten van de partijen af te wegen en de beslissing op een juist evenwicht te steunen, in plaats van de betekenis van de rechtsregel te bepalen en die dan op het voorliggend geval toe te passen om er nadien een conclusie uit te trekken.

Het integreren in de cassatietechniek van een toezicht op de evenredigheid, analoog aan dat van de Europese rechter⁵, is niet zonder gevaar. Een dergelijke evolutie zou de rechtspraak van het Hof van Cassatie bezwaren met de onzekerheden van de ca-

---

³ Art. 3 wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie.

⁴ Bertrand Louvel, *Réflexions à la Cour de cassation*, Dalloz, 2015, www.dalloz-actualite.fr

⁵ De cassatietechniek is in wezen niet gekant tegen het toezicht op de evenredigheid dat mogelijk is door middel van de marginale beoordeling van de gevolgen die de feitenrechter uit de door hem vastgestelde feiten heeft afgeleid.

suïstiek net zoals dat soms het geval is bij de arresten van Straatsburg. Daaruit zou een onvoorspelbaarheid voortvloeien die moeilijk te rijmen valt met de rechtszekerheid die toch een essentiële doelstelling van het rechtsprekend ambt is.

« *Recht spreken* » heeft op korte termijn tot doel om, aan de hand van de uitlegging van een norm met individuele of collectieve draagwijdte, de onzekerheid weg te nemen die ten grondslag ligt aan het geschil dat tot de beslissing leidt. Maar deze beslissing streeft ook een doelstelling op lange termijn na, namelijk het herinneren en systematiseren van de regels en beginselen die de beslissing vastlegt door de uitlegging ervan. De bedoeling is aldus alle gevallen te dekken die in wezen dezelfde grondslag hebben als het geschil tussen de partijen⁶.

André Tunc stelt: « *douteuse serait l'utilité d'une cour suprême qui aurait pour seule mission d'essayer de statuer mieux que la cour d'appel* ». Het aantal aanleggen in de procesgang kan naar believen worden vermeerderd. Noch de rechtzoekende, noch de maatschappij zijn evenwel erbij gebaat dat een derde, en vervolgens een vierde rechter, de vorige rechters kan tegenspreken. Daarom beoordelen de hoogste rechters, nadat de gewone rechtsmiddelen volledig zijn uitgeoefend, niet meer de feiten zelf maar enkel hun verband tot de wet.

Sommigen menen dat ons Hof enkel op het verleden steunt. Dat het Hof standvastigheid nastreeft, valt niet te betwisten. Maar de rechtspraak is niet star. De vooruitgang van het recht blijft de hoofdbekommernis, ongeacht de materiële omstandigheden waarin de opdracht moet worden vervuld. Veeleer dan statistische successen of het vergeefs nastreven van «performantie » en steeds binnen de strikte grenzen van zijn bevoegdheid, vormt de ontwikkeling van een recht dat beantwoordt aan de noden van onze tijd, de leidraad van ons rechtscollege.

Brussel, 21 december 2015

De procureur-generaal,
Patrick Duinslaeger

De eerste voorzitter,
Jean de Coudt

---

⁶ Sébastien van Drooghenbroeck, *Le temps, la proportionnalité et le juge européen des droits de l'homme*, in "L'accélération du temps juridique", éd. des Facultés universitaires Saint Louis, p. 338-339.

Vorwort

Die durch Fanatismus verursachten barbarischen Missetaten des vergangenen Jahres haben unserem Land den Ernst der Terrorbedrohung deutlich gemacht. Diese Anschläge, wovon keine Bevölkerung behaupten kann, dass sie dagegen gefeit sei, beschäftigen jeden. Die gerichtlich Verantwortlichen sind zusammen mit den anderen Institutionen des Königreichs aufgerufen den Rechtsstaat und unsere wertvollen Freiheiten zu verteidigen.

Gemäß Artikel 16 der Erklärung der Menschen- und Bürgerrechte vom 26. August 1789 hat eine Gesellschaft, in der die Gewährleistung der Rechte nicht gesichert und die Gewaltenteilung nicht festgelegt ist, keine Verfassung. Diese Sichtweise hat nichts von ihrer Pertinenz eingebüßt: In den unruhigen Zeiten, die wir durchmachen, hängt die Effektivität der von den modernen Verfassungen verkündeten Freiheiten mehr denn je von einer starken und autonomen Rechtsprechenden Macht ab, die, gleich der Gesetzgebenden und der Ausführenden Macht, von der Nation ausgeht.

So essentiell die Unabhängigkeit der Rechtsprechenden Macht auch ist, sie ist nicht absolut. Der Grundsatz wurde im Übrigen in Artikel 151 § 1 der Verfassung festgeschrieben um seine Tragweite zu verdeutlichen: Die Garantie bezieht sich ausschließlich auf die Ausübung der rechtsprechenden Befugnis. Für ihre Organisation und die Anwerbung des ihr zur Verfügung gestellten Personals ist die Rechtsprechende Gewalt bis heute weitestgehend von den beiden anderen Verfassungsgewalten abhängig. Der Gesetzgeber verabschiedet die Bestimmungen, die das Funktionieren der Justiz regelt, derweil die Exekutive die benötigten materiellen und personellen Ressourcen liefert – oder auch nicht.

Das ist der gordische Knoten, der die Justiz an die Politik bindet. Auswirkungen davon sind, dass die Letztgenannte sich wegen der Unabhängigkeit der Erstgenannten Sorgen macht über die Unverantwortlichkeit die sie ihr unterstellt, während Erstgenannte ihre chronische Unterfinanzierung seitens der Zweitgenannten anprangert.

Weil er eine gerichtliche Institution ist, teilt der Kassationshof⁷ das Los der anderen Höfe und Gerichte. Der Hof unterscheidet sich jedoch von diesen durch seine emblematische Stellung, die er an der Spitze des Gerichtswesens einnimmt und die die spezifische Natur der Kontrolle, die er ausübt, offenbart, nämlich den quasi-normativen Charakter seiner Funktion.

Die Verfassung bestimmt den Auftrag des Kassationshofes. Der Hof ist mit dem außerordentlichen Rechtsmittel der Kassationsbeschwerde befasst. Die Kassationsbeschwerde, die gegen eine Entscheidung gerichtet ist welche nicht mehr Gegenstand eines Einspruchs oder einer Berufung sein kann, ist ein Antrag, der sich von demjenigen unterscheidet, den die Parteien dem Sachrichter vorgelegt haben. Ziel der Kassationsbeschwerde ist die Annullierung der Entscheidung des Sachrichters.

---

⁷ Anm. d. Übers.: die Magistratur des Kassationshofes setzt sich aus Gerichtsräten -die Richter- und Generalanwälten, die beratend auftreten, zusammen. Der im Text verwendete Begriff „Hof“ bezieht sich in der Regel auf beide.

Als Richter über die Rechtsfrage, die Gegenstand der Auslegung ist, ist es nicht Aufgabe des Hofes den durch das Sachgericht festgestellten und bewerteten Sachverhalt erneut zu erörtern. Der Hof darf auch nicht selbst subsumieren um über den Streit zu urteilen. Eine solche Streitbeilegung würde in die eigene Befugtheit der souveränen Gerichtsbarkeit, die den angefochtenen Entscheid gefällt hat, eingreifen. Natürlich kann der Hof den Entscheid annullieren, aber es steht ihm nicht zu, diesen durch seine Entscheidung zu ersetzen. Deshalb muss in der Regel der Hof, wenn er eine Kassation ausspricht, die Angelegenheit an ein anderes Sachgericht zurück verweisen, welches in seiner Auslegung der Rechtsfrage, die Gegenstand der Kassationsbeschwerde war, frei bleibt.

Diese Zuständigkeitsaufteilung zwischen dem Kassationsrichter und dem Sachrichter ist für die Unabhängigkeit der Rechtsprechenden Macht wichtig. Weil keiner der beiden die totale jurisprudentielle Rechtsschöpfung in seinen Händen hält, entsteht ein Gleichgewicht zwischen beiden, das, indem es die Konzentration der gerichtlichen Macht in den selben Händen verhindert, vermeidet, dass die anderen Gewalten ihre Allmacht fürchten müssten und deshalb versucht sein könnten, ihre Unabhängigkeit zu mindern.

Auf diese Weise trägt der Hof zum Gleichgewicht der Gewalten bei, auf das unsere Rechtsstaaten gemäß den Theorien von John Locke und Charles de Montesquieu sich stützen. In Belgien weist der Kassationsrichter die Besonderheit auf, dass er bis heute das Verfassungsverbot einer dritten Berufungsinstanz streng befolgt.

Am 22. Oktober 2015 besuchte uns das Staatsoberhaupt. Dieser Besuch war nicht nur ein Zeichen der Ermutigung und der Anerkennung, sondern hatte darüber hinaus eine grundlegende Bedeutung. Die Geschichte und das Recht haben in der Tat zwischen der Monarchie und dem obersten Gericht des Gerichtswesens enge Bande geschmiedet. Der König und der Hof teilen nicht nur die gemeinsame Stellung einer konstituierten Macht. Seit der Revolution von 1832 verfolgen beide auch dasselbe Ziel.

Der König ist das Symbol und sogar der Garant der nationalen Einheit. Die dem Hof anvertraute Aufgabe ist ebenfalls, wengleich aus einem anderen Blickwinkel, ein einheitsstiftender Auftrag. Die Rechtssicherheit und die Gerechtigkeit erfordern, dass das Gesetz, das Dekret, die Verordnung, der Erlass in der gleichen Weise auf das gesamte Gebiet oder durch die Gesamtheit der Gemeinschaft auf die sie Anwendung finden, verstanden werden. Um nicht in Willkür zu verfallen, muss die Rechtsregel, die sich durch ihren zwingenden Charakter definiert, denselben Inhalt, dieselbe Tragweite, denselben Sinn haben, ungeachtet der Obrigkeit die sie anwendet und ungeachtet der Person die ihr unterliegt.

Aus diesem Grund hat der Verfassungsgeber beschlossen, dass es für ganz Belgien nur einen Kassationshof geben würde. Wenn seine Funktion nicht mehr wahrgenommen würde, kann vermutet werden, dass keine sechs Monate verstreichen würden bis dass die Höfe und Gerichte jegliche Autorität verloren hätten. Die Vernunft versperrt sich dem Gedanken, dass zwei gleiche oder ähnliche Angelegenheiten Gegenstand gegensätzlicher oder widersprüchlicher Urteile sein könnten.

Im Jahresbericht des vorigen Jahres wurde auf die Bedrohung, die die kontinuierliche Inflation der Kassationsbeschwerden in Strafsachen seit langem für den Verfassungsauftrag des Hofes darstellt, hingewiesen. Das zu Ende gehende Jahr weist eine Umkehr des Phänomens auf. Es ist noch zu früh um zu sagen ob diese günstige Entwicklung lediglich konjunkturell ist oder ob ein Zusammenhang besteht zwischen dem Inkrafttreten am 1. Februar 2015 des Gesetzes vom 14. Februar 2014 über das Kassationsverfahren in Strafsachen⁸. Wahrscheinlich besteht ein Zusammenhang. Auf dem Gedanken fußend, dass kein legitimes Interesse besteht eine Kassationsbeschwerde anhängig zu machen, die zum Scheitern verurteilt ist, hat besagtes Gesetz nicht nur zum Ziel, Strafrechtsstreitigkeiten auf ein erträgliches Maß zu begrenzen, sondern auch die Qualität der dem Hof vorgelegten Kassationsmittel zu verbessern, dergestalt, dass dem Hof die Gesamtheit des Betätigungsfeldes, auf dem er sein Werk nützlich verrichten kann, zurückgegeben wird. Der zwingende Beistand eines Rechtsanwalts, die Verpflichtung, die Kassationsbeschwerde der Gegenpartei zuzustellen, das Straffen der Bedingungen und Fristen für die Hinterlegung von Prozessaktenstücken, die Einführung eines vereinfachten Verfahrens um leichtfertige Kassationsbeschwerden zu verwerfen, verfolgen dieses doppelte Ziel. Hinzu kommt das Organisieren einer neuen Ausbildung für Anwälte in Strafsachen, vorgesehen in Artikel 425 § 1 Absatz 2 des Strafverfolgungsgesetzbuches, für das die Magistrate und Referendare des Hofes und seiner Generalanwaltschaft zusammen mit den Rechtsanwaltskammern besondere Anstrengungen unternommen haben.

Die Mitglieder des Hofes haben sich solidarisch gezeigt mit den Sorgen, die von der gesamten gerichtlichen Familie anlässlich des am 20. März 2015 auf Initiative der Permanenten Konferenz der Korpschefs im Justizpalast zu Brüssel organisierten Tages des Alarms geäußert wurden. Seit nunmehr zwei Jahren hat das Justizministerium jede Autonomie im Bereich der Personalanwerbung verloren. Das Gerichtswesen wird diesbezüglich einer Regierungsverwaltung gleichgestellt. Kein einziger Magistrat, Referendar, Greffier oder Sekretär kann weder ernannt, noch angeworben oder befördert werden ohne die Zustimmung der Finanzinspektion. Diese Zustimmung erfolgt nur dann, wenn genügend Mittel vorhanden sind um eine Entscheidung, die mit Kosten verbunden ist, zu treffen. Die allgemeine Bewertungsgrundlage dieses Saldos wird durch ein mathematisches Modell einer Ausgabenprojektion geliefert, das weder dem durch Gesetz festgelegten Personalkader noch der funktionalen Begründung einer Planstelle Rechnung trägt. Der Hof unterliegt dieser „Politik“ und folglich ist es nicht ohne eine gewisse Beklemmung, dass er der nahenden Umsetzung der Übertragung der durch das Gesetz vom 18. Februar 2014 ausgedachten Verwaltungsbefugnis entgegensteht.

Dieses Gesetz hat ein System eingeführt, in dem der Justizminister und der Haushaltsminister die Aufsicht über die Verwaltungshandlungen der drei Pfeiler

---

⁸ Das Kassationsverfahren in Zivilsachen seinerseits wurde durch ein Gesetz vom 10. April 2014 aktualisiert (in Kraft getreten am 25. Mai 2014, zehn Tage nach seiner Veröffentlichung im Staatsblatt). Dieses Gesetz wurde durch Philippe Gérard, Honoraranwalt beim Hof, im *Journal des Tribunaux* vom 8. November 2014, S. 689-694, kommentiert. Siehe ebenfalls Amélie Meulder, „De wet van 10 april 2014 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek betreffende de procedure voor het hof van cassatie en de wrakingsprocedure: *capita selecta*“, Jaarverslag 2014, und *JT* 2015, S. 333.

ausüben, die da sind das Kollegium der Staatsanwaltschaft, das der Höfe und Gerichte sowie der Kassationshof. Eines der Instrumente dieser Aufsicht ist der Verwaltungsvertrag (neuer Artikel 185/4 des Gerichtsgesetzbuches). Es ist ein Rechtskonstrukt, das dem Gesetz über die autonomen Staatsbetriebe entlehnt ist. Das erklärte Ziel ist den Kollegien und dem Hof Prioritäten aufzuerlegen, die zuerkannten Mittel aufgrund der Prioritäten zu verwenden und so der Exekutive zu ermöglichen eine maßgebende Rolle in der Festlegung der Gerichtspolitik zu spielen.

Der neue Artikel 185/7 des Gerichtsgesetzbuches schafft eine Ersetzungsaufsicht, die es dem Justizminister ermöglicht im Falle einer Berufung des Direktionsausschusses einer Gerichtseinheit den Beschluss des Kollegiums der Höfe und Gerichte durch seinen eigenen zu ersetzen. Diese Regelung wird durch eine doppelte Annullierungsaufsicht vervollständigt. Einerseits können die Kollegien den Beschluss eines Direktionsausschusses, der einer zwingenden Richtlinie oder eines Verwaltungsplans zuwiderläuft, aufheben. Andererseits schafft das Gesetz einen Überwachungs- und Annullierungsmechanismus der Beschlüsse der Kollegien und des Direktionsausschusses des Kassationshofes. Dieser Mechanismus besteht aus zwei Regierungskommissaren, die den Versammlungen der Kollegien und des Hofes beiwohnen und die gegen deren Beschlüsse einen Einspruch beim Minister einlegen können!

Durch den Verfassungsgerichtshof gutgeheißen, scheint uns dieser Mechanismus jedoch die Unabhängigkeit der Rechtsprechenden Gewalt als Organisation zu ignorieren. Zudem, durch den Zugriff der Exekutive auf die Mittel der Rechtsprechenden Gewalt, die die Ausführung der Rechtsprechungstätigkeit der Höfe und Gerichte bedingen, beinhaltet dieser Mechanismus auch die Gefahr einer Einmischung der Ausführenden Gewalt in diese Rechtsprechungstätigkeit.

Das Gesetz vom 18. Februar 2014 ist vorläufig nur ein Rahmengesetz, dessen operative Umsetzung zurzeit noch nicht erfolgt ist. In Konzertierung mit den Korpschefs setzt sich der Justizminister jedoch aktiv dafür ein. Der Hof, der kein Verwaltungsorgan ist, hat den Justizminister wissen lassen, dass die öffentliche Dienstleistung, die der Hof erfüllt nicht vereinbar ist mit dem Modell, das von der Regelung, die bei den parastatalen Verwaltungen des Typus B Anwendung finden, abgeleitet ist. Demzufolge ist dem Minister vorgeschlagen worden, den Hof aus allen Bestimmungen die ihn mit einem Verwaltungsorgan verwechseln herauszunehmen und für ihn das Regime der Dotation vorzusehen. Diese wird vom Parlament auf der Basis eines Budgets, das der Hof ihm vorlegen wird, zuerkannt werden. Der Hof optiert hinsichtlich der unerlässlichen Buchführungskontrolle für eine Kontrolle a posteriori durch den Rechnungshof. Der Justizminister hat sich diesem Ansinnen nicht verschlossen und den Inhalt in seinen Aktionsplan übernommen, den er dem Parlament Ende des Monats November 2015 vorgelegt hat. Die Zukunft wird zeigen in welchem Maße unserer Besorgtheit Gehör geschenkt wurde. Es ist schwer zu akzeptieren, dass die Exekutivgewalt zugleich die Qualität und die Quantität unserer Dienstleistung bewertet und die dafür notwendigen Mittel vergibt. Es ist ebenfalls besorgniserregend, dass Recht sprechen als ein Produkt angesehen wird, das die Erledigungszahlen -das Output- einer Gerichtsbarkeit oder einer Staatsanwaltschaft teilweise das ihnen zugewiesene

Budget bestimmt, dass das Abfertigen der einströmenden Streitsachen zur Priorität der Institution wird und dass das einzige justizpolitische Kriterium die objektiv messbare Leistung ist. Diese Gefahr wurde bereits vor mehr als einem halben Jahrhundert durch den Generalprokurator Léon Cornil erkannt. In der Ansprache die er anlässlich der Eröffnungssitzung am 15. September 1950 hielt, wies er die Magistrate des Hofes darauf hin, dass ihre Vorgänger „die Sorge Entscheide in großer Zahl zu fällen nicht kannten und dass sie nur der Besorgnis perfekte Entscheide zu fällen gehorchten“⁹.

Um perfekte Entscheide fällen zu können ist unter anderem Voraussetzung, dass man auf eine leistungsstarke Dokumentation zurückgreifen kann. Bis zu diesem Jahr hatte der Hof diesbezüglich keine Probleme. Der Ministerrat hat nun anderes beschlossen. Alle Abonnements wurden zum 31. Dezember 2015 aufgekündigt. Diese Entscheidung betrifft alle Zeitschriften, seien sie online oder auf Papier veröffentlicht. Wegen der Besorgnis, die aufgrund der Gefahr einer Unterbrechung des Zugangs zur Rechtsdokumentation entstanden ist, hat die Verwaltung wissen lassen, dass, in Abwartung der Realisierung der den Höfen und Gerichten versprochenen Verwaltungsautonomie ab 1. Januar 2016 ein Übergangsregime eingerichtet würde. Die Generaldirektion des Gerichtswesens hat den Mechanismus des in einem Rahmenvertrag beinhalteten Katalogs vorgestellt, worin die Direktionsausschüsse nach Maßgabe ihres Budgets aussuchen können um ihren spezifischen Dokumentationsbedürfnissen zu genügen und wo sie im Falle von globalisierten Käufen a posteriori in den Genuss von Kürzungen kommen können. Die Verwaltungsprozedur zwecks Vergabe des Auftrags an einen der mitbietenden Herausgeber wird die für die Einhaltung der Gesetzgebung betreffend die Vergabe von öffentlichen Aufträgen erforderliche Zeit in Anspruch nehmen. Darum sollte das famose Übergangsregime eingeführt werden, dessen Richtlinien den Unterzeichneten einige Tage vor dem Verfalldatum noch stets unbekannt sind.

Die Entwicklungen in der Informatik werden vielleicht dazu beitragen uns ein Hilfsmittel zu liefern. Die Anwendung *Sycass*, die zugleich als juristische Datenbank und als Verwaltungswerkzeug für den Verwaltungsablauf der beim Hof anhängigen Verfahren dient, drohte zu implodieren. 2015 konnte dieses unmissbare Werkzeug gerettet und mittels einer Prozedur, die nächstes Jahr fortgesetzt wird, weiterentwickelt werden. Ein neuer Server wurde konfiguriert und installiert. Die Migration zum System *Genero*, die für 2016 geplant ist, wird es ermöglichen, die bestehenden Module zu übernehmen und zugleich die Schirme, das Suchprogramm und die Verwaltung der Statistik zu modernisieren. Das am 1. Juni 2015 in Kraft getretene Gesetz vom 28. April 2015 zwecks Abänderung des Gesetzbuches über die Registrierungs-, Hypotheken- und Gerichtskanzleirechte um die Gerichtskanzleirechte zu modernisieren, erforderte eine Anpassung der Anwendung, die durch die Anstellung des Informatikers, der ursprünglich an ihrer Entwicklung mitgearbeitet hat, ermöglicht wurde. Mehr oder wenig kurzfristig wird die Zurverfügungstellung der neuen Kommunikationstechnologien zweifelsohne auch

---

⁹ « (...) *ignoraient la préoccupation de rendre des arrêts en grand nombre et qu'ils obéissaient seulement au souci de rendre des arrêts parfaits* » ; zitiert durch den Herrn Ersten Präsidenten Marchal, *Jahresbericht des Hofes*, 2002, S. 15.

die Form eines Anschlusses des Hofes an die Datenbank „VAJA“ (*Vonnissen en arrêter - Jugements et arrêts*) sowie an das System *E-Deposit*, welches die vom neuen Artikel 32ter der Gerichtsgesetzbuches gewollte Dematerialisierung des Austausches von Prozessaktenstücke ermöglicht, nehmen.

Muss ebenfalls als ein erhoffter Fortschritt im Rahmen der Kommunikation erwähnt werden, die im vergangenen Dienstjahr erfolgte progressive Einführung eines Publikationssystems der Schriftsätze und Kassationsbeschwerden in der Datenbank *Jure-Juridat*, wenn der Hof beschließt einen Entscheid ohne die Kassationsmittel, auf die er antwortet, zu veröffentlichen. Die elektronische Wiedergabe der im Entscheid nicht aufgenommenen Kassationsmittel ist zur Zeit nur für die von den Rechtsanwältinnen der Rechtsanwaltskammer beim Hof übermittelten Schriftsätze möglich; dies wird für alle von ihnen übermittelten Schriftsätze gelten, sowohl in Zivil- als auch in Strafsachen, wie auch in Sozial- oder Steuersachen. Der in der Datenbank übernommene Schriftsatz wird nicht übersetzt. Er wird zusammen mit dem in derselben Verfahrenssprache gefällten Entscheid veröffentlicht. In der Übersetzung des Entscheids wird ein Hinweis den Leser auf die Originalversion des Schriftsatzes verweisen wo die Rechtsmittel eingesehen werden können.

Auf internationaler Ebene wurde das Jahr 2015 zweifelsohne gekennzeichnet durch den stetig zunehmenden Einfluss der europäischen Rechtsprechung betreffend die Proportionalitätskontrolle: Diese Rechtsprechung wiegt schwer in der Entwicklung der Rolle der Kassationshöfe. Stimmen werden laut, die diese Höfe dazu bringen möchten eine komplette Überprüfung aller Bestandteile einer Situation, die der Hof von Straßburg gewöhnlicherweise vornimmt wenn der nationale Richter es nicht selbst getan hat, durchzuführen.

Diese vom Subsidiaritätsprinzip abgeleitete Sichtweise stellt eine Herausforderung für die „obersten“ Gerichtshöfe im europäischen Rechtsraum dar, nämlich: „Zum Schutz der Menschenrechte beitragen, indem sie ihre Rechtsprechungssouveränität in einem gemeinsamen europäischen Rechtsrahmen wiedergewinnen und auf nationaler Ebene voll wahrnehmen“¹⁰ (freie Übersetzung) .

Müssen wir Abstand nehmen von der für die kontinentalen Rechtsordnungen typischen syllogistischen Denkweise? Müsste man, wenn Grundrechte zur Debatte stehen, anstatt den Sinn der Rechtsregel festzulegen um sie dann auf den in Frage kommenden Fall anzuwenden und die sich daraus ergebende Schlussfolgerung zu ziehen, nicht eher unmittelbar zur Proportionalitätskontrolle übergehen, indem die Rechte der Parteien abgewogen und die Entscheidung auf ein gerechtes Gleichgewicht gestützt würden?

Eine Proportionalitätskontrolle, analog derjenigen, die der europäische Richter ausübt, in die Kassationstechnik zu integrieren wäre nicht ohne Gefahr¹¹ . Eine solche Entwicklung würde die Unabwägbarkeiten der Kasuistik, die manchmal die

---

¹⁰ « *Prendre part dans la protection des droits fondamentaux en recouvrant leur souveraineté juridictionnelle dans un cadre juridique européen partagé et pleinement assumé à l'échelon national* », Bertrand Louvel, « *Réflexions à la Cour de cassation* », *D.*, 2015, www.dalloz.actualité.fr

¹¹ An sich widerstrebt der Kassationstechnik keine Proportionalitätskontrolle, die mittels einer marginalen Beurteilung der Folgen, welche der Sachrichter von den durch ihn festgestellten Tatsachen ableitet, geschehen kann.

Entscheide von Straßburg verdunkeln, in der Rechtsprechung des Hofes zulassen; daraus entstünde eine Unsicherheit, die schwer mit der Rechtssicherheit, welche doch eines der Hauptziele des richterlichen Amtes ist, vereinbar ist.

„Recht sprechen“ verfolgt kurzfristig das Ziel, mittels Formulierung einer Norm von individueller oder kollektiver Tragweite, der Unsicherheit, die sich in der Streitigkeit äußert welche zur Entscheidung führt, ein Ende zu bereiten. Aber diese Entscheidung strebt auch ein längerfristiges Ziel an, indem sie an die Regeln und Prinzipien, die sie durch ihre Auslegung festlegt, erinnert und diese systematisiert. Der Sinn ist somit, alle Situationen, die einen ähnlichen Hintergrund wie der Rechtsstreit der Parteien haben, zu decken¹².

André Tunc sagt: « *douteuse serait l'utilité d'une cour suprême qui aurait pour seule mission d'essayer de statuer mieux que la cour d'appel* »¹³. Die Anzahl Stufen des Rechtsmittelzuges können endlos vermehrt werden. Weder der Rechtsuchende noch die Gesellschaft haben etwas dabei zu gewinnen, wenn ein dritter und dann ein vierter Richter den ersten widersprechen. Das ist der Grund, weshalb nach Erschöpfung der ordentlichen Rechtsmittel die oberen Richter den Tatsachenverhalt nicht mehr in Betracht ziehen und nur noch seinen Bezug zum Gesetz beurteilen.

Manche denken, dass unser Hof sich an die Vergangenheit klammert. Dass er nach Stabilität trachtet ist unbestreitbar. Aber Rechtsprechung ist nicht starr. Ungeachtet der materiellen Umstände unter denen der Auftrag ausgeführt wird, ist die Weiterentwicklung des Rechts das Hauptanliegen. Jenseits aller Statistiken und der illusorischen Suche nach einer „Leistung“, ist es die Entwicklung eines Rechts, welches den Erfordernissen unserer Zeit gerecht wird, die das Handeln unserer Gerichtsbarkeit binnen der strikten Grenzen ihrer Befugnis, lenkt.

Brüssel, den 21. Dezember 2015

Der Generalprokurator,
Patrick Duinslaeger

Der Erste Präsident,
Jean de Coadt

---

¹² Sébastien van Drogenbroeck, « Le temps, la proportionnalité et le juge européen des droits de l'Homme », in *L'accélération du temps juridique*, éd. des Facultés universitaires Saint Louis, 2000, S. 338-339.

¹³ „Der Nutzen eines obersten Gerichtshofes, der als einzigen Auftrag haben würde zu versuchen besser als ein Berufungsgerichtshof zu urteilen, wäre zweifelhaft“ (fr. Übers.).

Voorstelling van het Hof van Cassatie

Algemene Voorstelling

Artikel 147 van de Grondwet bepaalt dat er voor geheel België één Hof van Cassatie bestaat. Ofschoon het de top van de piramide van de rechterlijke orde vormt, is het geen derde aanleg. Krachtens artikel 608 Gerechtelijk Wetboek neemt het Hof kennis van de beslissingen in laatste aanleg die voor het Hof worden gebracht wegens overtreding van de wet of wegens schending van substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen. Terwijl de rechtscolleges in feitelijke aanleg tot taak hebben de rechtsregel toe te passen op de hen door de partijen voorgelegde feiten, houdt het Hof van Cassatie toezicht op de bestreden beslissing die in laatste aanleg is geweest. Is zij regelmatig gemotiveerd? Is zij niet strijdig met de wet? Maakt zij geen onjuiste toepassing van de rechtsregel of geeft ze er geen onjuiste interpretatie aan? Heeft zij de draagwijdte van een klare en duidelijke akte die aan de rechter werd voorgelegd, niet miskend?

Door toezicht te houden op de correcte toepassing van het recht door de feitenrechters, waakt het Hof van Cassatie over de bescherming van de individuele rechten. Het draagt echter ook bij tot de schepping van het recht. Enerzijds streeft het Hof ernaar, gelet op zijn unieke karakter, de eenheid van interpretatie en van toepassing van de rechtsnormen door de rechtscolleges van het Rijk te verzekeren. Anderzijds streeft het ernaar de harmonieuze en evenwichtige evolutie van het recht te verzekeren door beslissingen die de vooruitgang tegelijkertijd kunnen bevorderen en afbakenen.

Het Hof bestaat uit drie kamers: de burgerlijke kamer, die de burgerlijke, administratieve en fiscale zaken alsook de handels- en tuchtzaken behandelt, de strafkamer en de sociale kamer. Elke kamer is opgedeeld in twee afdelingen, een Franstalige en een Nederlandstalige.

Het Hof van Cassatie wordt voorgezeten door een eerste voorzitter. Het telt ook een voorzitter, zes afdelingsvoorzitters en tweeëntwintig raadsheren.

Het parket bij het Hof van Cassatie staat onder leiding van de procureur-generaal. Daarnaast omvat het de eerste advocaat-generaal en twaalf advocaten-generaal.

De zittende magistraten en de magistraten van het parket worden bijgestaan door referendarissen. Hun kader telt thans vijftien leden.

Bovendien kunnen magistraten van de rechtscolleges in feitelijke aanleg en van de parketten en auditoraten bij die rechtscolleges, met hun instemming en voor een bepaalde termijn, een opdracht vervullen in de documentatiedienst van het Hof.

De griffie van het Hof onder leiding van de hoofdgriffier zorgt voor de administratieve opvolging van de dossiers. Wat het parket bij het Hof betreft komt die taak toe aan het parketsecretariaat dat geleid wordt door de hoofdsecretaris.

De attachés in de dienst overeenstemming der teksten vertalen de gepubliceerde arresten en andere stukken van het Hof.

Een cassatieberoep wordt ingesteld bij een verzoekschrift dat in burgerlijke zaken wordt ondertekend door een van de twintig advocaten bij het Hof van Cassatie. In belastingzaken mag de zaak worden ingeleid door een gewone advocaat en zelfs

door een gemachtigde ambtenaar van de FOD-Financiën. In strafzaken kan de eiser zijn middelen slechts aanvoeren in een memorie die ondertekend is door een advocaat. Vanaf 1 februari 2016 moet die advocaat houder zijn van een getuigschrift van een opleiding in cassatieprocedures. De verweerder kan een memorie van antwoord neerleggen binnen de bij de wet, naargelang van het soort zaken, vastgestelde termijn. In burgerlijke zaken bedraagt die termijn, op straffe van verval, drie maanden, te rekenen van de dag waarop het inleidende verzoekschrift of de memorie van toelichting is betekend. Deze termijn kan in uitzonderlijke omstandigheden worden ingekort. In strafzaken moet de verweerder zijn memorie van antwoord uiterlijk acht dagen voor de terechtzitting ter griffie van het Hof doen toekomen.

De raadsheer-verslaggever onderzoekt het dossier en maakt een voorontwerp op. Het dossier wordt daarna medegedeeld aan de advocaat-generaal die zijn conclusie voorbereidt.

De zaak wordt voorgelegd aan een kamer die uit vijf raadsheren bestaat. Wanneer de beslissing in verband met het cassatieberoep blijkbaar voor de hand ligt of niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de eenheid van de rechtspraak of van de rechtsontwikkeling, kan de eerste voorzitter of de voorzitter van de kamer, op voorstel van de raadsheer-verslaggever en na advies van het openbaar ministerie, de zaak nochtans voorleggen aan een beperkte kamer met drie raadsheren, die eenparig beslist. Op de rechtszitting krijgen de partijen het woord en hebben zij de gelegenheid te antwoorden op de conclusie van het openbaar ministerie, na het verslag van de raadsheer-verslaggever en de conclusie van het openbaar ministerie waarin het een onpartijdig en met redenen omkleed advies uitbrengt over de beslechting van het geschil. In de praktijk pleiten de advocaten zelden.

Het arrest wordt over het algemeen dezelfde dag gewezen na een beraad waarbij de parketmagistraten niet aanwezig zijn.

Vanaf 1 februari 2015 bestaat in strafzaken een vereenvoudigde procedure die geregeld is door artikel 433 Wetboek van Strafvordering en waarin uitspraak wordt gedaan zonder zitting en zonder de partijen te horen.

In geval van verwerping van het cassatieberoep wordt de bestreden beslissing onherroepelijk.

In geval van cassatie, die gedeeltelijk of volledig kan zijn, wordt de zaak in beginsel verwezen naar een rechtscollege van dezelfde rang als het rechtscollege dat de bestreden beslissing heeft gewezen.

In strafzaken en uitzonderlijk ook in burgerlijke zaken kan cassatie worden uitgesproken zonder verwijzing, wanneer de toepassing van de rechtsregel door het Hof tot gevolg heeft dat er voor de feitenrechter niets meer overblijft om te beslissen.

Het rechtscollege waarnaar de zaak is verwezen, is, behalve in een beperkt aantal gevallen, niet gebonden door de beslissing van het Hof, wat betekent dat dit rechtscollege de zaak opnieuw volledig kan onderzoeken in rechte en in feite. Indien echter opnieuw cassatieberoep wordt ingesteld over hetzelfde rechtspunt, doet het

Hof uitspraak in verenigde kamers en, bij nieuwe cassatie, dient de tweede rechter naar wie de zaak is verwezen, zich te voegen naar de beslissing van het Hof over dat rechtspunt. Het komt overigens zelden voor dat de rechter op verwijzing zich niet schikt naar de beslissing van het Hof.

Het Hof heeft ook nog andere bevoegdheden. Zo kan het bepaalde akten van overheden vernietigen en heeft het bijzondere bevoegdheden in het procesrecht, bijvoorbeeld m.b.t. onttrekkingen van een zaak aan de rechter.

De belangrijke arresten van het Hof worden gepubliceerd in de *Pasicrisie* en de *Arresten van het Hof van Cassatie* en zijn online consulteerbaar via www.cass.be.

Het Hof van Cassatie en andere rechtscolleges

Algemeen

Naast het Hof van Cassatie bestaan er in de interne en in de internationale rechtsorde nog andere opperste gerechtshoven.

De Europese instellingen hebben talrijke verordeningen en richtlijnen uitgevaardigd. Om de eerbiediging van het recht te waarborgen bij de toepassing van het Verdrag van Rome en van het afgeleide recht, werd het Hof van Justitie van de Europese Unie opgericht. Het is thans het opperste gerechtshof van de Europese Unie.

Wanneer het Hof van Cassatie kennisneemt van een zaak waarin een vraag wordt opgeworpen over de uitlegging van het Unierecht, moet het, om die vraag te beslechten, zich conformeren aan de rechtspraak van het Hof van Justitie, of, in voorkomend geval, dat Hof een prejudiciële vraag stellen, tenzij de uitlegging voor de hand ligt (*acte clair*) of het zich hierover al heeft uitgesproken (*acte éclairé*). Die werkwijze vertraagt weliswaar de rechtsgang, maar ze is onontbeerlijk voor de eenheid van het recht in Europa.

Het Benelux-Gerechtshof heeft dezelfde bevoegdheid inzake de aan de Benelux-lidstaten gemeenschappelijke regels.

Voorts moet de rechtspraak van het Hof van Cassatie afgestemd zijn op de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM). Eenieder die beweert slachtoffer te zijn van een schending door een van de aangesloten landen van rechten die bij het EVRM zijn gegarandeerd, kan een verzoekschrift indienen bij het EHRM. Een verzoek is slechts ontvankelijk wanneer eerst alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput en de klacht is ingediend na de laatste definitieve beslissing op nationaal niveau (dat zal meestal het Hof van Cassatie zijn). In de rechtspleging is de Staat de tegenstrever van de klager. Het EHRM is dus geen derde aanleg. De beslissing van de nationale rechter behoudt immers haar rechtsgevolgen onder voorbehoud, in strafzaken, van een heropening van de procedure.

Ten slotte bestaat in België een hof met grondwettelijke bevoegdheid. Het Grondwettelijk Hof doet onder meer uitspraak over conflicten tussen de Grondwet en de wetten en de decreten alsook tussen de decreten onderling. Wanneer een dergelijk conflict in een zaak wordt opgeworpen, moet het Hof van Cassatie, in de

regel, het Grondwettelijk Hof een prejudiciële vraag stellen om de tegenstelling te beslechten. Het Grondwettelijk Hof kan daarenboven bij wijze van arrest uitspraak doen op de beroepen tot gehele of gedeeltelijke vernietiging van een wet, decreet of ordonnantie.

Belgische magistraten bij het Benelux-Gerechtshof

Op 31 december 2015 zetelden volgende magistraten in het Benelux-Gerechtshof:

J. de Codt (president)

E. Dirix (rechter)

A. Fettweis (rechter)

P. Maffei (plaatsvervangend rechter)

B. Dejemepe (plaatsvervangend rechter)

B. Deconinck (plaatsvervangend rechter)

A. Smetryns (plaatsvervangend rechter)

A. Henkes (advocaat-generaal)

D. Thijs (plaatsvervangend advocaat-generaal)

Het Hof van Cassatie en instellingen op Europees niveau

Verscheidene magistraten van zetel en parket vertegenwoordigen het Hof van Cassatie in Europese adviesorganen of netwerken. Zo zijn één of meerdere magistraten lid van het netwerk van de voorzitters en de procureurs-generaal van de opperste gerechtshoven van de lidstaten van de Europese Unie. Een magistraat is contactpunt-coördinator van de Belgische magistraten van het Europees Justitieel Netwerk in burgerlijke en handelszaken (EJN/RJE). Een magistraat is lid voor België van de Conseil consultatif de juges européens – Consultative Council of European Judges (CCJE).

Voor meer details over rol en werking ervan wordt verwezen naar het jaarverslag 2008.

Internationale betrekkingen

In het voorbije kalenderjaar namen de magistraten van het Hof deel aan onder meer volgende vergaderingen of gaven zij de volgende opleidingen:

30-31/01/2015: Plechtige openingszitting van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens – Straatsburg, Frankrijk – HH. de Codt en Henkes

06/03/2015: Rechterlijke dialoog – Ontmoeting tussen het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en het Hof van Cassatie - Brussel

26-27/03/2015: Conférence à l'occasion de la Présidence belge du Conseil de l'Europe – Brussel – HH. de Codt, Duinslaeger et Maffei

23/04/2015: Werkbezoek aan de Raad voor de rechtspraak – Den Haag, Nederland – H. Maffei

29/05/2015: Conférence plénière de l'Institut européen de l'expertise et de l'expert – Rome, Italië – H. Fettweis

12-13/06/2015: 19th annual conference of European Association of Labour Court Judges – Helsinki, Finland – Mevr. Delange

05-06/10/2015: Achtste vergadering van het Netwerk van de Procureurs-generaal of gelijkwaardige instellingen bij de opperste gerechtshoven van de Europese Unie – Stockholm, Zweden – H. Duinslaeger

08-09/10/2015: XXIII Meeting of European Labour Court Judges – Stockholm, Zweden – H. Mestdagh

08-09/10/2015: ECLI kick-off – Den Haag, Nederland – H. van Putten

28/10/2015: bezoek aan het Hof van Justitie van de Europese Unie – Luxemburg – HH. de Codt en Henkes

26-28/11/2015: Meeting of the Presidents of the Network of Presidents of the EU – Dublin, Ierland – H. de Codt

10/12/2015: Bezoek aan de Hoge Raad der Nederlanden – Den Haag, Nederland – HH. de Codt, Maffei, Henkes

Het Hof heeft onder meer het bezoek ontvangen van:

23/04/2015: H. Ramid, Minister van Justitie van Marokko

04/05/2015: magistraten van het Opperste Gerechtshof van Thailand

29/05/2015: H. Feteris, president van de Hoge Raad der Nederlanden

09/06/2015: H. Mavungu, rechter in het Grondwettelijk Hof van de Democratische Republiek Congo

23/06/2015: H. Rubinstein, Vicepresident van het Opperste Gerechtshof van Israël en H. Revah, ambassadeur van Israël voor België en Luxemburg

28/09/2015: H. Lwamba Bindu, voorzitter van het Grondwettelijk Hof van de Democratische Republiek Congo

17/11/2015: H. Qu Xing, ambassadeur van China voor België

16/12/2015: H. Fadhel Mahfoudh, stafhouder van de nationale orde van advocaten van Tunesië, winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede 2015

Personalia

Op 22 oktober 2015 bezocht Zijne Majesteit de Koning het Hof. De Koning nam deel aan een werkvergadering met magistraten van het Hof waarin diverse juridische kwesties werden behandeld. Vervolgens tekende hij in de plechtige zittingszaal het gulden boek. Hij ontmoette er de leden van het Hof en het parket, alsook hun medewerkers.

Op 22 januari 2015 werd Sidney Berneman als raadsheer geïnstalleerd.

Op 16 april 2015 werd advocaat-generaal André Henkes als eerste advocaat-generaal geïnstalleerd.

Op 21 mei 2015 werd Koenraad Moens als raadsheer geïnstalleerd.

Op 1 juli 2015 werd Bart Van den Bergh, raadsheer bij het hof van beroep te Antwerpen, aangeduid als magistraat met opdracht.

Op 16 oktober 2015 werd raadsheer Alain Smetyns als afdelingsvoorzitter geïnstalleerd.

Advocaat-generaal, voormalig Procureur-Generaal, Jean-François Leclercq werd op rust gesteld op 31 december 2015. Afdelingsvoorzitter Luc Van hoogenbemt werd op rust gesteld op 31 augustus 2015. Raadsheren Alain Simon en Gustave Steffens werden eveneens op rust gesteld, respectievelijk op 1 januari 2015 en 31 december 2015.

De magistraat met opdracht Anne T'Kint verliet het Hof.

De directeur van de Dienst voor Overeenstemming der Teksten, Anne-Françoise Lateur, en de kabinetssecretaris van het secretariaat van de Eerste Voorzitter, Andrée Clément, verlieten het Hof, respectievelijk op 1 januari en 15 januari 2015.

Het Hof betreurt het overlijden van emeritus afdelingsvoorzitter Luc Huybrechts.

Belangrijke arresten van het Hof

De volledige tekst van de samengevatte arresten kan worden geraadpleegd via een hyperlink, opgenomen in het rolnummer van elk arrest.

Het Hof van Cassatie wordt hierna kortweg ook als “het Hof” vermeld. Het “hof” (met kleine letter) verwijst naar het hof van beroep of het arbeidshof dat de bestreden beslissing heeft gewezen.

Burgerlijk recht

Familie recht

Nalatenschap – Aanvaarding door de schuldeiser uit hoofde en in de plaats van de schuldenaar die verwerpt – Voorwaarden

Arrest van 19 februari 2015 ([F.14.0061.F](#))

Op grond van artikel 788, eerste lid, Burgerlijk Wetboek kunnen de schuldeisers van hem die met benadeling van hun rechten een nalatenschap verwerpt, zich door de rechter doen machtigen om de nalatenschap uit hoofde van hun schuldenaar in zijn plaats te aanvaarden.

Het Hof oordeelt in dit arrest dat die bepaling, die een toepassing is van de regel vervat in artikel 1167 Burgerlijk Wetboek, het bewijs vereist dat die handeling abnormaal was en dat de schuldenaar gehandeld heeft in de wetenschap dat de schuldeisers zouden worden benadeeld.

Bijgevolg verwerpt het Hof het cassatieberoep tegen het bestreden arrest dat, zonder die bepaling te schenden, oordeelde dat de verwerping door de belastingplichtige “geen abnormale handeling was” en daaruit afleidde dat zij “niet met bedrieglijk opzet gebeurde”.

Nalatenschap – Schenkingen en testamenten – Vervreemding aan een erfgerechtigde in de rechte lijn – Wettelijk vermoeden van een gift

Arrest van 12 maart 2015 ([C.13.0193.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal A. Henkes

Na het overlijden van hun vader, die aan één van zijn zonen twee panden in blote eigendom had verkocht, vorderden zijn andere kinderen, die de nalatenschap aanvaard hadden, de inbreng van die panden krachtens artikel 918 Burgerlijk Wetboek.

Voor het geval dat de vervreemding, wegens het voorbehoud van vruchtgebruik, zou worden beschouwd als een schenking van de volle eigendom, stelde de overnemen-zoon een tegenvordering in teneinde de oorspronkelijke eisers te doen veroorde-len tot terugbetaling van de betaalde prijs.

Net als de eerste rechter besloot het hof van beroep artikel 918 Burgerlijk Wetboek toe te passen, omdat niet was aangetoond dat de andere kinderen uitdrukkelijk met de litigieuze vervreemding hadden ingestemd, zodat de prijs waarvan werd aange-voerd dat hij was betaald, onweerlegbaar werd vermoed niet te zijn betaald.

Het arrest van het Hof verwerpt het cassatieberoep en beslist, op eensluidende conclusie van het openbaar ministerie, dat artikel 918 Burgerlijk Wetboek steunt op het wettelijk vermoeden dat de daarin bedoelde vervreemdingen, die door de *de cuius* worden toegestaan aan een van zijn erfgerechtigden in de rechte lijn, zuivere giften zijn die betrekking hebben op de volle eigendom van de vervreemde goederen, maar met vrijstelling van inbreng, en dat dit wettelijk vermoeden bijgevolg enkel kan worden omgekeerd in de hypothese, voorzien bij artikel 918, waarin de andere reservataire erfgenamen instemden met de vervreemding¹⁴.

Zakenrecht

Bezit – Werkzaamheden uitgevoerd door een bezitter te goeder trouw

Arrest van 7 mei 2015 ([C.13.0513.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.-Fr. Leclercq

Zodra een koper, na ondertekening van de voorlopige koopovereenkomst, de sleutels van een woning had ontvangen, begon hij met aanzienlijke renovatiewerken.

De weigering, enige tijd later, van de verkopers om de authentieke akte te verlijden, deed tussen de partijen verschillende betwistingen ontstaan, met name wat betreft de raming van de wederzijdse vergoedingen die in dergelijke omstandigheden verschuldigd zijn en de berekening van de compensatoire interest van die respectieve waardeschulden.

Aanvankelijk verklaarde het hof van beroep te Bergen de koop nietig en oordeelde dat de koper het goed tot het einde van de werken te goeder trouw in zijn bezit had gehad. Het hof, dat over de voormelde kwesties uitspraak deed, veroordeelde de verkopers om aan de koper een vergoeding te betalen die overeenstemde met de meerwaarde die hun goed door die werkzaamheden had verkregen. Het hof oordeelde ook dat de verkopers hun goed was ontzegd en kende hen, bijgevolg, ten laste van de koper een vergoeding wegens genotsderving toe, berekend op grond van de huurwaarde van het goed, zonder evenwel rekening te houden met de verbeteringen die de koper aan het goed had aangebracht.

Het Hof vernietigde die beslissing bij arrest van 2 oktober 2008¹⁵, op grond dat het bestreden arrest, doordat het weigerde rekening te houden met de aangebrachte verbeteringen, de verkopers niet de totaliteit had toegekend van de vruchten waarop zij aanspraak konden maken.

Vervolgens besliste het hof van beroep te Brussel, waarnaar de zaak was verwezen, dat de meerwaarde die aan de koper verschuldigd was en waarvan het hoofdbedrag definitief was geraamd door het hof van beroep te Bergen, geen compensatoire interest had opgebracht vóór de datum van teruggave van het goed, op grond dat de

---

¹⁴ Cass. 20 januari 1950, AC 1950, 310; vlg. Cass. 20 januari 1950, AC 1950, 312; Cass. 16 mei 2002, [C.99.0497.N](#), AC 2002, nr. 298.

¹⁵ Cass. 2 oktober 2008, [C.07.0369.F](#), AC 2008, nr. 521.

schuld op die datum was ontstaan en dat de verrijking van de verkopers het gevolg was van de weigering van de koper om hen het goed terug te geven, hoewel hij was opgehouden te goeder trouw te zijn.

Op de eensluidende conclusie van het openbaar ministerie verklaart het Hof het middel van de koper tegen die beslissing gegrond en vernietigt het derhalve het bestreden arrest.

Het Hof herinnert aan het beginsel uit artikel 555 *in fine* van het Burgerlijk Wetboek, volgens hetwelk de eigenaar die één van de door de wet bepaalde modaliteiten kiest, gehouden is de derde-bezitter te goeder trouw te vergoeden voor de werken die deze op zijn erf heeft verricht, en preciseert vervolgens dat de terugbetalingsverplichting van de eigenaar, die zijn oorsprong vindt in de verrijking zonder oorzaak, ontstaat op het ogenblik van de natrekking, die plaatsheeft zodra de bijzaak is opgenomen in de hoofdzaak.

Bovendien, voegt het Hof daaraan toe, moet de rechter zich bij het bepalen van het bedrag van de vergoeding in de regel op het tijdstip van zijn uitspraak plaatsen, maar die regel verbiedt hem niet om de hoofdsom van de vergoeding te berekenen op een vroegere datum of, in dat geval, op die hoofdsom compensatoire interest toe te kennen ter vergoeding van de schade die voortvloeit uit de uitgestelde betaling van de hoofdverplichting.

Daarenboven, herhaalt het Hof, moet de bezitter die op andermans erf werken heeft uitgevoerd terwijl hij te goeder trouw was maar nalaat het erf terug te geven zodra hij ophoudt te goeder trouw te zijn, de vruchten die hij verkregen heeft en die welke de eigenaar door het onrechtmatige bezit werden ontzegd, vanaf dat tijdstip aan de eigenaar teruggeven of, indien het een vergoeding wegens genotsderving van het erf betreft, een vergoeding betalen die bepaald wordt door rekening te houden met de werkzaamheden die op het erf zijn uitgevoerd.

Het Hof besluit dat, door de gecombineerde toepassing van deze regels, de eigenaar en de bezitter aldus in de regel worden teruggeplaatst in de toestand waarin ze zich hadden bevonden indien het erf was teruggegeven op het ogenblik dat de goede trouw ophield te bestaan.

Het Hof beslist bijgevolg dat het bestreden arrest, dat weigert compensatoire interest toe te kennen op de vergoeding tussen het ogenblik waarop de koper ophield te goeder trouw te zijn en dat van de teruggave van het pand, artikel 555 *in fine* van het Burgerlijk Wetboek schendt.

Verbintenissen

Verrijking zonder oorzaak – Subsidiair karakter

Arrest van 5 juni 2015 ([C.14.0354.N](#))

Het met succes instellen van een vordering uit verrijking zonder oorzaak, de zogenaamde *actio de in rem verso*, is aan strikte voorwaarden onderworpen. Een van die voorwaarden is het subsidiair karakter¹⁶. In dit arrest krijgt het Hof de gelegenheid deze voorwaarde in herinnering te brengen. In het gegeven geval vorderde de eiseres de terugbetaling van een bedrag waarvan zij beweerde dat zij dit geleend had aan de verweerster. Van de lening was geen schriftelijk bewijsstuk opgemaakt. De eiseres slaagde er voor de appelrechters niet in om de lening te bewijzen. Ook haar in ondergeschikte orde ingestelde vordering gesteund op verrijking zonder oorzaak werd afgewezen. Volgens de appelrechters heeft de omstandigheid dat de eiseres er niet in slaagt om het bewijs van de lening te leveren niet tot gevolg dat haar verarming zonder oorzaak wordt. Volgens het Hof verhindert het subsidiair karakter van de rechtsvordering die op verrijking zonder oorzaak steunt, dat deze vordering wordt aangenomen wanneer de eiser over een andere vordering beschikte, die hij heeft laten teloorgaan. De verrijkingsvordering kan er dus niet toe strekken afbreuk te doen aan de regels van het bewijsrecht.

Bewijs – Begin van bewijs door geschrift – Wettelijk begrip waarschijnlijkheid

Arrest van 18 september 2015 ([C.14.0488.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.-Fr. Leclercq

Bij een onderhandse koopovereenkomst van 6 juni 2007 verkocht de eigenaar van een terrein te Mettet zijn goed tegen een overeengekomen prijs van 55.000 euro, die betaald moest worden bij ondertekening van de authentieke akte. Aan de vooravond van de ondertekening van de onderhandse koopovereenkomst betaalde de koper aan de verkoper van hand tot hand een voorschot van 23.000 euro.

Tussen de partijen werd geen authentieke akte opgemaakt binnen de in de onderhandse koopovereenkomst bepaalde termijn van vier maanden. De koper bracht de verkoper dan ook ter kennis dat hij afzag van de koop van het terrein, zonder in dat stuk de terugbetaling van het voorschot te eisen. Pas na bijna drie jaar na de ondertekening van de onderhandse overeenkomst stelde de koper aan de verkoper voor de koop minnelijk te beëindigen en vroeg hij hem om hem het voorschot terug te betalen dat hij op de vooravond van de ondertekening van de onderhandse koopovereenkomst had betaald.

Het hof van beroep te Luik besliste dat het stuk op grond waarvan de koper afzag van de koop van het terrein, dat nergens melding maakte van de terugbetaling van het voorschot, kon worden uitgelegd als een begin van bewijs door geschrift dat de verkoper dat voorschot had terugbetaald.

---

¹⁶ Zie ook Cass. 25 maart 1994, AC 1994, nr. 145.

Op het cassatieberoep van de koper neemt het Hof, op de eensluidende conclusie van het openbaar ministerie, het middel aan dat naast een aantal andere bepalingen de schending aanvoerde van artikel 1347, tweede lid, Burgerlijk Wetboek, betreffende het begin van bewijs door geschrift.

Het Hof brengt eerst in herinnering dat het dient na te gaan of de rechter, die in feite beoordeelt of de hem voorgelegde akte het aangevoerde feit waarschijnlijk maakt en, derhalve, een begin van bewijs door geschrift vormt, het wettelijk begrip waarschijnlijkheid niet heeft miskend¹⁷. Het bevestigt daarenboven dat het niet volstaat dat een feit mogelijk lijkt opdat dat feit waarschijnlijk is, maar dat het ook een schijn van waarheid moet bevatten¹⁸.

Het Hof beslist op grond van die beginselen dat de appelrechters, doordat zij de waarschijnlijkheid van de terugbetaling van het voorschot afleidden uit het feit dat die terugbetaling niet in het door de koper opgemaakte stuk werd vermeld, het begrip waarschijnlijkheid hebben miskend in de zin van artikel 1347, tweede lid, Burgerlijk Wetboek, en die bepaling bijgevolg hebben geschonden.

Buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht

Schade – Schadeloosstelling – Doorbetaling wedde overheid – Vaststellingen geneeskundige dienst

Arrest van 30 januari 2015 ([C.14.0276.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal C. Vandewal

De overheidswerkgever die de wedde en de daarop rustende lasten doorbetaalt aan zijn personeelslid, slachtoffer van een arbeidsongeval, kan deze terugvorderen van degene die door zijn fout het ongeval heeft veroorzaakt wanneer hij de betalingen heeft verricht zonder arbeidsprestaties te ontvangen. De overheid moet daartoe niet alleen het bedrag van de betaalde wedde bewijzen, maar ook dat die wedde betaald is voor een periode tijdens dewelke het personeelslid, als gevolg van het ongeval, arbeidsongeschikt was. Hij kan daarvan het bewijs leveren met alle middelen.

De verplichting van de overheid om aan een personeelslid zijn wedde door te betalen, steunt op de besluiten van de Gerechtelijke Geneeskundige Dienst (Medex) die krachtens artikel 8 van het koninklijk besluit van 24 januari 1969 betreffende de schadevergoeding ten gunste van personeelsleden van de overheidssector, voor arbeidsongevallen en voor ongevallen op de weg naar en van het werk, volgens de voorschriften van zijn reglement betreffende de arbeidsongevallen, het percentage van de blijvende arbeidsongeschiktheid bepaalt die het gevolg is van het fysiologisch letsel door het ongeval veroorzaakt. Het optreden van de Gerechtelijke Geneeskundige Dienst is evenwel enkel bedoeld om de verplichtingen te bepalen die overeenkomstig de Arbeidsongevallenwet Overheidspersoneel aan de werkgever zijn opgelegd. In het geschil tussen de werkgever en haar verzekeraar enerzijds en

---

¹⁷ Cass. 2 november 2007, [C.05.0379.F](#), AC 2007, nr. 24; Cass. 5 mei 2011, [C.10.0175.F](#), AC 2011, nr. 298, met conclusie van advocaat-generaal A. Henkes in *Pas.* 2011.

¹⁸ Cass. 24 mei 1962, *Pas.* 1962, I, p. 1078.

de verzekeraar van de voor het ongeval aansprakelijke persoon anderzijds over de schade van de werkgever, kan de overheid de vaststellingen van deze dienst bijgevolg slechts aanvoeren als een feitelijk vermoeden, waarvan de beoordeling aan de rechter is overgelaten.

Wanneer de besluiten van de Gerechtelijke Geneeskundige Dienst en de minnelijke medische expertise in gemeen recht verschillen, kan de rechter de aansprakelijke dan ook niet veroordelen tot vergoeding van de door de overheid gedane uitkeringen, zonder hem toe te laten de besluiten van de Medex te betwisten¹⁹.

Algemene rechtsbeginselen – Fraus omnia corrumpit – Aansprakelijkheid van het slachtoffer door nalatigheid of onvoorzichtigheid – Opzettelijk misdrijf – Artikel 1384, derde lid, Burgerlijk Wetboek – Onweerlegbaar vermoeden van aansprakelijkheid van de aansteller – Gevolg

Arrest van 30 september 2015 ([P.14.0474.F](#))

In het kader van een illegale schroothandel werd een beklagde voor de correctionele rechtbank vervolgd wegens valsheid en gebruik van valse stukken, diefstal en bendevoorming. De beklagde was door zijn aansteller belast met het vervoer van schroot per vrachtwagen op een door het slachtoffer geëxploiteerde site. Het slachtoffer daagde de aansteller voor de correctionele rechtbank om hem burgerrechtelijk aansprakelijk te laten stellen voor de door de beklagde gepleegde schadeverwekkende handelingen, op grond van artikel 1384, derde lid, Burgerlijk Wetboek.

Het hof van beroep veroordeelde de beklagde en zijn aansteller *in solidum* tot vergoeding van de schade. Het hof besliste dat de eventuele nalatigheid aan de kant van het slachtoffer, die zou verzuimd hebben elementaire veiligheidsmechanismen te installeren, geen gevolgen heeft voor de aansprakelijkheid van de aansteller. Het hof was van mening dat de partij die burgerrechtelijk aansprakelijk is voor de dader van een opzettelijk misdrijf op grond van het algemeen rechtsbeginsel *fraus omnia corrumpit* geen aanspraak kan maken op gedeelde aansprakelijkheid met het slachtoffer wegens een door hem begane nalatigheid.

In zijn cassatieberoep voerde de aansteller aan dat hij recht had op een gedeelde aansprakelijkheid met het slachtoffer wegens de nalatigheid die dat slachtoffer had begaan, omdat hij het opzettelijk misdrijf niet zelf had gepleegd en het aangevoerde algemeen rechtsbeginsel op hem niet van toepassing was.

Het Hof volgt die argumentatie niet. Het beslist dat wanneer schade wordt veroorzaakt door de samenlopende fouten van het slachtoffer en van de beklagde, laatstgenoemde jegens het slachtoffer niet kan worden veroordeeld tot de volledige vergoeding van de schade. Het algemene rechtsbeginsel *fraus omnia corrumpit*, dat

---

¹⁹¹⁹ Zie ook: Cass. 30 mei 2011, [C.09.0499.N](#), AC 2011, nr. 361, met conclusie van advocaat-generaal R. Mortier, *NjW* 2011, 498 met noot I. Boone; Cass. 18 november 2011, [C.09.0521.F](#), AC 2011, nr. 625, met conclusie van advocaat-generaal T. Werquin in *Pas.* 2011, nr. 625: dit arrest verwijst ook naar het algemeen beginsel van het recht van verdediging dat eraan in de weg staat dat de beslissingen van de Medex bindend zijn voor derden.

verbiedt bedrog of oneerlijkheid aan te wenden om schade te berokkenen of winst te behalen, sluit evenwel uit dat de dader van een opzettelijk misdrijf dat zijn burgerlijke aansprakelijkheid in het gedrang brengt, aanspraak kan maken op een vermindering van de aan het slachtoffer van dat misdrijf verschuldigde vergoedingen wegens de onvoorzichtigheden of nalatigheden die dat slachtoffer zou hebben begaan.

Het Hof beslist dat artikel 1384, derde lid, Burgerlijk Wetboek voorziet in een onweerlegbaar vermoeden van aansprakelijkheid ten laste van de aansteller voor de schade die door de fout van de aangestelde is veroorzaakt in de bediening waartoe de aansteller hem gebezigd heeft. Volgens het Hof volgt daaruit dat de aansteller van de dader van een opzettelijk misdrijf evenmin aanspraak kan maken op een vermindering van de voormelde vergoedingen.

Bijzondere overeenkomsten

Huur van goederen – Huishuur – Einde – Opzegging door verhuurder – Tegenopzegging door huurder – Recht op vergoeding

Arrest van 12 januari 2015 ([C.12.0601.N](#))

Een huishuur werd gesloten voor een duurtijd van 9 jaar, die inging op 1 november 2007. De verhuurder betekende op 22 augustus 2010 aan de huurder een opzegging met een opzeggingstermijn van 3 maanden. Blijkens de opzegging diende het appartement ten laatste vrij te zijn voor 30 november 2010. De huurder riep de verhuurder op in verzoening voor de vrederechter. Dat leidde niet tot enig resultaat. De huurder verzocht vervolgens gemachtigd te worden in het gehuurde goed te verblijven tot en met 31 januari 2011.

De appelrechters kwalificeerden de opzegging van de verhuurder als een opzegging zonder motivering om de overeenkomst te doen eindigen bij het verstrijken van een driejarige periode. Zij stelden vast dat de verhuurder met de opzegging van 22 augustus 2010 de huurovereenkomst hoe dan ook niet rechtsgeldig kon beëindigen tegen het einde van de lopende (eerste) driejarige periode. Anderzijds kwalificeerden zij het verzoek van de huurder om in het goed te mogen blijven tot en met 31 januari 2011 als een rechtsgeldige tegenopzegging. Met toepassing van artikel 3, §4, tweede lid, van de wet van 20 februari 1991 met betrekking tot huishuur kenden zij de huurder een vergoeding toe gelijk aan negen maanden huur.

In zijn cassatieberoep voerde de verhuurder aan dat de appelrechters er in hun oordeel aan voorbijgingen dat de verplichting van de verhuurder tot betaling van een schadevergoeding in geval van een ongemotiveerde opzegging van de huurovereenkomst bij het verstrijken van een driejarige periode afhankelijk is van het vereiste dat aan de huurovereenkomst daadwerkelijk een einde is gekomen ingevolge een van de verhuurder uitgaande opzegging. Door de tegenopzegging van de huurder, was dit te dezen niet het geval.

Het Hof verwerpt deze grief. Het oordeelt dat de verhuurder de in artikel 3, § 4, van de wet van 20 februari 1991 met betrekking tot huishuur bepaalde vergoeding bij

opzegging zonder motivering ook verschuldigd is wanneer de huurder een tegenopzegging geeft en de huur ingevolge deze tegenopzegging eindigt. Het Hof leidt dat af uit de wetsgeschiedenis, de bedoeling van de wetgever om het recht op huisvesting van de huurder beter te beschermen en het gegeven dat de tegenopzegging door de huurder slechts een *accessorium* is van de hoofdopzegging door de verhuurder waarbij de huurder de tegenopzegging niet kan betekenen wanneer de verhuurder geen opzegging heeft betekend.

Het Hof wijkt met dit oordeel af van eerdere arresten²⁰ en sluit zich aan bij de visie van het Grondwettelijk Hof²¹.

Lastgeving – Bevoegdheid van de lasthebber – Gehoudenheid van de lastgever – Rechtsvordering – Bekrachtiging

Arrest van 4 september 2015 ([F.13.0149.F](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal A. Henkes

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Gerechtelijk recht – Procedure”.

Handelshuur – Huurhernieuwing – Ongegrond verklaarde weigering – Nieuwe voorwaarden – Toepasselijkheid

Arrest van 18 september 2015 ([C.13.0487.F](#))

De huurders van een gelijkvloerse handelsruimte die aan de eiseres toebehoorde, hadden de verhuurster gevraagd om hun handelshuur tegen dezelfde voorwaarden te hernieuwen overeenkomstig artikel 14 van de wet van 30 april 1951 op de handels-huurovereenkomsten.

De verhuurster weigerde de vernieuwing, op grond dat zij zelf van dat goed gebruik wilde maken.

Toen de rechter die weigeringsgrond ongeldig verklaarde, bracht de verhuurster de huurders ter kennis dat de hernieuwing aan nieuwe voorwaarden zou worden onderworpen overeenkomstig artikel 24 van voornoemde wet.

Het bestreden vonnis besliste dat de weigering tot hernieuwing niet geldig was en oordeelde vervolgens dat de verhuurder zich niet kon beroepen op die bepaling, die de verhuurder wiens weigering ongegrond wordt verklaard, toestaat nieuwe voorwaarden aan de huurder ter kennis te brengen. De weigeringsgrond was immers niet ongegrond maar ongeldig verklaard, zodat het antwoord van de verhuurder nietig was en derhalve met een gebrek aan antwoord gelijkgesteld moest worden. Daardoor moest de huur worden hernieuwd onder de door de huurder voorgestelde voorwaarden, overeenkomstig artikel 14 van voornoemde wet.

---

²⁰ Cass. 22 juni 1998, C.97.0355.N, AC 1998, nr. 328; Cass. 12 oktober 2009, [C.08.0533.F](#), AC 2009, nr. 573.

²¹ GwH 26 november 2009, nr. 189/2009.

Het Hof vernietigt die beslissing. Overeenkomstig zijn vaststaande rechtspraak beslist het Hof dat het in artikel 24 bepaalde recht van toepassing is ongeacht de reden waarom de verhuurder geweigerd heeft met de hernieuwing in te stemmen²².

Handelshuur – Herziening van de huur

Arrest van 18 september 2015 ([C.15.0019.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.-Fr. Leclercq

Een handelshuurovereenkomst met betrekking tot een rusthuis bond de eiseres, huurster, en de verweerders, verhuurders.

Laatstgenoemden vorderden in rechte de herziening van de huur op grond van artikel 6 van de wet van 30 april 1951 op de handelshuurovereenkomsten, krachtens hetwelk de partijen, bij het verstrijken van elke driejarige periode, het recht hebben de vrederechter de herziening van de huurprijs te vragen, mits zij bewijzen dat de normale huurwaarde van het pand ten gevolge van nieuwe omstandigheden ten minste 15 pct. hoger of lager is dan de huurprijs die in de huurovereenkomst is bepaald of bij de laatste herziening is vastgesteld. Een in het kader van die rechtspleging bevolen deskundigenonderzoek had uitgewezen dat de werkelijk gehuurde oppervlakte groter was dan die welke in de huurovereenkomst was bepaald.

Het Hof bevestigt het vonnis dat die verhoging of verlaging van de huurwaarde van het gehuurde goed met ten minste 15 pct. had bepaald in functie van een waarde per vierkante meter, rekening houdend met de werkelijk gehuurde oppervlakte en niet met de in de huurovereenkomst bepaalde, lagere, oppervlakte.

Verjaring

Termijnen – Artikel 2277 Burgerlijk Wetboek – Commissielonen

Arrest van 25 juni 2015 ([C.14.0283.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.-Fr. Leclercq

Een leverancier van hoorapparaten sloot met een vereniging van ziekenhuizen een overeenkomst luidens welke eerstgenoemde de opleiding van een prothesist-audioloog van die vereniging zou verzorgen, terwijl laatstgenoemde zich ertoe verbond aan haar patiënten enkel de hoorapparaten en accessoires van deze leverancier te bezorgen mits betaling door deze laatste van een commissieloon.

Het geschil betrof de vordering van commissielonen voor de periode van 1 juli 1999 tot 31 december 2004 waartegen de leverancier de verjaring door verloop van vijf jaar van artikel 2277 Burgerlijk Wetboek aanvoerde, van toepassing op termijnen van altijddurende renten en van lijfrenten, uitkeringen tot levensonderhoud, huren van huizen en pachten van landeigendommen, interesten van geleende sommen, en, in het algemeen, op al hetgeen betaalbaar is bij het jaar of bij kortere termijnen.

---

²² Zie Cass. 2 maart 2006, [C.05.0092.N](#), AC 2006, nr. 486 en Cass. 7 juni 1963, *Pas.* 1963, 1063.

Op het hoger beroep van de ziekenhuisvereniging, wier schuldvordering verjaard was verklaard, wees het hof van beroep erop dat de gevorderde commissielonen uit dezelfde rechtsverhouding voortkwamen en dat het betalingssysteem voor commissielonen gedurende de gehele duur van de overeenkomst vergelijkbaar was gebleven met het systeem dat werd gebruikt tijdens de opleidingsperiode van een jaar, waarbij de betaling gebeurde op het einde van de maand waarin de gebruiker zijn aankoop volledig betaalde. Dat hof was echter van oordeel dat het periodieke karakter, vereist voor de vijfjarige verjaring van artikel 2277 Burgerlijk Wetboek, ontbrak. De schuld werd immers niet hernieuwd zonder toedoen van de partijen en in het bijzonder niet zonder toedoen van de schuldenaar, aangezien die schuld toenam in functie van het aantal hoorapparaten dat via hem werd verkocht en het de schuldenaar zelf was die het verkoopoverzicht verzond op basis waarvan de ziekenhuisvereniging haar commissielonen factureerde.

De leverancier voerde tot staving van zijn cassatieberoep aan dat artikel 2277 Burgerlijk Wetboek niet inhoudt dat de periodieke schulden betaalbaar moeten zijn op geregelde tussentijden, of dat ze moeten worden hernieuwd zonder toedoen van de partijen of nog dat de periodieke prestaties steeds dezelfde moeten zijn.

Het Hof neemt het cassatieberoep aan en vernietigt het bestreden arrest. Het overweegt daarbij dat de verkorte verjaringstermijn van artikel 2277 Burgerlijk Wetboek, die ertoe strekt de schuldenaar te beschermen tegen de aangroei van achterstallige termijnschulden uit eenzelfde rechtsverhouding, van toepassing is op de commissielonen voor verkoop van materieel krachtens een raamcontract, die betaalbaar zijn onder de in voornoemd artikel 2277 bedoelde periodiciteitsvoorwaarden.

Economisch recht

Handelsrecht

Vrijheid van handel en nijverheid – Openbare orde – Niet-concurrentiebeding – Matiging door de rechter

Arrest van 23 januari 2015 ([C.13.0579.N](#))

In het kader van de wederoverdracht van een bedrijfstak door een vennootschap actief in de productie en de verkoop van textielzonweringssystemen, werd voorzien in een niet-concurrentiebeding, waarbij de overnemers zich verbonden geen aan de activiteiten die de overdrager zich bleef voorbehouden concurrerende activiteit uit te oefenen.

Enkele jaren later werd door de overdragende vennootschap en haar zaakvoerder een vordering ingesteld tegen de overnemers strekkende onder meer tot staking van activiteiten die onder het toepassingsveld van dit niet-concurrentiebeding zouden vallen.

De appelrechters oordeelden dat de vrijheid van handel en nijverheid beschermd door het Decreet d'Allarde van 2-17 maart 1791 van openbare orde is en dat een beperking van die vrijheid slechts geldig is in de mate dat deze beperkt wordt wat betreft haar voorwerp, haar territorium en haar duurtijd.

Op grond van de vaststelling dat aan de overnemers de hele sector van de ritsdoeken en zelfs van alle textielzonweringssystemen werd afgesloten gedurende een termijn van 17 jaar en dit voor de Benelux, Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, achtten de appelrechters het beding nietig als strijdig met de vrijheid van handel en nijverheid. Voorts oordeelden zij dat die nietigheid absoluut was en niet kon gematigd worden.

Het Hof bevestigt dat een beding dat een onredelijke beperking van de concurrentie naar voorwerp, territorium of duur oplegt nietig is, maar oordeelt dat, indien een overeenkomst of een beding strijdig is met een bepaling van openbare orde en bijgevolg nietig is, de rechter, indien een partiële nietigheid mogelijk is, de nietigheid, behoudens de wet zulks verbiedt, kan beperken tot het met deze bepaling strijdig gedeelte van de overeenkomst of beding op voorwaarde dat het voortbestaan van de gedeeltelijk vernietigde overeenkomst beantwoordt aan de partijbedoeling.

Naar het oordeel van het Hof verantwoordten de appelrechters, die hadden vastgesteld dat de overeenkomst voorzag dat "*bepalingen die door nietigheid aangetast of ongeldig zijn, [bindend] blijven [...] voor het gedeelte ervan dat wettelijk toegelaten is*", hun beslissing geen gevolg te geven aan het verzoek van de overdragers om de nietigheid van het niet-concurrentiebeding te beperken tot de overschrijding van de toegelaten duur, niet naar recht.

Het Hof beslecht aldus, tegen de leer van zijn arrest van 3 februari 1971²³ in, een in de rechtsleer zeer omstreden vraag.

Deze rechtspraak van het Hof werd bevestigd in het hieronder samengevatte arrest van 25 juni 2015, gewezen in voltallige zitting (RG C.14.0008.F).

Vrijheid van handel en nijverheid – Openbare orde – Niet-concurrentiebeding – Matiging door de rechter

Arrest van 25 juni 2015 ([C.14.0008.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Th. Werquin

In het kader van de overdracht van alle aandelen die de overdragers L.M. en B.S. bezaten in de naamloze vennootschap Établissements L. M., aanvaardden zij jegens de overnemers een als volgt gesteld concurrentiebeding na te leven: “De overdrager aanvaardt dat hij rechtstreeks of onrechtstreeks geen enkele activiteit van exploitatie, van beheer of van consultancy zal uitoefenen die in concurrentie staat met de huidige activiteiten van de vennootschap. Dit concurrentiebeding geldt voor een periode van drie jaar te rekenen van de datum van overdracht van de deelbewijzen. Het is van toepassing in België en in het buitenland. In geval van miskenning van dit concurrentiebeding is de overdrager jegens de overnemers een forfaitaire vergoeding van 25.000 euro per vastgestelde overtreding verschuldigd”.

De overnemers kloegen erover dat hen oneerlijke concurrentie werd aangedaan. De overdragers brachten daartegen in dat het concurrentiebeding ongeoorloofd was en dat het bijgevolg geen enkele uitwerking kon hebben.

Het hof van beroep oordeelde dat het concurrentiebeding, in zoverre het zonder enige beperking in het buitenland van toepassing was, ongeoorloofd was. Vervolgens verwierp het hof van beroep de stelling van de overdragers volgens welke de gevolgen van dat beding beperkt zouden moeten worden tot het grondgebied waarop de naamloze vennootschap Établissements L.M. haar activiteiten ontwikkelde op de dag van de overdracht van de aandelen, op grond dat het niet aan een rechter, die een concurrentiebeding ten dele ongeoorloofd verklaart, toekomt er een beperkt gevolg aan te geven. Het hof van beroep oordeelde dat het concurrentiebeding niet geldig was en niet mocht worden toegepast.

Op het cassatieberoep van de overnemers vernietigt het Hof, in voltallige zitting, die beslissing.

Het openbaar ministerie voerde in zijn conclusie aan dat de rechtspraak van het Hof zich zowel verzet tegen de gedeeltelijke vernietiging van een concurrentiebeding, net als van elk ander beding dat strijdig is met de openbare orde, met behoud ervan voor het overige, als tegen de vervanging ervan door een ander, geoorloofd, beding. Het uitte ook kritiek tegen een arrest van 23 januari 2015 waarin het Hof van die rechtspraak afweek.

---

²³ Cass. 3 februari 1971, AC 1971, 578 op strijdige conclusie van advocaat-generaal H. Duchatelet.

Het Hof wijst erop dat de vrijheid van handel en ondernemen van openbare orde is en dat het beding dat een buitensporige beperking van de concurrentie oplegt met betrekking tot het voorwerp, het grondgebied of de duur, bijgevolg nietig is. Het oordeelt vervolgens dat de rechter, indien de gedeeltelijke nietigheid van een dergelijk beding mogelijk is, de nietigheid ervan kan beperken tot het gedeelte dat strijdig is met de openbare orde, voor zover het behoud van het gedeeltelijk vernietigde beding beantwoordt aan de bedoeling van de partijen. Het leidt daaruit af dat het arrest, met zijn absolute redenen, niet naar recht zijn beslissing verantwoordt om elke beperking van de nietigheid uit te sluiten van het beding waarvan geoordeeld is dat het ongeoorloofd is.

Insolventie en vereffening

Faillissement – Boedelschuld – Schuld die voortvloeit uit saneringsplicht ten gevolge van een inbreuk op de milieuwetgeving

Arrest van 23 januari 2015 ([C.14.0324.N](#))

De curator van een failliet autobandenbedrijf trof op het bedrijfsterrein dat door dat bedrijf werd gehuurd, een voorraad van 2.900 ton oude autobanden aan. Er bleek slechts een vergunning te bestaan voor 235 ton.

De boedel was ontoereikend om de sanering van het terrein te financieren. Na aanmaning ging OVAM over tot de ambtshalve verwijdering van de banden. De kosten hiervoor beliepen 575.318,97 euro. OVAM vorderde dat dit bedrag door de curator q.q. werd terugbetaald en maakte aanspraak op de behandeling van deze schuldvordering als een schuld van de boedel. Schulden van de boedel worden bij voorrang uit de faillissementsboedel betaald en dus vóór de andere schulden.

Het Hof volgt de stelling van OVAM niet. Schulden die voortvloeien uit de saneringsplicht ten gevolge van inbreuken op de milieuwetgeving die werden begaan vóór de faillietverklaring waarvan de gevolgen nadien blijven voortduren en die vreemd zijn aan het beheer en de vereffening van de boedel, leveren volgens het Hof in beginsel geen schuld op van de boedel.

Wet 31 januari 2009 betreffende de continuïteit van de ondernemingen – Buitengewone schuldeiser in de opschorting – Omvang

Arrest van 12 februari 2015 ([C.14.0331.F](#))

Twee banken verleenden aan twee vennootschappen kredieten die gewaarborgd werden door verschillende panden, waaronder een algemeen pand op alle huidige en toekomstige schuldvorderingen, overeenkomstig de algemene voorwaarden van de banken. De vennootschappen vroegen vervolgens de toekenning van de opschorting in het kader van de gerechtelijke reorganisatie door collectief akkoord.

In dat kader ontstond er een geschil met betrekking tot de kwalificatie van de schuldvorderingen in de opschorting die door voornoemd pand voor alle sommen gewaarborgd werden. De banken gingen ervan uit dat hun schuldvorderingen aangemerkt moesten worden als buitengewone schuldvorderingen in de opschorting

tot beloop van het volledige bedrag van de schuldvordering dat door dat voorrecht gewaarborgd werd, terwijl de vennootschappen aanvoerden dat een pand op de huidige en toekomstige schuldvorderingen geen bijzonder voorrecht vormde en, minstens, dat een schuldeiser in de opschorting slechts een bijzondere schuldeiser was tot beloop van het restbedrag van zijn bijzonder voorrecht bij de opening van de procedure van gerechtelijke reorganisatie. Naar eigen zeggen hadden de vennootschappen op die datum geen schuldvorderingen op klanten of op derden meer.

De appelrechters stelden de banken in het gelijk. Het Hof verwerpt het door de vennootschappen aangevoerde middel. Uit artikel 2, d) en h) WCO, luidens hetwelk de persoon die titularis is van een schuldvordering in de opschorting die gewaarborgd is door een bijzonder voorrecht of een hypotheek, een buitengewone schuldeiser in de opschorting is, volgt niet dat de schuldvordering waarover laatstgenoemde beschikt, slechts een buitengewone schuldvordering is tot beloop van de waarde van de tegeldemaking van de grondslag van het bijzondere voorrecht of van de hypotheek die ze waarborgt.

Faillissement – Pauliaanse vordering (artikel 1167 BW) – Stilzitten van curator – Individuele vordering schuldeiser

Arrest van 13 maart 2015 ([C.14.0415.N](#))

Een schuldeiser stelde een pauliaanse vordering in (artikel 1167 BW) tegen een verkoop van een onroerend goed door een vennootschap aan een derde. Op een later tijdstip werd deze vennootschap failliet verklaard. De curator was van oordeel dat de slaagkansen van een pauliaanse vordering gering waren en besliste om de transactie niet aan te vechten op grond van artikel 20 Faillissementswet. De vraag rees of een schuldeiser na het faillissement dan zelf nog een pauliaanse vordering mag instellen of verderzetten. Het Hof beantwoordt die vraag ontkennend. Na het faillissement van de schuldenaar strekt een pauliaanse vordering tot de wedersamenstelling van de boedel. De omstandigheid dat de frauduleuze handeling niet alle schuldeisers voor het faillissement op dezelfde wijze heeft benadeeld, neemt niet weg dat de pauliaanse vordering na faillissement de vergoeding beoogt van collectieve schade waarvoor enkel de curator bevoegd is om op te treden. Bijgevolg kan tijdens het faillissement een pauliaanse vordering niet meer worden ingesteld of verdergezet door een individuele schuldeiser.

Faillissement – Boedelschuld – Tegeldemaking van de goederen – Verdeling van de gelden – Samenloop

Arrest van 30 oktober 2015 ([C.15.0051.F](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal A. Henkes

Een naamloze vennootschap werd failliet verklaard nadat zij in het kader van een procedure tot gerechtelijk akkoord een voorlopige opschorting van zes maanden had genoten.

In het kader van dat faillissement meldde de Belgische Staat de curatoren in verscheidene brieven dat de bijdragen inzake bedrijfsvoorheffing die de failliete vennootschap nog verschuldigd was, schulden van de boedel waren waarvoor geen verklaring van schuldvordering diende te worden opgesteld.

De curatoren bezorgden de Belgische Staat de eindafrekening van de faillissementsverrichtingen, luidens welke het te verdelen bedrag bij voorrang moest toekomen aan de schuldeisers met schulden van de boedel die zijn ontstaan uit het gerechtelijk akkoord waarop het faillissement volgde. De schuldvordering van de Belgische Staat was niet opgenomen in de eindafrekening.

De Belgische Staat stelde een bezwaar in tegen die eindafrekening. Het bestreden arrest, dat het beroepen vonnis wijzigde, besliste dat de bedrijfsvoorheffingen betreffende de akkoordperiode moeten worden aanvaard als schulden van de boedel in het bevoorrechte passief van de vennootschap. Het stelde vast dat het totaal van de schulden van de boedel hoger was dan het te verdelen saldo. Vervolgens besliste het dat de Belgische Staat, die niet aantoonde dat er een toestand van samenloop was ontstaan tussen de boedelschuldeisers ten gevolge van het nemen, door twee of meer onder hen, van maatregelen van tenuitvoerlegging op dezelfde goederen, zich niet kon beroepen op het voorrecht van artikel 19, 4^oter, Hypotheekwet. Bijgevolg diende de verdeling van de gelden volgens de beschikbaarheden, verhoudingsgewijs tussen alle boedelschuldeisers, te gebeuren.

In zijn cassatieberoep verweet de Belgische Staat het arrest dat het de eiser, die het trouwens had erkend als boedelschuldeiser, weigerde het voorrecht dat hij vorderde en de voorrang die hij daardoor op de overige boedelschuldeisers kreeg, toe te kennen. Het Hof vernietigt het bestreden arrest.

Het Hof beslist dat, wanneer de boedelschuldeisers geen individuele vervolgingen instellen, de curator overgaat tot de tegeldemaking van de goederen waarop die schuldeisers hun rechten kunnen doen gelden, en hij de opbrengst onder die schuldeisers verdeelt.

De ontoereikendheid van de gelden die de curator onder de boedelschuldeisers verdeelt, doet een toestand van samenloop ontstaan tussen die schuldeisers. Die gelden moeten bijgevolg worden verdeeld met inachtneming van de eventuele gronden van voorrang die de schuldvorderingen genieten.

Faillissement – Boedel – Beheer door curator – Einde aan lopende overeenkomst – Overeenkomst die een zakelijk recht creëert

Arrest van 3 december 2015 (C.15.0210.N)

De curator kan op grond van artikel 46 Faillissementswet, wanneer zulks noodzakelijk is voor het beheer van de faillissementsboedel, een einde maken aan een door de failliet gesloten lopende overeenkomst. Deze regel beoogt de bescherming van de boedel: door een overeenkomst te beëindigen die niet noodzakelijk is voor de faillissementsvereffening, maar die financieel erg bezwarend is, kan de curator ervoor

zorgen dat het passief niet verder oploopt. Volgens de rechtspraak van het Hof strekt deze bevoegdheid zich uit tot overeenkomsten waarbij aan derden rechten worden verleend die aan de faillissementsboedel tegenstelbaar zijn. Aldus is het mogelijk dat de curator een einde maakt aan door de gefailleerde gesloten huur- en pacht-overeenkomsten. De vraag rees of deze bevoegdheid zich ook uitstrekt tot overeenkomsten die een zakelijk recht creëren, zoals een erfpacht of een recht van opstal. Het Hof beantwoordt die vraag bevestigend: wanneer de voorwaarden hiertoe vervuld zijn, kan de curator een einde maken aan overeenkomsten inzake het gebruik en het genot van onroerende goederen ook al beantwoorden de aldus verleende rechten aan een zakelijk recht.

Vennootschappen

Handelsvennootschappen – Naamloze vennootschappen – Vordering tot ontbinding wegens verlies van het maatschappelijk kapitaal – Ontvankelijkheidsvoorwaarden – Belanghebbende derde – Rechtsmisbruik

Arrest van 2 april 2015 ([C.14.0281.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.-Fr. Leclercq

In 2010 beëindigde een vennootschap, die in België bedrijfsvoertuigen invoerde, onmiddellijk de overeenkomsten die zij sinds 1981 met een concessiehouder had en vorderde ze van hem bovendien een hoge vergoeding.

De concessiehouder verzette zich tegen die eenzijdige beëindiging voor een scheids-gerecht en vorderde, op zijn beurt, een hoge schadevergoeding. Hij dagvaardde ook de bouwer van de bedrijfsvoertuigen en de invoerder voor de rechtbank van koop-handel tot betaling van het door het scheidsgerecht gevorderde voorschot voor arbitragekosten.

Naar aanleiding van die gerechtelijke procedure stelde de invoerder vast dat het net-toactief van de concessiehouder, een naamloze vennootschap, lager was dan het minimumkapitaal dat vereist wordt door artikel 439 van het Wetboek van vennootschappen. Hij dagvaardde die vennootschap derhalve op grond van artikel 634 van hetzelfde Wetboek tot ontbinding voor de rechtbank van koophandel. De appelrechters, die de beslissing van de eerste rechters op dat punt bevestigden, oordeelden dat de hoedanigheid van derde belanghebbende in de zin van het voormelde artikel 634 voorbehouden moest blijven aan een persoon die belang heeft, in de zin van artikel 17 van het Gerechtelijk Wetboek, bij de vordering tot ontbinding van de naamloze vennootschap. De appelrechters, die nagingen of de invoerder een gewettigd belang had bij het verkrijgen van de ontbinding van zijn concessiehouder, oordeelden dat dit niet het geval is, aangezien de voordelen die de invoerder eruit kon halen niet in verhouding stonden tot de ongemakken die de concessiehouder hierdoor zou moeten ondergaan en dat de rechtsvordering enkel tot doel had de concessiehouder te dwingen zijn eisen terug te schroeven in het kader van de arbitrageprocedure. Ze beslisten bijgevolg dat de vordering tot ontbinding die de invoerder had ingesteld, de

wet op bedrieglijke wijze van haar doel afwendde en verklaarden die vordering niet-ontvankelijk.

Op het cassatieberoep van de invoerder verwerpt het Hof het middel, dat aanvoerde dat de appelrechters het wettig of bedrieglijk karakter van de vordering van de invoerder niet konden beoordelen, in zoverre deze gegrond was op een wetsbepaling van openbare orde.

Het Hof, dat stelt dat degene die de ontbinding van een vennootschap vordert, moet aantonen dat hij belang heeft bij het instellen van een dergelijke vordering en dat zijn vordering geen rechtsmisbruik mag opleveren, verwerpt het cassatieberoep van de invoerder op grond dat er sprake kan zijn van rechtsmisbruik, zelfs als het bedoelde recht van openbare orde of van dwingend recht is.

Verzekeringen

WAM-verzekering – Gemeenschappelijk Waarborgfonds – Niet-verzekering – Burgerlijke partijstelling

Arrest 10 maart 2015 ([P.14.0184.N](#))

Wanneer het Gemeenschappelijk Waarborgfonds de benadeelde vergoedt, treedt hij krachtens artikel 19bis-14, § 1, WAM in zijn rechten tegen de aansprakelijke personen en eventueel hun verzekeraars. Bovendien kan het Fonds in geval van niet-verzekering van het motorrijtuig dat het ongeval heeft veroorzaakt, zich krachtens artikel 19bis-17, eerste lid, WAM burgerlijke partij stellen tegen de aansprakelijke persoon. Het Fonds kan zich bijgevolg voor de strafrechter burgerlijke partij stellen tegen de voor het ongeval aansprakelijke als gesubrogeerde in de rechten van de benadeelde die het heeft vergoed wegens niet-verzekering van het aanrijdende voertuig. Hierbij is niet vereist dat de aansprakelijke voor de strafrechter wordt vervolgd en veroordeeld voor het besturen van een niet-verzekerd voertuig.

Wanneer het geding tegen de verzekerde is ingesteld voor de strafrechter, kan die laatste op grond van artikel 89, § 5, Wet Landverzekeringsovereenkomst, thans artikel 153 Wet Verzekeringen, geen uitspraak doen over de rechten die de verzekeraar kan doen gelden tegenover de verzekerde of de verzekeringnemer. De strafrechter die oordeelt dat het Fonds dat de benadeelde heeft vergoed, zich burgerlijke partij kan stellen tegen de aansprakelijke als gesubrogeerde in de rechten van de benadeelde, doet evenwel geen uitspraak over de rechten die de verzekeraar tegen de verzekerde of de verzekeringnemer kan doen gelden zoals bedoeld in deze wetsbepaling.

Verplichte verzekering BA motorrijtuigen – Vergoeding op grond van artikel 29bis – Contractueel verhaal van de verzekeraar

Arrest 19 juni 2015 ([C.14.0150.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal A. Van Ingelgem

Een fietsster kwam bij een ongeval waarvoor zij zelf aansprakelijk was, om het leven. De WAM-verzekeraar van het in het ongeval betrokken motorrijtuig vergoedde de nabestaanden van het slachtoffer op grond van artikel 29bis WAM. De bestuurster van het motorrijtuig trof geen enkele aansprakelijkheid voor het ongeval. De verzekeraar van het motorrijtuig verhaalde zijn uitgaven op de verzekeringnemer omdat de verzekeringsovereenkomst op het ogenblik van het ongeval geschorst was wegens niet-betaling van de premie.

De appelrechters verklaarden de verhaalsvordering van de verzekeraar gegrond. Bij een eerste arrest van 7 februari 2011 oordeelde het Hof dat het verhaal van de WAM-verzekeraar die de benadeelde heeft vergoed op grond van artikel 29bis WAM, beperkt is tot het bedrag waartoe hij ingevolge de aansprakelijkheid van de verzekerde zou gehouden zijn, en vernietigde het bestreden vonnis²⁴. Op verwijzing kenden de appelrechters de verhaalsvordering van de verzekeraar opnieuw toe.

In het besproken arrest vernietigt het Hof, zetelend in verenigde kamers, dit tweede vonnis.

Het oordeelt dat wanneer de WAM-verzekeraar de benadeelde heeft vergoed in het kader van artikel 29bis WAM, zijn contractueel verhaal tegen de verzekerde beperkt is tot het bedrag waartoe hij op grond van de aansprakelijkheid van zijn verzekerde zou gehouden zijn. Dit is te verklaren doordat de vergoedingsplicht van de verzekeraar op grond van artikel 29bis WAM geen verplichting is die een tegenprestatie vormt ten aanzien van de verzekerde maar alleen rust op de verzekeraar. Zij staat buiten de wederzijdse verbintenissen van de contractpartijen. Een beding dat aan de verzekeraar een recht van verhaal toestaat voor de bedragen waarvoor de verzekerde niet aansprakelijk is, wijkt af van de in het KB van 14 december 1992 opgenomen modelovereenkomst ten nadele van de verzekeringnemer en is op grond van artikel 1 van dat KB niet toegelaten.

Landverzekeringen – Landverzekeringsovereenkomst in het algemeen — Toepassingsgebied – Luchtvaartverzekeringen

Arrest van 18 december 2015 (C.14.0185.F) met conclusie van advocaat-generaal J.-Fr. Leclercq

Na het overlijden van een passagier in een vliegtuigongeval in Marokko beslisten zijn nabestaanden schadevergoeding te vorderen van de verzekeringsmaatschappij die, op het ogenblik van de feiten, de burgerrechtelijke aansprakelijkheid dekte van de piloot van het vliegtuig, die ook in het ongeval was omgekomen.

De rechtbank van eerste aanleg, die van die rechtsvordering kennisnam, verklaarde de vordering ongegrond, op grond dat de nabestaanden niet aantoonde dat de piloot een fout had begaan. Op het hoger beroep van die nabestaanden, wijzigde het hof van beroep die beslissing en veroordeelde het de verzekeringsmaatschappij tot hun vergoeding.

---

²⁴ Cass. 7 februari 2011, [C.10.0457.N](#), *Pas.* 2011, I, 446, *NjW* 2011, noot I. Boone.

De verzekeringsmaatschappij stelde tegen die beslissing cassatieberoep in. Ze voerde met name aan dat de Wet Landverzekeringsovereenkomst niet van toepassing is op de luchtvaartverzekeringen van het type dat door de piloot was gesloten, die onderworpen blijven aan de vroegere wet van 11 juni 1874, die de benadeelden geen rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar biedt.

Het Hof brengt in herinnering dat, luidens artikel 2, § 1, eerste lid, Wet Landverzekeringsovereenkomst, die wet van toepassing is op alle landverzekeringsovereenkomsten voor zover er niet wordt van afgeweken door bijzondere wetten, en dat die wet, luidens het tweede lid van die bepaling, niet van toepassing is op de herverzekering of op de verzekeringen van goederenvervoer, met uitzondering van bagage- en verhuisverzekeringen. Vervolgens oordeelt het Hof dat uit die bepalingen volgt dat de wet van 25 juni 1992 van toepassing is op de luchtvaartverzekeringen, met uitzondering van de verzekeringen van goederenvervoer. De tijdens de parlementaire voorbereiding van die wet afgelegde verklaringen, volgens welke de luchtvaartverzekeringen uit het toepassingsgebied van die wet uitgesloten zouden zijn, kunnen volgens het Hof geen voorrang krijgen op de duidelijke bewoordingen van de wet.

Aangezien uit de vaststellingen van het bestreden arrest blijkt dat de litigieuze verzekering geen verzekering van goederenvervoer is in de zin van artikel 2, § 1, tweede lid, van de wet van 25 juni 1992, hebben de appelrechters, zo oordeelt het Hof, naar recht beslist dat de nabestaanden van het overleden slachtoffer handelden overeenkomstig artikel 86 van de wet van 1992, dat de benadeelde een eigen recht geeft om tegen de verzekeraar op te treden. Het middel kan dus niet worden aangenomen.

Mededinging en marktpraktijken

Solden – Sperperiode – Verbod om prijsverminderingen aan te kondigen – Verenigbaarheid met het EU-recht

Arrest van 29 oktober 2015 ([C.14.0305.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal A. Van Ingelgem

Winkelketen Inno bezorgde op 20 december 2007 aan haar *Advantage*-klanten, die in de periode tussen september 2006 en 30 november 2007 minstens twee aankopen hadden verricht, een brief waarin hen werd medegedeeld dat zij voor aankopen van 26 tot en met 31 december 2007 op vertoon van het origineel van deze brief recht hadden op een korting, die voor bepaalde producten kon oplopen tot 50 pct.

Onder meer de Unie van Zelfstandige Ondernemers (hierna: Unizo) was van mening dat Inno zich hierbij niet hield aan het in artikel 53 Wet handelspraktijken van 14 juli 1991 (hierna: WHPC) gestelde verbod om tijdens de sperperiodes - die lopen van 15 november tot en met 2 januari en van 15 mei tot en met 30 juni - prijsverminderingen aan te kondigen. Zij vroeg derhalve de stakingsrechter om deze handelspraktijk te verbieden.

Inno voerde van haar kant aan dat het verbod van artikel 53 WHPC niet verenigbaar is met de bepalingen van Richtlijn 2005/29 van 11 mei 2005 betreffende oneerlijke

handelspraktijken van ondernemingen jegens consumenten op de interne markt. Unizo betwistte dit standpunt, stellende dat het ingestelde verbod geen maatregel van consumentenbescherming uitmaakt en derhalve buiten het toepassingsveld van die richtlijn valt.

Het hof van beroep te Brussel verwierp de stelling van Inno. Op het cassatieberoep van deze laatste, oordeelt het Hof in een eerste arrest, dat van 2 november 2012²⁵, met verwijzing naar een in deze zaak tussengekomen beschikking van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 15 december 2011 dat het ingesteld verbod wel onder het toepassingsveld valt van Richtlijn 2005/29. Het Hof verbreekt bijgevolg het arrest van het hof van beroep te Brussel werd vernietigd en verwijst de zaak naar het hof van beroep te Antwerpen.

Bij arrest van 6 februari 2014 besliste het hof van beroep te Antwerpen opnieuw dat het verbod ingesteld door artikel 53, §1, WHPC niet onder het toepassingsveld valt van richtlijn 2005/29. Het hof van beroep benadrukte dat de maatregel *"ondanks de door de nationale wetgever aangevoerde dubbele doelstelling, er in werkelijkheid toe strekt de concurrentiële relaties tussen de handelaars te regelen"* en niet bijdraagt *"tot de door de wetgever mede vooropgestelde bescherming van de consument"*.

Op het cassatieberoep van Inno tegen het arrest van het hof van beroep te Antwerpen, beslist het Hof, uitspraak doende in verenigde kamers, bij arrest van 29 oktober 2015.

Het Hof verwijst naar de beschikking van het Hof van Justitie van 15 december 2011, waarbij werd gezegd voor recht dat richtlijn 2005/29 aldus moet worden uitgelegd *"dat zij zich verzet tegen een nationale bepaling als die welke in het hoofdgeding aan de orde is, die op algemene wijze aankondigingen van prijsverminderingen en suggesties daarvan tijdens de sperperiode verbiedt, voor zover deze bepaling de bescherming van de consumenten beoogt"*.

Het Hof van Cassatie overweegt dat *"uit de wetsgeschiedenis blijkt dat de wetgever niet alleen formeel een dubbele doelstelling vooropstelde, maar ook daadwerkelijk en met opgave van redenen beoogde, naast de economische belangen van de concurrenten, de consument te beschermen en in te lichten door de doorzichtigheid en juistheid te verzekeren van de prijzen zoals die onmiddellijk vóór en tijdens de opruimingsperiodes worden toegepast"* en dat *"artikel 53, § 1, WHPC tevens beoogt de consument te beschermen en dat de krachtens die bepaling verboden aankondigingen van prijsverminderingen en suggesties niet buiten het toepassingsgebied van Richtlijn 2005/29/EG vallen"*.

Het Hof weerlegt aldus dat er slechts sprake zou zijn van een formele doelstelling van de wetgever en beslist, conform de uitspraak van het Hof van Justitie, dat de maatregel onder het toepassingsgebied van de richtlijn valt op grond van de vaststelling dat de maatregel tevens de bescherming van de consumenten *"beoogt"*. Het cri-

---

²⁵ Cass. 2 november 2012, [C.09.0436.N](#), AC 2012, nr. 586.

terium van de effectiviteit van de maatregel wordt hierbij buiten beschouwing gelaten.

Het Hof verbreekt het arrest van het hof van beroep te Antwerpen en verwijst de zaak naar het hof van beroep te Gent, dat zich naar de beslissing van het Hof zal dienen te voegen wat betreft het beslechte rechtspunt.

Mogelijk is de gerechtelijke saga evenwel niet geheel voorbij, aangezien de wetgever inmiddels de maatregel behield, maar de *ratio legis* ervan aanpaste.

Transportrecht

Luchtvervoer – Aansprakelijkheidsvordering tegen de vervoerder

Arrest van 30 januari 2015 ([C.14.0159.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal C. Vandewal

Een dochtermaatschappij gaf voor rekening van haar moedermaatschappij aan een vervoerder opdracht voor een luchtvervoer van computeronderdelen naar Rome. De moedermaatschappij was de eigenaar van de goederen. De goederen konden ter bestemming niet worden afgeleverd aan de in de luchtvrachtbrief aangeduide geadresseerde. De appelrechters wezen de vordering van de dochtermaatschappij tegen de vervoerder af als ongegrond omdat zij niet bewees enige schade te hebben geleden. Zij was immers niet de eigenaar van de goederen en leverde evenmin het bewijs enige schadevergoeding te hebben betaald aan haar moedermaatschappij.

Het Hof verbreekt deze beslissing.

Volgens het Hof vloeit uit de artikelen 12 en volgende van het Verdrag van Warschau voort dat zowel de afzender als de geadresseerde gerechtigd zijn om op grond van het verdrag een aansprakelijkheidsvordering in te stellen tegen de vervoerder. Zij dienen hiertoe niet het bestaan van de schade in het eigen vermogen te bewijzen, behoudens ingeval de vervoerder door zowel de afzender als de geadresseerde zou worden aangesproken. Uitgangspunt is immers dat een contractspartij steeds vorderingsgerechtigd is en dat het eigendomsrecht over de goederen de vervoerder niet aangaat. Het Hof sluit hierbij aan bij de pragmatische oplossing die reeds in het kader van internationaal wegvervoer (CMR) werd gegeven²⁶ en bij de benadering die ook in de ons omringende rechtstelsels wordt gevolgd en die in de conclusie van de advocaat-generaal wordt besproken.

---

²⁶ Cass. 21 januari 2010, [C.08.0062.N](#), AC 2010, nr. 48, met conclusie van advocaat-generaal G. Dubrulle.

Andere uitspraken in economisch recht

Toerisme – Reisovereenkomst – Bijstandsplicht reisorganisator – IJslandse vulkaan Eyjafjallajökull

Arrest van 13 maart 2015 ([C.14.0335.N](#))

Een echtpaar had bij de eiseres in cassatie, een reisorganisator, een reis geboekt naar India.

Hun terugvlucht, in april 2010, werd verstoord door de uitbarsting van de IJslandse vulkaan Eyjafjallajökull waardoor zij strandden in Helsinki. Ten gevolge hiervan had het echtpaar kosten dienen te maken voor zijn verblijf aldaar en voor zijn terugkeer. Het echtpaar vorderde deze kosten terug van de eiseres. Het hof van beroep te Antwerpen willigde deze vordering in.

Het Hof verwerpt het cassatieberoep van de reisorganisator. Artikel 15, eerste lid, van de wet van 16 februari 1994 tot regeling van het contract tot reisorganisatie en reisbemiddeling bepaalt dat indien tijdens de reis blijkt dat een belangrijk deel van de diensten waarop de overeenkomst betrekking heeft, niet zal kunnen worden uitgevoerd, de reisorganisator alle nodige maatregelen neemt om de reiziger passende en kosteloze alternatieven aan te bieden met het oog op de voortzetting van de reis. Volgens het Hof geldt deze bijstandsverplichting ook wanneer de niet-uitvoering van de reisovereenkomst het gevolg is van overmacht en niet blijkt dat deze overmacht ook de uitvoering van de bijstandsverplichting onmogelijk maakt.

Tussenpersonen – Handelsagentuur – Beëindiging om dringende reden – Aanvang termijn van zeven werkdagen uit artikel 19, tweede lid, Wet Handelsagentuur

Arrest van 30 januari 2015 ([C.13.0622.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal C. Vandewal

Een verzekeringsmaatschappij werd op 11 juni 2008 door een van haar verzekeringskantoren op de hoogte gebracht van het feit dat haar verzekeringsagent haar cliënten had aangeschreven met de vraag om hun verzekeringspolis naar een concurrerende verzekeringsmaatschappij over te dragen. Naar aanleiding van het daarop volgende onderzoek, gaf de verzekeringsagent in een verklaring die hij op 26 juni 2008 aan de vertegenwoordigers van de verzekeringsmaatschappij overhandigde, toe dat hij inbreuken op zijn exclusiviteitsverplichting had begaan. Het resultaat van het onderzoek werd op 2 juli 2008 aan diverse directeurs van de maatschappij meegedeeld. Op 3 juli 2008 werd het netwerkcomité van de maatschappij samengeroepen. Dit adviseerde de Belgische CEO en de algemeen directeur Retail- en Privatebankverzekeringsdistributie, de personen bevoegd om de samenwerkingsovereenkomst met de handelsagent te beëindigen, om dit ook daadwerkelijk te doen. De beslissing tot beëindiging van de overeenkomst, die diezelfde dag nog werd genomen, werd per aangetekend schrijven van 9 juli 2008 aan de verzekeringsagent ter kennis gebracht.

De verzekeringsagent meende dat de overeenkomst niet rechtsgeldig werd beëindigd aangezien de termijn van zeven werkdagen uit artikel 19, tweede lid, Wet Handelsagentuur niet was nageleefd. Hierdoor meende hij ten aanzien van de verzekeringsmaatschappij recht te hebben op de betaling van onder meer een opzeggings- en uitwinningsvergoeding.

De appelrechters oordeelden dat het feit en de bijkomende omstandigheden die ter rechtvaardiging van de beëindiging van de agentuur werden ingeroepen, al meer dan zeven werkdagen aan de principaal bekend waren op het ogenblik dat deze aan de overeenkomst een einde stelde, gelet op de verklaring van de verzekeringsagent van 26 juni 2008. Ingevolge het niet rechtsgeldig beëindigen van de agentuur veroordeelden de appelrechters de verzekeringsmaatschappij tot de betaling van een opzeggings- en uitwinningsvergoeding.

De verzekeringsmaatschappij voerde in haar cassatieberoep aan dat de termijn van zeven werkdagen uit artikel 19, tweede lid, Wet Handelsagentuur slechts een aanvang neemt nadat diegene die binnen de onderneming de bevoegdheid heeft om tot de onmiddellijke beëindiging van de overeenkomst over te gaan van de feiten kennis heeft gekregen. De appelrechters die oordeelden dat de termijn bedoeld in artikel 19, tweede lid, Wet Handelsagentuur een aanvang nam op de datum waarop de verzekeringsagent een verklaring aflegde aan haar vertegenwoordigers, zonder vast te stellen dat de feiten die de grondslag vormden voor de beëindiging van de overeenkomst op die datum ook reeds gekend waren door het orgaan dat bevoegd was om de overeenkomst met onmiddellijke ingang te beëindigen, verantwoordden hun beslissing dan ook volgens haar niet naar recht.

Het Hof sluit zich bij deze zienswijze aan. Volgens het Hof gaat de termijn van zeven werkdagen in wanneer het feit ter rechtvaardiging van de beëindiging zonder opzegging of voor het verstrijken van de termijn, ter kennis is gekomen van de persoon die, of in geval van een rechtspersoon, het orgaan dat bevoegd is om de handelsagentuurovereenkomst te beëindigen. Doordat de redenen van de appelrechters niet inhouden dat de ter rechtvaardiging van de beëindiging van de handelsagentuur ingeroepen feiten reeds sedert ten minste zeven werkdagen bekend waren aan de personen die bevoegd waren om de handelsagentuur te beëindigen op het ogenblik dat zij aan de overeenkomst een einde hebben gesteld, verantwoordden de appelrechters hun beslissing niet naar recht.

Internationale handelskoop – INCO-terms

Arrest van 3 september 2015 ([C.14.0289.N](#))

Een Belgische koper (de eiseres) kocht van een Spaanse verkoper (de verweerster) een partij van 13 ton krabvlees. Het krabvlees kwam uit Zuid-Korea en moest per zeeschip worden vervoerd. Zoals vaak bij internationale koop over zee verwezen de partijen naar de INCO-terms. In dit geval werd de koop gesloten onder de voorwaarden “*CFR Antwerp*”. De goederen werden geladen in Busan (Zuid-Korea) en in Antwerpen gelost. De kwaliteit van de goederen bleek echter niet te voldoen en de koper dagvaardde zijn verkoper voor de Antwerpse rechtbank.

Tussen de partijen ontstond betwisting over de bevoegdheid van de Antwerpse rechter. Krachtens artikel 5.1. b) Verordening (EG) nr. 44/2001, dient bij een koop van roerende zaken, de rechtsvordering, in beginsel, te worden gebracht voor de rechtbank van de plaats waar de goederen volgens de overeenkomst geleverd werden of geleverd hadden moeten worden. Maar waar situeert zich de levering bij een verkoop CFR? Volgens de verkoper en het Antwerpse hof van beroep, is de plaats van levering Busan (Zuid-Korea) omdat daar de goederen aan boord van het zeeschip werden gebracht. Deze opvatting kan het Hof niet bekoren. Bij een verkoop CFR vindt de levering door de verkoper aan de koper eerst plaats wanneer deze laatste in het bezit wordt gesteld van het cognossement zodat hij gerechtigd is om van de zeevervoerder de afgifte van de goederen te verkrijgen in de bestemmingshaven. Aangezien de appelrechters hun bevoegdheid afwezen zonder de plaats van overhandiging van het cognossement in hun oordeel te betrekken, verantwoordden zij hun beslissing niet naar recht.

Fiscaal recht

Algemeen

Bewijsvoering – Onrechtmatig verkregen bewijs – Bewijsuitsluiting – Draagwijdte

Arrest van 6 maart 2015 ([F.14.0038.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal D.

Thijs

In het kader van het KB-Lux dossier was gebleken dat een echtpaar over een Luxemburgse rekening beschikte waarvan de erfgenamen van de man geen melding maakten in de aangifte van de nalatenschap.

Na inzage in het KB-Lux dossier stelde de fiscus een bankonderzoek in bij een andere bank. Dat onderzoek bracht aan het licht dat van een rekening van de man, binnen drie jaar voor zijn overlijden, een aanzienlijke som was afgehaald.

De fiscus verzocht de erfgenamen om een bijvoeglijke aangifte in te dienen, zowel voor de tegoeden bij KB-Lux als voor de voor het overlijden afgehaalde tegoeden. De erfgenamen lieten dit na en een dwangbevel werd uitgevaardigd.

De appelrechters oordeelden dat niet was aangetoond dat de microfiches afkomstig uit het KB-Lux dossier waarop de namen van het echtpaar voorkwamen, op regelmatige wijze in het bezit waren gekomen van de fiscus, zodat geen successierechten verschuldigd waren op de tegoeden die de erflater volgens de fiscus had bij KB-Lux. Wat de geldafnames bij de andere bank betreft, oordeelden de appelrechters dat het feit dat er zonder de KB-Lux zaak geen bankonderzoek zou zijn ingesteld, niet van belang was om uit te maken of de administratie regelmatig tot het bankonderzoek was overgegaan en dat het onderzoek op regelmatige wijze werd gevoerd. Op de geldafnames waren volgens de appelrechters wel successierechten verschuldigd, met bijhorende boete en interesten.

De erfgenamen stellen zonder succes cassatieberoep in tegen dit oordeel. Op gelijk-luidende conclusie van het openbaar ministerie oordeelt het Hof dat in geval wordt besloten tot bewijsuitsluiting van onrechtmatig verkregen bewijselementen, de bewijsuitsluiting ook de resultaten van alle volgende, regelmatig uitgevoerde onderzoeksmaatregelen die steunen op het eerder verkregen onrechtmatig verkregen bewijs treft. De enkele omstandigheid dat onrechtmatig verkregen bewijzen aanleiding waren tot het uitvoeren van een nieuwe onderzoeksmaatregel heeft niet gevolgd dat de resultaten van deze nieuwe onderzoeksmaatregel die zelf niet steunen op de onrechtmatig verkregen bewijzen, niet in aanmerking mogen worden genomen. Het onderdeel dat uitgaat van de veronderstelling dat wanneer een onderzoeksmaatregel niet zou hebben plaatsgevonden zonder de op onregelmatige wijze verkregen bewijselementen, de door deze onderzoeksmaatregel opgeleverde elementen evenmin als bewijs mogen worden aangewend, faalt naar recht.

Bewijsvoering – Onrechtmatig verkregen bewijs – Begrip – Toetsing door de rechter

Arrest van 22 mei 2015 ([F.13.0077.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Thijs

Een optiekzaak die actief was als groothandelaar in GSM's werd onderworpen aan een controle door de btw-administratie over de periode van 1 april 1999 tot 31 december 2002. Naar aanleiding van die controle ontstond een betwisting omtrent facturen die door de onderneming werden uitgereikt aan een Portugese vennootschap. In het kader van dit onderzoek vroeg de Bijzondere Belastinginspectie (hierna BBI) informatie op bij de Portugese belastingadministratie.

Overeenkomstig artikel 1.1 van de richtlijn 77/799/EEG van de Raad van 19 december 1977 betreffende de wederzijdse bijstand van de bevoegde autoriteiten van de lidstaten op het gebied van de directe belastingen en van de belasting over de toegevoegde waarde kunnen de inlichtingen enkel gevraagd worden door de bevoegde autoriteit van een lidstaat. Voor België gaat het om de minister van financiën of een door hem aangewezen vertegenwoordiger.

De appelrechters verwierpen het door de eisers gevoerde verweer dat de door de BBI bij de Portugese belastingadministratie opgevraagde gegeven onrechtmatig waren verkregen en bijgevolg niet als bewijs konden worden gebruikt.

In cassatie voerden de eisers hiertegen enerzijds aan dat de BBI de inlichtingen in Portugal niet vermocht op te vragen. Anderzijds voerden zij aan dat de appelrechters niet konden weigeren die onwettige bewijsgaring te sanctioneren.

Het Hof spreekt zich niet uit over de eerste grief maar grijpt de gelegenheid te baat om zich uit te spreken over de fundamentele vraag naar de bruikbaarheid van onrechtmatig verkregen bewijs in fiscale zaken. Het Hof oordeelt dat de fiscale wetgeving geen algemene bepaling bevat die het gebruik verbiedt van onrechtmatig verkregen bewijs voor het vaststellen van een belastingschuld en zo, daartoe gronden aanwezig zijn, voor het opleggen van een verhoging of een boete. Het gebruik door

de administratie van onrechtmatig verkregen bewijs dient te worden getoetst aan de beginselen van behoorlijk bestuur en het recht op een eerlijk proces. Behoudens wanneer de wetgever ter zake in bijzondere sancties voorziet, kan het gebruik van onrechtmatig verkregen bewijs in fiscale zaken slechts worden geweerd indien de bewijsmiddelen verkregen zijn op een wijze die zozeer indruist tegen hetgeen van een behoorlijk handelende overheid mag worden verwacht dat dit gebruik onder alle omstandigheden als ontoelaatbaar moet worden geacht, of indien dit gebruik het recht van de belastingplichtige op een eerlijk proces in het gedrang brengt.

De rechter kan bij die afweging onder meer rekening houden met één of meer van volgende omstandigheden: het zuiver formeel karakter van de onregelmatigheid, de weerslag ervan op het recht of de vrijheid die door de overschreden norm worden beschermd, het al dan niet opzettelijk karakter van de door de overheid begane onrechtmatigheid en de omstandigheid dat de ernst van de inbreuk veruit de begane onrechtmatigheid overstijgt.

Aangezien het Hof zich niet heeft uitgesproken over de eerste grief, kan uit dit arrest niet worden afgeleid dat de BBI niet de mogelijkheid heeft om zelf inlichtingen op te vragen in het buitenland.

Inkomstenbelasting

Personenbelasting – Bedrijfsinkomsten – Bezoldigingen – Voordeel van alle aard – Verzekeringspremie

Arrest van 13 februari 2015 ([F.14.0049.N](#))

Het geschil betrof de vraag of een door de werkgever betaalde premie voor een collectieve hospitalisatieverzekering voor de werknemers een voordeel van alle aard uitmaakt in de zin van artikel 26, tweede lid, 2°, WIB64. Overeenkomstig deze bepaling behoren tot de in artikel 20, 2°, a, bedoelde bezoldigingen de voordelen van alle aard die de werknemer behaalt uit hoofde of ter gelegenheid van het uitoefenen van zijn beroepswerkzaamheid.

De appelrechters beantwoordden deze vraag bevestigend. Zij oordeelden dat de door de werkgever betaalde premie voor een hospitalisatieverzekering voor de werknemers een voordeel van alle aard uitmaakt. Een verzekeringspremie vormt immers de in geld uitgedrukte prijs die moet worden betaald om het voordeel te genieten van een verzekering in geval een risico zich voordoet. Dergelijke tegemoetkoming maakt voor de verzekerde ongetwijfeld een voordeel uit, ongeacht of effectief gebruik wordt gemaakt van de polis bij hospitalisatie. Dit voordeel ontstaat bij de premiebetaling. De waarde ervan is gelijk aan de persoonlijke besparing van het personeelslid.

Het Hof oordeelt dat de appelrechters hun beslissing naar recht verantwoorden. De wetgever heeft immers alle voordelen willen belasten die onder welke vorm ook werden verkregen en waarvan de oorsprong al dan niet rechtstreeks in de uitoefening van de beroepswerkzaamheid van de betrokkene te vinden is. Hiermee geeft het Hof

een ruimere invulling aan het begrip voordeel van alle aard dan in zijn eerdere rechtspraak. Daar werd een bepaalde tussenkomst van de werkgever slechts als een voordeel van alle aard voor de werknemer gekwalificeerd, wanneer het een uitgave betrof die de werknemer anders noodzakelijkerwijs zelf had moeten doen²⁷.

Vennootschapsbelasting – Beroepskosten – Kosten n.a.v. de verwerving van interesten van Italiaanse oorsprong – Italiaanse bronbelasting – Belgisch-Italiaanse overeenkomst tot het vermijden van dubbele belasting – Forfaitaire aftrek van 15 pct. op de Belgische belasting

Arrest van 4 juni 2015 ([F.14.0165.F](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal A. Henkes

Een handelsvennootschap kocht in 1989 Italiaanse schatkistbons om ze datzelfde jaar opnieuw te verkopen na inning van de vervallen interestcoupons, onder aftrek van een Italiaanse bronbelasting.

De kosten van die verrichtingen maakten die verrichtingen globaal verlieslatend vóór belasting. Toch kon de vennootschap een winst na belasting boeken dankzij een forfaitaire aftrek, op de vennootschapsbelasting van het aanslagjaar 1990, gelijk aan 15 pct. van het bedrag van de interest uit Italiaanse bron die begrepen was in de belastbare grondslag, zoals bepaald in de Belgisch-Italiaanse overeenkomst tot het vermijden van dubbele belasting.

Het arrest, dat hiermee een recente ommekeer in de rechtspraak bevestigt²⁸, beslist, op de andersluidende conclusie van het openbaar ministerie, dat de aftrek van de beroepskosten van een vennootschap niet afhangt van de voorwaarde dat ze inherent moeten zijn aan de activiteit van de vennootschap, zoals deze uit haar statutair doel volgt. Overeenkomstig artikel 44, eerste lid, van het Wetboek van inkomstenbelastingen (1964) is vereist, maar voldoende, dat de kosten tijdens het belastbare tijdperk werden gemaakt of gedragen om belastbare inkomsten, zoals de voormelde interest uit Italiaanse bron te verkrijgen of te behouden.

Het arrest beslist daarenboven dat uit de artikelen 11, § 1, 11, § 2, en 23, § 3, van de van de Overeenkomst van 19 oktober 1970 tussen België en Italië tot het vermijden van dubbele belasting inzake belastingen naar het inkomen volgt dat die aftrek van 15 pct. op de vennootschapsbelasting wordt toegekend, mits de interest uit Italiaanse bron die door de Belgische vennootschap is verkregen op de vervaldatum ervan, werkelijk werd belast in Italië, zelfs wanneer die vennootschap de economische last van de inhouding aan de Italiaanse bron slechts voor een gedeelte van de periode waarin interesten werden voortgebracht, heeft gedragen.

Vennootschapsbelasting – Beroepskosten – Aftrekbaarheidsvoorwaarden

Arrest van 12 juni 2015 ([F.13.0163.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Thijs

---

²⁷ Cass. 9 december 1993, F.1240.F, AC 1993, nr. 513; Cass. 16 april 1999, F.96.0016.N, AC 1999, nr. 217.

²⁸ Cass. 11 september 2014, [F.13.0053.F](#).

Een vennootschap kocht obligaties aan toonder, uitgegeven door een bijhuis in Gibraltar van een vennootschap naar Uruguayaans recht, en ging hiervoor een lening aan. Nadien verkocht zij de obligaties. Deze verrichtingen resulteerden voor haar in een verlies.

In haar aangifte in de vennootschapsbelasting trok de vennootschap de in Gibraltar betaalde belastingen af van het bedrag van de ontvangen interesten (het forfaitair gedeelte van de buitenlandse belasting dat vervolgens met de Belgische vennootschapsbelasting wordt verrekend, wordt geacht overeen te stemmen met de buitenlandse belasting) en bracht bovendien het geleden verlies in mindering van haar resultaat. De fiscus ging niet akkoord met de verrekening van het forfaitair gedeelte van de buitenlandse belasting, noch met de aftrek van het verlies als beroepskost. Volgens de fiscus was er sprake van een fictieve FBB-constructie waarmee louter een belastingbesparing werd beoogd. Een supplementaire aanslag werd dan ook gevestigd.

De appelrechters oordeelden dat de kosten die verband hielden met de verrichtingen geen aftrekbare beroepskosten uitmaken aangezien deze verrichtingen geen verband houden met de maatschappelijke activiteit van de vennootschap en zij bovendien uitsluitend zijn uitgevoerd om door de verrekening van het forfaitair gedeelte van de buitenlandse belastingen een belastingvoordeel te doen.

Op het cassatieberoep ingesteld door de vennootschap oordeelt het Hof, op andersluidende conclusie van het openbaar ministerie, dat uit artikel 44, eerste lid, WIB64 (het huidige artikel 49, eerste lid, WIB92) niet volgt dat de aftrek van bedrijfsuitgaven of bedrijfslasten afhankelijk is van de voorwaarde dat zij inherent zijn aan de maatschappelijke activiteit van de handelsvennootschap zoals die blijkt uit haar maatschappelijk doel. Het Hof geeft uitdrukkelijk aan dat het in dit arrest terugkomt op zijn vroegere rechtspraak.

De omstandigheden dat tussen een verrichting van een vennootschap en haar maatschappelijke activiteit of statutair doel geen verband bestaat en dat een verrichting uitsluitend werd gesteld met het oog op een belastingvoordeel, sluiten als dusdanig niet uit dat de kosten die met zulke verrichtingen verband houden als aftrekbare beroepskosten kunnen worden aangemerkt.

Personenbelasting – Beroepsinkomsten – Voorzieningen voor risico's en kosten – Vereenvoudigde boekhouding

Arrest van 17 december 2015 ([F.14.0073.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Thijs

Een zelfstandige in een eenmanszaak trok een schuldvordering ten aanzien van een failliete vennootschap af met toepassing van artikel 49 WIB92. In de loop van de nadien ontstane fiscale betwisting diende hij een opgave 204.3 in voor de bewuste schuldvordering.

De vraag rees of hij op grond van die opgave aanspraak kon maken op de vrijstelling voor voorzieningen wegens waarschijnlijke verliezen, zoals bedoeld in artikel 48 WIB92. Krachtens artikel 48, eerste lid, WIB92, worden, binnen de grenzen en onder de voorwaarden die de Koning bepaalt, de waardeverminderingen en de voorzieningen voor risico's en kosten die door ondernemingen worden geboekt om het hoofd te bieden aan scherp omschreven verliezen of kosten die volgens de aan de gang zijnde gebeurtenissen waarschijnlijk zijn, vrijgesteld. Artikel 22, § 1, 3°, KB WIB92 bepaalt dat de bij het verstrijken van het belastbare tijdperk geboekte waardeverminderingen uit de winst worden gesloten, onder de voorwaarde dat de waardeverminderingen bij het afsluiten van het belastbare tijdperk moeten geboekt zijn en hun bedrag in één of meer afzonderlijke rekeningen voorkomen.

De zelfstandige diende geen volledige dubbele boekhouding bij te houden, en had ervoor gekozen een vereenvoudigde boekhouding te voeren. Praktisch kon hij dan ook niet voldoen aan de verplichting tot boeking op een afzonderlijke rekening.

De appelrechters oordeelden dat hij in zulke omstandigheden aanspraak kon maken op de vrijstelling voor voorzieningen wegens waarschijnlijke verliezen, aangezien hij niet kon worden geacht niet in overeenstemming met de wettelijke bepalingen te hebben gehandeld.

De fiscus voerde voor het Hof onder meer aan dat een zelfstandige belastingplichtige die in zijn eenmanszaak niet verplicht is om een volledige, dubbele boekhouding bij te houden, niettemin dient te opteren voor zulke boekhouding indien hij wenst gebruik te maken van de door artikel 48 WIB92 en zijn uitvoeringsbesluiten geboden mogelijkheid om waardeverminderingen en voorzieningen voor risico's en kosten fiscaal vrij te stellen.

Op gelijklopende conclusie van het openbaar ministerie verwerpt het Hof het cassatieberoep. Het oordeelt dat een belastingplichtige die niet gehouden is tot het voeren van een dubbele boekhouding en om die reden niet kan voldoen aan de voorwaarde dat de voorzieningen voor risico's en kosten bij de afsluiting van het belastbare tijdperk geboekt zijn en dat hun bedrag in één of meer afzonderlijke rekeningen moet voorkomen, kan volstaan, met het oog op de uitsluiting uit de winst van die voorzieningen en risico's, met een opgave 204.3, op voorwaarde dat de voorzieningen op controleerbare wijze ertoe strekken het hoofd te bieden aan scherp omschreven verliezen of kosten die volgens de aan de gang zijnde gebeurtenissen waarschijnlijk waren gedurende het volledige, betrokken boekjaar.

Belasting over de toegevoegde waarde

Verzet tegen dwangbevel – Hoger beroep – Vordering tot consignatie – Voorwaarden – Toezicht door het hof van beroep

Arrest van 4 juni 2015 ([F.12.0098.F](#))

Artikel 92, tweede lid, van het Btw-wetboek bepaalt dat, wanneer het verzet tegen het dwangbevel is afgewezen, tegen de rechterlijke beslissing niet op geldige wijze

enig rechtsmiddel kan worden aangewend indien het bedrag van de verschuldigde sommen niet in consignatie is gegeven binnen twee maanden na het verzoek dat de bevoegde ambtenaar bij aangetekende brief tot de belastingschuldige richt. Die bepaling moet de rechten van de Schatkist tegen dilatoire procedures beschermen.

Op straffe van schending van artikel 6 EVRM moet de administratie die de consignatie vordert, rekening houden met de concrete gegevens van elke zaak en dus ook met de financiële toestand van de belastingplichtige en met de gegrondheid van de middelen die tot staving van het beroep worden aangevoerd.

De vraag die werd gesteld aan het Hof, betrof de omvang van het toezicht dat het hof van beroep moet uitoefenen op de vordering tot consignatie waaraan geen gevolg werd gegeven, alvorens het hoger beroep niet-ontvankelijk te kunnen verklaren.

Het Hof verduidelijkt dat het hof van beroep zich moet plaatsen op de datum waarop de consignatie van de bedragen werd gevorderd om te beoordelen of de grieven die de belastingplichtige in hoger beroep aanvoert, redelijkerwijs tot betwisting aanleiding konden geven. In het kader van die beoordeling kan het hof van beroep een marginale toetsing van de gegrondheid van de aangevoerde grieven verrichten.

Wat de financiële toestand van de belastingplichtige betreft, moet het hof van beroep nagaan of de belastingplichtige, op het tijdstip waarop die vordering werd ingesteld, over voldoende middelen beschikte om daaraan gehoor te geven. Het dient niet na te gaan of de administratie over concrete gegevens in die zin beschikte.

Strafrecht en strafprocedure

Strafrecht

Aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging – Handelingen zonder aanraking – Heimelijke video-opname van een naakte persoon

Arrest van 31 maart 2015 ([P.14.0293.N](#)) met conclusie van plaatsvervangend advocaat-generaal M. De Swaef

De beklaagde werd vervolgd voor het heimelijk filmen van een naakte vrouw onder de douche. Hij werd schuldig bevonden aan aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging.

Voor het Hof voerde hij aan dat zijn schuld aan dit misdrijf niet kan worden afgeleid uit de vaststellingen dat hij bij het filmen heimelijk tewerk ging en dat het slachtoffer pas na de feiten werd ingelicht door een derde.

Het Hof oordeelt dat het in het eerste lid van artikel 373 Strafwetboek bedoelde geweld of bedreiging inhoudt dat op het slachtoffer fysieke of morele dwang wordt uitgeoefend en dat het slachtoffer niet in de mogelijkheid is zich te onttrekken aan

de feiten die het niet vrijwillig zou hebben geduld. Wanneer er geen fysiek contact is geweest tussen de dader en het slachtoffer, volstaat het niet dat de gestelde handeling het slachtoffer heeft verrast of dat ze buiten zijn medeweten is gepleegd om te kunnen besluiten dat die handeling de eerbaarheid kwetst. Vereist is ook dat het lichaam van het slachtoffer tegen zijn wil betrokken is bij een handeling die het slachtoffer, op het ogenblik dat de handeling wordt gesteld, in verlegenheid brengt omdat deze in strijd is met de algemene opvatting van de goede zeden. Het heimelijk filmen van een naakte persoon, dit is zonder diens toestemming en medeweten en zonder dat daarbij enige fysieke of morele dwang wordt aangewend, kan dan ook geen aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging opleveren, ook al wordt het slachtoffer in zijn verwachtingen verschalkt.

Het Hof sprak zich reeds in die zin uit in een arrest van 27 november 2013²⁹.

Misdrijf – Toerekenbaarheid – Werknemer

Arrest van 16 september 2015 ([P.15.0838.F](#))

De beklagde, eiser in cassatie, beriep zich op artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet en voerde aan dat het misdrijf waarvoor hij werd vervolgd hem niet ten laste kon worden gelegd, aangezien hij enkel in de hoedanigheid van aangestelde was opgetreden.

Het Hof beslist dat artikel 18 Arbeidsovereenkomstenwet de burgerrechtelijke aansprakelijkheid maar niet de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de werknemer beperkt.

Daaruit volgt dat, behoudens wanneer de hoedanigheid van de dader een essentieel bestanddeel van het misdrijf is, eenieder die het strafbaar feit heeft gepleegd strafbaar is en dat het aan de rechter staat om te bepalen wie de dader van het misdrijf is. Moeten als daders van een misdrijf worden aangemerkt, al degenen die door hun persoonlijk optreden rechtstreeks aan de uitvoering van het strafbaar feit hebben meegewerkt, op een zodanige wijze dat het misdrijf, zonder hun deelname daaraan, niet als dusdanig zou zijn gepleegd.

Strafprocedure

Herziening – Verwijzing na vernietiging – Beslissing uitgaand van een correctionele rechtbank zetelend in hoger beroep

Arrest van 6 januari 2015 ([P.14.1578.N](#))

Bij vonnis van 22 oktober 2003 sprak de correctionele rechtbank te Mechelen, rechtsprekend in hoger beroep, een veroordeling wegens verkeersinbreuken uit, gesteund op verklaringen onder eed van een getuige.

---

²⁹ Cass. 27 november 2013, [P.13.0714.F](#), AC 2013, nr. 635. Zie ook de voorstellen *de lege ferenda* van het openbaar ministerie, opgenomen in dit jaarverslag op p. 148.

Bij arrest van 14 november 2012 veroordeelde het hof van beroep te Antwerpen die getuige wegens valse getuigenis met betrekking tot die verklaringen.

Naar aanleiding hiervan vroeg de veroordeelde aan het Hof de herziening aan van zijn in kracht van gewijsde gegane veroordeling met toepassing van de artikelen 443, eerste lid, 2°, en 444, eerste lid, 1°, Wetboek van Strafvordering.

Het Hof vernietigt het vonnis van 22 oktober 2003 en verwijst de zaak naar de correctionele rechtbank Limburg, rechtszitting houdende in hoger beroep. Het belang van het arrest betreft met name de beslissing van het Hof met betrekking tot de verwijzingsrechter. Waar de tekst van artikel 445 Wetboek van Strafvordering een verwijzing naar het hof van beroep of een hof van assisen vooropstelt, interpreteert het Hof deze bepaling teleologisch, hierbij rekening houdend met de evolutie van de bevoegdheid *ratione materiae* van hoven en rechtbanken, inzonderheid wat betreft het toevertrouwen van het verkeerscontentieux aan de politierechtbanken. Derhalve verwijst het de zaak naar de hoogste rechtsmacht die in laatste aanleg van de zaak kennis kan nemen.

Rechten van de mens – EVRM - Artikel 6, 6.1 en 6.3 EVRM – Recht van verdediging - Recht op bijstand van een advocaat – Werking tussen particulieren

Arrest van 20 januari 2015 ([P.13.0874.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal M. Timperman

Een werkgever verdacht een bediende bij de afdeling boekhouding van huisdiefstal. Op 10 augustus 2006 ondervroeg hij de bediende daarover bij haar aankomst in de onderneming. De werknemer tekende daarbij een verklaring waarin zij de feiten van de huisdiefstal toegaf.

Op 18 oktober 2006 deed de werkgever een klacht met burgerlijke partijstelling.

Voor de strafrechter voerde de bediende aan dat moest besloten worden tot de niet-ontvankelijkheid, minstens de ontoelaatbaarheid, van de strafvordering. Het argument was dat de klacht en het latere onderzoek hoofdzakelijk waren gebaseerd op de verklaring van 10 augustus 2006 terwijl die was afgelegd met miskennis van haar zwijgrecht, onder dwang en zonder bijstand van een advocaat.

De appelrechters volgden deze grief niet. Zij oordeelden dat artikel 6 EVRM verplichtingen oplegt aan de overheid en dat een verdachte enkel recht heeft op de bijstand van een raadsman wanneer hij wordt verhoord door de politie of het gerecht. Buiten die gevallen is artikel 6 EVRM niet van toepassing.

Op het cassatieberoep van de bediende bevestigt het Hof het standpunt van de appelrechters. Noch artikel 6.1 en 6.3.c EVRM of artikel 14.1 en 14.3.d IVBPR, noch het recht op een eerlijk proces of het recht van verdediging verlenen een recht op bijstand van een advocaat aan een persoon die, voorafgaand aan enige vervolging, met betrekking tot strafbare feiten die hij zou hebben gepleegd, een verklaring aflegt tegenover een benadeelde van die feiten.

Voorlopige hechtenis – Elektronisch toezicht – Fase van de regeling van de rechtspleging

Arrest van 11 februari 2015 ([P.15.0160.F](#))

Een inverdenkinggestelde onderging haar hechtenis onder elektronisch toezicht. Bij de regeling van de rechtspleging verwees de raadkamer haar naar de correctionele rechtbank en handhaafde, met een afzonderlijke beschikking, haar hechtenis, steeds met de uitvoeringsmodaliteit van het elektronisch toezicht.

De inverdenkinggestelde betwistte haar hechtenis.

Vooreerst betwistte zij haar hechtenis door middel van een hoger beroep tegen de afzonderlijke beschikking. De kamer van inbeschuldigingstelling verklaarde het hoger beroep niet-ontvankelijk, waarop de inverdenkinggestelde cassatieberoep instelde, dat het Hof, overeenkomstig zijn traditionele rechtspraak³⁰, eveneens niet-ontvankelijk verklaarde³¹.

Vervolgens diende de inverdenkinggestelde een verzoek tot invrijheidstelling in, op grond van artikel 27 Voorlopige Hechteniswet. De correctionele rechtbank wees dat verzoek af. De inverdenkinggestelde stelde tegen die weigeringsbeslissing hoger beroep in voor de kamer van inbeschuldigingstelling. Na te hebben beslist dat de voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht niet onregelmatig was, weigerde de kamer van inbeschuldigingstelling op haar beurt de inverdenkinggestelde voorlopig in vrijheid te stellen.

Het Hof, dat uitspraak doet over het cassatieberoep van de aangehouden betrokkene, vernietigt die beslissing. Het Hof baseert zich op de parlementaire voorbereiding van de wet van 27 december 2012 houdende diverse bepalingen betreffende justitie³² en oordeelt dat het onderzoeksgerecht, in het geval van verwijzing naar de correctionele rechtbank, de hechtenis onder elektronisch toezicht niet kan handhaven maar daar slechts een einde aan kan stellen dan wel, met toepassing van artikel 35 Voorlopige Hechteniswet, de inverdenkinggestelde onder voorwaarden kan vrijlaten.

De kamer van inbeschuldigingstelling kon de hechtenis dus niet als regelmatig beschouwen en kon evenmin het hoger beroep niet-gegrond verklaren.

Herziening – Nieuw feit – Aanwending van een rechtsmiddel

Arrest van 17 februari 2015 ([P.15.0003.N](#))

---

³⁰ Krachtens artikel 31, § 1 en 2, Voorlopige Hechteniswet, zals hier toepasselijk, kan alleen cassatieberoep worden ingesteld tegen de arresten en vonnissen waardoor de voorlopige hechtenis wordt gehandhaafd. Daaruit volgt dat het cassatieberoep tegen het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling dat het hoger beroep niet-ontvankelijk verklaart dat de inverdenkinggestelde heeft ingesteld tegen de beschikking tot handhaving van de voorlopige hechtenis, die afzonderlijk staat van de beschikking tot verwijzing, bijgevolg niet ontvankelijk is (zie bijv. : Cass., 27 juni 2007, [P.07.0904.F](#), AC, nr. 364).

³¹ Cass. 7 januari 2015, [P.14.1957.F](#).

³² BS, 31 januari 2013.

In een arrest van 24 maart 2010 veroordeelde het hof van beroep te Antwerpen de verzoeker en een aantal medebeklaagden. De veroordeling werd gesteund op telefoontaps waarvan het hof van beroep oordeelde dat zij rechtsgeldig waren, hoewel meerdere beklagden dit betwistten. Die stelden met succes cassatieberoep in tegen hun veroordeling. Als verwijzingsrechter verklaarde het hof van beroep te Gent bij arrest van 28 juni 2012 de telefoontaps nietig en oordeelde dat de door die taps opgeleverde bewijzen niet konden worden gebruikt voor de schuldigverklaring van de beklagden.

De verzoeker had zelf geen cassatieberoep ingesteld. Naar aanleiding van het arrest van 28 juni 2012 vroeg hij de herziening van zijn in kracht van gewijsde gegane veroordeling met toepassing van artikel 443, eerste lid, 3°, Wetboek van Strafvordering. Hij voerde daarbij aan dat de uitspraak van het hof van beroep te Gent een nieuw feit was dat van aard was te doen twijfelen aan zijn schuld.

De aanvraag tot herziening is volgens het Hof niet ontvankelijk. Een nieuw feit of een omstandigheid zoals bedoeld in artikel 443, eerste lid, 3°, Wetboek van Strafvordering, vereist het ontdekken of het achterhalen van een element van feitelijke of technische aard dat de veroordelende beslissing had kunnen wijzigen of beïnvloeden. Een vergissing in rechte van de rechter behoort daar niet toe, maar geeft enkel aanleiding tot het aanwenden van een rechtsmiddel. Bijgevolg levert de juiste toepassing van de wet op de feiten door de rechter die gevat is als gevolg van de aanwending van een rechtsmiddel tegen een beslissing waarbij de wet op onjuiste wijze werd toegepast op dezelfde feiten, geen grond tot herziening van de onjuiste beslissing op voor de veroordeelde die zelf tegen die beslissing geen rechtsmiddel heeft aangewend.

Cassatieberoep – Omvang – Niet-onderscheiden dictum

Arrest 10 maart 2015 ([P.13.1066.N](#))

Het slachtoffer van een ongeval tijdens een rally vorderde vergoeding van zijn schade tegen de beklagde, zijn WAM-verzekeraar, de bijzondere verzekeraar van de wedstrijd zoals bedoeld in artikel 8 WAM, en het Gemeenschappelijk Waarborgfonds. De politierechtbank veroordeelde de beklagde en de bijzondere verzekeraar tot betaling van een provisie aan de benadeelde en beval een medisch deskundigenonderzoek. De WAM-verzekeraar en het Fonds werden buiten zake gesteld. De correctionele rechtbank bevestigde dit vonnis in hoger beroep. Bij het arrest van 18 april 2006 vernietigde het Hof het beroepsvonniss “*in zoverre het beslist dat de (bijzondere verzekeraar) tot dekking gehouden is en haar tot schadevergoeding veroordeelt*”.

De verwijzingsrechter verklaarde de vordering van het slachtoffer tegen de bijzondere verzekeraar ongegrond. Het Hof verwierp het nieuwe cassatieberoep van het slachtoffer tegen dit vonnis.

Het slachtoffer vorderde vervolgens voor de verwijzingsrechter veroordeling van de WAM-verzekeraar en het Fonds tot vergoeding van zijn schade. De rechter oordeelde dat hij zonder rechtsmacht is om hierover te oordelen omdat het arrest van

het Hof van 18 april 2006 enkel de vernietiging uitspreekt van de beslissing dat de bijzondere verzekeraar tot dekking gehouden is.

Het Hof vernietigt dit vonnis omdat de vernietiging van de beslissing op de door het slachtoffer tegen de bijzondere verzekeraar ingestelde vordering bij het arrest van 18 april 2006 de vernietiging met zich meebrengt van de beslissing op de door het slachtoffer tegen de WAM-verzekeraar en het Fonds ingestelde vordering. Laatstgenoemde beslissing vormt een niet-onderscheiden *dictum* met de beslissing die door het arrest van 18 april 2006 werd vernietigd, ook al breidde het Hof de vernietiging van de beslissing over de vordering van het slachtoffer tegen de bijzondere verzekeraar niet uitdrukkelijk uit tot de beslissing over zijn vordering tegen de WAM-verzekeraar en het Fonds.

Arrestatie – politieambtenaar – Geweld – Discriminatie

Arrest van 24 maart 2015 ([P.14.1298.N](#))

Een Belg van vreemde afkomst stelde zich bij de onderzoeksrechter burgerlijke partij omdat hij bij zijn arrestatie, overbrenging naar het politiecommissariaat, verblijf op het politiecommissariaat en verblijf in een ziekenhuis onder de hoede van de politie door politieambtenaren zou zijn geslagen en omwille van zijn raciale herkomst zou zijn beledigd. Zowel de raadkamer als de kamer van inbeschuldigingstelling oordeelden dat er onvoldoende bezwaren waren om de politieambtenaren naar de correctionele rechtbank te verwijzen. Tegen het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling tekende het vermeende slachtoffer cassatieberoep aan wegens o.a. schending van de artikelen 3 en 14 EVRM.

Het Hof oordeelt dat de aan de artikelen 3 en 14 EVRM door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ontleende procedurele verplichting voor de Staat om een officieel onderzoek te voeren dat effectief moet zijn, in die zin dat het moet kunnen leiden tot de identificatie en de bestraffing van de verantwoordelijken, voor het onderzoeksgerechtigd inhoudt dat bij de regeling van de rechtspleging moet worden nagegaan of het onderzoek wel volledig werd gevoerd en desgevallend niet moet worden aangevuld en om vervolgens te oordelen of het gerechtelijk onderzoek voldoende bezwaar heeft opgeleverd om de verdachten te verwijzen naar het vonnisgerecht. Deze procedurele verplichting is evenwel slechts een middelen- en geen resultaatsverplichting is. Volgens het Hof van Cassatie moeten slechts die onderzoekshandelingen worden gesteld die redelijkerwijze tot de identificatie en de bestraffing van de verantwoordelijken kunnen leiden. De autoriteiten moeten slechts de maatregelen nemen, die gelet op de concrete omstandigheden, redelijkerwijze kunnen bijdragen tot het verzamelen en bewaren van de bewijselementen, het geheel van concrete elementen onderzoeken om de waarheid te achterhalen en op een onafhankelijke, objectieve en grondig gemotiveerde wijze beslissen, zonder uiteraard die feiten te veronachtzamen die erop kunnen wijzen dat ongerechtvaardigd politiegeweld is gebruikt en dat dit geweld is ingegeven door een discriminerend motief.

Uit de artikelen 3 en 14 EVRM volgt niet dat de nationale rechter die moet oordelen over de aanwezigheid van voldoende bezwaren in hoofde van politieambtenaren, die

verdacht worden van niet-gerechtigd geweld of van geweld ingegeven door een discriminerend motief, ertoe gehouden is de verklaringen van slachtoffers als geloofwaardig aan te nemen en de verklaringen van de verdachten als niet geloofwaardig te verwerpen. Dat zou volgens het Hof een miskenning uitmaken van het door artikel 6.2 EVRM gewaarborgde vermoeden van onschuld, waarvan ook politieambtenaren verdacht van niet-gerechtigd geweld of van geweld ingegeven door een discriminerend motief, genieten.

Europees aanhoudingsbevel - Verzet – Kennisname veroordeling via betekening Europees aanhoudingsbevel – Bijkomende termijn van verzet – Aanvang – Voorlopige invrijheidstelling in het buitenland

Arrest van 14 april 2015 ([P.14.0337.N](#))

Een beklagde werd door het hof van beroep te Gent bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf en een geldboete. Het arrest kon niet aan hem in persoon worden betekend. Tegen hem werd een Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd, op grond waarvan hij in Nederland werd gearresteerd. In afwachting van een beslissing door een Nederlandse rechtbank over de uitvoering van het Europees aanhoudingsbevel werd hij onder voorwaarden in vrijheid gesteld.

In zijn beslissing op het verzet van de beklagde oordeelde het hof van beroep dat hij door de betekening van het Europees aanhoudingsbevel kennis had gekregen van de veroordeling. Het hof van beroep stelde vast dat de beklagde niet binnen de vijftien dagen nadat hij in vrijheid werd gesteld in verzet was gekomen tegen dat arrest en oordeelde bijgevolg dat het verzet laattijdig en dus niet ontvankelijk was.

Voor het Hof voerde de beklagde aan dat de bijkomende termijn van verzet uit artikel 187, tweede lid, Wetboek van Strafvordering na de betekening van een Europees aanhoudingsbevel slechts begint te lopen vanaf de daadwerkelijke overlevering van de beklagde aan België of vanaf zijn invrijheidstelling ten gevolge van een definitieve overleveringsbeslissing. Zijn invrijheidstelling in afwachting van een uitspraak over de uitvoering van het Europees aanhoudingsbevel was slechts een tijdelijke maatregel, zodat het hof van beroep zijn verzet niet als laattijdig kon beschouwen.

Het Hof verklaart het middel gegrond. Uit de ontstaansgeschiedenis van de wet van 30 december 2009 waarbij artikel 187, tweede lid, Wetboek van Strafvordering werd gewijzigd in de hier toepasselijke versie, blijkt dat de wetgever de situatie voor ogen had van de bij artikel 4*bis*, § 1, Kaderbesluit Europees Aanhoudingsbevel bedoelde weigeringsgrond met betrekking tot beslissingen, gewezen na een proces waarop de betrokkene niet in persoon is verschenen. De wetgever wilde met deze bepaling een antwoord bieden aan de situatie waarin de uitvoerende rechterlijke autoriteit weigert het door de Belgische rechterlijke autoriteit uitgevaardigde Europees aanhoudingsbevel ten uitvoer te brengen omdat de buitengewone verzetstermijn reeds is verstreken op het ogenblik van de beslissing over die tenuitvoerlegging. Wanneer de termijn uit artikel 187, tweede lid, Wetboek van Strafvordering een aanvang zou nemen bij een voorlopige invrijheidstelling terwijl de betrokkene kennis zou krijgen van de betekening van de veroordeling door de betekening van het

Europees aanhoudingsbevel en de uitvoerende rechterlijke autoriteit slechts over de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel zou beslissen na het verstrijken van de buitengewone verzetstermijn, kan het recht om persoonlijk aanwezig te zijn tijdens de procedure op verzet dat aan de betrokkene wordt toegekend door artikel 4bis, § 1, d) Kaderbesluit Europees Aanhoudingsbevel, niet meer worden waarborgd. De omstandigheid dat de termijn volgens de tekst van de wet een aanvang kan nemen wanneer de betrokkene in het buitenland in vrijheid wordt gesteld, kan bijgevolg slechts betrekking hebben op de invrijheidstelling na de eindbeslissing over de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel.

Onderzoek in strafzaken – Opsporingsonderzoek – Autonome informatie-inwinning – Proactieve recherche

Arrest van 19 mei 2015 ([P.15.0023.N](#))

De politiediensten ontvingen van een ongeruste burger de melding dat in een pand verdachte zaken gebeurden. Er werd gemeld dat er altijd veel licht brandde, dat men er één maal een wagen had zien stoppen en drie mannen naar binnen had zien gaan. Het licht bleef na het vertrek van de mannen branden en brandde al vier weken. Hierop ging de politie ter plaatse kijken, werd nazicht gedaan naar de eigenaar of de huurder van het pand en werd een stroommeting en een weergave van de resultaten daarvan gevraagd. Pas daarna werd van de melding kennis gegeven aan de procureur des Konings. Het daarop volgende onderzoek leidde tot een vervolging van de eisers voor o.a. de teelt van cannabis en elektriciteitsdiefstal.

De correctionele rechtbank te Turnhout verklaarde de strafvordering onontvankelijk omdat er sprake zou zijn geweest van een proactief onderzoek zonder dat hiervoor een voorafgaande en schriftelijke toestemming door de procureur des Konings voorlag. Het hof van beroep verklaarde van zijn kant de strafvordering wel onontvankelijk omdat de beschreven handelingen van de politiediensten geen proactief onderzoek uitmaakten, maar een reactief onderzoek dat gestart werd met een aanvankelijk proces-verbaal waarin de ernstige aanwijzingen vermeld zijn betreffende een in plaats en tijd bepaalbaar reeds gepleegd of in uitvoering zijnde misdrijf. De door de politie autonoom gestelde handelingen waren volgens het hof van beroep door geen enkele nietigheid aangetast en volledig conform aan artikel 40 Wet Politieambt, dat bepaalt dat de politieambtenaren hun vaststellingen opnemen in een proces-verbaal dat aan de bevoegde gerechtelijke overheid wordt toegezonden.

In zijn enig middel voerde een van de beklaagden aan dat er wel degelijk sprake was van proactieve recherche. Bij de beoordeling moest de rechter zich, volgens de eiser, op het moment plaatsen waarop de betwiste recherchedaden werden gesteld, terwijl het bestreden arrest het proactieve karakter van de autonome recherchedaden beoordeelde op het moment van het afsluiten van het aanvankelijk proces-verbaal en dus nadat de resultaten van die daden reeds gekend waren. De appelrechters konden aldus niet besluiten dat er geen sprake was van proactieve recherche en konden niet wettig oordelen dat het op basis van die onregelmatige recherchedaden opgestarte gerechtelijk onderzoek op een correcte wijze was gevoerd en de strafvordering onontvankelijk was.

Het Hof oordeelt dat uit de artikelen 28bis, § 2, en 28ter, § 2, Wetboek van Strafvordering en de artikelen 15, 1°, en 40 Wet Politieambt volgt dat wanneer een politiebenaar een aangifte ontvangt van verdachte handelingen die lijken te wijzen op het bestaan van een misdrijf hij, alvorens de procureur des Konings daarvan bij proces-verbaal in kennis te stellen, autonoom informatie kan inwinnen en vaststellingen kan doen om na te gaan van welk misdrijf er eventueel sprake kan zijn, om alzo de procureur des Konings op doelmatige wijze voor te lichten over de ernst en de draagwijdte van de aangifte. Dergelijke handelingen behoren wegens hun beperkte opzet en draagwijdte niet tot de proactieve recherche.

Cassatieberoep – Strafzaken – Berekening termijn om een memorie in te dienen

Arrest van 19 mei 2015 ([P.15.0559.N](#))

In dit arrest oordeelt het Hof op andersluidende conclusie van het openbaar ministerie dat de termijn van vijftien dagen uit artikel 429, eerste lid, Wetboek van Strafvordering, zoals gewijzigd door artikel 31 van de wet van 14 februari 2014 met betrekking tot de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken, om ter griffie van het Hof een memorie tot staving van het cassatieberoep in te dienen, een volle termijn is. Dit betekent dat de eiser (minstens) vijftien volledig vrije dagen moet laten tussen de dag van de indiening van zijn memorie en de dag van de rechtszitting van het Hof. Indien de zestiende en de zeventiende dag vóór de rechtszitting een zaterdag, een zondag of een wettelijke feestdag is, heeft dit tot gevolg dat de eiser zijn memorie ervoor moet hebben neergelegd.

In casu was de rechtszitting van het Hof vastgesteld op dinsdag 19 mei 2015. De neerlegging van de memorie op maandag 4 mei 2015 gebeurde derhalve buiten de in artikel 429, eerste lid, Wetboek van Strafvordering, bepaalde termijn en was bijgevolg laattijdig.

Deze uitspraak is in overeenstemming met de rechtspraak van het Hof met betrekking tot het inmiddels opgeheven artikel 420bis Wetboek van Strafvordering, krachtens hetwelk de eiser in cassatie die de zaak wenste te bepleiten, zijn middelen moest aangeven in een memorie, welke ten minste acht dagen voor de terechtzitting aan het openbaar ministerie werd medegedeeld. Ook hier oordeelde het Hof dat de termijn van acht dagen vóór de terechtzitting, een termijn van acht vrije dagen betrof, wat tot gevolg had dat, wanneer de negende dag voor de terechtzitting een zaterdag, een zondag of een wettelijke feestdag was, de eiser zijn memorie ten laatste moest hebben ingediend op de eerste werkdag die hieraan voorafging en niet op deze die erop volgde³³.

Taalwet Gerechtszaken – Taal van de bestreden beslissing – Engelstalige en Franstalige woorden

Arrest van 26 mei 2015 ([P.13.0864.N](#))

---

³³ Cass. 23 april 2008, [P.08.0163.F](#), AC 2008, nr. 246; Cass. 27 augustus 2002, [P.02.1106.N](#), AC 2002, nr. 412; Cass. 23 juli 1996, P.96.0831.F, AC 1996, nr. 275; Cass. 19 november 1974, AC 1975, 344.

Een beklagde voerde schending aan van de artikelen 24, 37 en 40 Taalwet Gerechtszaken omdat het bestreden arrest aanhalingen in het Engels en in het Frans bevatte, zonder dat de vertaling of de zakelijke inhoud van die aanhalingen in het Nederlands, de procestaal, was weergegeven.

Wat de Engelstalige aanhalingen betreft, oordeelt het Hof dat het middel niet ontvankelijk is. De beklagde had immers zelf de Engelstalige evaluatierapporten waaruit het bestreden arrest citeerde, voorgelegd ter staving van zijn verweer, zonder dat hij een vertaling van die rapporten had bijgevoegd of aangevraagd. Voor het Hof heeft de beklagde evenmin aangevoerd dat de bewijskracht van die rapporten werd miskend. Volgens het Hof heeft de beklagde in de gegeven omstandigheden dan ook geen rechtmatig belang om een schending van de Taalwet Gerechtszaken aan te voeren.

Wat de Franstalige aanhaling betreft, kan het middel volgens het Hof niet worden aangenomen. De bekritiseerde overweging dat “*het EHRM [...] de antigoon-doctrine ‘bien établi’ noemde*”, is immers verstaanbaar blijkens haar context. Het Hof bevestigt hiermee zijn rechtspraak dat wanneer de bekritiseerde overweging waarin de in een vreemde taal gestelde woorden worden gebruikt, verstaanbaar is blijkens haar context, het gebruik van die woorden de Taalwet Gerechtszaken niet schendt³⁴.

Verwijzing van een zaak naar een andere rechtbank – Gewettigde verdenking – Verklaringen van een persrechter

Arrest van 23 juni 2015 ([P.15.0813.N](#))

Een telecomvennootschap die door de onderzoeksrechter was verzocht bepaalde telecomgegevens te verstrekken, werd door het openbaar ministerie voor de correctionele rechtbank gedagvaard omdat zij aan dat verzoek niet voldaan had. Een persrechter van de rechtbank die over die strafzaak diende te oordelen, had volgens de beklagde tegenover de media verklaringen afgelegd waarbij hij zich over de schuld van de beklagde zou hebben uitgelaten. Ook had de persrechter een twitterbericht over de problematiek gedeeld. Door die verklaringen en handelingen van de persrechter, zijnde een vertegenwoordiger van de rechtbank, bestond er volgens de beklagde bij de volledige rechtbank gewettigde verdenking. De rechtbank kon niet meer onpartijdig en objectief over de zaak oordelen, reden waarom de beklagde een verzoek indiende tot verwijzing van de zaak naar een andere rechtbank.

Het Hof verklaart dat verzoek kennelijk niet ontvankelijk. Het beklemtoont dat – in tegenstelling tot wat de beklagde voorhield – de persrechter niet de vertegenwoordiger is van het rechtscollege, noch van alle magistraten die dat rechtscollege samenstellen en hij aldus niet spreekt namens het rechtscollege of de individuele magistraten die dat rechtscollege samenstellen. Het Hof oordeelt dat zelfs als uit de verklaringen en handelingen van de persrechter zou blijken dat hij standpunt heeft

---

³⁴ Bv. Cass. 20 februari 2009, [C.07.0250.N](#), AC 2009, nr. 144 ; Cass. 4 juni 2013, [P.12.1137.N](#), AC 2013, nr. 337.

ingenomen over bepaalde aspecten van de tegen de verdachte ingestelde strafvordering en zodoende haar vermoeden van onschuld zou hebben miskend, daaruit als dusdanig niet kan worden afgeleid dat alle rechters van de betrokken rechtbank niet in staat zijn om in deze zaak op een onafhankelijke en onpartijdige wijze uitspraak te doen of dat daarover bij partijen, derden of zelfs de publieke opinie redelijkerwijze twijfel zou kunnen bestaan.

Onderzoek in strafzaken – Bijzondere opsporingsmethoden – Burgerinfiltrant – Controle door de kamer van inbeschuldigingstelling – Nieuwe gegevens – Horen van onderzoeksrechters en BTS-officier

Arrest van 30 juni 2015 ([P.15.0277.N](#))

In het kader van een gerechtelijk onderzoek werd gebruik gemaakt van de bijzondere opsporingsmethoden observatie en infiltratie. De kamer van inbeschuldigingstelling oordeelde dat hierbij geen onregelmatigheden werden begaan en verwees de zaak naar de correctionele rechtbank. Ter zitting werden enkele stukken neergelegd waaruit volgens sommige beklagden een niet toegelaten burgerinfiltratie en dus provocatie zou moeten blijken. Nadien besliste de rechtbank om het dossier aan het openbaar ministerie over te maken teneinde de zaak bij de kamer van inbeschuldigingstelling aan te brengen met het oog op een bijkomende controle van de toegepaste bijzondere opsporingsmethoden. Bij de nieuwe controle stelde de kamer van inbeschuldigingstelling geen onregelmatigheden vast met betrekking tot de aangevande bijzondere opsporingsmethoden.

Op het cassatieberoep van de beklagden, die uiteenlopende middelen aanvoerden, oordeelt het Hof dat uit artikel 189ter, eerste lid, Wetboek van Strafvordering en uit de wetsgeschiedenis van deze bepaling volgt dat indien voor de rechtbank concrete gegevens worden aangevoerd, die pas aan het licht zijn gekomen na de door de kamer van inbeschuldigingstelling voor de regeling van de rechtspleging uitgeoefende controle van de bijzondere opsporingsmethoden observatie en infiltratie, waaruit zou kunnen blijken dat gebruik werd gemaakt van een burgerinfiltrant, de rechtbank de mogelijkheid heeft om gelet op die gegevens de kamer van inbeschuldigingstelling te gelasten de toepassing van deze bijzondere opsporingsmethoden te controleren. Daarbij kan de kamer van inbeschuldigingstelling aan de hand van de gegevens van het vertrouwelijk dossier en de nieuwe gegevens vaststellen dat er geen infiltratie door een burger heeft plaatsgevonden. Indien zij beslist tot de onregelmatigheid van deze bijzondere opsporingsmethoden staat het aan de rechtbank te beslissen over het gevolg dat daaraan moet worden gegeven.

Verder oordeelt het Hof dat wanneer de rechtbank de kamer van inbeschuldigingstelling heeft gelast met de controle van de bijzondere opsporingsmethoden observatie en infiltratie wegens het aan het licht komen van concrete gegevens met betrekking tot een beweerd gebruik van een burgerinfiltrant, het openbaar ministerie de met de beweerde burgerinfiltratie verband houdende informatie mag toevoegen aan het vertrouwelijk dossier. Alleen op die manier kan de kamer van inbeschuldigingstelling haar controleopdracht zinvol uitoefenen.

Artikel 235ter, §2, derde lid, Wetboek van Strafvordering laat volgens het Hof de kamer van inbeschuldigingstelling toe ambtshalve de onderzoeksrechter en de BTS-officier afzonderlijk en buiten de aanwezigheid van de partijen te horen. De partijen kunnen zich hier niet tegen verzetten. Het is niet vereist dat aan de partijen voorafgaandelijk wordt medegedeeld dat het horen van de onderzoeksrechter en de BTS-officier zal worden gevorderd of dat de kamer van inbeschuldigingstelling daartoe zal overgaan. De partijen weten dat de kamer van inbeschuldigingstelling deze personen kan horen en onaantastbaar beslist over de noodzaak daartoe en zij kunnen daarover middelen ontwikkelen. Indien de onderzoeksrechter en de BTS-officier reeds werden gehoord vooraleer de partijen worden gehoord, belet niets de partijen om te verzoeken dat deze personen opnieuw zouden worden gehoord. Evenmin moet het openbaar ministerie de partijen verwittigen dat de onderzoeksrechter en de BTS-officier zich ter beschikking houden. Het Hof benadrukt dat de kamer van inbeschuldigingstelling naar eigen inzicht oordeelt in welke volgorde zij deze personen hoort.

Daarnaast beslist het Hof dat de kamer van inbeschuldigingstelling die uitspraak doet bij toepassing van de artikelen 189ter en 235ter Wetboek van Strafvordering, uitsluitend aan de hand van het vertrouwelijk dossier onderzoekt of de grondrechten van de beklaagden bij de aanwending van de bijzondere opsporingsmethoden observatie en infiltratie niet op ontoelaatbare wijze zijn miskend. Zij treedt daarbij niet op als vonnisgerecht maar als onderzoeksgerecht. De toestand waarin, eensdeels, de onderzoeksrechter en de BTS-officier verkeren, wier identiteit steeds is gekend en wier opdracht is beperkt tot het voorlichten van de kamer van inbeschuldigingstelling over de gebruikte bijzondere opsporingsmethoden observatie en infiltratie in het licht van de gegevens vervat in het vertrouwelijk dossier, en, anderdeels, de politieambtenaren die belast zijn met de uitvoering van de observatie en de infiltratie en de in artikel 47octies, §1, tweede lid, Wetboek van Strafvordering bedoelde persoon die niet tot de politiediensten behoort, die door de kamer van inbeschuldigingstelling niet kunnen worden verhoord, maar slechts door de onderzoeksrechter onder het statuut van volledig anonieme getuige, valt niet te vergelijken.

Ten slotte oordeelt het Hof dat uit artikel 47octies, §1, tweede lid, Wetboek van Strafvordering volgt dat in de door die bepaling bedoelde gevallen de infiltrant geen politieambtenaar hoeft te zijn. De aan de kamer van inbeschuldigingstelling opgedragen controle van de infiltratie heeft ook betrekking op een infiltratie waarbij een beroep wordt gedaan op een burger.

Memorie in cassatie – Ontvankelijkheid – Kennisgeving – Herstelvordering – Aard van de maatregel – Kennisgeving

Arrest van 30 juni 2015 ([P.15.0321.N](#))

De eiser werd voor een stedenbouwmisdrijf veroordeeld tot een geldboete en tot het herstel in oorspronkelijke staat en tekende cassatieberoep aan tegen alle beschikkingen van het bestreden arrest. Hij had tijdig ter griffie een kopie neergelegd van een brief aan de procureur-generaal te Antwerpen, met de melding “aangetekend”, waaruit zou moeten blijken dat hij zijn memorie in cassatie ter kennis had gebracht

aan de procureur-generaal. Hij legde evenwel geen bewijs van aangetekende zending neer. De vraag rees of de memorie in cassatie voorafgaandelijk ter kennis moest worden gebracht van het openbaar ministerie in zoverre ze gericht was tegen de beslissing van de strafrechter over de herstelvordering.

Het Hof bevestigt zijn rechtspraak dat het openbaar ministerie bevoegd is om de door de herstellvorderende overheid per brief geformuleerde herstellvordering voor de strafrechter uit te oefenen, inclusief het aanwenden van rechtsmiddelen, zelfs als de herstellvorderende overheid zich als procespartij heeft gemanifesteerd³⁵. De beslissing van de strafrechter over een door de herstellvorderende overheid ingediende herstellvordering is een maatregel van burgerlijke aard, die niettemin onder de strafvordering valt.

Hieruit volgt dat de veroordeelde tegen wie een herstelmaatregel is bevolen, zijn memorie in cassatie voor wat betreft deze maatregel per aangetekende brief ter kennis moet brengen aan het openbaar ministerie bij het gerecht dat de bestreden beslissing heeft gewezen en, zo zij zich heeft gemanifesteerd als procespartij, aan de herstellvorderende overheid. Die kennisgeving per aangetekende brief is verplicht op straffe van onontvankelijkheid van de memorie voor wat betreft de herstellvordering.

Aangezien de eiser geen bewijs van aangetekende zending heeft neergelegd van de memorie van antwoord aan het openbaar ministerie, zoals nochtans vereist door artikel 429, vierde lid, Wetboek van Strafvordering, beslist het Hof dat zijn memorie niet ontvankelijk is in zoverre ze betrekking heeft op de beslissing op de herstellvordering.

Cassatieberoep – Door de veroordeelde ondertekend grievenschrift – Wet Strafvordering

Arrest van 8 juli 2015 ([P.15.0850.N](#))

Een veroordeelde stelde door toedoen van zijn advocaat cassatieberoep in tegen een vonnis van de strafuitvoeringsrechtbank. Ter griffie van het Hof werd ook een grievenschrift, geschreven en ondertekend door de veroordeelde zelf, neergelegd.

In dit arrest oordeelt het Hof dat dit grievenschrift niet ontvankelijk is. Het Hof maakt toepassing van artikel 429, eerste lid, Wetboek van Strafvordering, zoals gewijzigd bij wet van 14 februari 2014, op grond waarvan de eiser in cassatie zijn middelen slechts kan aanvoeren in een memorie die ondertekend is door een advocaat. Het Hof verduidelijkt dat de Wet Strafvordering geen bepaling bevat die hiervan afwijkt.

---

³⁵ Zie o.m. Cass. 22 mei 2012, [P.11.1808.N](#), AC 2012, nr. 319.

Verzoek tot heropening van de rechtspleging – Verzoek tot voorlopige invrijheidsstelling

Arrest van 12 augustus 2015 ([P.15.1158.N](#))

In een arrest van 17 oktober 2008 veroordeelde het hof van assisen te Antwerpen eiseres tot drieëntwintig jaar opsluiting. Het Hof verwierp het cassatieberoep van de eiseres tegen dit arrest. Hierop trok de veroordeelde naar het EHRM, dat bij arrest van 24 februari 2015 oordeelde dat haar veroordeling in strijd was met artikel 6.1 EVRM. Na het definitief worden van het arrest van het EHRM diende eiseres op grond van artikel 442*bis* en volgende Wetboek van Strafvordering een verzoekschrift tot heropening van de rechtspleging bij het Hof van Cassatie in. Tevens verzocht ze de kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep te Antwerpen op grond van artikel 27,§1,5°, Voorlopige Hechteniswet haar voorlopige invrijheidsstelling te bevelen.

De kamer van inbeschuldigingstelling verklaarde zich onbevoegd om uitspraak te doen over het verzoek tot voorlopige invrijheidsstelling. Zij oordeelde dat artikel 27,§1,5°, Voorlopige Hechteniswet niet kon worden toegepast aangezien de eiseres in de gevangenis verbleef op grond van een in kracht van gewijsde getreden arrest van het hof van assisen. Het arrest van het EHRM had niet tot gevolg dat het arrest van het hof van assisen automatisch was komen te vervallen. De kamer van inbeschuldigingstelling kon bovendien niet vooruitlopen op de beslissing van het Hof met betrekking tot het verzoek tot heropening van de rechtspleging. De omstandigheid dat de kamer zich onbevoegd verklaarde, was bovendien niet in strijd met de artikelen 5.3, 5.4 en 13 EVRM. Aangezien in de fase van de strafuitvoering de strafuitvoeringsrechtbank (indien de wettelijke voorwaarden daartoe vervuld zijn) bevoegd is om uitspraak te doen over een verzoek om vervroegd in vrijheid te worden gesteld, had de onbevoegdheid van de kamer van inbeschuldigingstelling immers niet tot gevolg dat de eiseres bij geen enkele rechterlijke instantie terecht kon.

De eiseres stelde cassatieberoep in tegen die uitspraak van de kamer van inbeschuldigingstelling. Ze voerde aan dat het arrest van het EHRM tot gevolg had dat artikel 5.4 EVRM opnieuw toepassing vond en ze bijgevolg toegang moest kunnen hebben tot een rechter om de rechtmatigheid van haar aanhouding te onderzoeken. De strafuitvoeringsrechtbank bood dergelijke toegang niet, aangezien ze nog geen derde van haar straf had ondergaan. Bovendien vereist de toepassing van artikel 5.4 EVRM dat het verzoek met spoed moest worden onderzocht.

Verder voerde de eiseres aan dat uit de artikelen 442*bis* en volgende Wetboek van Strafvordering en artikel 27,§1, Voorlopige Hechteniswet in hun onderlinge samenhang volgt dat het begrip ‘cassatieberoep’ in laatstgenoemd artikel ruim moet worden geïnterpreteerd en ook de situatie omvat waarbij de betrokkene, na een veroordelend arrest van het EHRM, tijdig een verzoekschrift tot heropening van de rechtspleging heeft neergelegd.

Het Hof verwerpt haar cassatieberoep. Het Hof oordeelt dat de inleiding van een verzoek tot heropening van de rechtspleging niet met zich meebrengt dat daardoor artikel 5.4 EVRM opnieuw van toepassing wordt. De heropening van de rechtspleging maakt geen automatisme uit. Zij wordt slechts door het Hof bevolen wanneer het oordeelt dat voldaan is aan de voorwaarden van artikel 442*quinquies* Wetboek van Strafvordering. Zolang de heropening niet plaatsvindt en de aangevochten procedure niet wordt vernietigd, blijft de veroordeling uitvoerbaar en zijn de toepassingsvoorwaarden van artikel 5.4 EVRM niet verenigd.

Verder oordeelt het Hof dat artikel 27, §1, 5°, Voorlopige Hechteniswet enkel betrekking heeft op de rechtstoestand van de verzoeker tot voorlopige invrijheidsstelling die zich tijdens de procedure voor het Hof nog in voorlopige hechtenis bevindt. Wanneer het cassatieberoep is verworpen en de veroordelende beslissing aldus kracht van gewijsde heeft verkregen, kan op voormeld artikel geen beroep meer worden gedaan. Vermits het Hof de bestreden beslissing enkel intrekt en opnieuw uitspraak doet over het oorspronkelijke cassatieberoep wanneer het oordeelt dat aan de voorwaarden van artikel 442*quinquies* is voldaan, ontstaat de in artikel 27, §1, 5°, Voorlopige Hechteniswet bedoelde rechtstoestand van voorlopige hechtenis slechts opnieuw vanaf de beslissing tot heropening van de rechtspleging. De omstandigheid dat een veroordeelde een verzoek tot heropening van de rechtspleging heeft ingediend, volstaat als dusdanig niet om op artikel 27, §1, 5°, Voorlopige Hechteniswet een beroep te kunnen doen.

Cassatieberoep van het openbaar ministerie – Afstand

Arrest van 2 september 2015 ([P.15.0746.F](#)) en de conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

Het cassatieberoep van het openbaar ministerie was gericht tegen een vonnis van de correctionele rechtbank dat het hoger beroep van de beklaagde tegen de beschikkingen op de strafvordering ontvankelijk verklaarde en vervolgens de heropening van het debat beval om de partijen toe te laten hun argumenten aan te voeren over de grond van de zaak. De bestreden beslissing was dus geen eindbeslissing in de zin van artikel 420, eerste lid, Wetboek van Strafvordering en hield geen verband met de in het tweede lid van dat artikel bedoelde gevallen, zodat dit cassatieberoep op het eerste zicht niet ontvankelijk leek.

Het arrest doet uitspraak over de vraag of het openbaar ministerie rechtsgeldig afstand kan doen van het cassatieberoep dat het tegen de beslissing op de strafvordering heeft ingesteld.

We weten dat de rechtsleer en de rechtspraak traditioneel oordeelden dat het openbaar ministerie, in de regel, geen afstand kon doen van het cassatieberoep dat het had ingesteld, althans wanneer de afstand neerkwam op een afstand van de uitoefening van de strafvordering.

Het Hof verleent de afstand, op gelijkkluidende conclusie van het openbaar ministerie, dat met name aanvoerde dat sedert de wet van 11 juli 2011 tot wijziging van de artikelen 216*bis* en 216*ter* van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van

de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek, het niet langer mogelijk lijkt te oordelen dat het openbaar ministerie niet meer over de strafvordering beschikt wanneer de zaak bij de rechterlijke macht aanhangig is gemaakt: waarom zou het openbaar ministerie geen afstand mogen doen van zijn voorziening terwijl het, op dat ogenblik, een minnelijke schikking kan voorstellen?

Cassatieberoep – Minnelijke schikking in strafzaken

Arrest van 9 september 2015 ([P.14.1762.F](#))

Een beklaagde stelde cassatieberoep in tegen een arrest dat hem tot een gevangenisstraf met volledig uitstel en tot verschillende geldboetes veroordeelde.

Na het instellen van dat cassatieberoep stelde de procureur-generaal bij het hof van beroep de beklaagde een minnelijke schikking voor. Die aanvaardde de minnelijke schikking en betaalde het bedrag daarvan.

Die bevoegdheid om een minnelijke schikking voor te stellen, ná het instellen van de strafvordering maar vóór de beslissing in kracht van gewijsde is gegaan en dus met name in de loop van het cassatiegeding, is in artikel 216bis, § 2, Wetboek van Strafvordering bepaald.

De vraag rees of het Hof de bevoegde rechter is om na te gaan of de in die bepaling voorgeschreven voorwaarden zijn vervuld en, wanneer dat het geval is, om het verval van de strafvordering vast te stellen.

Het Hof antwoordt bevestigend op die vraag.

Rekening houdend met het verval van de Strafvordering, verwerpt het Hof het cassatieberoep aangezien het zonder voorwerp is.

Cassatieberoep – Ontvankelijkheid – Herstelvordering ruimtelijke ordening en milieu – Aard van de maatregel – Betekening

Arrest van 15 september 2015 ([P.15.0911.N](#))

Aan een veroordeelde werden twee herstelmaatregelen opgelegd. De ene was gegrond op de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening en de andere op het decreet van 5 april 1995 houdende algemene bepalingen inzake milieubeleid (hierna: DABM).

Het cassatieberoep van de veroordeelde was enkel gericht tegen de beslissing over de herstellvorderingen. De vraag rees of het cassatieberoep moest worden betekend aan het openbaar ministerie.

Het Hof brengt vooreerst de toepasselijke wettelijke bepaling met betrekking tot het cassatieberoep in strafzaken in herinnering. Artikel 427, eerste lid, Wetboek van Strafvordering bepaalt dat de partij die cassatieberoep instelt, het cassatieberoep moet laten betekenen aan de partij tegen wie het gericht is. De vervolgte persoon is daartoe evenwel enkel verplicht in zoverre zijn cassatieberoep gericht is tegen de te-

gen hem ingestelde burgerlijke rechtsvordering. Het Hof oordeelt dat de wetgever, met deze bepaling, aan de eisers in cassatie een algemene verplichting tot betekening heeft opgelegd, met als enige en dus strikt te interpreteren uitzondering het geval waarin het cassatieberoep uitgaat van een vervolgte partij tegen een beslissing over de strafvordering zelf en daarmee gelijk te stellen gevallen.

Uit artikel 6.1.41, §1 Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening leidt het Hof af dat het openbaar ministerie bevoegd is om de door de herstellvorderende overheid per brief geformuleerde herstellvordering voor de strafrechter uit te oefenen, inclusief het aanwenden van rechtsmiddelen, en dit ongeacht of de herstellvorderende overheden zich als procespartij hebben gemanifesteerd. De beslissing van de strafrechter over een door de herstellvorderende overheid ingediende herstellvordering is een maatregel van burgerlijke aard, die niettemin onder de strafvordering valt ³⁶. Daaruit volgt dat hij tegen wie op grond van artikel 6.1.41, §1, Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening een herstelmaatregel is bevolen, zijn cassatieberoep wat betreft die beslissing, moet laten betekenen aan het openbaar ministerie bij het gerecht dat de beslissing heeft gewezen.

Bijkomend rees de vraag of het voorgaande ook geldt indien het cassatieberoep gericht is tegen een beslissing op een herstelmaatregel die werd opgelegd op grond van het DABM.

Volgens artikel 16.6.4, eerste lid, DABM veroordeelt de strafrechter hij die afvalstoffen achterlaat in strijd met de bepalingen van het decreet van 23 december 2011 betreffende het duurzaam beheer van materiaalkringlopen en afvalstoffen, tot het inzamelen, vervoeren en verwerken ervan binnen een door de rechter vastgestelde termijn. Volgens het tweede lid van die bepaling kan de veroordeelde worden verplicht tot terugbetaling van de kosten voor het inzamelen, vervoeren en verwerken van de afvalstoffen door de gemeente, door OVAM of door het Vlaamse Gewest. Volgens artikel 16.6.6, § 1, eerste lid, DABM kan de rechtbank onder meer op vordering van het openbaar ministerie bevelen de plaats in de oorspronkelijke toestand te herstellen, het strijdige gebruik te staken of aanpassingswerken uit te voeren.

Het Hof beslist dat ook de maatregelen die de strafrechter beveelt op grond van de artikelen 16.6.4 of 16.6.6 DABM maatregelen van burgerlijke aard zijn, die niettemin onder de strafvordering vallen. Bijgevolg moet hij tegen wie een dergelijke maatregel is bevolen, zijn cassatieberoep wat betreft die beslissing laten betekenen aan het openbaar ministerie bij het gerecht dat die beslissing heeft gewezen.

Vermits niet blijkt dat de eiser zijn cassatieberoep heeft laten betekenen aan het openbaar ministerie bij het gerecht dat de op grond van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening en het DABM genomen beslissingen op de herstellvorderingen heeft gewezen, is het cassatieberoep van de eiser niet ontvankelijk.

---

³⁶ Zie tevens het in dit Jaarverslag besproken arrest van 30 juni 2015 ([P.15.0321.N](#)).

Europees aanhoudingsbevel – Uitzondering op de specialiteitsregel – Toestemming van de overgeleverde persoon – Tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf of van een vrijheidsberovende maatregel

Arrest van 16 september 2015 ([P.15.0869.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal met opdracht M. Palumbo

Ingevolge een in 2014 door een Belgische onderzoeksrechter uitgevaardigd Europees aanhoudingsbevel werd een Nederlands onderdaan, die verdacht werd van doodslag om diefstal te vergemakkelijken, aan de Belgische autoriteiten overgeleverd ten gevolge van een beslissing van een rechtbank te Amsterdam die toestemming gaf voor de uitvoering van het aanhoudingsbevel.

De inverdenkinggestelde, die in België in het kader van die procedure in voorlopige hechtenis was genomen, werd bovendien in 2015 door het hof van beroep te Luik veroordeeld wegens misdrijven die vóór zijn overlevering werden gepleegd en die onderscheiden waren van het misdrijf waarop de overlevering was gegrond.

In zijn cassatieberoep tegen die beslissing voerde de eiser aan dat, wegens het gebrek aan toestemming voor die nieuwe vervolgingen, het arrest, dat hem tot een vrijheidsstraf veroordeelt, artikel 37, § 2, 3°, Wet Europees Aanhoudingsbevel schendt.

Het Hof herinnert eerst eraan dat, volgens de door het Hof van Justitie van de Europese Unie gegeven uitlegging, de in het voormelde artikel 37 bepaalde uitzondering op de specialiteitsregel vereist dat wanneer sprake is van enig ander feit dan dat waarvoor de overlevering werd gevraagd, de toestemming van betrokkene moet worden gevraagd en verkregen indien een vrijheidsstraf of een vrijheidsberovende maatregel ten uitvoer moet worden gelegd. Volgens het Hof volgt daaruit dat de overgeleverde persoon, volgens diezelfde uitlegging, voor dat strafbaar feit kan worden vervolgd en veroordeeld vooraleer die toestemming is verkregen, op voorwaarde dat er geen vrijheidsbeperkende maatregel wordt opgelegd tijdens de vervolging of berechting van dat feit.

Aangezien enkel de tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf afhankelijk blijft van de toestemming van betrokkene, hebben de appelrechters, die enkel oordelen dat de vervolgingen ontvankelijk waren en die een dergelijke straf alleen maar hebben uitgesproken, artikel 37, § 2, 3°, Wet Europees Aanhoudingsbevel bijgevolg niet geschonden.

Recht op bijstand van een advocaat – Keuze van de advocaat

Arrest van 16 september 2015 ([P.15.1227.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal met opdracht M. Palumbo

Na door een politiepatrouille staande te zijn gehouden en van zijn vrijheid te zijn beroofd, werd de vermoedelijke dader van opzettelijke slagen en verwondingen door de politiediensten verhoord met bijstand van een advocaat van de door de balie georganiseerde permanentie. Diezelfde dag werd hij ook door de onderzoeksrechter verhoord in aanwezigheid van die advocaat, hoewel hij die magistraat tijdens de zit-

ting had meegedeeld dat hij de voorkeur eraan gaf om door een andere raadsman te worden bijgestaan.

Nadat hij door de onderzoeksmagistraat in voorlopige hechtenis werd geplaatst, betwistte de gedetineerde voor de kamer van inbeschuldigingstelling de regelmatigheid van de verhoren door de politie en voor de onderzoeksrechter, zonder de bijstand van de advocaat "naar keuze".

Na handhaving van de voorlopige hechtenis stelde hij tegen de beslissing van de kamer van inbeschuldigingstelling cassatieberoep in.

Op het cassatiemiddel, dat de schending aanvoert van artikel 2bis, § 1, Voorlopige Hechteniswet, antwoordt het Hof dat uit die bepaling niet volgt dat het gebrek aan overleg met een advocaat naar keuze, vóór het politieverhoor, met de invrijheidstelling van de verdachte moet worden gesanctioneerd.

Voor het overige verwerpt het Hof het middel dat de schending aanvoerde van artikel 16, § 2, tweede en vijfde lid, Voorlopige Hechteniswet omdat de eiser door de onderzoeksrechter niet met bijstand van "zijn" advocaat werd gehoord waardoor hij in vrijheid moest worden gesteld.

Na te hebben vastgesteld dat de eiser tijdens zijn verhoor werd bijgestaan door een advocaat aangewezen door het bureau voor juridische bijstand, zonder dat hij daartegen protesteerde en tijdens het verhoor verklaarde voor een andere advocaat te kiezen, oordeelt het Hof dat geen schending van de aangevoerde bepaling kan worden afgeleid uit de enkele omstandigheid dat de advocaat die een inverdenkinggestelde bijstand heeft verleend tijdens diens verhoor door de onderzoeksrechter niet degene is waarvoor de inverdenkinggestelde verklaart te kiezen.

Bevel tot aanhouding – In vrijheid gelaten of gestelde verdachte

Arrest van 16 september 2015 ([P.15.1240.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal met opdracht M. Palumbo

Een beschuldigde genoot van een invrijheidstelling onder de voorwaarde zich bij elke proceshandeling aan te bieden en aan elke gerechtelijke oproeping gehoor te geven. Na door de jury van het hof van assisen schuldig te zijn verklaard aan moord, onttrok hij zich aan het debat over de straf en werd hij bij verstek tot levenslange opsluiting veroordeeld.

Daarop tekende hij voor de kamer van inbeschuldigingstelling verzet aan tegen het veroordelend arrest.

Het bestreden arrest, dat dit verzet ontvankelijk verklaarde, vaardigde een bevel tot aanhouding uit, niet wegens herroeping van de voorwaarden die de beschuldigde bij zijn invrijheidstelling waren opgelegd, maar met toepassing van artikel 28, § 1, 1°, en § 2, Voorlopige Hechteniswet.

Voor het Hof verwijt de eiser het arrest het voormelde artikel 28 te hebben geschon- den.

Het Hof brengt in herinnering dat uit die bepaling volgt dat de rechtbank of het hof een bevel tot aanhouding kan uitvaardigen tegen de in vrijheid gelaten of in vrijheid gestelde verdachte die verzuimt bij een proceshandeling te verschijnen.

Vervolgens oordeelt het Hof eensdeels dat de onder voorwaarde vrijgelaten persoon een in vrijheid gestelde verdachte is in de zin van die bepaling. Anderdeels herinnert het Hof eraan dat het bevel tot aanhouding een titel van voorlopige hechtenis is die slecht kan worden uitgevaardigd vóór de uitspraak van het vonnis of het arrest dat uitspraak doet over de gegrondheid van de strafvordering.

Aangezien door de ontvankelijkheid van het verzet het veroordelend arrest van het hof van assisen voor niet-bestaande wordt gehouden, is, volgens het Hof, het voor- melde artikel 28 wel degelijk van toepassing op de schuldig bevonden beschuldigde die zich aan het debat over de straf heeft onttrokken.

Onrechtmatig bewijs – Wet die de regels vaststelt voor de uitsluiting van het onrechtmatig verkregen bewijsmateriaal

Arrest van 23 september 2015 (P.14.0238.F) en de conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

Buitenlandse onderdanen die tijdens hun vakantie in België met hun personeel in een luxehotel van de hoofdstad verbleven, werden in verdenking gesteld wegens verschillende inbreuken tegen de sociale wetgeving en wegens mensenhandel ten aanzien van bepaalde personeelsleden. Bij de regeling van de rechtspleging voerden de in verdenking gestelden aan dat de huiszoeking in de vertrekken van het hotel waar zij verbleven, nietig was, omdat de onderzoeksrechter en niet, zoals te dezen, de po- litierechter, tot die huiszoeking machtiging had moeten verlenen.

In een arrest van 22 november 2012 verwierp de kamer van inbeschuldigingstelling dat middel van nietigheid. In een arrest van 24 april 2013³⁷ vernietigde het Hof, op andersluidende conclusie van de advocaat-generaal, die beslissing en oordeelde het dat, wanneer de huiszoeking ertoe strekt het bestaan van zowel gemeenrechtelijke (*in casu* mensenhandel) als sociaalrechtelijke misdrijven aan te tonen, daartoe toe- stemming moet worden gevraagd aan de onderzoeksrechter, aangezien de voorkeur moet worden gegeven aan diens algemene bevoegdheid boven de bijzondere be- voegdheid van de politierechter. Voorts stelde het Hof dat de "Antigoon"- rechtspraak in dergelijk geval niet kan worden toegepast, aangezien de door het middel aangeklaagde onwettigheid geen betrekking heeft op een huiszoeking zonder bevel maar op een huiszoeking met machtiging van een rechter die daartoe niet bij wet gemachtigd is. Die onregelmatigheid is substantieel omdat ze raakt aan de orga- nisatie van de hoven en rechtbanken inzake de verdeling van hun respectieve be-

---

³⁷ Cass. 24 april 2013, [P.12.1919.F](#), AC 2013, nr. 254 met conclusie van advocaat-generaal D. Vander- meersch. Zie *Jaarverslag 2013*, p. 46 en 47.

voegdheden en behoort niet tot de onregelmatigheden die de rechter kan weigeren te bestraffen op grond dat geen enkele tekst ze met nietigheid bestraft, het bewijs betrouwbaar blijft of de aanwending ervan de eerlijke behandeling van de zaak niet in het gedrang brengt.

De kamer van inbeschuldigingstelling, die op verwijzing uitspraak deed, verwierp andermaal het middel van nietigheid. Enerzijds besliste zij dat voor de huiszoeking de machtiging van de politierechter was vereist voor wat de sociaalrechtelijke misdrijven betreft, en dat de voor die misdrijven vergaarde bewijzen bijgevolg niet onregelmatig waren. Op grond van artikel 32 voorafgaande titel Wetboek van Strafvordering, ingevoerd door een wet van 24 oktober 2013³⁸, besliste zij anderzijds dat de machtiging van de onderzoeksrechter was vereist voor de huiszoeking wegens mensenhandel en dat het desbetreffende bewijsmateriaal bijgevolg onregelmatig was. De kamer van inbeschuldigingstelling liet dat bewijsmateriaal niettemin toe door te oordelen dat de aangeklaagde onwettigheid het gevolg was van een verschoonbare vergissing.

Voor het Hof betwisten de inverdenkinggestelden de toepasselijkheid op het onderhavige geval van het voormelde artikel 32, het toelaten van als onwettig beschouwd bewijsmateriaal alsook het feit dat het bewijsmateriaal voor de specifiek sociaalrechtelijke misdrijven regelmatig werd verklaard.

Het Hof verwerpt hun cassatieberoep. Het beslist eerst dat de regels van toelaatbaarheid van onrechtmatig verkregen bewijsmateriaal geen deel uitmaken van die welke het misdrijf omschrijven en die welke de straf bepalen. Overeenkomstig de artikelen 2 en 3 Gerechtelijk Wetboek is artikel 32 voorafgaande titel Wetboek van Strafvordering onmiddellijk van toepassing op alle vóór zijn inwerkingtreding, op 22 november 2013, gepleegde misdrijven die nog niet definitief zijn berecht of verjaard.

Verder verduidelijkt het Hof, op grond van de parlementaire voorbereiding van de wet van 24 oktober 2013, dat hoewel artikel 32 het met miskenning van een op straffe van nietigheid voorgeschreven vormvereiste verkregen bewijselement met nietigheid bestraft, de miskenning van dergelijk vormvereiste geen miskenning inhoudt van een substantiële regel betreffende de organisatie van hoven en rechtbanken.

Hoewel artikel 32 ook het met miskenning van het recht op een eerlijk proces verkregen bewijselement met nietigheid bestraft, zegt het Hof dat de miskenning van een bevoegdheidsregel niet noodzakelijk en onherroepelijk afbreuk doet aan het recht op een eerlijk proces en dat de onregelmatigheid wegens de schending van een bevoegdheidsregel, uit een verschoonbare vergissing kan voortvloeien die de bodemrechter in feite beoordeelt en waarop het Hof een marginale toetsing uitoefent.

Ten slotte bevestigt het Hof de rechtspraak van zijn arrest van 24 april 2013 en herinnert eraan dat wanneer een huiszoeking strekt tot vaststelling van sociaalrechtelijke en gemeenrechtelijke misdrijven, voor de vaststelling van de zowel tot de eerste als tot de tweede categorie behorende misdrijven een bevel tot huiszoeking van de

---

³⁸ Wet van 24 oktober 2013 tot wijziging van de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering wat betreft de nietigheden, *BS* 12 november 2013.

onderzoeksrechter is vereist, zelfs volgens artikel 4, 1°, laatste lid, van de wet van 16 november 1972 betreffende de arbeidsinspectie, zoals van kracht vóór de opheffing ervan bij wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek. Die onwettigheid waardoor het arrest van de kamer van inbeschuldigingstelling is aangetast, leidt nochtans niet tot zijn vernietiging in zoverre de appelrechters, op grond van het nieuwe artikel 32, hun beslissing dat die onwettigheid niet tot de nietigheid van de tijdens de huiszoeking vergaarde bewijselementen kan leiden, naar recht hebben verantwoord.

Samenstelling van de rechtbank die de beslissing heeft uitgesproken – Onpartijdigheid

Arrest van 30 september 2015 ([P.15.0630.F](#))

Twee beklagden stelden cassatieberoep in omdat het veroordelend arrest uitgesproken werd door een kamer van het hof van beroep waarvan één van de leden in zijn vorige hoedanigheid van substituut-procureur-generaal hiërarchisch gezag had uitgeoefend over de magistraat van het openbaar ministerie die vorderde voor het hof van beroep, enerzijds, en voorafgaandelijk zelf het ambt van openbaar ministerie had bekleed in de zaak, anderzijds.

Voor het Hof is de samenstelling van de rechtbank die de beslissing heeft uitgesproken, niet aangetast door een gebrek.

Enerzijds heeft een substituut-procureur-generaal geen enkel hiërarchisch gezag over een eerste substituut-procureur des Konings met opdracht om het ambt van openbaar ministerie uit te oefenen bij het parket van het hof van beroep, in tegenstelling tot wat de beklagden beweren.

Anderzijds volgt uit de artikelen 779, 782 en 782bis Gerechtelijk Wetboek dat de strafrechterlijke beslissingen achtereenvolgens worden “gewezen” en “ondertekend” door de magistraten van de zetel die alle zittingen van de zaak hebben bijgewoond, alvorens te worden “uitgesproken”. Met betrekking tot deze zaak benadrukt het Hof twee procedurele aspecten van die uitspraak:

- de rechter in kwestie heeft weliswaar voorafgaandelijk het ambt van openbaar ministerie bekleed in dezelfde zaak, maar enkel tijdens de zitting waarop de appelrechters, nadat het debat gesloten werd, de uitspraak van hun beslissing naar een latere zitting hebben uitgesteld. Tijdens de zitting waarop de zaak uitgesteld wordt, oefent de magistraat van het openbaar ministerie de strafvordering echter niet uit. Zijn aanwezigheid is vereist voor de geldige samenstelling van het strafrechterlijke college en wordt door artikel 140 Gerechtelijk Wetboek voorzien om over de regelmatigheid van de dienst van de hoven en rechtbanken te waken.
- Ook al worden de strafrechterlijke beslissingen in de regel enkel uitgesproken door de voorzitter van de kamer die ze heeft gewezen, toch verbiedt artikel 782bis Gerechtelijk Wetboek niet dat zij worden uitgesproken door alle magistraten die tijdens de zitting van de uitspraak zitting hebben.

Aldus is de loutere aanwezigheid in de zetel, op de dag van de zitting van de uitspraak, van een magistraat die niet heeft deelgenomen aan de beraadslaging over de beslissing, niet van die aard een gewettigde verdenking met betrekking tot de onpartijdigheid van het rechtscollege te doen ontstaan in de geesten van de partijen of derden.

Europees aanhoudingsbevel – Kamer van inbeschuldigingstelling – Arrest over de uitvoerbaarverklaring – Cassatieberoep in de gevangenis door de gedetineerde - Ontvankelijkheid

Arrest van 20 oktober 2015 ([P.15.1287.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal met opdracht A. Winants

Krachtens artikel 425, § 1, Wetboek van Strafvordering *zoals vervangen bij artikel 27 van de Wet van 14 februari 2014 met betrekking tot de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken* wordt de verklaring van cassatieberoep gedaan door een advocaat. In afwijking van deze bepaling kunnen, overeenkomstig artikel 426, eerste lid, Wetboek van Strafvordering, *zoals vervangen bij artikel 12 van de Wet van 19 december 2014, de gedetineerde of overeenkomstig artikel 606 van hetzelfde wetboek geplaatste personen* de verklaring van cassatieberoep, ingesteld overeenkomstig artikel 31 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, doen bij de directeur van de gevangenis of bij zijn gemachtigde, of in voorkomend geval bij de directeur van het gemeenschapscentrum voor minderjarigen die een misdrijf omschreven feit hebben gepleegd of bij zijn gemachtigde, zonder tussenkomst van een advocaat.

Aan de orde in deze zaak is de vraag of een gedetineerde de verklaring van cassatieberoep tegen de beslissing die in hoger beroep uitspraak doet over de tenuitvoerlegging van het tegen hem uitgevaardigde Europees aanhoudingsbevel kan doen bij de directeur van de gevangenis of bij zijn gemachtigde, zonder de tussenkomst van een advocaat.

In voltallige zitting en op strijdige conclusie van het openbaar ministerie beantwoordt het Hof deze vraag impliciet bevestigend. Eerder had de Franstalige tweede kamer in een arrest van 25 maart 2015 in dezelfde zin geoordeeld³⁹. De Nederlandstalige tweede kamer oordeelde in andersluidende zin in een arrest van 29 september 2015⁴⁰.

Territoriale bevoegdheid van de Belgische rechtscolleges – Witwassen

Arrest van 21 oktober 2015 ([P.15.1019.F](#))

De eiser, in verdenking gestelde, werd vervolgd wegens het misdrijf witwassen, dat krachtens artikel 505, 3°, Strafwetboek wordt bestraft.

---

³⁹ Cass. 25 maart 2015, [P.15.0393.F](#) met strijdige conclusie van advocaat-generaal R. Loop.

⁴⁰ Cass. 29 september 2015, [P.15.1251.N](#).

Voor de onderzoeksgerechten betwistte hij de bevoegdheid van de Belgische rechtbanken om van de feiten kennis te nemen, aangezien de betwiste bankverrichtingen op Marokkaans grondgebied waren gepleegd door vreemdelingen, en dat een daad van deelneming die in België zou zijn gepleegd, de Belgische rechtscolleges niet bevoegd maakt om over die verrichtingen uitspraak te doen.

De kamer van inbeschuldigingstelling wees die exceptie van onbevoegdheid af aangezien een van de materiële bestanddelen van het witwassen geheel of ten dele in België was gepleegd. Enerzijds stelde zij vast dat de inverdenkinggestelde vanuit België, via e-mail, de richtlijnen verstuurde voor het beheer van de Marokkaanse bankrekeningen die bij de geldoverdrachten vanuit België waren betrokken. Anderzijds, oordeelde zij dat de inverdenkinggestelde een vanuit België beheerd mechanisme opzette voor het witwassen van geld ten nadele van een Belgische vennootschap.

Het Hof verwerpt het cassatieberoep van de inverdenkinggestelde tegen die beslissing.

Het Hof stelt eerst vast dat de inverdenkinggestelde niet wordt vervolgd wegens in België gestelde daden van strafbare deelneming aan witwasmisdrijven die in Marokko door vreemdelingen zijn gepleegd. Hij wordt vervolgd omdat hij in België zaken bedoeld in artikel 42, 3°, Strafwetboek, met name geldsommen, heeft omgezet of overgedragen met de bedoeling de illegale herkomst ervan te verbergen of te verdoezelen of personen die betrokken zijn bij het misdrijf waaruit deze zaken voortkomen, aan de rechtsgevolgen van hun daden te helpen ontkomen.

Het bevestigt vervolgens dat de Belgische rechtscolleges van het misdrijf kennis kunnen nemen zodra een van de bestanddelen ervan in België is gepleegd. Aangezien het misdrijf witwassen, in de zin van artikel 505, 3°, Strafwetboek, verschillende bestanddelen omvat, wordt het geacht, wegens de complexiteit ervan, gepleegd te worden in elke plaats waar een van die bestanddelen is vastgesteld. Het Hof had dit nog nooit zo duidelijk gesteld.

Cassatieberoep – Memorie – Ontvankelijkheid– Handtekening door advocaat met vermelding “op vordering en naar ontwerp”

Arrest van 3 november 2015 ([P.15.0311.N](#))

De eiseres in deze strafzaak diende ter griffie van het Hof een memorie in, getekend door een advocaat bij de balie te Brussel, met de vermeldingen “*op verzoek voor handtekening en neerlegging*” en “*op vordering en naar ontwerp*”.

Het Hof oordeelt dat de ondertekening “*op vordering en concept*” eigen is aan de advocaten bij het Hof van Cassatie die een cassatieberoep instellen wanneer hun tussenkomst wettelijk vereist is. In die gevallen kan de advocaat bij het Hof van Cassatie ertoe gebracht worden een verzoekschrift tot cassatie te ondertekenen “*op verzoek en concept*”. Dit is verbonden aan zijn hoedanigheid van ministerieel ambtenaar. In strafzaken is de tussenkomst van een advocaat bij het Hof van Cassatie niet

vereist en is de advocaat geen ministerieel ambtenaar zodat hij niet de hoedanigheid heeft om een memorie te ondertekenen “*op vordering en concept*”.

Verder oordeelt het Hof dat de ondertekening van de memorie “*op vordering en ontwerp*” erop wijst dat de advocaat de memorie zelf niet heeft opgesteld en deze niet vrij en weloverwogen heeft ondertekend, zodat niet vaststaat dat hij de inhoud ervan tot de zijne maakt. Dit is niet bestaanbaar met de doelstelling van de wet, meer bepaald met artikel 429 Wetboek van Strafvordering, die met de verplichte tussenkomst van de advocaat bij de ondertekening van de memorie beoogt dat de advocaat weloverwogen instemt met de inhoud van de memorie, die hij tot de zijne maakt.

De handtekening met de vermelding “*op vordering en naar ontwerp*”, is dan ook geen handtekening als bedoeld bij artikel 429 Wetboek van Strafvordering. Bijgevolg heeft het Hof geen acht geslaan op de memorie.

Cassatieberoep – Strafzaken – Partij die cassatieberoep kan instellen – Overleden beklagde

Arrest van 10 november 2015 (P.13.0982.N)

De beklagde werd o.a. vervolgd om in het openbaar de titel van advocaat te hebben aangenomen, zonder ingeschreven te zijn op het tableau van de Orde van advocaten of op een lijst van stagiairs. Naast enkele van zijn cliënten, stelde ook de Orde van advocaten van Kortrijk zich burgerlijke partij. De correctionele rechtbank verklaarde de beklagde schuldig aan deze feiten en veroordeelde hem onder meer tot betaling van een schadevergoeding aan de Orde van advocaten. Het hof van beroep bevestigde deze uitspraak. Tegen dit arrest stelde de beklagde een cassatieberoep in, maar hij overleed hangende het cassatieberoep.

Wat de ontvankelijkheid van het cassatieberoep betreft, oordeelt het Hof dat het overlijden van de beklagde vooraleer de bestreden beslissing op de strafvordering in kracht van gewijsde is getreden het verval van de strafvordering tot gevolg heeft en die beslissing bijgevolg zonder uitwerking blijft. Het cassatieberoep heeft in zoverre het gericht is tegen de beslissing op de strafvordering dan ook geen bestaansreden meer.

In zijn memorie voerde de beklagde aan dat de burgerlijke vordering van de Orde van advocaten niet ontvankelijk was, daar geen enkele bepaling hem de bevoegdheid geeft om in dergelijk geval in rechte op te treden ter verdediging van het beroepsbelang.

Het Hof oordeelt dat de zeer precieze bevoegdheden om in rechte op te treden die de wetgever aan beroepsverenigingen heeft toegekend door middel van artikel 10, eerste lid, Wet van 31 maart 1898 op de beroepsverenigingen alleen toekomen aan de beroepsverenigingen die overeenkomstig deze wet werden opgericht. Dit is niet het geval voor een Orde van advocaten. Artikel 455 Gerechtelijk Wetboek geeft de raad van de Orde de opdracht om de eer van de orde van advocaten op te houden en de beginselen van waardigheid, rechtschapenheid en kiesheid die aan het beroep van advocaat ten grondslag liggen en een behoorlijke beroepsuitoefening moeten waar-

borgen, te handhaven. Uit deze bepaling kan echter niet worden afgeleid dat een Orde van advocaten het recht zou hebben om door middel van burgerlijke partijstelling een rechtsvordering in te stellen wegens miskenning door een niet-advocaat van beroepsbelangen van een advocaat.

Taalgebruik – Verzoek om taalwijziging – Weigering – Omstandigheden van de zaak

Arresten van 10 november 2015 ([P.14.1296.N](#) en [P.15.0714.N](#))

Artikel 23 Taalwet Gerechtszaken kent aan een beklaagde in beginsel het recht toe om in de in die bepaling bedoelde gevallen de verwijzing van de zaak te horen bevelen naar een gerecht waar de taal van de rechtspleging die is welke de betrokkene kent of waarin hij zich gemakkelijker uitdrukt. De rechter gelast de verwijzing naar het dichtstbij gelegen gerecht van dezelfde rang, waarvan de taal van rechtspleging de taal is die door de beklaagde is gevraagd.

De rechtbank kan evenwel beslissen wegens de omstandigheden van de zaak niet op de aanvraag van de beklaagde te kunnen ingaan. In twee zaken werd het Hof uitgenodigd zich uit te spreken over het begrip “omstandigheden van de zaak”. Volgens het Hof mag de rechter het verzoek om taalwijziging afwijzen indien er objectieerbare omstandigheden zijn eigen aan de zaak die maken dat het aangewezen is dat hijzelf de zaak beoordeelt. De rechter oordeelt onaantastbaar over het voorhanden zijn van dergelijke omstandigheden. Het Hof gaat wel na of de rechter uit zijn vaststellingen geen gevolgen afleidt die op grond daarvan niet kunnen worden verantwoord.

In de zaak met het rolnummer P.14.1296.N bevestigt het bestreden vonnis de afwijzing van eisers verzoek om taalwijziging op de gronden dat de rechtbank voldoende de Franse taal kent om de eiser te verstaan indien hijzelf in die taal zijn verdediging zou willen voordragen, de eiser in essentie de feiten niet heeft betwist gelet op een deels betaalde minnelijke schikking, er voldoende Franse tolken ter beschikking staan van de rechtbank waarop desgewenst een beroep kan worden gedaan en een taalwijziging in een dergelijke vrij eenvoudige zaak de berechting volkomen nodeloos zou vertragen en geenszins bevorderlijk zou zijn voor de goede rechtsbedeling.

Het Hof oordeelt dat artikel 23 Taalwet Gerechtszaken niet langer bepaalt dat de rechtbank op grond van haar kennis van de door een beklaagde gevraagde taal kan beslissen niet in te gaan op zijn verzoek tot taalwijziging. Volgens het Hof zijn de overige redenen die het bestreden vonnis in aanmerking neemt geen objectieerbare omstandigheden eigen aan de zaak die maken dat het aangewezen is dat de rechtbank die zaak zelf dient te beoordelen.

In de zaak met het rolnummer P.15.0714.N wijst het bestreden vonnis het verzoek tot verwijzing van de zaak naar een Franstalig rechtscollege van dezelfde rang af op de grond dat bij verwijzing naar een dergelijk rechtscollege het risico ontstaat dat de eisers niet meer berecht kunnen worden binnen een redelijke termijn. Het bestreden vonnis geeft daarbij evenwel niet concreet aan waarin dit risico op miskenning van de redelijke termijn-vereiste bestaat. Het Hof oordeelt dat het bestreden vonnis aldus

de afwijzing van het verzoek van de eisers om verwijzing niet naar recht verantwoordt.

Rechten van de mens – Artikel 8 EVRM – Persoonlijke levenssfeer – Opnemen van privé-communicatie waaraan men deelneemt zonder medeweten van de andere deelnemers – Gebruik van zulke opname met het oog op de bewijsvoering – Beroepsgeheim – Advocaat – Gesprekken tussen een advocaat en zijn cliënt

Arrest van 17 november 2015 ([P.15.0880.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal met opdracht A. Winants

Op zijn kabinet voerde een advocaat een gesprek met een cliënt en een derde. De cliënt maakte heimelijk een opname van dit gesprek. Nadien werd een gerechtelijk onderzoek tegen de advocaat geopend na burgerlijke partijstelling door de cliënt, die de opnames overhandigde aan de onderzoekers.

De vraag rees of de heimelijke opname strijdig was met artikel 8.1 EVRM en artikel 314*bis* Strafwetboek. De appelrechters beantwoordden deze vraag ontkennend.

Op gelijklopende conclusie van het openbaar ministerie verwerpt het Hof het door de advocaat ingestelde cassatieberoep.

Het Hof oordeelt dat noch artikel 8.1 EVRM noch artikel 314*bis* Strafwetboek het louter opnemen van een gesprek door een deelnemer aan dit gesprek zonder medeweten van de andere deelnemers beletten. Verder oordeelt het Hof dat hij die met het oog op de bewijsvoering in een geschil waarbij de deelnemers aan een gesprek betrokken zijn, gebruik maakt van een door hem gemaakte opname van dat gesprek waaraan hijzelf heeft deelgenomen, niet handelt met het door artikel 314*bis*, § 2, tweede lid, Strafwetboek bedoelde bedrieglijk opzet of oogmerk om te schaden.

Elk gebruik van de opname, buiten het geval van het loutere gebruik voor zichzelf en anders dan het gebruik bedoeld in artikel 314*bis*, § 2, tweede lid, Strafwetboek, kan volgens het Hof evenwel een inbreuk op artikel 8 EVRM zijn. Bij de beoordeling of het gebruik van de opname een inbreuk oplevert op die bepaling betreft de rechter onder meer het criterium van de redelijke privacyverwachting van de deelnemers aan het gesprek of het doel dat met het gebruik van die opname wordt beoogd. Bij deze beoordeling kunnen onder meer de inhoud van het gesprek, de omstandigheden waaronder het gesprek plaatsvond, de hoedanigheid van de deelnemers aan het gesprek en de hoedanigheid van de bestemming van de opname een rol spelen.

Het Hof preciseert dat het door artikel 458 Strafwetboek strafrechtelijk gesanctioneerd beroepsgeheim een cliënt niet verbiedt een gesprek dat plaatsvindt in het kantoor van zijn raadsman tussen hemzelf, zijn raadsman en een derde op te nemen en die opname te gebruiken indien dit noodzakelijk blijkt te zijn voor zijn verdediging in een strafrechtelijke procedure tegen onder meer die raadsman.

Onderzoek in strafzaken – Artikel 46bis Wetboek van Strafvordering – Plicht van een verstrekker van een elektronische communicatiedienst tot medewerking met

de procureur des Konings – Dwangmaatregel – Territoriaal aanknopingspunt met België – Geen uitoefening van extraterritoriale rechtsmacht – Yahoo-zaak

Arrest van 1 december 2015 ([P.13.2082.N](#))

In dit arrest doet het Hof voor de derde keer uitspraak in de zogenaamde “*Yahoo-zaak*”.

Op grond van artikel 46*bis*, §1, eerste lid, Wetboek van Strafvordering had de procureur des Konings van Dendermonde de medewerking van *Yahoo*, een in de Verenigde Staten van Amerika gevestigde onderneming die een gratis webmaildienst verstrekt, gevorderd om een aantal in dat artikel opgesomde gegevens te verkrijgen. *Yahoo* weigerde haar medewerking te verlenen en werd hiervoor in het bestreden arrest van het hof van beroep te Antwerpen veroordeeld tot een geldboete op grond van artikel 46*bis*, §2, vierde lid, Wetboek van Strafvordering.

Het Hof moest zich in dit arrest uitspreken over de vraag of het hof van beroep te Antwerpen, rekening houdend met de territorialiteit van haar rechtsmacht, *Yahoo*, eiseres in cassatie, wel tot voormelde geldboete kon veroordelen.

Yahoo voerde aan dat zowel de regel van internationaal gewoonterecht die bepaalt dat een Staat in beginsel geen uitvoerende jurisdictie mag uitoefenen buiten haar grondgebied, als artikel 2, §1, van het Handvest van de Verenigde Naties, waarin het principe van de soevereine gelijkheid van de Staten is verankerd, tot gevolg heeft dat de vordering die de procureur des Konings aan haar heeft gestuurd, niet tot gevolg kan hebben dat zij verplicht was de gevorderde gegevens te verstrekken onder dwang van de strafsanctie voorzien in artikel 46*bis*, §2, Wetboek van Strafvordering. De omstandigheid dat zij ten gevolge van de diensten die zij in België aanbiedt mogelijks enige vorm van – puur virtuele – aanwezigheid in België heeft, mag dan wel eventueel relevant zijn om te bepalen of de medewerkingsplicht van artikel 46*bis* Wetboek van Strafvordering op haar van toepassing is. Hieruit kan evenwel niet worden geconcludeerd dat de procureur des Konings de procedurele rechtsmacht heeft om haar te verplichten om de gevorderde gegevens effectief te verstrekken onder dwang van de strafrechtelijke sanctie voorzien in paragraaf 2 van datzelfde artikel.

Het Hof volgt de stelling van *Yahoo* dat een Staat in de regel enkel op zijn eigen grondgebied dwangmaatregelen kan nemen om de naleving van zijn wetten af te dwingen en dat een Staat zich, zo hij een dergelijke maatregel op het grondgebied van een andere Staat neemt, een extraterritoriale rechtsmacht toe-eigent die de soevereiniteit van die andere Staat miskent. De dwangmaatregel wordt evenwel op het eigen grondgebied genomen wanneer er tussen deze dwangmaatregel en het eigen grondgebied een voldoende territoriaal aanknopingspunt bestaat. Dat territoriaal aanknopingspunt wordt onder meer bepaald door de aard en de draagwijdte van de dwangmaatregel.

Met betrekking tot de in artikel 46*bis*, §2, vierde lid, Wetboek van Strafvordering bepaalde strafsanctie oordeelt het Hof dat deze er enkel toe strekt vanwege in België

actieve operatoren en verstrekkers in de zin van artikel 46bis Wetboek van Strafvordering, een maatregel af te dwingen die tot doel heeft loutere identificatiegegevens te verkrijgen naar aanleiding van een misdrijf waarvan de opsporing behoort tot de bevoegdheid van de Belgische strafrechtmachten. Die maatregel vereist daarenboven geen aanwezigheid in het buitenland van Belgische politieambtenaren of magistraten, noch van personen die voor hen optreden. Evenmin vereist deze het stellen van een materiële handeling in het buitenland. Op basis van deze elementen komt het Hof tot het besluit dat de dwangmaatregel uit artikel 46bis, §2, vierde lid, Wetboek van Strafvordering, slechts een beperkte draagwijdte heeft en de uitvoering ervan geen interventie buiten het Belgische grondgebied vereist.

Artikel 3 Strafwetboek bepaalt dat het misdrijf, op het grondgebied van het Rijk door Belgen of vreemdelingen gepleegd, gestraft wordt overeenkomstig de bepalingen van de Belgische wetten. Het misdrijf bepaald in artikel 46bis, §2, vierde lid, Wetboek van Strafvordering, wordt volgens het Hof gepleegd op de plaats waar de gevorderde gegevens moeten worden ontvangen, zodat een in artikel 46bis Wetboek van Strafvordering bedoelde operator of verstrekker die weigert de gevorderde gegevens mee te delen, ongeacht zijn plaats van vestiging, strafbaar is in België.

Uit dit alles leidt het Hof af dat de maatregel die bestaat in de verplichting om de gevorderde gegevens te verstrekken, opgelegd aan een operator of verstrekker die zijn economische activiteiten actief op consumenten in België richt, op het Belgische grondgebied wordt genomen en dat de Belgische rechter die dergelijke in het buitenland gevestigde operator of verstrekker veroordeelt wegens het miskennen van deze verplichting en aldus de naleving van een in België genomen maatregel afdwingt, geen hem niet toekomende extraterritoriale rechtsmacht uitoefent. Het middel dat van een andere rechtsopvatting uitgaat, faalt volgens het Hof naar recht.

Jeugdbescherming – Minderjarige – Beschikking tot vrijheidsbeneming – Onwettigheid wegens miskennen recht van verdediging – Sanctie – Toepassing artikelen 1, 1°, en 2 Voorlopige Hechteniswet

Arrest van 1 december 2015 ([P.15.1335.N](#))

In eerste aanleg plaatste de jeugdrechter een minderjarige in een gesloten afdeling van een openbare gemeenschapsinstelling. De appelrechter verklaarde deze beschikking nietig wegens miskennen van het hoorrecht van de minderjarige. Vervolgens besliste hij, op basis van de devolutieve werking van het hoger beroep, zelf tot de plaatsing van de minderjarige in een gesloten afdeling van een openbare gemeenschapsinstelling.

De minderjarige voerde voor het Hof aan dat de appelrechter ten onrechte zijn invrijheidstelling niet beval. Volgens de minderjarige heeft artikel 1, 1°, Voorlopige Hechteniswet een algemene draagwijdte, zodat deze bepaling ook van toepassing is op minderjarigen. Krachtens deze bepaling mag de vrijheidsbeneming van een minderjarige in geen geval langer duren dan vierentwintig uur en bestaat de sanctie van de onwettigheid van de maatregel van plaatsing in de invrijheidstelling, zonder dat de devolutieve werking van het hoger beroep daaraan afbreuk kan doen.

Het Hof verklaart dit middel gegrond. Uit artikel 12, tweede lid, Grondwet volgt dat niemand kan worden aangehouden tenzij in de gevallen die de wet bepaalt en in de vorm die zij voorschrijft. Uit de artikelen 1, 1°, en 2 Voorlopige Hechteniswet volgt dat de rechter in de regel binnen de vierentwintig uur na de vrijheidsbeneming moet beslissen over de verdere vrijheidsbeneming. Het Hof bevestigt dat deze bepalingen een algemene draagwijdte hebben en ook van toepassing zijn op minderjarigen.

Het Hof oordeelt dat uit deze bepalingen volgt dat indien de jeugdrechter niet binnen de termijn van vierentwintig uren na vrijheidsberoving wettig heeft beslist tot plaatsing van een minderjarige in een gesloten afdeling van een openbare gemeenschapsinstelling, deze in vrijheid moet worden gesteld, ook al kan tegenover hem een opvoedende maatregel worden genomen. De jeugdrechter in hoger beroep, die vaststelt dat de beslissing van de jeugdrechter tot plaatsing van een minderjarige in een gesloten afdeling van een openbare gemeenschapsinstelling nietig is wegens de nietnaleving van het hoorrecht van de minderjarige, kan dus niet met terugwerkende kracht beslissen tot zijn plaatsing in een gesloten afdeling van een openbare gemeenschapsinstelling.

Europees aanhoudingsbevel – Tenuitvoerlegging – Facultatieve weigeringsgrond – Rechtmatig belang

Arrest van 1 december 2015 ([P.15.1501.N](#))

Een persoon werd in Nederland vervolgd en veroordeeld voor doodslag onder de naam P., geboren in 1973. Nog voor de eindbeslissing had hij zich gevestigd en laten registreren in België onder een andere naam en onder een andere geboortedatum.

Op 4 september 2015 werd tegen hem een Europees aanhoudingsbevel uitgevaardigd. De betrokkene vroeg aan de Kamer van Inbeschuldigingstelling om toepassing te maken van de facultatieve weigeringsgrond van artikel 6, 4°, Wet Europees Aanhoudingsbevel, op grond waarvan de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel kan worden geweigerd ingeval dat aanhoudingsbevel is uitgevaardigd met het oog op de tenuitvoerlegging van een straf of van een veiligheidsmaatregel, de betrokken persoon Belg of ingezetene is of in België verblijft, en de bevoegde Belgische autoriteiten zich ertoe verbinden die straf of veiligheidsmaatregel overeenkomstig de Belgische wetgeving ten uitvoer te leggen. De Kamer van Inbeschuldigingstelling wees dat verzoek af om reden dat de gezochte persoon door zijn vestiging en registratie in België onder een andere naam en onder een andere geboortedatum zich had onttrokken aan het Nederlandse gerecht en hij aldus niet kon worden gelijkgesteld met de personen gevisieerd in artikel 6, 4°, Wet Europees Aanhoudingsbevel.

Tegen dat arrest stelde de gezochte persoon cassatieberoep in wegens schending van artikel 6, 4°, Wet Europees aanhoudingsbevel om reden dat de hoedanigheid van ingezetene, in de zin van die bepaling, niet vereist dat een duurzame band met België wordt aangetoond.

Het Hof oordeelt, daarbij verwijzend naar een arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie⁴¹, dat zelfs al zou het onderzoeksgerecht op basis van de concrete elementen van de zaak oordelen dat de persoon tegen wie een Europees aanhoudingsbevel is uitgevaardigd, een ingezetene is van België of er verblijft, het de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel niettemin kan toestaan indien het van oordeel is dat de tenuitvoerlegging van de in de uitvaardigende lidstaat opgelegde straf op het grondgebied van de uitvoerende lidstaat niet door enig rechtmatig belang wordt gerechtvaardigd.

Voorlopige hechtenis – Handhaving – Betekening van een bevel tot aanhouding – Termijn – Samenloop van een gerechtelijke en een bestuurlijke aanhouding – Feiten die behoren tot eenzelfde feitencomplex

Arrest van 15 december 2015 ([P.15.1548.N](#))

Eiser in cassatie werd op 9 november 2015 om 10.50 uur administratief aangehouden. Volgens het bestreden arrest hield deze aanhouding verband met “*eventuele inbreuken op de drugwetgeving inzake de toegang tot het grondgebied van vreemdelingen*”. De eiser in cassatie kon geen identiteitsbewijs voorleggen en werd met het oog op nazicht van zijn identiteit, in verband met eventuele inbreuken op de wetgeving inzake de toegang tot het grondgebied, overgebracht naar het politiebureau.

Om 11.54 uur werd hij gerechtelijk aangehouden.

Op 10 november 2015, om 11.45 uur, werd aan de eiser een aanhoudingsbevel betekend wegens inbreuken op de drugwetgeving en bendevoorming. De kamer van inbeschuldigingstelling van het hof van beroep te Antwerpen die de regelmatigheid van de aanhouding van de eiser moest beoordelen, oordeelde dat het aanhoudingsbevel tijdig aan de eiser was betekend, aangezien dit binnen de vierentwintig uren volgend op zijn gerechtelijke vrijheidsbeneming gebeurde.

Krachtens artikel 12, tweede lid, Grondwet kan, behalve bij ontdekking op heterdaad, niemand worden aangehouden dan krachtens een met redenen omkleed bevel van de rechter, dat bij zijn aanhouding of uiterlijk binnen vierentwintig uren moet worden betekend.

Overeenkomstig artikel 32 Wet Politieambt mag de vrijheidsberoving in geval van samenloop van een gerechtelijke aanhouding in de zin van artikel 15, 1° en 2°, van deze wet met een bestuurlijke aanhouding, niet langer dan vierentwintig uren duren. Het Hof verduidelijkt dat artikel 32 Wet Politieambt betrekking heeft op de toestand waarin eenzelfde feitencomplex niet alleen aanleiding geeft tot een bestuurlijke aanhouding, maar ook tot een gerechtelijke aanhouding die met deze bestuurlijke aanhouding gepaard gaat of er op volgt.

Volgens het Hof laten de door de appelrechters vermelde redenen niet toe te bepalen of de bestuurlijke aanhouding van de eiser op 9 november 2015 om 10.50 uur al dan

---

⁴¹ HvJ 66/08, *Szymon Kozłowski*, Jur. 2008, I, 6041.

niet steunde op feiten die behoren tot hetzelfde feitencomplex als datgene dat later die dag, meer bepaald om 11.54 uur, aanleiding gaf tot zijn gerechtelijke vrijheidsbeneming. Doordat deze redenen het Hof niet toelaten uit te maken of er *in casu* sprake was van een samenloop van een gerechtelijke en een bestuurlijke aanhouding in de zin van artikel 32 Wet Politieambt en hiermee samenhangend of het aanhoudingsbevel derhalve binnen de vierentwintig uren na zijn vrijheidsbeneming aan de eiser was betekend, vernietigt het Hof het bestreden arrest.

Taalgebruik – Overmacht – Recht van verdediging

Arrest van 23 december 2015 ([P.15.1610.F](#))

De tolk Roemeens-Duits, die regelmatig was opgeroepen, kwam niet opdagen op de rechtszitting van het hof van beroep waarop de zaak was vastgesteld.

De appelrechters oordeelden dat het ging om een geval van overmacht en beslisten een beroep te doen op een tolk Roemeens-Frans, aangezien de eiser voor zijn verklaringen het Roemeens had gekozen en de appelrechters de Franse taal beheersten. Zonder verzet van de verdediging en met behulp van die tolk hoorden ze de eiser en vatte het openbaar ministerie zijn vordering samen in een taal die door de tolk werd vertaald. Ten slotte zette de raadsman van de eiser, zonder om verdaging van de zaak te verzoeken, zijn verweermiddelen uiteen.

Het Hof oordeelt dat de appelrechters aldus het recht van verdediging van de eiser niet miskenden en hun beslissing naar recht verantwoordden.

Het Hof verwerpt het middel dat aanvoerde dat het bestreden arrest de Taalwet Gerechtshoven had geschonden, op grond dat, hoewel het arrest in het Duits was geweest, de rechtspleging voor de kamer van inbeschuldigingstelling voornamelijk in het Frans was verlopen en de tolk niet alle op de rechtszitting afgelegde verklaringen in de taal van de rechtspleging had vertaald.

Straf en strafuitvoering

Straf – Strafmaat – Motivering

Arrest van 3 februari 2015 ([P.14.1344.N](#))

In dit arrest preciseert het Hof de draagwijdte van de motiveringsplicht van artikel 195, tweede lid, Wetboek van Strafvordering. Overeenkomstig die bepaling vermeldt het vonnis nauwkeurig, maar op een wijze die beknopt mag zijn, de redenen waarom de rechter, als de wet hem daartoe vrije beoordeling overlaat, dergelijke straf of dergelijke maatregel uitspreekt. Het rechtvaardigt bovendien de strafmaat voor elke uitgesproken straf of maatregel.

Bij arrest van 10 februari 1988 gaf het Hof te kennen dat die bepaling het bestaan van een keuzemogelijkheid veronderstelt zodat bij gebrek aan die mogelijkheid, zo-

als wanneer de wet geen andere straf dan gevangenisstraf voorschrijft, de rechter die deze straf uitspreekt, de redenen daarvan niet hoeft aan te geven⁴². Bij arrest van 10 januari 1989 trok het Hof die zienswijze door naar de motivering van de strafmaat, door aan te nemen dat de rechter die een beklaagde veroordeelt tot de wettige minimale gevangenisstraf, er niet toe gehouden is om de reden aan te geven van de keuze en de maat van die straf, “*die geen andere dan gevangenisstraf en geen lagere dan de opgelegde gevangenisstraf kon zijn*”⁴³.

Herinnerend aan de voormelde precedenten, overweegt het Hof in het besproken arrest: “*indien de wet de straf en de strafmaat aan de vrije beoordeling van de rechter overlaat, is hij overeenkomstig artikel 195, tweede lid, Wetboek van Strafvordering ertoe gehouden nauwkeurig, maar op een wijze die beknopt mag zijn, de redenen te vermelden die de keuze voor die straf en de maat ervan rechtvaardigen*”.

Het Hof verduidelijkt dat het bepaalde bij artikel 195, tweede lid, Wetboek van Strafvordering krachtens artikel 211 van datzelfde wetboek ook geldt voor de vonnissen gewezen in hoger beroep.

In casu stelt het Hof vast het bestreden arrest bepaalde vermogensvoordelen verbeurd verklaarde, zonder de redenen te geven waarom die bijkomende straf werd gekozen. Het Hof oordeelt dat het arrest die beslissing aldus niet naar recht verantwoordde.

Hof van assisen – Verzachtende omstandigheden – Straftoemeting – Uitspreken van een hogere straf voor eenzelfde feit dan de correctionele rechtbank

Arrest van 17 februari 2015 (P.14.1394.N)

De eisers werden in verdenking gesteld van een diefstal door middel van geweld of bedreiging, met de verzwarende omstandigheid dat het misdrijf gepleegd werd onder minstens twee van de in artikel 471 Strafwetboek vermelde omstandigheden en dat het geweld of de bedreiging gepleegd werd zonder het oogmerk om te doden en toch de dood heeft veroorzaakt (artikel 474 Strafwetboek).

Op vordering van de Procureur des Konings besliste de raadkamer de inverdenking-gestelden naar de correctionele rechtbank te verwijzen en nam aldus het bestaan van verzachtende omstandigheden aan. Na herkwalificatie door de kamer van inbeschuldigingstelling werd de zaak verwezen naar het hof van assisen onder de kwalificatie roofmoord (artikel 475 Strafwetboek).

Het hof van assisen oordeelde echter dat uit het debat volgde dat de eisers schuldig waren aan de feiten zoals initieel omschreven en niet aan roofmoord.

De veroordeelden voerden voor het Hof van Cassatie de miskennis van het legaliteitsbeginsel en het gelijkheidsbeginsel aan: wanneer naar de correctionele rechtbank wordt verwezen, kan deze niet meer vrij oordelen over het al dan niet bestaan van

---

⁴² Cass. 10 februari 1988, A.R. nr. 6385, AC 1987-1988, nr. 356.

⁴³ Cass. 10 januari 1989, A.R. nr. 2402, AC 1988-1989, nr. 272.

verzachtende omstandigheden, terwijl het hof van assisen dat wel kan. Bijgevolg bestaat er voor eenzelfde misdrijf een verschillende maximumstraf, naargelang de jurisdictie die zich over de zaak dient uit te spreken.

Het Hof verwerpt de cassatieberoepen. Het Hof oordeelt dat het hof van assisen in feite, en mitsdien onaantastbaar, oordeelt of er verzachtende omstandigheden kunnen worden aangenomen en dat het in functie daarvan de op te leggen straf bepaalt binnen de perken van de wet. Het feit dat deze straf hoger kan zijn dan deze die de correctionele rechtbank voor dezelfde feiten kan uitspreken, levert geen miskennis van het legaliteitsbeginsel op.

Verder beslist het Hof dat het onderzoeksgerecht bij de regeling van de rechtspleging onaantastbaar oordeelt welke de kwalificatie is die aan de ten laste gelegde feiten moet worden gegeven. Het kan een correctionaliseerbare misdaad herkwalficeren in een niet-correctionaliseerbare misdaad, in welk geval de inverdenkinggestelde naar het hof van assisen wordt verwezen. In dat geval oordeelt het hof van assisen, in tegenstelling tot de correctionele rechtbank die ingevolge de verwijzing wegens een correctionaliseerbare misdaad gebonden is door de verzachtende omstandigheden die het onderzoeksgerecht heeft aangenomen, vrij en onaantastbaar of er verzachtende omstandigheden in aanmerking moeten worden genomen om de op te leggen straf te bepalen.

De beklaagde die wegens een gecorrectionaliseerde misdaad naar de correctionele rechtbank werd verwezen en de beschuldigde die wegens een niet-correctionaliseerbare misdaad naar het hof van assisen is verwezen, bevinden zich niet in gelijke rechtstoestanden. Het feit dat het hof van assisen tijdens de behandeling ten gronde deze niet-correctionaliseerbare misdaad herkwalfificeert in een correctionaliseerbare misdaad, doet hieraan geen afbreuk.

Verbeurdverklaring

Arrest van 18 februari 2015 ([P.14.1743.F](#))

Een Roemeense vennootschap die met een Belgische vennootschap een onderaannemingsovereenkomst had gesloten met het oog op het bouwen van een gevangenis, werd schuldig bevonden aan inbreuken op de bescherming van het loon van de werknemers, de arbeidsduur en het uitvoeren van bouwwerkzaamheden op zaterdag.

In de loop van het onderzoek werd beslag gelegd op de schuldvordering die de verweerster bezat op de Belgische vennootschap, in haar hoedanigheid van onderaannemer van laatstgenoemde. De verbeurdverklaring van de schuldvordering als vermogensvoordeel, in de zin van artikel 43bis Strafwetboek, werd evenwel geweigerd. Het cassatieberoep van het openbaar ministerie komt op tegen die beslissing.

Het Hof oordeelt dat het sluiten van een overeenkomst van onderaanneming met een hoofdaannemer voor de uitvoering waarvan werknemers in strijd met de sociale wetgeving worden tewerkgesteld, als dusdanig niet volstaat om ten gunste van de

onderaannemer een vermogensvoordeel op te leveren in de zin van artikel 43bis Strafwetboek.

Door te weigeren de schuldvordering van de verweerster op de contracterende vennootschap gelijk te stellen met vermogensvoordelen die uit de voormelde telastleggingen zijn verkregen, miskent het arrest het begrip vermogensvoordeel niet.

Uitwissing van veroordelingen – Gevolgen – Stukken waarop het Hof vermag acht te slaan – Uittreksel uit het strafregister

Arrest van 14 april 2015 ([P.13.1108.N](#))

Een beklagde werd wegens inbreuk op artikel 67ter Wegverkeerswet veroordeeld tot een geldboete van 200 euro, verhoogd met 45 opdecimen, of een vervangend rijverbod van 30 dagen, rekening houdende met “de aard en de ernst van de respectieve feiten en met het strafrechtelijk verleden”.

Volgens de beklagde hielden de appelrechters bij het bepalen van de strafmaat ten onrechte rekening met een veroordeling die was uitgewist overeenkomstig artikel 619, eerste lid, Wetboek van Strafvordering.

Krachtens artikel 619, eerste lid, Wetboek van Strafvordering worden veroordelingen tot een politiestraf uitgewist na een termijn van drie jaar te rekenen van de dag van de definitieve rechterlijke beslissing waarbij zij zijn uitgesproken.

Artikel 620 Wetboek van Strafvordering bepaalt dat de uitwissing van veroordelingen de gevolgen heeft van het herstel in eer en rechten. Bijgevolg zijn de gevolgen die de wetgever in artikel 634 van het zelfde wetboek verbindt aan het herstel in eer en rechten eveneens van toepassing op een veroordeling die werd uitgewist.

Het Hof benadrukt dat krachtens artikel 634 van het Wetboek van Strafvordering de uitgewiste veroordeling niet als grondslag kan dienen voor het bepalen van de keuze van de straf en voor het bepalen van de strafmaat.

Vermits uit het uittreksel uit het strafregister van de eiser bleek dat hij bij een vonnis van de politierechtbank te Antwerpen van 3 december 2009, dit is meer dan drie jaar vóór de bestreden beslissing, werd veroordeeld tot drie politiestrafpen wegens inbreuken op het Wegverkeersreglement en de appelrechters de aan de eiser opgelegde straf foutief hebben gegrond op de uitgewiste veroordeling, beslist het Hof dat het cassatiemiddel gegrond is.

Uit het arrest van het Hof volgt, dat wanneer de appelrechters bij de beoordeling van de op te leggen straf verwijzen naar het strafrechtelijk verleden van de eiser (zoals het blijkt uit diens strafregister) en het cassatiemiddel aanvoert dat het uittreksel uit het strafregister enkel veroordelingen bevat die op het ogenblik van de uitspraak uitgewist waren, het Hof op dit stuk acht vermag te slaan.

Recht van verdediging – Artikel 6.1 EVRM – Toepassingsgebied – Strafvuotoeringsrechtbank – Verzoek tot voorlopige invrijheidstelling om medische redenen – Niet-tijdige beslissing – Formele motivering

Arrest van 15 september 2015 (P.15.1238.N)

Een gedetineerde stelde een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling om medische redenen in. Aangezien de strafvuotoeringsrechtbank hieromtrent geen beslissing nam binnen de door artikel 74, § 3, eerste lid, Wet Strafvuotoering gestelde termijn van zeven dagen, werd het verzoek geacht te zijn afgewezen overeenkomstig artikel 74, § 4, van die wet.

In zijn cassatieberoep tegen deze afwijzingsbeslissing voerde de gedetineerde de schending aan van de artikelen 6.1 EVRM en 149 Grondwet. Hij stelde dat zijn verzoek werd afgewezen zonder formele motivering, zodat hij niet kon nagaan waarom die beslissing was genomen en het Hof niet in de mogelijkheid werd gesteld om zijn wettigheidstoezicht uit te voeren. Aldus meende de gedetineerde dat zijn subjectieve recht op een eerlijk proces was miskend.

Het Hof oordeelt dat de strafvuotoeringsrechter onaantastbaar oordeelt over het toekennen van een voorlopige invrijheidstelling om medische redenen. Het voldoen aan de voorwaarden van de artikelen 72 en 73 Wet Strafvuotoering heeft niet tot gevolg dat de strafvuotoeringsrechter verplicht is deze voorlopige invrijheidstelling toe te kennen. Dit volgt uit het woord “kan” in de artikelen 72, 73 en 74, § 1, Wet Strafvuotoering. Uit de wetsgeschiedenis van deze bepalingen volgt niet dat de wetgever de bedoeling had om de verzoeker een subjectief recht toe te kennen. Hieruit volgt dat de strafvuotoeringsrechter die bij toepassing van artikel 74, § 4, Wet Strafvuotoering afwijzend beschikt over een verzoek tot voorlopige invrijheidstelling om medische redenen, geen uitspraak doet over het bestaan van een burgerlijk recht noch over de gegrondheid van een strafvordering. Artikel 6.1 EVRM is dus niet van toepassing. Bovendien bepaalt de Wet Strafvuotoering dat een niet-tijdige beslissing wordt gelijk gesteld met een afwijzende beslissing. Een dergelijke afwijzende beslissing kan door haar aard niet aangetast zijn door een motiveringsgebrek in de zin van artikel 149 Grondwet.

Verzoek tot opschorting van de uitspraak – Impliciet subsidiair verzoek om uitstel

Arrest van 16 september 2015 (P.15.0838.F)

De beklagde, die om opschorting van de uitspraak van de veroordeling had verzocht, verweet de appelrechters dat ze op zijn minst een verzoek om uitstel niet in aanmerking hadden genomen, dat impliciet voortvloeyde uit zijn verzoek tot opschorting van de uitspraak.

Het Hof herinnert eraan dat die maatregelen principieel verschillend zijn. De eerste ontslaat de rechter van de verplichting een straf uit te spreken, terwijl de tweede hem toelaat de uitvoering van de door hem opgelegde straf geheel of gedeeltelijk uit te stellen. Bovendien herinnert het Hof eraan dat het verkrijgen, het toezicht op en de

eventuele herroeping van die maatregelen wettelijk aan onderscheiden voorwaarden onderworpen zijn.

Daaruit volgt dat de rechter een verzoek tot opschorting niet moet beschouwen als een subsidiair verzoek om uitstel waarover hij moet oordelen.

Andere uitspraken in strafrecht

Vreemdeling – Maatregel tot verwijdering – Beslissing de zaak met gesloten deuren te behandelen

Arrest van 23 december 2015 ([P.15.1596.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

In deze zaak werd bij het Hof een middel aanhangig gemaakt dat betwistte dat artikel 72 Vreemdelingenwet, dat naar de wettelijke bepalingen op de voorlopige hechtenis verwijst die, in de regel, voorzien in de rechtspleging met gesloten deuren, verenigbaar is met artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, dat bepaalt dat eenieder recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak.

Het Hof herinnert er eerst aan dat krachtens artikel 51 van het Handvest, de bepalingen van die akte gericht zijn tot de instellingen en organen van de Unie wanneer zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen.

De Lidstaten zijn dus enkel gehouden tot de naleving van de grondrechten, zoals zij omschreven zijn in het kader van de Europese Unie, wanneer zij het communautair recht toepassen.

Dat is te dezen het geval: de vreemdeling die het voorwerp uitmaakt van een verwijderingsmaatregel moet kunnen genieten van de rechten die zijn vastgelegd door de richtlijn 2013/33/EU van het Europees parlement en de Raad van 12 juni 2013 tot vaststelling van de normen voor de opvang van verzoekers om internationale bescherming, waarvan de uiterste omzettingsdatum werd vastgesteld op 20 juli 2015, inzonderheid wat betreft de waarborgen bepaald in de artikelen 8 tot 11 van die richtlijn inzake het in bewaring houden, en de waarborgen betreffende het beroep als bepaald in artikel 26.

Daaruit volgt dat de kamer van inbeschuldigingstelling, die met toepassing van het communautair recht uitspraak moet doen, ertoe gehouden is uitspraak te doen met inachtneming van de bepalingen van het Handvest van de Europese Unie.

Daarnaast oordeelt het Hof dat artikel 72 Vreemdelingenwet in overeenstemming is met het Handvest van de grondrechten.

Het herinnert eraan dat artikel 52.1 van het Handvest, mits inachtneming van het proportionaliteitsbeginsel, beperkingen toestaat op de uitoefening van de daarin erkende rechten en vrijheden indien deze noodzakelijk zijn en daadwerkelijk aan door de Unie erkende doelstellingen van algemeen belang of aan de nood aan bescher-

ming van de rechten en vrijheden van anderen beantwoorden. Die beperkingen moeten bij wet zijn bepaald en de essentie van die rechten en vrijheden eerbiedigen.

Dat is te dezen het geval: door te verwijzen naar de behandeling met gesloten deuren, als bepaald inzake voorlopig hechtenis, wijkt artikel 72 Vreemdelingenwet af van de regel van de openbaarheid van de rechtszittingen, binnen het kader en met eerbiediging van de in artikel 52.1 van het Handvest vastgelegde beperkingen.

Sociaal recht

Arbeidsrecht

Arbeidsovereenkomst – Beëindiging door opzegging – Tijdstip van de beëindiging van de overeenkomst – Eenzijdige vrijstelling van het verrichten van prestaties – Houding die de werknemer daarna aanneemt

Arrest van 19 januari 2015 ([S.12.0140.F](#))

Een werknemer eiste van zijn vroegere werkgever verschillende bedragen die voortsporen uit de arbeidsovereenkomst. De werkgever had de werknemer ontslagen met opzeggingstermijn en hem diezelfde dag eenzijdig vrijgesteld van het verrichten van enige prestatie.

Het arbeidshof oordeelde dat de arbeidsovereenkomst op die dag beëindigd werd. Om die reden oordeelde het arbeidshof dat de vordering die uit de arbeidsovereenkomst ontstond en meer dan een jaar na die dag werd ingesteld, verjaard was.

Het Hof dat uitspraak moest doen over het cassatieberoep van de werknemer, vernietigt die beslissing. Vooreerst wijst het Hof erop dat hoewel de arbeidsovereenkomst in de regel wordt voortgezet na de kennisgeving van het ontslag gedurende de opzegging en slechts eindigt bij het verstrijken daarvan, de vrijstelling van het verrichten van prestaties, die eenzijdig door de werkgever beslist wordt, een eenzijdige en belangrijke wijziging kan vormen van een essentiële voorwaarde van de arbeidsovereenkomst, die als een ontslag kan beschouwd worden. Het Hof voegt er niettemin aan toe dat de beëindiging van de arbeidsovereenkomst niet noodzakelijk geschiedt op het tijdstip van de wijziging maar kan afhangen van de houding die de werknemer daarna heeft aangenomen. De werknemer kan immers zijn werkgever meedelen dat de arbeidsovereenkomst volgens hem verbroken is, in welk geval de overeenkomst eindigt op het tijdstip van die kennisgeving; hij kan de overeenkomst voorlopig onder de nieuwe voorwaarden verder uitvoeren en de werkgever binnen een redelijke termijn aanmanen om de overeengekomen voorwaarden binnen een bepaalde termijn te herstellen, op straffe van de arbeidsovereenkomst als beëindigd te beschouwen, waarbij deze eindigt bij het verstrijken van de vastgestelde termijn als de werkgever de wijziging handhaaft; hij kan ook ervan afzien om de

onmiddellijke beëindiging van de overeenkomst in te roepen, waardoor deze wordt voortgezet tot ze op een andere wijze eindigt.

Het arrest heeft dus de wettelijke bepaling op de verjaring geschonden doordat het, om het tijdstip te bepalen waarop de arbeidsovereenkomst beëindigd is, waardoor de verjaringstermijn begint te lopen, uitgaat van de datum van de kennisgeving door de werkgever van het ontslag met opzegging met vrijstelling van het verrichten van prestaties, zonder rekening te houden met de houding van de werknemer daarna.

Contractuele tewerkstelling in overheidsdienst – Ontslag – Wet Motivering Bestuurshandelingen – Beginsel van behoorlijk bestuur houdende de hoorplicht

Arrest van 12 oktober 2015 ([S.13.0026.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal H. Vanderlinden

De Stad Oostende ontsloeg een werknemer met wie zij een arbeidsovereenkomst van onbepaalde duur had afgesloten.

De vraag rees of bij het ontslag van een werknemer in overheidsdienst de Wet Motivering Bestuurshandelingen en het beginsel van behoorlijk bestuur houdende de hoorplicht moeten worden nageleefd. Het Hof beantwoordt die vraag, in zijn beide facetten, ontkennend.

Artikel 1 Wet Motivering Bestuurshandelingen definieert de bestuurshandeling als een eenzijdige rechtshandeling met individuele strekking die uitgaat van een bestuur en beoogt rechtsgevolgen te hebben voor één of meer bestuursinstellingen of voor een ander bestuur, en definieert de besturen als de administratieve overheden bedoeld in artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State. Zoals de wetsgeschiedenis aangeeft, volgt noch uit deze bepaling noch uit artikel 2 van de wet dat een administratieve overheid die een werknemer ervan in kennis stelt dat zij de tussen hen bestaande arbeidsovereenkomst beëindigt, verplicht is om dit ontslag uitdrukkelijk te motiveren. Het Hof beslist bijgevolg dat het bestreden arrest met de overweging dat de brief waarmee de Stad Oostende aan de verweerder haar beslissing om zijn arbeidsovereenkomst te beëindigen ter kennis bracht, niet aan de motiveringsplicht voldeed, zijn beslissing dat de stad aldus een fout had begaan, niet naar recht verantwoordt.

In verband met het beginsel van behoorlijk bestuur houdende de hoorplicht, wijst het Hof op het bepaalde bij de artikelen 32, 3°, 37, § 1, en 39, § 1, van de Arbeidsovereenkomstenwet. Vervolgens verduidelijkt het Hof dat de regeling inzake de beëindiging van arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde duur waarin die wetsbepalingen voorzien, de werkgever niet verplicht om de werknemer te horen alvorens over te gaan tot diens ontslag, en dat aan de desbetreffende regeling, die overeenkomstig artikel 1, tweede lid, van de Arbeidsovereenkomstenwet ook de overeenkomsten beheerst van de werknemers tewerkgesteld door de gemeenten en wier toestand niet statutair geregeld is, geen afbreuk kan worden gedaan op grond van een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur. Op die motieven beslist het Hof dat het bestreden arrest, dat vaststelt dat de stad het had nagelaten om de verweerder, met wie zij een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur had gesloten, te horen alvorens hem te

ontslaan, zijn beslissing dat de stad aldus een fout had begaan, niet naar recht verantwoordt.

Socialezekerheidsrecht

Arbeidsongeschiktheid – Beoordeling van het vermogen tot verdienen – Weerslag van deeltijdse arbeid

Arrest van 18 mei 2015 ([S.13.0012.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.M. Genicot

Het arrest doet uitspraak over de interpretatie van artikel 100 van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994.

Volgens de eerste paragraaf van het eerste lid van dat artikel wordt als arbeidsongeschikt erkend als bedoeld in deze wet, de werknemer die alle werkzaamheid heeft onderbroken als rechtstreeks gevolg van het intreden of het verergeren van letsels of functionele stoornissen waarvan erkend wordt dat ze zijn vermogen tot verdienen verminderen tot een derde of minder dan een derde van wat een persoon, van dezelfde stand en met dezelfde opleiding, kan verdienen door zijn werkzaamheid in de beroepscategorie waartoe de beroepsarbeid behoort, door betrokkene verricht toen hij arbeidsongeschikt is geworden, of in de verschillende beroepen die hij heeft of zou kunnen uitoefenen hebben uit hoofde van zijn beroepsopleiding.

De vraag rees in welke mate men bij de beoordeling van het vermogen tot verdienen rekening dient te houden met het vermogen tot verdienen dat de werknemer in een deeltijdse bezoldigde arbeid kan hebben, ermee rekening houdend dat artikel 100, § 2, van dezelfde wet bepaalt dat als arbeidsongeschikt wordt erkend, de werknemer die een toegelaten arbeid hervat op voorwaarde dat hij, van een geneeskundig oogpunt uit, een vermindering van zijn vermogen van ten minste 50 pct. behoudt.

Het Hof oordeelt dat artikel 100, § 1, niet toestaat om bij de beoordeling van het resterende vermogen tot verdienen van de werknemer, het vermogen tot verdienen dat hij in een deeltijdse bezoldigde arbeid heeft, niet in rekening te brengen.

Die regel botst geenszins met de tweede paragraaf van artikel 100, aangezien die laatste afwijkt van de voorwaarde van het verdienvermogen voorgeschreven bij paragraaf 1, ten gunste van de werknemer die, zoals bepaald bij paragraaf 1, arbeidsongeschikt is geworden en later, overeenkomstig paragraaf 2, de arbeid hervat.

Het arrest, dat het tegendeel beslist had, wordt bijgevolg door het Hof vernietigd.

Gerechtigd recht

Procedure

Rechtsplegingsvergoeding – Kennelijk onredelijk karakter van de situatie – Dilatoir rechtsmiddel

Arrest van 4 juni 2015 ([F.12.0098.F](#))

De rechter die beslist om de rechtsplegingsvergoeding te verminderen of te verhogen binnen de grenzen van de bij koninklijk besluit bepaalde maximum- en minimumbedragen, houdt met name rekening met het kennelijk onredelijk karakter van de situatie.

Het Hof beslist dat het dilatoir karakter van een rechtsmiddel de situatie kennelijk onredelijk kan maken.

Verzoekschrift op tegenspraak – Door een derde namens de verzoeker ingestelde rechtsvordering

Arrest van 4 september 2015 ([F.13.0149.F](#)) met conclusie van eerste advocaat-generaal A. Henkes

Deze zaak betreft een rechtsvordering ingesteld bij een verzoekschrift op tegenspraak dat niet door de belastingplichtige maar door een derde werd ondertekend. De belastingplichtige bekrachtigde evenwel de aldus door de derde verrichte handeling.

Het bestreden arrest besliste dat die rechtsvordering niet ontvankelijk is, op grond dat het verzoekschrift weliswaar door een andere persoon dan de belastingplichtige kan worden ingediend, maar dat die persoon over een bijzondere volmacht moet beschikken op het ogenblik dat hij de vordering instelt, zonder dat de belastingplichtige de handelingen van de derde *a posteriori* kan bekrachtigen.

Het Hof, dat kennisneemt van het cassatieberoep van de belastingplichtige, herhaalt, op de eensluidende schriftelijke conclusie van het openbaar ministerie, dat de wettelijke bepalingen betreffende het verzoekschrift op tegenspraak, en inzonderheid artikel 1034ter, 6°, Gerechtigd Wetboek, niet beletten dat een geding regelmatig kan worden ingeleid bij een verzoekschrift op tegenspraak, dat is ondertekend door een andere persoon dan de advocaat die van de verzoeker daartoe een bijzondere volmacht heeft ontvangen, op voorwaarde evenwel dat die persoon preciseerd dat hij handelt in de hoedanigheid van lasthebber van de verzoeker en diens identiteit vermeldt.

Wat betreft de mogelijkheid om handelingen die zonder bijzondere volmacht zijn gesteld *a posteriori* te bekrachtigen, oordeelt het Hof, in tegenstelling tot het hof van beroep, dat de verzoeker krachtens artikel 1998, tweede lid, Burgerlijk Wetboek, bij gebrek aan regelmatige lastgeving, vóór het verstrijken van de vastgestelde termijn of van de verjaringstermijn waaraan de rechtsvordering is onderworpen, het initiatief van zijn onbevoegde lasthebber om in rechte op te treden, kan bekrachtigen.

De bekrachtiging heeft terugwerkende kracht tot op het tijdstip van het instellen van de vordering, die daardoor ontvankelijk wordt. De enige beperking op de terugwerkende kracht van de bekrachtiging betreft de door derden verkregen rechten.

Het Hof vernietigt derhalve het bestreden arrest: het arrest, dat elke mogelijkheid tot latere bekrachtiging uitsluit, verantwoordt zijn beslissing om de vordering niet-ontvankelijk te verklaren niet naar recht.

Vordering – Ontvankelijkheid – Verzoek tot uitlevering naar België – Rechtsmacht van België – Schending van een door het EVRM beschermd recht

Arrest van 18 september 2015 ([C.13.0492.F-C.13.0493.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.-Fr. Leclercq

Twee Tunesische beklagden die sinds 2002 wegens deelname aan de aanslagen te New York op 11 september 2001 door de Amerikaanse militaire autoriteiten waren opgesloten in het detentiecentrum van Guantanamo, werden door de correctionele rechtbank te Brussel bij verstek veroordeeld wegens aanwerving van personen ten behoeve van vreemde legers of troepen.

De zaak werd, op verzet, *sine die* verdaagd omdat de beklagden herhaaldelijk hadden verzocht hun proces in België persoonlijk te kunnen bijwonen.

Op vordering van het federaal parket werd daarom een vergadering gehouden tussen de minister van Justitie en een bijzondere gezant van de president van de Verenigde Staten. Na afloop ervan wees de minister van Justitie het verzoek van de beklagden tot uitlevering af, met name wegens hun extreem gevaarlijk karakter en de bedreiging die zij voor de openbare veiligheid vormden.

Tegen deze beslissing dienden de beklagden voor de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel in kort geding een rechtsvordering in teneinde, in hooforde, de Belgische Staat te doen veroordelen tot het ondernemen van alle nodige stappen voor hun uitlevering aan België. Die vordering werd verantwoord door de onmenselijke en vernederende behandelingen die de beklagden beweerden te ondergaan in Guantanamo, waar zij opgesloten bleven zonder te zijn berecht en zonder van enig duidelijk omschreven feit te zijn beschuldigd, met schending van de artikelen 3, 5 en 6 EVRM.

Op het hoger beroep van de beklagden bevestigde het hof van beroep te Brussel de beslissing waarbij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg te Brussel zich onbevoegd had verklaard om van hun vorderingen kennis te nemen. De appelrechters oordeelden dat de beklagden voorafgaandelijk en afzonderlijk dienden aan te tonen dat zij onder de rechtsmacht van de Belgische Staat ressorteerden, alvorens te kunnen aanvoeren dat de Staat een bepaling van het Verdrag had geschonden.

Op het cassatieberoep van de beklagden verwerpt het Hof, op de eensluidende conclusie van het openbaar ministerie, het tegen die beslissing aangevoerde middel.

Op grond van artikel 1 van het Verdrag brengt het Hof eerst in herinnering dat, luidens de rechtspraak van het Europees Hof voor de rechten van de mens, de vraag of een persoon “ressorteert onder de rechtsmacht” van een verdragsluitende Staat en de vraag “of hij kan worden geacht te zijn ‘getroffen’ door een schending, door die Staat, van een bij het Verdrag gewaarborgd recht”, twee afzonderlijke en verschillende ontvankelijkheidsvoorwaarden zijn. Hieruit volgt, zegt het Hof, dat wanneer een persoon een verdragsluitende Staat verwijt dat hij een bij het Verdrag gewaarborgd recht geschonden heeft, die persoon eerst moet aantonen dat hij ressorteert onder de rechtsmacht van die Staat voor de feiten ter zake waarvan hij die schending aanklaagt.

In dit geval besliste het bestreden arrest dat, enerzijds, de beklagden zich niet op het grondgebied van de Belgische Staat bevonden en dat, anderzijds, niet was aangetoond dat organen van de Belgische Staat actief aan de hechtenis van de beklagden in Guantanamo zouden deelnemen en evenmin dat de Belgische Staat er daadwerkelijk controle zou uitoefenen. De appelrechters verantwoordden derhalve naar recht hun beslissing dat de beklagden niet ressorteren onder de rechtsmacht van de Belgische Staat voor wat betreft de schending van de artikelen 3 en 5 van het Verdrag die zij met betrekking tot hun hechtenis in Guantanamo aanvoerden.

Hoger beroep – Vorm – Bij conclusie ingesteld hoger beroep – Ontvankelijkheid

Arrest van 23 oktober 2015 ([C.14.0322.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Th. Werquin

Ten gevolge van de financiële crisis die in september 2008 losbarstte, zag een bankgroep, samengesteld uit Belgische en Nederlandse vennootschappen, de koers van haar aandeel dramatisch dalen. Toen de Belgische, Luxemburgse en Nederlandse Staten vaststelden dat er geen privé-investeerdere gevonden konden worden die in staat waren de activa van de groep geheel of gedeeltelijk over te nemen, beslisten zij mondeling om een aantal maatregelen te nemen teneinde de groep voor het faillissement te behoeden. Hoewel de Nederlandse Staat zich tot een kapitaaldeelname in de moedermaatschappij verbonden had, weigerde hij uiteindelijk het overeengekomen akkoord uit te voeren. Toch kwam hij, door middel van een alternatief plan, tussen in de redding van de bankgroep, zodat bepaalde schulden van de moedermaatschappij betaald konden worden.

Verskillende aandeelhouders van de groep meenden dat de Nederlandse Staat een quasi-delictuele fout had begaan door de aandelen niet terug te kopen zoals oorspronkelijk afgesproken, waardoor de waarde van het aandeel verminderd was. Zij dagvaardden dan ook de Nederlandse Staat en de Nederlandse centrale bank (DNB) tot vergoeding van die schade.

De eerste rechters oordeelden over die vordering dat de Nederlandse Staat en de DNB immuniteit van rechtsmacht genoten, zodat de Belgische hoven en rechtbanken niet bevoegd waren om van die vordering kennis te nemen.

Hoewel de meeste aandeelhouders tegen die beslissing bij verzoekschrift hoger beroep instelden, deden anderen dat bij conclusie. De rechters oordeelden dat laatstgenoemde vorm van hoger beroep was voorbehouden voor de partij die in hoger beroep aanwezig was en verklaarden dat hoger beroep bijgevolg niet-ontvankelijk. De appelrechters bevestigden daarenboven dat zowel de Nederlandse Staat als de DNB in deze zaak wel degelijk de immuniteit van rechtsmacht genoten die de Overeenkomst van Bazel aan de vreemde Staten en aan hun lichamen toekent voor de handelingen die zijn gesteld in de uitoefening van de publiekrechtelijke macht.

Het Hof verwerpt, op de eensluidende conclusie van het openbaar ministerie, het cassatieberoep dat de aandeelhouders, door middel van twee onderscheiden middelen, tegen die twee beslissingen richtten.

In antwoord op het eerste middel beslist het Hof dat uit het feit dat een partij, die in eerste aanleg aanwezig, opgeroepen of vertegenwoordigd was maar geen hoger beroep instelde en in hoger beroep noch gedaagd noch opgeroepen was, in de zaak in hoger beroep een conclusie neerlegde, niet noodzakelijkerwijs kan worden afgeleid dat zij in hoger beroep partij in de zaak wordt. Het arrest, dat uitsluit dat een hoofdberoep, dat niet zomaar een aanvulling is op een regelmatig bij verzoekschrift of deurwaardersakte ingesteld hoger beroep, bij conclusie kan worden ingesteld, verantwoordt derhalve naar recht zijn beslissing om het hoger beroep van sommige aandeelhouders niet-ontvankelijk te verklaren.

In antwoord op het tweede middel oordeelt het Hof op grond van de artikelen 15, 24 en 27 van de Overeenkomst van Bazel dat, om te bepalen of de handelingen van een Staat of van een lichaam van een Staat zijn gesteld in de uitoefening van zijn publiekrechtelijke macht, acht moet worden geslagen op de aard van die handeling en op de hoedanigheid waarin die Staat of dat lichaam is opgetreden, waarbij rekening wordt gehouden met de context waarin de handeling werd verricht. De appelrechters, die met name overwogen dat de Staten de verantwoordelijkheid hadden om met het nodige gezag op te treden in het geval van een systeemcrisis die de financiële stabiliteit van het land bedreigde en dat particulieren niet hadden kunnen doen wat de Staten deden, verantwoordden aldus naar recht hun beslissing dat de Nederlandse Staat en de DNB terecht hun immuniteit van rechtsmacht aanvoerden.

Vonnissen en arresten – Algemeen – Nietigheid van een vonnis – Gevolgen voor de door dat vonnis bevolen onderzoeksmaatregelen

Arrest van 23 oktober 2015 ([C.14.0477.F](#))

J.E. vorderde de vergoeding van de schade die de vroegere ontginning van een steenkoolmijn aan zijn panden had toegebracht.

In een vonnis van 31 oktober 2006 beval de vrederechter een plaatsbezoek. In een vonnis van 11 januari 2007 belastte hij twee deskundigen met onderscheiden opdrachten.

Op het hoger beroep van J.E. wees de rechtbank van eerste aanlegde vordering tot nietigverklaring van de twee voormelde vonnissen wegens schending van een essentiële regel van de goede rechtsbedeling toe, omdat de vrederechter voorheen de raadsman van een bij de zaak betrokken partij was geweest, en oordeelde zij dat de nietigheid van het vonnis van 31 oktober 2006 noodzakelijkerwijs leidde tot de nietigheid van het door de magistraat verrichte plaatsbezoek. Niettemin weigerde zij de twee deskundigenverslagen die ter uitvoering van het vonnis van 11 januari 2007 werden neergelegd, nietig te verklaren of uit het debat te weren.

Het Hof wijst het cassatieberoep van J.E. toe: na eraan te hebben herinnerd dat middelen van nietigheid niet tegen vonnissen kunnen worden aangewend en deze alleen kunnen worden vernietigd door de bij de wet bepaalde rechtsmiddelen, waaronder het hoger beroep, wijst het Hof erop dat wanneer de appelrechter het vonnis van de eerste rechter vernietigt, die vernietiging tot die van de door het vonnis bevolen onderzoeksmaatregelen leidt.

Het Hof vernietigt bijgevolg het bestreden vonnis, dat besliste dat de nietigheid van het vonnis van 11 januari 2007 van de eerste rechter niet tot de nietigheid van de twee deskundigenverslagen leidt.

Beslag en middelen tot tenuitvoerlegging

Immunititeit van tenuitvoerlegging vreemde Staten – Afstand van recht

Arrest van 15 mei 2015 ([C.14.0459.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal A. Van Ingelgem

Het Hof van Cassatie oordeelde reeds eerder dat de immunititeit van tenuitvoerlegging die krachtens het internationaal gewoonterecht, een verdrag of de wet toekomt aan vreemde Staten en internationale instellingen niet absoluut is⁴⁴. In dit arrest oordeelt het Hof dat de immunititeit ook vatbaar is voor afstand van recht.

In het gegeven geval werd door diverse schuldeisers beslag onder derden gelegd op de tegoeden van de Iraakse Centrale Bank die werden aangehouden bij een bank. De Iraakse Centrale Bank (eiseres in cassatie) tekende geen verzet aan tegen dit beslag, maar deed eerst in het raam van de evenredige verdeling grieven gelden omtrent de beslagbaarheid van de goederen. Zowel de beslagrechter als het hof van beroep verwierpen dit verweer om reden dat de beslagbaarheid niet meer in de fase van de evenredige verdeling en de tegenspraak kan worden betwist. Volgens de appelrechters diende de eiseres deze grieven aan te voeren op het ogenblik van het beslag zodat de afwezigheid van verzet tegen het beslag erop wijst dat de eiseres de beslagbaarheid van de goederen niet in vraag heeft gesteld. Het Hof verwierpt het cassatieberoep van de Iraakse Centrale Bank en oordeelt dat de grieven omtrent de beslagbaarheid tijdig dienen te worden aangevoerd en dat de appelrechters vermochten uit

---

⁴⁴ Cass. 21 december 2009, [C.03.0328.F](#), AC 2009, nr. 768; Cass. 21 december 2009, [C.07.0407.F](#), AC 2009, nr. 769; Cass. 21 december 2009, [S.04.0129.F](#); voor de bespreking van deze arresten, zie het Jaarverslag 2009, p. 72.

het niet formuleren van enige grief ten tijde van het beslag afleiden dat de beslagene afstand deed van de uitvoeringsimmunititeit.

Dwangsom – Uitvoerbaarverklaring – Niet-nakoming van de hoofdveroordeling in het buitenland

Arrest van 29 oktober 2015 ([C.14.0386.N](#)) met conclusie van advocaat-generaal A. Van Ingelgem

In deze zaak diende het Hof te antwoorden op de vraag of een door een Belgische rechter opgelegde dwangsom kon worden verbeurd door de schuldenaar wegens de niet-nakoming van de hoofdveroordeling in Duitsland. Over deze rechtsvraag kunnen twee zienswijzen worden voorgestaan. Volgens een eerste doet een veroordeling tot een dwangsom een persoonlijke verbintenis ontstaan die op de schuldenaar rust in welke Staat hij zich ook bevindt. Volgens een andere opvatting is een dwangsom een, zij een onrechtstreeks, middel van tenuitvoerlegging en is het verbeuren ervan afhankelijk van de uitvoerbaarheid van de rechterlijke beslissing in de betrokken Staat. Het Hof sluit zich bij deze opvatting aan: wanneer een hoofdveroordeling waaraan een dwangsom is verbonden, gedeeltelijk in de Bondsrepubliek Duitsland moet worden voldaan, dan kan de dwangsom in die Staat enkel worden verbeurd wegens niet-nakoming van de hoofdveroordeling, indien de hoofdveroordeling er uitvoerbaar werd verklaard op grond van een exequaturprocedure.

Collectieve schuldenregeling

Herroeping – Verdeling van het saldo van de rekening

Arrest van 5 januari 2015 ([S.14.0038.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal J.M. Genicot

In dit arrest beslecht het Hof de reeds vele jaren gevoerde discussie omtrent de bestemming van het saldo van de door de schuldbemiddelaar beheerde rekening bij herroeping van de aanzuiveringsregeling.

Het bestreden arrest had beslist dat de sommen onder de verschillende schuldeisers naar evenredigheid van hun schuldvordering moesten verdeeld worden zonder rekening te houden met de wettelijke redenen van voorrang.

Het Hof vernietigt die beslissing: uit de artikelen 1675/7, § 1, derde lid, en § 4, 1675/15, § 3, van het Gerechtelijk Wetboek, en ook uit artikel 8 Hypotheekwet, volgt immers dat, bij herroeping van de beschikking van toelaatbaarheid, de schorsing van de gevolgen van de zakelijke zekerheden en van de voorrechten beëindigd wordt en de verdeling, onder de schuldeisers, van de bedragen die beschikbaar zijn op de bemiddelingsrekening moet geschieden rekening houdend met de wettelijke of overeengekomen redenen van voorrang.

Andere uitspraken in gerechtelijk recht

Territoriale bevoegdheid van de Belgische rechtscolleges – Verordening (EG) nr. 44/2001 – Koop van roerende zaken

Arrest van 3 september 2015 ([C.14.0289.N](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Economisch recht – Andere uitspraken in economisch recht”.

Immuniteit van rechtsmacht van de Staten en van hun lichamen – Handelingen gesteld in de uitoefening van de publiekrechtelijke macht - Beoordelingscriteria

Arrest van 23 oktober 2015 ([C.14.0322.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Th. Werquin

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Gerechtelijk recht – Procedure”.

Tuchtrecht

Advocaat – Vonnissen en arresten in tuchtzaken – Rechterlijke macht

Arrest van 24 maart 2015 ([P.14.1964.N](#))

Hoewel de Nederlandstalige tuchtraad van beroep van de advocaten de eiser van de lijst van de stagiairs schrapte, bleef hij zich het beroep van advocaat aanmatigen. In de daarop volgende strafprocedure wierp hij onder meer voor de appelrechters op dat zij de beslissing van de tuchtraad dienden te toetsen op de wettigheid ervan op basis van artikel 159 Grondwet. De appelrechters verwierpen dit verweer en oordeelden dat zulke beslissing niet op grond van artikel 159 Grondwet kan worden getoetst aan de wet.

Het Hof verwerpt het cassatieberoep tegen dit oordeel. De tuchtraden en de tuchtraden van beroep van de advocaten zijn instellingen die op grond van de artikelen 456 en 464 Gerechtelijk Wetboek als taak hebben de inbreuken op de eer van de orde van de advocaten en op de beginselen van waardigheid, rechtschapenheid en kiesheid, die aan het beroep ten grondslag liggen, alsook op de inbreuken op de tuchtrelementen te bestraffen, onverminderd de bevoegdheid van de rechtbanken indien daartoe grond bestaat. Die raden kunnen aan advocaten die dergelijke inbreuken plegen, na afloop van de in het Gerechtelijk Wetboek voorgeschreven procedure, de tuchtmaatregelen opleggen die dat wetboek bepaalt. Aldus zijn die raden met rechtspraak belaste organen die zijn ingesteld krachtens de wet. De tuchtbeslissingen van de tuchtraden en de tuchtraden van beroep, als organen van de rechterlijke macht, zijn jurisdictionele beslissingen. Krachtens artikel 20 Gerechtelijk Wetboek kunnen middelen van nietigheid niet tegen dergelijke beslissingen worden aangewend, maar kunnen zij alleen worden vernietigd door de rechtsmiddelen bij de wet bepaald. Krachtens de artikelen 462, 463, 468, § 2, en 1121/1, § 1, 1°, Gerechtelijk Wetboek

zijn dat in de regel verzet, hoger beroep en cassatieberoep. Die beslissingen zijn aldus geen besluiten of verordeningen in de zin van artikel 159 Grondwet, die de hoven en rechtbanken alleen kunnen toepassen in zoverre zij met de wetten overeenstemmen.

Verder oordeelt het Hof dat een veroordelende tuchtbeslissing van de tuchtraad van beroep van de advocaten geen civiele zaak is zoals bedoeld in artikel 1495, eerste en derde lid, Gerechtelijk Wetboek, op grond waarvan in burgerlijke zaken in de regel geen veroordelende beslissing ten uitvoer kan worden gelegd dan nadat zij aan de partij is betekend, op straffe van nietigheid van de daden van tenuitvoerlegging. Zulke beslissing is van rechtswege uitvoerbaar na afloop van de termijn om cassatieberoep in te stellen, tenzij de tuchtraad van beroep anders beslist.

Advocaat – Cassatieberoep tegen de Ordre des barreaux francophones et germanophone – Ontvankelijkheid

Arrest van 11 september 2015 ([D.15.0002.F](#))

Op 19 november 2014 wees de Franstalige en Duitstalige tuchtraad van beroep, in de zaak van advocaat R.B., een beslissing waarbij zij de bestreden beslissing bevestigde die zijn schrapping uitsprak en de bekendmaking van de beslissing op het aankondigingsbord van de vestiaire van de advocaten beval.

R.B. richtte zijn cassatieberoep tegen de *Ordre des barreaux francophones et germanophone de Belgique*. Laatstgenoemde wierp een middel van niet-ontvankelijkheid tegen het cassatieberoep op, op grond dat hij geen partij was in de tuchtprocedure, dat hij geen enkele tuchtrechtelijke bevoegdheid heeft en dat hij niet de rechtspersoon is die, krachtens de wet, over de eerbiediging van de beroepsregels waakt, aangezien die bevoegdheid wordt uitgeoefend door elke, bij een afdeling van de rechtbank of bij een arrondissementsrechtbank georganiseerde orde van advocaten.

Het Hof verklaart dat middel van niet-ontvankelijkheid in zijn arrest van 11 september 2015 gegrond.

Het Hof herinnert eraan dat, volgens artikel 1121/2 Gerechtelijk Wetboek, de Orde, het Instituut of, bij ontstentenis, de rechtspersoon die krachtens de wet waakt over de eerbiediging van de beroepsregels, als eiser of als verweerder in de rechtspleging voor het Hof van Cassatie optreedt, en leidt daaruit af dat enkel de Orde van de balie waartoe de advocaat behoort die bij de tuchtprocedure is betrokken, aldus bevoegd is om voor het Hof op te treden.

Voor het overige onderzoekt het Hof de grieven die R.B. in zijn middel uiteenzet en concludeert tot de verwerping ervan.

Advocaat – Orde van advocaten – Burgerlijke partij – Miskenning van de beroepsbelangen door een persoon die geen advocaat is

Arrest van 10 november 2015 ([P.13.0982.N](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafrecht en strafprocedure – Strafprocedure”.

Publiek en administratief recht

Algemeen

Openbare instelling – Begrip – Architect

Arrest van 12 februari 2015 ([D.14.0011.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal Th. Werquin

Volgens artikel 5 van de wet van 20 februari 1939 op de bescherming van de titel en van het beroep van architect mogen de ambtenaren en beambten van de Staat, de provincies, de gemeenten en de openbare instellingen buiten hun functies niet als architect optreden.

De eiser, die met een arbeidsovereenkomst was verbonden aan het ‘Fonds du logement des familles nombreuses de Wallonie’ en een bijkomende beroepsactiviteit wenste uit te oefenen, betwistte zijn inschrijving op het tableau van de architecten als architect-ambtenaar.

De bestreden beslissing wees erop dat het ‘Fonds du logement’ verschillende opdrachten van openbaar nut vervult die gepreciseerd worden in artikel 179 van het Waalse Wetboek van Huisvesting en Duurzaam Wonen van 29 oktober 1998, volgens de regels die zijn vastgelegd in een beheersovereenkomst die is gesloten met de Waalse regering en onderworpen is aan het toezicht van twee commissarissen die benoemd worden door die regering. Vervolgens besliste de bestreden beslissing dat het begrip “openbare instelling” ruim moet worden opgevat en ook betrekking heeft op de privé-instellingen die een opdracht van openbare dienstverlening in het algemeen belang vervullen en dat het er bijgevolg niet toe doet dat het ‘Fonds du logement’ als coöperatieve vennootschap werd opgericht door particulieren, met name door de ‘Ligue des familles’. De bestreden beslissing leidde daaruit af dat de eiser beschouwd diende te worden als een architect-ambtenaar.

Het Hof verbreekt die beslissing en oordeelt dat een openbare instelling een rechtspersoon van publiek recht is, of een instelling in een privaatrechtelijke vorm die opgericht, erkend of goedgekeurd is door de federale overheid, de gemeenschappen of de gewesten, die een opdracht van openbare dienstverlening vervult, waarvan de werking bepaald en gecontroleerd wordt door de overheid en die over bevoegdheden van het openbaar gezag beschikt, met name die waarbij zij beslissingen kan nemen

die derden bindt. De openbare instelling kan onder die voorwaarden worden beschouwd als een administratieve overheid.

Stedenbouw

Vlaams Gewest – Herstelvordering– Advies van de Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid – Exceptie van onwettigheid – Gevolgen

Arrest van 2 juni 2015 (P.14.1532.N)

De Hoge Raad voor het Handhavingsbeleid (HRHB) verleende een negatief advies over de door de overheid ingestelde herstellvordering.

De appelrechters oordeelden dat dat advies onwettig was en lieten het op grond van artikel 159 van de Grondwet buiten toepassing. Volgens de appelrechters impliceerde dit dat het advies weliswaar bleef bestaan, maar dat zij er geen acht op konden slaan. Bijgevolg kon voorbij gegaan worden aan de adviesverplichting.

De beklagde voerde voor het Hof aan dat de appelrechters ten onrechte de herstellvordering ontvankelijk verklaarden hoewel er niet voldaan werd aan de ontvankelijkheidsvereiste van een voorafgaand positief advies door de HRHB. Op basis van een negatief advies van de HRHB zou er volgens hem geen toegang tot de rechter kunnen worden verkregen.

Krachtens artikel 6.1.41, § 1, § 4 en § 6, Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening wordt de herstellvordering bij het parket ingeleid bij gewone brief, in naam van het Vlaamse Gewest of van het college van burgemeester en schepenen, door de stedenbouwkundige inspecteurs en de aangestelden van het college van burgemeester en schepenen en voegt het bestuur op straffe van onontvankelijkheid het positief advies vermeld in artikel 6.1.7 Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening aan de herstellvordering toe. Op grond van artikel 6.1.7 van deze Codex kunnen de stedenbouwkundige inspecteurs en het college van burgemeester en schepenen slechts overgaan tot het inleiden van een herstellvordering voor de rechter, wanneer de HRHB daartoe voorafgaandelijk een positief advies heeft verleend. Overeenkomstig artikel 6.1.10, eerste en tweede lid, van deze Codex mag aan deze adviesvereiste worden voorbij gegaan indien de HRHB het advies niet uitbrengt binnen een termijn van zestig dagen, die ingaat na de dag van de betekening van de adviesaanvraag.

Het Hof wijst erop dat de HRHB volgens artikel 6.1.6, § 2 een orgaan van actief bestuur is.

Het Hof beslist dat de aan de HRHB toevertrouwde adviesbevoegdheid de beoordelingsbevoegdheid van de rechter over de herstellvordering volledig vrij laat. De rechter vermag een op grond van artikel 6.1.7 door de HRHB verleend advies bij toepassing van artikel 159 Grondwet op zijn wettigheid te toetsen en, ingeval van onwettigheid, dit advies buiten toepassing te laten. Een dergelijke beslissing heeft tot gevolg dat dit advies geen rechtsgevolgen heeft, noch tussen de partijen, noch met betrekking tot de door de rechter te beslechten betwisting.

Uit de beslissing om op grond van artikel 159 Grondwet een door de HRHB verleend advies buiten toepassing te laten, volgt volgens het Hof dat geen rechtsgeldig advies werd verleend binnen de door artikel 6.1.10, eerste lid, Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening bedoelde termijn en dat de herstellvorderende overheid aan dit onwettig bevonden advies mag voorbijgaan. Het komt dan de rechter toe de wettigheid van de door de herstellvorderende overheid bij het parket ingeleide herstellvordering te beoordelen.

De beklagde betwistte ook de beslissing van de appelrechters dat het negatief advies van de HRHB onwettig was omdat het steunde op een onwettig verleende stedenbouwkundige vergunning. De beklagde voerde aan dat de HRHB als orgaan van actief bestuur niet de mogelijkheid heeft om de wettigheid van een stedenbouwkundige vergunning in vraag te stellen en om artikel 159 van de Grondwet toe te passen zodat zij geen rekening kon en mocht houden met het gegeven dat de rechter op grond van die grondwettelijke bepaling de vergunning onwettig zou bevinden. Volgens de beklagde kon de HRHB bijgevolg oordelen dat de herstellvordering voorbarig was aangezien er een vergunning bestond waarvan de uitvoering kon worden bewerkstelligd gelet op het niet-schorsend beroep van de herstellvorderende overheid bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Anders dan de appelrechters oordeelden, was die motivering volgens de beklagde afdoend zodat het arrest niet kon oordelen dat het negatief advies onwettig was.

Het Hof treedt deze zienswijze niet bij. De rechter vermag een op grond van artikel 6.1.7 Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening door de HRHB verleend advies onwettig te verklaren en bij toepassing van artikel 159 Grondwet buiten toepassing te laten indien dit advies is gegrond op een stedenbouwkundige vergunning die de rechter zelf onwettig verklaart en bij toepassing van artikel 159 Grondwet buiten toepassing laat. De omstandigheid dat het de HRHB als orgaan van actief bestuur niet is toegelaten de wettigheid te beoordelen van een stedenbouwkundige vergunning doet daaraan geen afbreuk.

Herstellvordering – Aard van de maatregel – Kennisgeving

Arrest van 30 juni 2015 ([P.15.0321.N](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafrecht en strafprocedure – Strafprocedure”.

Herstellvordering – Aard van de maatregel – Betekening

Arrest van 15 september 2015 ([P.15.0911.N](#))

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafrecht en strafprocedure – Strafprocedure”.

Vreemdelingen

Vreemdeling – Maatregel tot verwijdering – Beslissing de zaak met gesloten deuren te behandelen

Arrest van 23 december 2015 ([P.15.1596.F](#)) met conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch

Dit arrest wordt besproken in de categorie “Strafrecht en strafprocedure – Andere uitspraken in strafrecht”.

Andere uitspraken in publiek en administratief recht

Gemeenten – Bewijs van de bekendmaking door aanplakbrief - Aantekening in het speciaal register

Arresten van 21 mei 2015 ([F.13.0158.F](#) en [F.14.0098.F](#))

Overeenkomstig artikel 114 van de Nieuwe Gemeentewet worden de reglementen en verordeningen van de gemeenteraad, van het college van burgemeester en schepenen en van de burgemeester verbindend de vijfde dag volgend op de dag van bekendmaking door aanplakbrief, behalve wanneer ze het anders bepalen. De bekendmaking en de datum van bekendmaking moeten blijken uit de aantekening in een door de gemeentesecretaris speciaal daartoe gehouden register op de bij het koninklijk besluit van 14 oktober 1991 bepaalde wijze.

In het Waals Gewest is het voormelde artikel 114 in 2004 artikel L1133-2 van het wetboek van de plaatselijke democratie en decentralisatie geworden.

In beide arresten beslist het Hof dat het enige toelaatbare bewijs van de bekendmaking van een gemeenteverordening of –reglement bestaat in de aantekening in het speciaal door de gemeentesecretaris daartoe gehouden register. Het eerste arrest doet uitspraak in het kader van de Nieuwe Gemeentewet, terwijl het tweede het wetboek van de plaatselijke democratie en decentralisatie toepast.

Het Hof stelt aldus paal en perk aan een controverse die binnen de rechtsleer verdeeldheid zaaide, aangezien sommigen meenden dat de vermelding in het gemeenteregister weliswaar een onbetwistbaar bewijs van de bekendmaking vormde, maar die bekendmaking ook door andere middelen kon worden aangetoond.

Belangrijkste conclusies van het openbaar ministerie

De conclusies van het openbaar ministerie zijn beschikbaar op de webstek van het Hof (www.cass.be) onder de datum van het arrest waarop ze betrekking hebben.

Burgerlijk recht

Familierecht

- Het algemeen rechtsbeginsel “*fraus omnia corrumpit*” staat eraan in de weg dat het bedrog de dader voordeel verschaft; hieruit volgt dat het huwelijk met een Belg een noodzakelijke voorwaarde uitmaakt voor de in artikel 16, §2, 1°, WBN bedoelde verklaring van nationaliteitskeuze, Cass. 23 januari 2015, C.13.0157.N;
- Uit de omstandigheid dat het bestaan op zich van een buitenlandse huwelijksakte in België niet mag worden genegeerd (artikel 29 Wetboek IPR) kan niet worden afgeleid dat de rechter er in de Belgische rechtsorde enig gevolg kan aan geven, indien dit huwelijk niet beantwoordt aan de voorwaarden nodig voor de erkenning ervan in België, Cass. 15 mei 2015, C.14.0295.N;
- Het ontbreken van het voorwerp van de echtscheidingsvordering van de andere echtgenoot nadat de echtscheiding op vordering van één der echtgenoten is uitgesproken en het gebrek aan belang van die andere echtgenoot, Cass. 29 mei 2015, C.13.0615.N;
- Echtscheiding en scheiding van tafel en bed.- Onderhoudsuitkering tussen echtgenoten: grondslag en berekeningswijze, Cass. 5 oktober 2015, C.14.0471.F.

Zakenrecht

- Bezit, bezitter te goeder trouw, eigenaar, terugbetaling, ontstaan, bijzaak en incorporatie, Cass. 7 mei 2015, C.13.0513.F.

Verbintenissen

- Het begrip “wet van openbare orde”, Cass. 10 september 2015, C.12.0533.N-C.12.0597.N;
- Begin van bewijs door geschrift in burgerlijke zaken en waarschijnlijkheid van het aangevoerde feit, Cass. 18 september 2015, C.14.0488.F.

Buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht

- De bevoegdheid van de Administratieve Gezondheidsdienst (thans Medex) en de tegenwerpelijkheid van diens beslissingen aan derden, Cass. 30 januari 2015, C.14.0276.N;
- Voorwaarden voor de rechter om gebruik te kunnen maken van een raming *ex aequo et bono* van de blijvende huishoudelijke schade, Cass. 16 april 2015, C.13.0305.F;

- Het tijdstip van ontstaan van de schuldvordering van de benadeelde in het geval van een onrechtmatige overheidsdaad, Cass. 24 april 2015, F.13.0153.N;
- Voorwaarden voor de burgerlijke aansprakelijkheid van de wetgever die een reglementering uitvaardigt die indruist tegen een gemeenschapsrechtelijke norm die hem verplicht op een welbepaalde manier iets niet te doen, Cass. 30 april 2015, C.12.0637.F;
- Riviervisserij, aansprakelijkheid buiten overeenkomst, wettelijke of reglementaire verplichting die aan de schade in de weg staat, criterium, beoordeling en uitlegging, Cass. 7 mei 2015, C.14.0011.F;
- Wanneer de publieke werkgever een werknemer die ingevolge de fout van een derde bestendige arbeidsongeschiktheid heeft opgelopen vervroegd op pensioen stelt, is het invaliditeitspensioen dat hij aan de werknemer uitkeert geen vergoedbare schade, Cass. 19 juni 2015, C.12.0577.N;
- Bepaling van de persoon die aansprakelijk is voor schade veroorzaakt door grof wild, Cass. 9 oktober 2015, C.14.0510.F.

Bijzondere overeenkomsten

- Handelshuur, uitzettingsvergoeding, voorwaarde en vermindering, Cass. 5 februari 2015, C.14.0074.F;
- Bekrachtiging door de verzoeker van het initiatief van zijn onbevoegde lasthebber en uitwerking daarvan in de tijd, Cass. 4 september 2015, F.13.0149.F;
- Handelshuur, huurhernieuwing, ongegrond verklaarde weigering, recht van de verhuurder, andere voorwaarden, aanbod van een derde, toepasselijkheid, Cass. 18 september 2015, C.13.0487.F;
- Handelshuur, driejarige herziening van de huur, nieuwe omstandigheden, verhoging of verlaging van de normale huurwaarde met ten minste 15 pct., vaststelling, gehuurde oppervlakte, criterium, Cass. 18 september 2015, C.15.0019.F;
- De weigering van handelshuurhernieuwing om reden van afbraak en wederopbouw; wanneer de verhuurder slechts mede-eigenaar is van het handelspand, hij na de weigering van de huurhernieuwing afstand doet van zijn aandeel ten voordele van één van de mede-eigenaars, en die laatste de werken uitvoert binnen de wettelijke termijn, is de verhuurder geen bijkomende uitzettingsvergoeding verschuldigd, Cass. 3 december 2015, C.14.0591.N;
- Pacht.- Voorkooprecht.- Uitoefening.- Pachter.- Aanvaarding van het bod.- Gerechtsdeurwaardersexploot of bij ter post aangetekende brief eigenaar.- Bescherming.- Dwingend recht, Cass. 10 december 2015, C.13.0181.N;
- Huishuur, einde, opzegging door de huurder, hoofdverblijfplaats van de huurder, huurovereenkomst van korte duur, overeenkomst, vervroegde beëindiging door de huurder, Cass. 18 december 2015, C.14.0367.F;
- Pacht, bestaan van de pacht, bewijslast, als teeltovereenkomst omschreven schriftelijke overeenkomst, Cass. 18 december 2015, C.15.0064.F.

Verjaring

- Het tijdstip van aanvang van de bijzondere verjaringstermijn van 5 jaar voor schuldvorderingen op de Staat waarin artikel 100, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit voorziet, Cass. 24 april 2015, F.13.0153.N;
- Juridische omschrijving van de rechtsopvolging van de Staat door de gewesten en de gemeenschappen in de lopende gerechtelijke procedures, Cass. 30 april 2015, C.12.0637.F;
- Het toepassingsgebied van de tienjarige verjaring van de rechtsvordering tot nietigverklaring of tot vernietiging van een overeenkomst, Cass. 10 september 2015, C.12.0533.N-C.12.0597.N;
- Verjaring in burgerlijke zaken, vijfjarige verjaring en commissielonen, Cass. 16 oktober 2015, C.14.0283.F;
- De verjaring van een rechtsvordering loopt niet tegen degene die in de onmogelijkheid verkeert die rechtsvordering uit te oefenen wegens een verhindering die uit de wet voortvloeit, Cass. 2 november 2015, C.10.0410.F;
- De verhouding van de verjaringsregeling van artikel 2262*bis*, §1, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek tot die van artikel 3, eerste en derde lid, van de Verordening nr. 2988/95 van de Raad van 18 december 1995 betreffende de bescherming van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen, Cass. 12 november 2015, C.15.0010.N;
- De toepasselijke verjaringsregels bij gemengde schulden die een component kapitaalsaflossing en een component rente bevatten, Cass. 3 december 2015, C.13.0576.N.

Andere conclusies in burgerlijk recht

- Begrip openbare instelling, Cass. 12 februari 2015, D.14.0011.F;
- Arts, geneeskunde: uitleggingswet. Begrip, Cass. 16 februari 2015, C.13.0524.F;
- Deposito- en consignatiekas, interest, betaling en begrip rechthebbende, Cass. 2 april 2015, C.14.0360.F;
- Vermoedens, bewijs van verzaking van een recht, toepasselijke wetsbepalingen, Cass. 16 oktober 2015, C.14.0387.F.

Economisch recht

Handelsrecht

- Nietigheid van een beding dat een buitensporige beperking van de concurrentie oplegt met betrekking tot het voorwerp, het grondgebied of de duur, Cass. 25 juni 2015, C.14.0008.F;
- Bevoegdheid van de rechter, indien een gedeeltelijke nietigheid van een concurrentiebeding mogelijk is, om de nietigheid ervan beperken tot het gedeelte dat strijdig is met de openbare orde, Cass. 25 juni 2015, C.14.0008.F.

Handelstussenpersonen

- Het aanvangspunt van de termijn van 7 dagen voor de beëindiging zonder opzegging van de handelsagentuurovereenkomst, Cass. 30 januari 2015, C.13.0622.N;
- De nietigheid van de commerciële samenwerkingsovereenkomst kan door de persoon die het recht verkrijgt worden ingeroepen binnen twee jaar na het sluiten van de overeenkomst; uit deze bepaling volgt dat vóór het verstrijken van deze termijn geen bevestiging van de nietigheid kan worden afgeleid uit de loutere uitvoering van de overeenkomst met kennis van zaken, Cass. 17 september 2015, C.14.0188.N.

Insolventie en vereffening

- De draagwijdte van de in artikel 93*undecies*C, §3, van het btw-wetboek bedoelde uitzondering op het vermoeden van fout in de zin van §2, eerste lid, van dat artikel in de gevallen waarin de procedure van gerechtelijk akkoord wordt beëindigd en deze beëindiging leidt tot de faillietverklaring van de vennootschap, Cass. 27 maart 2015, F.14.0086.N;
- Het begrip boedelschuld in de zin van artikel 37, eerste lid, Wet Continuïteit Ondernemingen, en de voorwaarden waaronder schulden aangegaan tijdens de procedure van gerechtelijke reorganisatie als boedelschulden kunnen worden erkend in de daaropvolgende vereffening of faillissement, Cass. 27 maart 2015, F.14.0141.N;
- De vraag of de schuldvordering van de fiscus ter zake van de verschuldigde bedrijfsvoorheffing als een boedelschuld kan worden gekwalificeerd, Cass. 27 maart 2015, F.14.0141.N;
- De persoonlijke aansprakelijkheid van de echtgenoot of voormalige echtgenoot van de verschoonbaar verklaarde gefailleerde wanneer hij zich, samen met de gefailleerde, borg heeft gesteld voor een schuld van een vennootschap, waarvan de gefailleerde zaakvoerder is, Cass. 8 mei 2015, C.13.0301.N;
- De appelrechter die kennis neemt van een hoger beroep tegen een vonnis dat de faillissementsvordering heeft afgewezen, dient de toestand van de koopman te

beoordelen naar het ogenblik van zijn uitspraak, Cass. 29 oktober 2015, C.15.0030.N;

- Gevolgen van een toestand van samenloop tussen de boedelschuldeisers met betrekking tot de verdeling die de curator heeft gedaan wanneer er geen individuele vervolgingen zijn gebeurd en de gelden ontoereikend zijn, Cass. 30 oktober 2015, C.15.0051.F;
- Het faillissement van de schuldenaar staat er niet aan in de weg dat een schuldeiser vergoeding vordert van een derde door wiens fout schade is ontstaan die hem alleen treft; de fout van een bestuurder of zaakvoerder m.b.t. het niet doorstorten van de bedrijfsvoorheffing door de vennootschap kan individuele schade opleveren voor de fiscus die erin bestaat dat de bedrijfsvoorheffing niet kan worden geïnd bij de vennootschap, Cass. 17 december 2015, F.14.0024.N.

Vennootschappen

- Naamloze vennootschap, verlies van maatschappelijk kapitaal, belanghebbende, vordering in rechte en misbruik van recht, Cass. 2 april 2015, C.14.0281.F;
- De vraag of een aanslag gevestigd in hoofde van een gewone commanditaire vennootschap tegen de beherende vennoten ervan ten uitvoer kan worden gelegd, Cass. 15 oktober 2015, F.14.0187.N.

Verzekeringen

- De dekkingsplicht van de aansprakelijkheidsverzekeraar na het einde van de landverzekeringsovereenkomst in het kader van de posterioriteitsdekking, Cass. 16 januari 2015, C.14.0294.N;
- De omvang van de schade die de verzekeraar kan terugvorderen van de aansprakelijke derde die, op grond van contractuele bepalingen, een bedrag moet uitbetalen dat hoger is dan de schade die door het slachtoffer van de overtreding is geleden, Cass. 1 april 2015, P.13. 2051.F;
- Een beding dat aan de verzekeraar een recht van verhaal toestaat voor bedragen waarvoor de verzekerde niet aansprakelijk is, wijkt af van de modelovereenkomst gevoegd bij het besluit van 14 december 1992 ten nadele van de verzekeringsnemer en is bijgevolg op grond van artikel 1 van dit besluit niet toegelaten, Cass. 19 juni 2015, C.14.0150.N;
- Het toepassingsgebied van de subrogatie van de arbeidsongevallenverzekeraar en van de aansprakelijke die de arbeidsongevallenverzekeraar heeft vergoed in de rechten van het slachtoffer, Cass. 19 juni 2015, C.14.0169.N;
- Verzekering: begrip bestuurder in de zin van artikel 29*bis* van de WAM-wet, Cass. 7 september 2015, C.14.0209.F;
- Verzekering, WAM-verzekering, zwakke weggebruiker, rechthebbende, draagwijdte, Cass. 6 november 2015, C.14.0391.F;

- De verplichting van de verzekeringsonderneming, in het kader van de Arbeidsongevallenwet, indien de graad van ongeschiktheid ophoudt een band te hebben met het arbeidsongeval doch haar oorsprong vindt in een andere oorzaak, Cass. 23 november 2015, S.13.0078.N;
- Luchtvaart, luchtvaartverzekering, verzekering, landverzekering, klein sportvliegtuig, Cass. 18 december 2015, C.14.0185.F.

Mededinging en marktpraktijken

- Uit de wetsgeschiedenis van artikel 53, §1, Handelspraktijkenwet 1991 volgt dat dit artikel tevens beoogt de consument te beschermen en dat de krachtens die bepaling verboden aankondigingen van prijsvermindering en suggesties niet buiten het toepassingsgebied van de Richtlijn 2005/29/EG Oneerlijke handelspraktijken vallen, Cass. 29 oktober 2015, C.14.0305.N.

Transportrecht

- De gerechtigde tot het instellen van een aansprakelijkheidsvordering tegen de luchtvervoerder op grond van artikel 18 van het Verdrag van Warschau van 12 oktober 1929 tot het brengen van eenheid in enige bepalingen inzake het internationaal luchtvervoer, Cass. 30 januari 2015, C.14.0159.N.

Andere uitspraken in economisch recht

- Riviervisserij, niet-bevaarbare waterlopen, werkzaamheden, machtiging en vissteelt, Cass. 26 februari 2015, C.14.0140.F;
- Zeevervoer, goederenvervoer, koop, appelrechters, bevoegdheid, Incoterm CFR, cognossement en Clause Cash against documents, Cass. 3 september 2015, C.14.0289.N;
- Artikel 32, §1, Wet Economische Expansie (zoals destijds met ingang van 1 januari 2004 vervangen door artikel 76 van het Decreet van 19 december 2003), dat voorziet in een verplichte regeling van terugkoop, belet niet dat de partijen bij de verkoopovereenkomst een termijn kunnen bedingen binnen dewelke het terugkooprecht kan worden uitgeoefend; bij gebrek aan een conventioneel bepaalde termijn kan het terugkooprecht onbepaald in de tijd worden uitgeoefend, Cass. 3 december 2015, C.14.0428.N.

Fiscaal recht

Algemeen

- De heffingsbevoegdheid van de Belgische fiscale administratie op grond van de dubbelbelastingverdragen indien een Belgische organisator vergoedingen be-

- taalt aan een buitenlandse vennootschap voor prestaties van podiumkunstenaars of sportbeoefenaars in België, Cass. 9 januari 2015, F.12.0112.N;
- De bijzondere geschillenprocedure inzake betwistingen in verband met de vaststelling van het bedrag van het kadastraal inkomen en de gevolgen ervan op de bevoegdheid van de rechtbank van eerste aanleg, Cass. 6 maart 2015, F.14.0021.N;
  - De draagwijdte van de bewijsuitsluiting van onrechtmatig verkregen bewijs in het kader van de bewijsvoering inzake successierechten, Cass. 6 maart 2015, F.14.0038.N;
  - Het tijdstip van aanvang van de bijzondere verjaringstermijn van 5 jaar voor schuldvorderingen op de Staat waarin artikel 100, eerste lid, 1°, van de gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit voorziet, Cass. 24 april 2015, F.13.0153.N;
  - De onmogelijkheid voor de administratie om een burgerlijke rechtsvordering in te stellen voor schade waarvoor de belastingwetgeving in een eigen mogelijkheid tot herstel voorziet, in casu de bij artikel 458, eerste lid, WIB92 voorgescreven hoofdelijke gehoudenheid tot betaling van de ontdoken belasting voortvloeiend uit een veroordeling als dader of medeplichtige tot een van de fiscale misdrijven bedoeld in de artikelen 449 tot 453 WIB92, Cass. 17 december 2015, C.13.0194.N.

Inkomstenbelasting

- De draagwijdte van het beroepsgeheim waaraan fiscale ambtenaren zijn onderworpen op grond van artikel 337, eerste lid, WIB92, Cass. 9 januari 2015, F.12.0051.N;
- De op de fiscale administratie rustende bewijslast in geval van de bijzondere aanslag in de vennootschapsbelasting op verborgen meerwinsten overeenkomstig artikel 219 WIB92, Cass. 9 januari 2015, F.12.0051.N;
- De verlegging van de verplichting tot betaling van de roerende voorheffing naar de genietter van de inkomsten indien een aan de rechtspersonenbelasting onderworpen belastingplichtige heeft nagelaten de roerende voorheffing in te houden en door te storten, Cass. 9 januari 2015, F.12.0117.N;
- De onmogelijkheid voor de fiscale administratie om een subsidiaire aanslag te vestigen na vernietiging van de oorspronkelijke aanslag welke van ambtswege werd gevestigd i.p.v. met inachtnaam van de wijzigingsprocedure met het doel aan het verstrijken van de aanslagtermijn te ontsnappen, Cass. 9 januari 2015, F.12.0195.N;
- De mogelijkheid tot aanrekening van overdraagbare beroepsverliezen van vorige belastbare tijdperken van de volgens artikel 182 KB/WIB92 vastgestelde forfaitaire minimumwinst, Cass. 13 februari 2015, F.13.0119.N;
- De draagwijdte van de bevoegdheid van de fiscale administratie bij de vestiging van een subsidiaire aanslag overeenkomstig artikel 356 WIB92, na vernietiging

- van de oorspronkelijke aanslag door de rechter Cass. 13 februari 2015, F.13.0150.N;
- Het in artikel 10, §2, WIB92 gebezigd begrip “gelijkaardige onroerende rechten”, Cass. 24 april 2015, F.12.0087.N;
  - De vraag of een sociale werkplaats kan beschouwd worden als een “soortgelijke weldadigheidsinstelling” die op grond van de artikelen 12, §1, en 253,1°, WIB92 aanspraak kan maken op vrijstelling van onroerende voorheffing, Cass. 24 april 2015, F.14.0121.N;
  - Belasting van het gedeelte van de inkomsten van de artiest of de sportbeoefenaar die aantoonde dat ze aan een andere persoon zijn toegekend, Cass. 21 mei 2015, F.14.0143.F;
  - De berekeningswijze van de moratoriuminterest bij de terugbetaling van belastingen, Cass. 22 mei 2015, F.13.0114.N;
  - De voorwaarden waaronder het voor de fiscale administratie mogelijk is een nieuwe aanslag te vestigen in de gevallen waarin de oorspronkelijke aanslag werd vernietigd wegens willekeur, Cass. 22 mei 2015, F.13.0169.N;
  - Voorwaarde opdat het belastingkrediet, al werd het berekend op het brutobedrag van de interest van Koreaanse bron tegen een gunstig tarief van 20 pct., wordt toegekend aan de werkelijke genietter ervan die in België verblijft, Cass. 4 juni 2015, F.14.0164.F;
  - Afhankelijkheid van de aftrek van de beroepskosten van een vennootschap van de voorwaarde dat ze inherent moeten zijn aan haar activiteit, zoals deze uit haar statutair doel volgt, Cass. 4 juni 2015, F.14.0165.F;
  - Afhankelijkheid van de aftrek van de beroepskosten van een vennootschap van de voorwaarde dat ze inherent moeten zijn aan haar activiteit, zoals deze uit haar statutair doel volgt, Cass. 4 juni 2015, F.14.0185.F;
  - Afhankelijkheid van de aftrek van de beroepskosten van een vennootschap van de voorwaarde dat ze inherent moeten zijn aan haar activiteit, zoals deze uit haar statutair doel volgt, Cass. 4 juni 2015, F.14.0189.F;
  - De vraag of kosten die door een vennootschap worden gemaakt met het oog op een belastingvoordeel in het kader van verrichtingen die geen verband houden met haar maatschappelijk doel, als beroepskosten aftrekbaar zijn op grond van de artikelen 49 en 183 WIB92, Cass. 12 juni 2015, F.13.0163.N;
  - De aftrekbaarheid als beroepskost van uitgaven die verband houden met obligatieverrichtingen welke uitsluitend werden uitgevoerd om door de verrekening van het forfaitair gedeelte van de buitenlandse belastingen een belastingvoordeel te doen, Cass. 12 juni 2015, F.13.0163.N;
  - De mogelijkheden tot vestiging van een subsidiaire aanslag overeenkomstig artikel 356 WIB92 wanneer de oorspronkelijke aanslag slechts gedeeltelijk nietig werd verklaard, Cass. 12 juni 2015, F.14.0043.N;

- Toepasselijkheid van artikel 10.1 van de Overeenkomst op de in artikel 10.2 vermelde lichamen of instellingen die geen nijverheids- of handelsactiviteit uitoefenen; publiekrechtelijke rechtspersonen van een van de overeenkomst sluitende staten in de zin van artikel 10.1 van de Overeenkomst en activiteit van een publiekrechtelijke rechtspersoon in de zin van de artikelen 10.1 en 10.2, Cass. 4 september 2015, F.13.0085.F;
- De vraag of kosten die niet aan werkelijke prestaties beantwoorden als beroepskosten aftrekbaar zijn op grond van artikel 49, eerste lid, WIB92, Cass. 15 oktober 2015, F.13.0161.N;
- De toepassingsmodaliteiten van de subsidiaire aanslag voorgelegd aan de rechter na nietigverklaring van de oorspronkelijke aanslag, inzonderheid de vraag of de subsidiaire aanslag kan verbonden worden aan een ander aanslagjaar dan dit van de oorspronkelijke aanslag, Cass. 26 november 2015, F.14.0115.N;
- De beperking van het recht op aftrek in hoofde van de opstalhouder die als toevallige belastingplichtige een nieuw gebouw opricht en nadien het opstalrecht overdraagt aan een derde, Cass. 26 november 2015, F.14.0175.N;
- De toepassingsmodaliteiten van de subsidiaire aanslag voorgelegd aan de rechter na nietigverklaring van de oorspronkelijke aanslag, inzonderheid de vraag of het bij de subsidiaire aanslag toegepaste tarief hoger kan zijn dan het tarief dat bij de oorspronkelijke aanslag werd gehanteerd, Cass. 26 november 2015, F.14.0181.N;
- Het in artikel 375, §2, WIB92 vervat verbod voor de met het onderzoek van een bezwaarschrift inzake inkomstenbelastingen belaste gewestelijke directeur tot het verrichten van een verboden compensatie, Cass. 17 december 2015, F.14.0020.N;
- De voorwaarden waaronder een belastingplichtige die niet gehouden is tot het voeren van een dubbele boekhouding aanspraak kan maken op de uitsluiting uit de belastbare winst van de voorzieningen voor risico's en kosten, Cass. 17 december 2015, F.14.0073.N.

Belasting over de toegevoegde waarde

- Het tijdstip van verzending van de voorafgaande kennisgeving van de vermoedens van belastingontduiking in de gevallen waarin de btw-administratie zich beroept op de verlengde verjaringstermijn van vijf jaar, Cass. 27 maart 2015, F.12.0029.N;
- De toepassingsvoorwaarden van het verlaagd btw-tarief van 6 pct. inzake de omvorming van een onroerend goed tot privé woning, Cass. 27 maart 2015, F.13.0009.N;
- De toepassingsvoorwaarden van de bijzondere verjaringstermijn van zeven jaar waarin artikel 81*bis*, §1, tweede lid, 2°, btw-wetboek voorziet in geval een rechtsvordering uitwijst dat belastbare inkomsten niet werden aangegeven, Cass. 12 juni 2015, F.13.0146.N.

Successierechten

- De draagwijdte van de motiveringsplicht van het dwangbevel inzake successierechten, Cass. 24 september 2015, F.14.0133.N;
- De vraag wie de kosten dient te dragen van de waardering van de erfgoederen met het oog op het vestigen van de successierechten in de gevallen waarin de controleschatting betwist wordt door het inleiden van een rechtsvordering, Cass. 5 november 2015, F.14.0004.N.

Douane en accijnzen

- Het tijdstip van ontstaan van de douaneschuld bij invoer in de gevallen waarin een voorwaarde voor de toekenning van een verlaagd tarief bij invoer niet in acht is genomen, Cass. 9 januari 2015, F.12.0177.N;
- De regels tot bepaling van de bevoegde lidstaat tot invordering van de douanerechten, Cass. 13 februari 2015, F.12.0130.N;
- De voorwaarden tot toepassing van de verjaringstermijn van drie jaar in het kader van de procedure tot navordering van douanerechten, Cass. 13 februari 2015, F.12.0130.N;
- De gevolgen van de afschaffing van de Centrale Dienst voor Contingenten en Vergunningen met ingang van 1 juni 1995 op het vlak van de bevoegdheid tot inning van douanerechten, Cass. 24 september 2015, C.14.0152.N;
- Werkingssfeer artikelen 203 en 204 Communautaire Douanewetboek, Cass. 27 oktober 2015, P.14.1783.N;
- Douane en accijnzen, douanezone en douanekantoor, invoer en binnenkomst, begrippen, Cass. 22 december 2015, P.14.0527.N.

Andere conclusies in fiscaal recht

- De beroepsmogelijkheid tegen de registratie van een onroerend goed in de inventaris van de leegstaande bedrijfsruimten, en de gevolgen wanneer de belastingplichtige deze mogelijkheid niet heeft benut, Cass. 6 maart 2015, F.14.0084.N;
- Het ogenblik van uitwerking van de schrapping van een geregistreerde bedrijfsruimte uit de inventaris wanneer de verwaarlozing of leegstand werd beëindigd, en de gevolgen die hieruit voortvloeien voor de nieuwe eigenaar die aanspraak maakt op vrijstelling van de leegstandsheffing, Cass. 24 september 2015, F.14.0023.N;
- De voorwaarden waaronder de Staat waarin de transportonderneming is gevestigd, heffingsrecht heeft over de lonen van haar internationaal vrachtwagenbestuurder die tevens vervoer verricht in andere Staten, Cass. 15 oktober 2015, F.13.0120.N;

- De draagwijdte van de vrijstelling van de leegstandsheffing voor de gebouwen of de woningen die getroffen zijn door een ramp, Cass. 5 november 2015, F.14.0012.F.

Strafrecht en strafprocedure

Strafrecht

- De bestaanbaarheid van het misdrijf van vals getuigenis tijdens het opsporingsonderzoek, Cass. 24 maart 2015, P.13.1277.N;
- Strafbaarheid van voyeurisme, Cass. 31 maart 2015, P.14.0293.N;
- De toepassing van artikel 5 Strafwetboek op de procedure van de administratieve sanctie in milieuaangelegenheden, Cass. 6 mei 2015, P.15.0379.F;
- Aard van het misdrijf dat bestaat in de niet-betaling van het loon, Cass. 22 juni 2015, S.15.0003.F;
- Verzuim een voertuig te voorzien van geschikte inrichtingen om de stouwing of manipulatie van gevaarlijke goederen te vergemakkelijken of vast te zetten: strafbaarstelling, Cass. 15 december 2015, P.14.1161.N.

Strafprocedure

- Begrip beslissing op tegenspraak, Cass. 13 januari 2015, P.13.1745.N;
- Recht op bijstand van een advocaat; horizontale werking, Cass. 20 januari 2015, P.13.0874.N;
- Het al dan niet tegensprekelijke karakter van het ten aanzien van de verstek latende beklaagde gewezen vonnis, na vordering van het openbaar ministerie, Cass. 21 januari 2015, P.14.1418.F;
- Omvang gezag van gewijsde in strafzaken; private arbeidsbemiddeling, strafbare activiteiten, Cass. 3 februari 2015, P.13.0908.N;
- Overtredingen op controle van arbeids- en rusttijden, Cass. 3 februari 2015, P.13.0951.N;
- De handhaving van de voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht bij de regeling van de rechtspleging, Cass. 4 februari 2015, P.15.0166.F;
- De saisine van de feitenrechter wanneer één van de constitutieve bestanddelen van de oorspronkelijk in de akte van aanhangigmaking geviseerde telastlegging op zichzelf een zwaarder misdrijf uitmaakt, Cass. 10 februari 2015, P.13.1758.N;
- De mogelijkheid om de regelmatigheid van de samenstelling van de zetel na te gaan ingeval het proces-verbaal van de rechtszitting ontbreekt, Cass. 10 februari 2015, P.13.1758.N;

- De mogelijkheid voor de feitenrechter om mits het aannemen van verzachtende omstandigheden een feit te correctionaliseren, wanneer de herkwalificatie gebeurde op basis van een verzwarende omstandigheid die de raadkamer reeds kende en zelfs uitsloot, Cass. 10 februari 2015, P.13.1758.N;
- De regels van toepassing op de kennisname van in het geheugen van een draagbare telefoon opgeslagen boodschappen, Cass. 11 februari 2015, P.14.1739.F;
- De mogelijkheid het verzuim recht te zetten om bij het aan het hof van beroep overgezonden dossier een eensluitend verklaard afschrift te voegen van het beroepen vonnis, Cass. 11 maart 2015, P.14.0919.F;
- Veroordeling met uitstel en opschorting van de uitspraak van de veroordeling, gewone opschorting, onderzoek in strafzaken, regeling van de rechtspleging, verschillende beroepstermijnen, prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof, Cass. 18 maart 2015, P.14.1815.F;
- Artikel 187, tweede lid, Wetboek van Strafvordering: begrip ‘Invrijheidstelling in het buitenland’, Cass. 14 april 2015, P.14.0337.N;
- De toelaatbaarheid als bewijs van regelmatig in het bezit van de gebruiker gekomen e-mail berichten, Cass. 22 april 2015, P.14.1462.F;
- Gevolg van het overlijden van de beklaagde in de loop van de beraadslaging over de strafvordering en de burgerlijke rechtsvordering, Cass. 22 april 2015, P.14.1882.F;
- De ontvankelijkheid van de voorziening van een burgerlijke partij tegen het motiverend arrest van het hof van assisen dat de verschoningsgrond uitlokking aanneemt, Cass. 22 april 2015, P.15.0118.F;
- Draagwijdte van de beslissing van de raadkamer om de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de beschikking tot gevangenneming niet te bevelen, Cass. 6 mei 2015, P.15.0608.F;
- Verbetering van de telastleggingen door het onderzoeksgerecht in de beschikking tot verwijzing naar de correctionele rechtbank zonder dat hierover tegenspraak werd georganiseerd, Cass. 26 mei 2015, P.14.0414.N;
- Het cassatieberoep tegen het verwijzingsarrest naar het hof van assisen en tegen de beschikking tot gevangenneming, Cass. 17 juni 2015, P.15.0684.F;
- Afstand door het openbaar ministerie van zijn cassatieberoep, Cass. 2 september 2015, P.15.0746.F;
- De territoriale bevoegdheid van de strafuitvoeringsrechtbank na herroeping van een strafuitvoeringsmodaliteit, Cass. 2 september 2015, P.15.1176.F;
- De opdracht van het Hof in de eerste fase van het onderzoek van een verzoek tot herziening van een strafrechtelijke veroordeling, Cass. 9 september 2015, P.15.0775.F;
- Het rechtmatig belang bij de beoordeling van de ontvankelijkheid van de burgerlijke rechtsvordering, Cass. 15 september 2015, P.14.0561.N;

- De schorsing van de verjaring van de strafvordering en de toepassing in de tijd van artikel 24 Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering, Cass. 15 september 2015, P.14.1189.N;
- De vormen en termijnen voor memories en de betekening van het cassatieberoep in strafzaken, gelet op de wet van 14 februari 2014, Cass. 15 september 2015, P.15.0538.N;
- De bewijswaarde van de aangifte door het CFI bij de gerechtelijke overheid, Cass. 23 september 2015, P.13.1451.F;
- De toepassing van artikel 32 Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering op de substantiële vormvereisten rakend aan de organisatie van de hoven en rechtbanken, Cass. 23 september 2015, P.14.1228.F;
- De toepassing van het beginsel *Ne bis in idem* in het geval van cumulatie van een tuchtrechtelijke sanctie en een latere strafrechtelijke vervolging wegens dezelfde feiten, Cass. 14 oktober 2015, P.15.0609.F;
- De verplichting voor een burgerlijke partij om haar cassatieberoep te doen betekenen dat gericht is tegen een beslissing die uitspraak doet over een verzoek tot wraking, Cass. 14 oktober 2015, P.15.1014.F;
- De ontvankelijkheid van het cassatieberoep door een gedetineerde in de gevangenis in het kader van het Europees aanhoudingsbevel, Cass. 20 oktober 2015, P.15.1287.N;
- De vermelding “op vordering en naar ontwerp” in de memorie bij cassatieberoep doet geen afbreuk aan de vereiste van een handtekening door een advocaat, Cass. 3 november 2015, P.15.0311.N;
- De wettigheid van de opname van een privécommunicatie door één van de deelnemers en het gebruik van een dergelijke opname in een gerechtelijke procedure, Cass. 17 november 2015, P.15.0880.N;
- Schorsing van de verjaring van de strafvordering door bijkomende onderzoekshandelingen, Cass. 24 november 2015, P.14.0722.N;
- Beslissing van de onderzoeksrechter tot bijkomende onderzoekshandelingen en schorsing van de verjaring van de strafvordering, Cass. 24 november 2015, P.15.0535.N;
- Gevolg van de tijdens het cassatiegeding getroffen en uitgevoerde minnelijke schikking in strafzaken, Cass. 25 november 2015, P.15.0749.F;
- Werking in de tijd en in de ruimte van misdrijven tegen het internationaal humanitair recht, wanneer de dader Belg is, Cass. 25 november 2015, P.15.1461.F;
- Bij cassatieberoep moet de memorie tijdig ondertekend zijn door een advocaat, Cass. 1 december 2015, P.15.0982.N.

Straf en strafuitvoering

- De uitvoering in België van de door het Internationaal Straftribunaal voor voormalig Joegoslavië uitgesproken straffen, Cass. 1 april 2015, P.15.0356.F;
- De motivering van de weigering van de werkstraf door de rechter moet autonoom staan, Cass. 23 juni 2015, P.14.0545.N;
- De verbeurdverklaring van het voertuig dat gediend heeft om het misdrijf exploitatie van een taxidienst zonder vergunning te plegen, Cass. 2 september 2015, P.15.0552.F.

Andere uitspraken in strafrecht

- Dienstuitoefening en wapendracht door een bijzondere veldwachter, Cass. 20 januari 2015, P.13.2046.N;
- De toepassing van artikel 47 Handvest Europese Unie op het beroep van de vreemdeling tegen de beslissing tot vrijheidsberoving, Cass. 23 december 2015, P.15.1596.F.

Sociaal recht

Arbeidsrecht

- Arbeidsongeval: gevolg van de houding van de arbeidsongevallenverzekeraar die in gebreke blijft omdat hij de toepassing van de Arbeidsongevallenwet op het ongeval betwijfelt of weigert het ongeval ten laste te nemen waardoor het Fonds voor arbeidsongevallen de door hem betaalde vergoedingen ten laste van de in gebreke zijnde verzekeraar kan recupereren, Cass. 5 januari 2015, C.13.0385.F;
- Arbeidsovereenkomst; willekeurig ontslag van de arbeider: beperkte bevoegdheid van de rechter inzake de beoordeling van de reden die verband houdt met de noodwendigheden inzake de werking van de onderneming, Cass. 16 februari 2015, S.13.0085.F;
- Aard van artikel 627, 9°, van het Gerechtelijk Wetboek: dwingende bepaling ten gunste van de werknemer, Cass. 16 februari 2015, S.13.0085.F;
- Het dragen van religieuze symbolen op de werkvloer, Cass. 9 maart 2015, S.12.0062.N;
- Het bepalen van de graad van arbeidsongeschiktheid in het kader van de Arbeidsongevallenwet wanneer er opeenvolgende ongevallen zijn en het laatste ongeval de gevolgen van een vorig ongeval heeft verergerd, Cass. 9 maart 2015, S.14.0009.N;
- Een aanvraag tot herplaatsing in de onderneming van een ontslagen personeelsafgevaardigde, in het kader van de Wet Ontslagregeling Personeelsafgevaardig-

- den, die niet toegezonden is aan de juridische entiteit maar aan de onderneming waarin de ondernemingsraad of het comité voor preventie en bescherming op het werk is opgericht, Cass. 9 maart 2015, S.14.0019.N;
- Arbeidsongeval: bepaling van het ingaan van de verjaringstermijn van de rechtsvordering tot betaling van de vergoedingen beoogd bij artikel 69, eerste lid, Arbeidsongevallenwet, Cass. 16 maart 2015, S.12.0102.F;
  - Paritair comité: bepaling van het rechtsgebied van het Paritair Comité voor het hotelbedrijf, Cass. 16 maart 2015, S.13.0088.F;
  - Arbeidsongeval; overheidssector: personeelsleden van de Federale Overheidsdienst Justitie die de uitoefening van hun functie onderbroken hebben als gevolg van een agressie of een interventie; begrip, Cass. 20 april 2015, S.14.0054.F;
  - Arbeid: begrip arbeidstijd ten aanzien van niet-actieve of slapende uren thuiswachtendienst, Cass. 18 mei 2015, S.13.0024.F;
  - Arbeidsongeval op de weg naar en van het werk: begrip normaal traject, Cass. 18 mei 2015, S.14.0026.F;
  - Grondwet: artikel 23: Beperkingen van de draagwijdte van de standstill-verplichting op een loonsverlaging, Cass. 18 mei 2015, S.14.0042.F;
  - Paritair comité: bepalingscriteria voor het rechtsgebied van een paritair comité, Cass. 8 juni 2015, S.14.0091.F;
  - Arbeidsovereenkomst: het verlies van een bescherming tegen ontslag vormt een voorwaarde van ontslag in de zin van artikel 2, § 4, van de wet van 25 februari 2003, Cass. 7 september 2015, S.14.0015.F;
  - De toepasbaarheid van de Wet Motivering Bestuurshandelingen en de algemene beginselen van behoorlijk bestuur bij het ontslag van een contractuele ambtenaar, Cass. 12 oktober 2015, S.13.0026.N;
  - De begroting van de vergoeding voor de hulp van derden in het kader van de Arbeidsongevallenwet, Cass. 23 november 2015, S.13.0016.N;
  - Arbeidsovereenkomst; welzijn op het werk: ongewenst seksueel gedrag; procedure: uitwerking van het schriftelijk verslag van de preventieadviseur of van de vertrouwenspersoon toegezonden aan de hiërarchische overste op een beslissing tot ontslag wegens dringende reden, Cass. 14 december 2015, S.12.0052.F;
  - Geldigheid van een afzonderlijke overeenkomst op protheses of orthopedische toestellen die genoodzaakt zijn door een arbeidsongeval buiten de voorwaarden bepaald voor de herziening van de vergoedingen bij artikel 72, eerste lid, Arbeidsongevallenwet, Cass. 14 december 2015, S.13.0067.F;
  - Arbeidsovereenkomst; willekeurig ontslag van de arbeider: beperkte bevoegdheid van de rechter inzake de beoordeling van de reden die verband houdt met de noodwendigheden inzake de werking van de onderneming, Cass. 14 december 2015, S.14.0082.F.

Socialezekerheidsrecht

- Werkloosheid: niet-naleving van een van de verbintenissen aangegaan in het raam van de activeringsovereenkomst die vereisen om "maandelijks vier spontane kandidaturen voor te leggen tot het volgende onderhoud": gevolg op het al dan niet bestaan van actief naar werk te zoeken, Cass. 16 februari 2015, S.13.0018.F;
- De bijdrage voorzien in artikel 38, § 3ter, tweede lid, Algemene Beginselenwet Sociale Zekerheid en de toepasselijkheid inzake het statutaire personeel, Cass. 9 maart 2015, S.12.0034.N;
Werknemers: verruiming van de toepassing van de wet van 27 juni 1969 tot herziening van de besluitwet van 28 december 1944 tot de personen die vervoer van goederen verrichten dat hun door een onderneming opgedragen wordt, door middel van voertuigen waarvan zij geen eigenaar zijn of waarvan de aankoop gefinancierd of de financiering gewaarborgd wordt door de ondernemer, alsmede tot die ondernemer; voorwaarden, Cass. 16 maart 2015, S.13.0055.F;
- Sociale en professionele integratie van de minder-valide: tenlasteneming van de kosten die noodzakelijk zijn voor de inrichting en aanpassing van de woning om die handicap te verhelpen.- Beperkingen, Cass. 16 maart 2015, S.14.0049.F;
- Zijn de op grond van artikel 191, eerste lid, 7°, ZIV-wet en artikel 68 van de wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen verschuldigde bijdragen, die geheven worden op prestaties van Belgische aanvullende pensioenstelsels die geen wettelijke regelingen zijn, verenigbaar met de voorschriften van artikel 13, eerste lid, van Verordening (EEG) nr. 1408/71?, Cass. 18 mei 2015, S.12.0147.N;
- Pensioen: bepaling van de periode van het rustpensioen die overeenstemt met een minimale beroepsloopbaan waardoor geen persoonlijke bijdrage dient te worden betaald voor de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen; weerslag van de overeenkomst over de sociale zekerheid tussen het Koninkrijk België en de Verenigde Staten van Amerika van 19 februari 1982, Cass. 18 mei 2015, S.13.0003.F;
- Ziekte- en invaliditeitsverzekering; ziektekostenverzekering: beoordeling van de arbeidsongeschiktheid naar de maatstaf van een deeltijds bezoldigde arbeid, Cass. 18 mei 2015, S.13.0012.F;
- Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn; gevolg voor het recht op maatschappelijke integratie wegens een verzuim van de aanvrager van de verplichting tot het verstrekken van inlichtingen bij het sociaal onderzoek, Cass. 22 juni 2015, S.14.0092.F;
- Werknemers: forfaitaire bedragen die een werkgever betaalt aan de werknemers tot terugbetaling van verplaatsingskosten en loon: criterium van onderscheid, Cass. 7 september 2015, S.15.0016.F;
- Werkloosheid: werknemers die werkloos geworden zijn door omstandigheden afhankelijk van hun wil, enerzijds, en werklozen die actief naar werk moeten

- zoeken, anderzijds; verantwoording van het onderscheid en van de verschillende behandeling, Cass. 21 september 2015, S.13.0008.F;
- Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn; illegaal verblijvende vreemdelingen met minderjarig kind: verplichting van het OCMW bij ontstentenis van aanvraag voor materiële hulp en schriftelijke verbintenis bij het Federaal opvangcentrum, Cass. 21 september 2015, S.14.0053.F;
  - Pensioen: gewaarborgd inkomen voor bejaarden: berekening van het bedrag van het pensioen van de aanvrager die samenwoont met een meerderjarige afstammeling die geen recht heeft op kinderbijslag, Cass. 21 september 2015, S.14.0105.F;
  - Ziekte- en invaliditeitsverzekering; verbod op het toekennen van voordelen door de ziekenfondsen en landsbonden van ziekenfondsen; samenwerking met derden: begrip en gevolg op de aansprakelijkheid, Cass. 5 oktober 2015, S.14.0029.F;
  - Werkloosheid; niet opdagen op de uitnodiging tot het derde evaluatiegesprek in het raam van een activeringsovereenkomst wanneer de werkloze geen uitkering meer vraagt op dat tijdstip; gevolg, Cass. 5 oktober 2015, S.14.0055.F;
  - Onrechtmatig betaalde werkloosheidsuitkeringen: omvang van de terugvordering van het onverschuldigd betaalde bij verzuim van de verplichting zijn controlekaart voor te leggen, Cass. 19 oktober 2015, S.15.0034.F;
  - Werkloosheid: artistieke activiteit die definitief beëindigd werd vóór het begin van de werkloosheidsperiode of reeds gedurende twee opeenvolgende kalenderjaren beëindigd werd en waarbij de inkomens niet in rekening worden gebracht om het bedrag van de werkloosheidsvergoedingen te verminderen; begrip, Cass. 16 november 2015, S.14.0008.F;
  - De aard van de termijn waarvan sprake in artikel 174, eerste lid, 10°, ZIV-wet, Cass. 7 december 2015, S.14.0062.N;
  - Erkenningsvoorwaarde van de hoedanigheid van zelfstandige in bijberoep naar de maatstaf van een in het buitenland uitgeoefende bezoldigde activiteit in hoofdberoep, Cass. 14 december 2015, S.13.0015.F;

Gerechtigd recht

Materiële bevoegdheid van de rechter

- De rechter ten gronde die oordeelt dat het overeenkomstig artikel 19 Gerechtelijk Wetboek neergelegde verzoek geen voorlopige maatregel beoogt, maar een uitvoeringsincident, en beslist dat hij het in dit kader gevorderde zoals het bij hem is aangebracht, niet kan toekennen, oordeelt omtrent zijn rechtsmacht op grond van het derde lid van dat artikel, Cass. 8 oktober 2015, C.14.0504.N;

Procedure

- Gezag van de arresten van het Hof wanneer het op prejudiciële wijze uitspraak doet inzake economische mededinging, Cass. 22 januari 2015, C.13.0532.F;
- Cassatiemiddel in burgerlijke zaken, bij te voegen stukken, middel dat het Hof verplicht kennis te nemen van een akte van het gerecht, geen conformiteitsverklaring door de griffier, Cass. 5 februari 2015, C.14.0101.F;
- Valsheidsvordering in burgerlijke zaken, Cass. 26 februari 2015, C.13.0324.F;
- Toestand van de partijen bij verwijzing na cassatie in burgerlijke zaken, Cass. 5 maart 2015, C.13.0358.F;
- Het gebrek aan belang van een cassatiemiddel dat in de regel niet kan worden beoordeeld op grond van de beslissing die de rechter op verwijzing zal nemen, Cass. 5 maart 2015, C.13.0358.F;
- Het ontbreken van de handtekening van een rechter in een vonnis kan worden hersteld na de uitspraak van het vonnis, overeenkomstig artikel 788 Gerechtelijk Wetboek, Cass. 12 maart 2015, C.14.0123.F;
- Uit de beslissing van de rechter moet niet alleen blijken dat hij het recht op vrije meningsuiting heeft afgewogen tegen de andere rechten bedoeld in artikel 10.2 EVRM, maar ook dat de opgelegde beperking beantwoordt aan een dwingende sociale noodwendigheid en pertinent is, en dat de evenredigheid tussen het aangevoerde middel en het beoogde doel erdoor wordt geëerbiedigd, Cass. 20 maart 2015, D.13.0022.N;
- Begrip syntheseconclusie, Cass. 7 mei 2015, C.14.0154.F;
- De vermelding van de in artikel 44 Gerechtelijk Wetboek bepaalde formaliteiten is niet op straffe van nietigheid voorgeschreven, zodat de niet naleving ervan niet tot de nietigheid van de betekening kan leiden, Cass. 15 mei 2015, C.12.0568.N;
- De verhouding van het principe van de verruimde devolutieve kracht van het hoger beroep tot het beschikkingsbeginsel en de daaruit voortvloeiende mogelijkheid om het hoger beroep te beperken, Cass. 29 mei 2015, C.13.0615.N;
- Wetsbepalingen betreffende de ontvankelijkheid van het hoger beroep in burgerlijke zaken en openbare orde; ambtshalve onderzoek door de appelrechter van de ontvankelijkheid van de beroepen, inzonderheid met betrekking tot de vraag of een hoger beroep dat als incidenteel hoger beroep gekwalificeerd wordt niet ontvankelijk is als principaal beroep, Cass. 8 juni 2015, S.14.0094.F;
- Hoger beroep in burgerlijke zaken, devolutieve kracht, draagwijdte, gevolg, bevoegdheid van de appelrechter, bevestiging van een onderzoeksmaatregel, andere punten van de vordering, Cass. 18 juni 2015, C.13.0485.F;
- Bevoegdheid van het Hof van Cassatie om een materiële vergissing in de bestreden beslissing, die blijkt uit de samenhang van de tekst, te verbeteren; toepassing in het geval van een onderhoudsuitkering na echtscheiding, Cass. 18 juni 2015, C.14.0272.F;

- Vonnis in burgerlijke zaken, uitleggend vonnis, bevoegdheid van de rechter, Cass. 18 juni 2015, C.14.0461.F;
- Vonnissen en arresten in burgerlijke zaken, zelfde zaak en zelfde partijen, geschilpunt, beslissing waarbij de rechter zijn rechtsmacht volledig heeft uitgeoefend, geen hoger beroep tegen die beslissing, appelrechter die opnieuw uitspraak doet over het geschilpunt, gevolg, Cass. 18 juni 2015, C.14.0491.F;
- Het toetsingsrecht van de rechter aan wie gevraagd wordt een maatregel die met een tuchtsanctie gelijkstaat te toetsen, moet hem in staat stellen na te gaan of de tuchtsanctie niet onevenredig is met de overtreding, zodat hij mag onderzoeken of de tuchtoverheid naar redelijkheid kon overgaan tot het opleggen van een tuchtsanctie met die omvang, Cass. 26 juni 2015, D.13.0025.N;
- Draagwijdte van de verwijzing na cassatie van een beslissing die verzuimt de zaak naar de eerste rechter te verwijzen waarvan zij nochtans de onderzoeksmaatregel had bevestigd die hij had bevolen, zonder een geschilpunt te beslechten, Cass. 7 september 2015, C.14.0226.F;
- Niet-ontvankelijkheid van een cassatiemiddel na substitutie van motieven, Cass. 10 september 2015, C.12.0533.N-C.12.0597.N;
- EVRM, begrip rechtsmacht en uitlevering, Cass. 18 september 2015, C.13.0492.F-C.13.0493.F;
- Betekeningen en kennisgevingen, betekening aan de procureur des konings, geldigheid, en dagvaarding, dagvaarding tot hervatting van het geding, gedwongen hervatting van geding van rechtswege, geldigheid, Cass. 8 oktober 2015, C.12.0565.N;
- In zoverre de beslissing van de rechter op verwijzing, na een cassatiearrest, overeenstemt met dat arrest, is het enige cassatiemiddel niet ontvankelijk, Cass. 8 oktober 2015, C.14.0495.N;
- Overlegging van stukken en artikel 877 Gerechtelijk Wetboek, Cass. 16 oktober 2015, C.14.0512.F;
- Cassatiemiddel; vereiste vermeldingen; wettelijke bepalingen; ontvankelijkheid, Cass. 19 oktober 2015, S.15.0037.F;
- Onmogelijkheid voor een partij die in eerste aanleg aanwezig, opgeroepen of vertegenwoordigd was, die geen hoger beroep heeft ingesteld, die noch gedaagd, noch opgeroepen werd in de zaak in hoger beroep, om partij in de zaak in hoger beroep te worden door de neerlegging van een conclusie, Cass. 23 oktober 2015, C.14.0322.F;
- Hoedanigheid en belang van een partij die beweert houder te zijn van een subjectief recht, Cass. 29 oktober 2015, C.13.0374.N;
- In zoverre de vordering ingesteld op grond van artikel 1167 BW tegen de derde verkrijger geen onplitsbaar geschil betreft, is het bijgevolg niet noodzakelijk om de schuldenaar of diens opvolgers in het geding te betrekken, opdat de pauliaanse vordering ontvankelijk zou zijn, Cass. 29 oktober 2015, C.15.0060.N;

- Cassatiemiddel in burgerlijke zaken, vereiste vermeldingen, onderdeel van een middel, Cass. 6 november 2015, C.14.0431.F;
- Motivering met verwijzing naar een andere beslissing; uitspraak bij wege van algemene en als regel geldende beschikking; artikel 6 Gerechtelijk Wetboek; begrip, Cass. 30 november 2015, S.15.0058.F;
- Vordering in rechte, vastgestelde termijn of verjaringstermijn, rechtspersoon, onbevoegd orgaan, initiatief, bekrachtiging, terugwerkende kracht, voorwaarden, Cass. 18 december 2015, C.14.0339.F.

Beslag en middelen tot tenuitvoerlegging

- Dat de beslagene grieven kan opwerpen tegen het bewarend beslag overeenkomstig artikel 1124 Gerechtelijk Wetboek ongeacht het bepaalde in artikel 1419 Gerechtelijk Wetboek berust op een verkeerde rechtsopvatting; grieven omtrent de beslagbaarheid dienen in het raam van het verzet tegen het beslag te worden aangevoerd en kunnen niet voor het eerst worden aangebracht in het raam van de procedure van evenredige verdeling, Cass. 15 mei 2015, C.14.0459.N;
- Beslag, bewarend beslag, bewarend beslag op zeeschepen, zeevordering, voorwaarden, Cass. 3 september 2015, C.14.0310.N;
- In geval van zwarigheden bij de tenuitvoerlegging van een vonnis dat een veroordeling tot een dwangsom inhoudt, moet de beslagrechter, op grond van artikel 1498 Gerechtelijk Wetboek, bepalen of de voorwaarden waarbij de dwangsom verschuldigd is, al dan niet vervuld zijn, Cass. 8 oktober 2015, C.14.0384.N;
- Wanneer een hoofdveroordeling waaraan een dwangsom verbonden is gedeeltelijk in de Bondsrepubliek Duitsland moet worden voldaan, kan de dwangsom in die Staat enkel worden verbeurd wegens niet-nakoming van de hoofdveroordeling, indien de hoofdveroordeling er uitvoerbaar werd verklaard op grond van een exequaturprocedure, Cass. 29 oktober 2015, C.14.0386.N;

Collectieve schuldenregeling

- Uitwerking van de herroeping van de beschikking van toelaatbaarheid op de schorsing van de zakelijke zekerheden en van de voorrechten; gevolgen voor de wettelijke of conventionele redenen van voorrang, Cass. 5 januari 2015, S.14.0038.F;
- De schuldeiser van de verzoeker is verplicht aangifte te doen van de schuldvordering; begrip, Cass. 5 januari 2015, S.14.0048.F;

Andere uitspraken in gerechtelijk recht

- Criteria op grond waarvan, in het kader van de immuniteit van rechtsmacht van de Staten, kan worden bepaald of de handelingen van een Staat of van een li-

chaam van een Staat zijn gesteld in de uitoefening van zijn publiekrechtelijke macht, Cass. 23 oktober 2015, C.14.0322.F.

Publiek en administratief recht

Grondwettelijk Hof

- De verplichting voor de nationale rechter om een prejudiciële vraag te stellen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie, Cass. 11 maart 2015, P.14.1677.F.

Raad van State

- Conflicten van attributie: het werkelijk en rechtstreeks voorwerp van het annulatieberoep tot vernietiging van een milieuvergunning, Cass. 19 februari 2015, C.14.0308.N;
- Conflicten van attributie: de bevoegdheid van de Raad van State wanneer het subjectief recht afhangt van een voorafgaande beslissing van de overheid die wat die beslissing betreft over een discretionaire bevoegdheid beschikt, ook al is haar bevoegdheid op bepaalde vlakken gebonden, Cass. 19 februari 2015, C.14.0369.N;
- Conflicten van attributie: de ontvankelijkheid van het cassatieberoep tegen een arrest van de Raad van State wanneer deze zich onbevoegd verklaart om een andere reden dan dat het geschil tot de bevoegdheid van de rechterlijke orde behoort, Cass. 26 maart 2015, C.14.0023.N;
- Uitwerking van de arresten van de Raad van State bij vernietiging van een administratieve handeling die is aangetast door bevoegdheidsoverschrijding of bij verwerping van een vordering tot vernietiging, inzake de burgerlijke aansprakelijkheid van degene die de handeling gesteld heeft, Cass. 14 december 2015, S.10.0216.F.

Stedenbouw

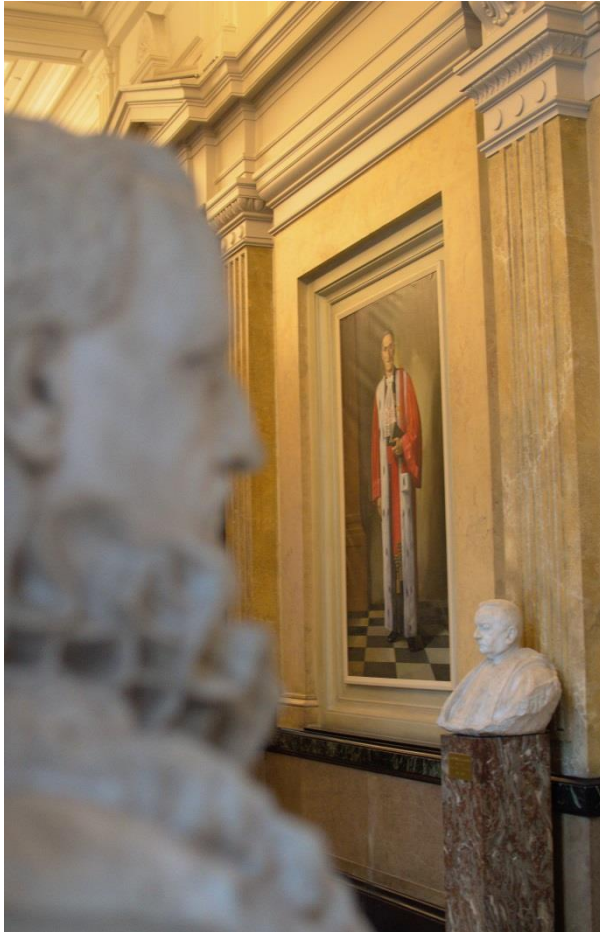
- Herstelvordering bij stedenbouw, Cass. 31 maart 2015, P.14.0392.N;
- Het toepassingsgebied van de vereiste van een voorafgaand eensluidend advies van de Hoge Raad voor het Herstelbeleid voor de ontvankelijkheid van een herstellvordering ingeleid voor de burgerlijke rechter of de strafrechter in geval van een nieuwe herstellvordering na 16 december 2005, Cass. 3 april 2015, C.13.0035.N;
- De hoedanigheid waarin de stedenbouwkundig inspecteur optreedt bij het vorderen van een herstelmaatregel en bij het ten uitvoer leggen van de bevolen herstelmaatregel en van de verschuldigde dwangsommen, Cass. 3 april 2015, C.14.0267.N;

- Een administratieve geldboete kan worden opgelegd wegens de doorbreking van een mondeling stakingsbevel, begaan op het ogenblik dat dit stakingsbevel nog niet bekrachtigd is, Cass. 29 mei 2015, C.13.0489.N;
- Kosteloze grondafstand als last van een verleende verkavelingsvergunning, Cass. 10 september 2015, C.12.0533.N-C.12.0597.N;
- De actualiteit van de titel waarbij een herstelmaatregel werd bevolen onder verbeurte van een dwangsom wegens de wederrechtelijke uitvoering van werken, zolang de voorwaarden van een later afgeleverde regularisatievergunning niet zijn nagekomen en de uitgevoerde werken niet volledig overeenkomen met de werken waarvoor deze regularisatievergunning werd afgeleverd, Cass. 10 september 2015, C.13.0529.N;
- De beslagrechter vermag enkel uitspraak te doen over de rechtmatigheid en de regelmatigheid van de tenuitvoerlegging van een opgelegde administratieve geldboete wegens doorbreking van een stakingsbevel, maar niet de wettigheid, geldigheid en regelmatigheid van die opgelegde administratieve geldboete zelf te toetsen, Cass. 3 december 2015, C.15.0054.N.

Andere uitspraken in publiek en administratief recht

- De wijze van rechtsherstel bij de vaststelling van de onwettigheid van een ont-eigening door de herzieningsrechter, Cass. 3 april 2015, C.14.0064.N;
- Aantekening in het speciaal door de gemeentesecretaris daartoe gehouden register als enig toelaatbaar bewijs van de bekendmaking van een gemeenteverordening of -reglement, Cass. 21 mei 2015, F.13.0158.F.

Openingsrede

Rede uitgesproken door Patrick Duinslaeger, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, op de plechtige openingszitting van 1 september 2015 ¹

In het eerste deel van de openingsrede van 1 september 2015 worden de bronnen van het recht op wapengelijkheid, evenals de draagwijdte, de grenzen en de toepassing ervan door de internationale (met name die van het *Human Rights Committee* en het EHRM) en nationale rechtsinstanties (Hof van Cassatie, Grondwettelijk Hof, Raad van State) belicht. In een tweede deel, dat verder bouwt op de “*enkele bedenkingen over Justitie*”, die het voorwerp uitmaakten van de openingsrede van 1 september 2014, wordt herhaald dat voor een voldoende onafhankelijke, onpartijdige, toegankelijke, sterke en slagkrachtige Justitie, als essentie van de democratische rechtstaat, onvermijdelijk een prijs moet worden betaald en dat een rechterlijke macht die wegens een gebrek aan voldoende personele en materiële middelen en wegens een gebrek aan voldoende kwaliteitsvolle wetten en procedures haar essentiële opdrachten niet meer naar behoren kan vervullen, onvermijdelijk tot een fundamentele aantasting van het goed functioneren van de Staat leidt.

---

¹ De integrale tekst van de openingsrede is beschikbaar op de [webstek van het Hof van Cassatie](#).

Voorstellen de lege ferenda

Rapport van de procureur-generaal aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie¹

Deze afdeling geeft aan welke juridische problemen het Hof in het licht van de vaststellingen die het heeft gedaan bij het onderzoek van de in de loop van het jaar ingestelde cassatieberoepen en gewezen arresten niet op bevredigende wijze heeft kunnen oplossen wegens een leemte die de wetgever diende te verhelpen, alsook welke problemen het gevolg zijn van divergenties in de rechtspraak die rechtsonzekerheid veroorzaken en die eveneens door de wetgever dienen te worden opgelost. Bovendien worden de juridische problemen vermeld die verband houden met de toepassing van de wetten of de werking van de rechterlijke macht in het algemeen en het Hof van Cassatie in het bijzonder en waarvoor een wetswijziging wenselijk is.

Hierbij geeft het openbaar ministerie alleen zijn eigen advies te kennen zonder het Hof te binden.

Het maakt van de gelegenheid gebruik om andermaal de aandacht van de uitvoerende macht te vestigen op de noodzaak om voldoende op voorhand de gerechtelijke overheid van de inwerkingtreding van nieuwe wetten in te lichten.

De hiernavolgende tekst is deze van het verslag van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie van 2015 aan het parlementair comité belast met de wetsevaluatie.

Inleiding

Artikel 11 van de wet van 25 april 2007 tot oprichting van het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie bepaalt dat de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie en het College van procureurs-generaal in de loop van de maand oktober aan het Comité een verslag toezenden, dat een overzicht bevat van de wetten die voor de hoven en rechtbanken tijdens het voorbije gerechtelijk jaar moeilijkheden bij de toepassing of de interpretatie ervan hebben opgeleverd.

Uit de bewoordingen van die bepaling blijkt dat het verslag van de procureurs-generaal uitsluitend tot hun verantwoordelijkheid behoort en niet tot die van de korpsvergaderingen. Niettemin wordt rekening gehouden met eventuele voorstellen van de zetel en van het parket van het Hof en van zijn referendarissen.

Het verslag van de procureur-generaal bij het Hof van Cassatie aan het Parlementair Comité belast met de wetsevaluatie is opgemaakt met de waardevolle medewerking van advocaat-generaal Raymond Loop, en met de toegewijde bijstand van emeritus eerste advocaat-generaal Marc De Swaef, thans plaatsvervangend advocaat-generaal, advocaat-generaal Damien Vandermeersch, referendaris Geert Van Haegenborgh en hoofdsecretaris van het parket Eric Ruytenbeek.

---

¹ Een pdf-versie van dit verslag kan worden geraadpleegd op de webstek van de Kamer, onder het documentnummer [DOC 54 0435/001](#) en op de webstek van de Senaat, onder het documentnummer [DOC 54 6-39/1](#).

1) Wet van 18 februari 2014 betreffende de invoering van een verzelfstandigd beheer voor de rechterlijke organisatie

Sta me toe terug te komen op een probleem dat reeds in het vorige wetgevend verslag aan bod kwam².

a) De wijze van besluitvorming binnen het directiecomité van het Hof van Cassatie

Artikel 180, laatste lid, Gerechtelijk Wetboek bepaalt:

“Het Hof van Cassatie en het parket bij dit Hof vormen samen een afzonderlijke gerechtelijke entiteit.”

Artikel 185/2, § 2, Gerechtelijk Wetboek bepaalt onder meer:

“§ 2. Het directiecomité van het Hof van Cassatie wordt samengesteld uit de eerste voorzitter, de voorzitter, de procureur-generaal, de eerste advocaat-generaal, de hoofdgriffier en hoofdsecretaris.”

Artikel 185/2, § 5, derde lid Gerechtelijk Wetboek bepaalt:

“ Het directiecomité beslist bij consensus. Bij gebrek aan consensus beslist de korpchef, behalve wat het directiecomité van het Hof van Cassatie betreft.”

De memorie van toelichting bij de wet van 18 februari 2014 preciseert hieromtrent:

“Op vraag van het Hof van Cassatie en aangezien in het directiecomité de twee korpchefs aanwezig zijn, wordt deze regel niet toegepast in het directiecomité van het Hof van Cassatie en blijft consensus vereist.”

In een gemeenschappelijke brief van de toenmalige eerste voorzitter en procureur-generaal aan de minister van Justitie werd inderdaad voorgesteld de vereiste van de consensus te behouden voor wat het directiecomité van de gerechtelijke entiteit “cassatie” betreft. Dit voorstel doelde evenwel op een eerdere versie van het wetsontwerp, waarbij toen nog bepaald werd dat het directiecomité van het Hof van Cassatie enkel samengesteld was uit de eerste voorzitter, de voorzitter, de procureur-generaal en de eerste advocaat-generaal.

Naderhand werd de samenstelling van dit directiecomité uitgebreid tot de hoofdgriffier en de hoofdsecretaris.

Ten gevolge van die wijziging werd op 8 oktober 2013 een nieuw gemeenschappelijk schrijven aan de minister van Justitie gericht waarbij erop werd gewezen dat deze nieuwe en meer uitgebreide samenstelling van het directiecomité aan de basis kan liggen van blokkeringen in de besluitvorming wanneer de beslissingen enkel bij consensus kunnen worden genomen. Aan de minister van Justitie werd voorgesteld om dergelijke blokkeringen te vermijden en het parallellisme met de andere directie-

---

² *Parl.St.* Kamer en Senaat, 17 oktober 2014, nr. 0435/001 en 6-39/1, p. 3 tot 7.

comités te herstellen, door, rekening houdend met de aanwezigheid van beide korpschefs in dit comité, te bepalen dat bij gebrek aan consensus binnen het directiecomité van het Hof van Cassatie de beslissing genomen wordt door de eerste voorzitter en de procureur-generaal samen.

Dit nieuwe voorstel werd blijkbaar niet aan de Wetgevende Kamers voorgelegd, zodat de vereiste van de consensus blijft bestaan, met het gevaar voor patstellingen.

Het lijkt bijgevolg aangewezen het voorstel dat bij gebrek aan consensus binnen het directiecomité van het Hof van Cassatie de uiteindelijke beslissing genomen wordt door de eerste voorzitter en de procureur-generaal samen, te hernemen.

b) Een oplossing “sui generis” voor het verzelfstandigd beheer van de juridische entiteit “cassatie”

In zijn “Algemene Beleidsnota” van 10 november 2015³, preciseert de minister van Justitie :

“Vooreerst wordt onderzocht of voor het Hof van Cassatie (waarvan zetel en parket samen één entiteit uitmaken) in een aan zijn taken beter aangepaste beheersstructuur kan worden voorzien, naar analogie met het Grondwettelijk Hof en het Rekenhof, waaraan een dotatie wordt toegekend”.

2) Artikel 411, § 6, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek – aanwijzing van emeriti leden van het parket van het Hof van Cassatie als assessor in de tuchtrechtbank of tuchtrechtbank in hoger beroep

a) In het vorige wetgevend verslag werd ook hieromtrent een voorstel tot wetswijziging gedaan⁴.

Blijkbaar werd het overgenomen in artikel 120 van het ontwerp van wet houdende internering en diverse bepalingen inzake justitie (“Potpourri III”).

b) Een van de twee mogelijke interpretatieproblemen, dat ook in ons wetgevend verslag 2014 werd vermeld, blijft bestaan.

Artikel 411, § 1, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek, zoals vervangen door artikel 18 van de wet van 15 juli 2013 tot wijziging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de tucht, bepaalt:

“De korpschefs en de leden van de Hoge Raad voor de Justitie mogen niet worden aangewezen om zitting te houden in de tuchtrechtscolleges.”

Artikel 411, § 2, eerste lid, (nieuw) Gerechtelijk Wetboek bepaalt op zijn beurt:

“De leden-assessoren van de tuchtrechtscolleges worden aangewezen uit de werkende beroepsmagistraten of op rust gestelde magistraten (...).”

³ Parl.St. Kamer, DOC 54 1428/008, p. 5.

⁴ Parl.St. Kamer en Senaat, 17 oktober 2014, nrs. 0435/001 en 6-39/1, p. 7 tot 10.

In de lezing waarin de onverenigbaarheid van de hoedanigheid van korpschef, bedoeld in artikel 411, § 1, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek, met het ambt van assessor in een tuchtcollege, betrekking zou hebben, zowel op de “*werkende beroepsmagistraten*” als op de “*op rust gestelde magistraten*” zou dit moeten leiden tot de niet-ontvankelijkheid van de kandidaturen van emeriti gewezen korpschefs.

De parlementaire werkzaamheden bieden op dit punt geen uitsluitsel.

Er kan worden aangenomen dat de hoger bedoelde onverenigbaarheid, die de gelijk-luidende regel overneemt van artikel 259*sexies*/1, vijfde lid, Gerechtelijk Wetboek, dat betrekking heeft op de aanwijzing van de rechters en de raadsheren in de tuchtcolleges en dat dus enkel doelt op “*werkende*” beroepsmagistraten, niet van toepassing is op de op rust gestelde magistraten. Hetzelfde geldt overigens voor de onverenigbaarheid tussen de hoedanigheid van lid van de Hoge Raad voor de Justitie en de aanwijzing tot rechter of raadshere in een tuchtcollege: ook hier betreft deze onverenigbaarheid enkel “*werkende*” beroepsmagistraten, aangezien op rust gestelde magistraten (in die hoedanigheid) geen deel kunnen uitmaken van de Hoge Raad voor de Justitie.

Teneinde elk interpretatieprobleem op te lossen zou artikel 411, § 1, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek, eventueel kunnen aangepast worden als volgt:

“De werkende magistraten die een mandaat als korpschef uitoefenen of lid zijn van de Hoge Raad voor de Justitie mogen niet worden aangewezen om zitting te houden in de tuchtrechtscolleges.”

3) De toestand van de korpschef of van de adjunct-mandaathouder na afloop van het mandaat

Dat probleem dat werd vermeld in ons vorige wetgevend verslag⁵ wordt geregeld door artikel 83 van de wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie⁶.

4) Bijzonder onderzoek naar het feitelijk verloop van hangende strafonderzoeken

Dit onderwerp kwam reeds aan bod in de vorige wetgevend verslagen van 2013⁷ en 2014⁸ waarnaar wij verwijzen.

5) Hof van assisen

In ons vorige wetgevend verslag trokken we reeds de aandacht van de wetgever op het feit dat de procedure voor het hof van assisen omslachtig, lang, ingewikkeld en duur is⁹.

---

⁵ *Parl.St.* Kamer en Senaat, 17 oktober 2014, nrs. 0435/001 en 6-39/1, p. 10 tot 14.

⁶ *BS* 22 oktober 2015, p. 65084.

⁷ *Parl.St.* Kamer en Senaat, 4 oktober 2013, nrs. 1414/011 en 5-1453/7, p. 10.

⁸ *Parl.St.* Kamer en Senaat, 17 oktober 2014, nrs. 0435/001 en 6-39/1, p. 16 tot 20.

Het voorontwerp van wet houdende wijzigingen van het strafrecht en het strafprocesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie (“Potpourri II”) bevat verschillende maatregelen om, eensdeels, voortaan in de regel de correctionalisering van alle misdaden mogelijk te maken, en, andersdeels, te voorzien in de gezamenlijke beraadslaging van het hof en de jury over de schuld van de beschuldigde en de praktische organisatie van de zittingen van het hof van assisen te vereenvoudigen.

6) Wrakingsprocedures

Ik wil graag eraan herinneren dat deze procedure, die op zich als waarborg moet behouden worden, vaak wordt misbruikt om de afwikkeling van het strafproces te vertragen. Het aantal zuiver dilatoire of manifest onontvankelijke of onredelijke wrakingsprocedures is legio. Dergelijke misbruiken moeten aanleiding kunnen geven tot het opleggen van een voldoende ontradende geldboete.

Het vroegere artikel 838, derde lid, Gerechtelijk Wetboek, opgeheven bij wet van 26 april 2007, bepaalde:

“Indien daarenboven een geldboete wegens kennelijk onontvankelijk verzoek verantwoord kan zijn, wordt, bij dezelfde beslissing, een rechtsdag bepaald op een nabije datum, waarop alleen dit punt zal worden behandeld. De griffier roept de partijen bij gerechtsbrief op om tegen die datum hun opmerkingen schriftelijk mee te delen.

De geldboete bedraagt 125 EUR tot 2 500 EUR. De Koning mag het minimum- en maximumbedrag om de vijf jaar aanpassen aan de kosten van het levensonderhoud. De geldboete wordt geïnd door de Administratie der Registratie en Domeinen met aanwending van alle middelen van recht.”

Het lijkt nog steeds aangewezen deze mogelijkheid opnieuw in te voeren.

7) Zuivering van de nietigheden

We hebben reeds erop gewezen dat artikel 32 Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering, ingevoerd bij wet van 24 oktober 2013, luidt als volgt:

“Tot nietigheid van onregelmatig verkregen bewijselement wordt enkel besloten indien:

- de naleving van de betrokken vormvoorwaarden wordt voorgeschreven op straffe van nietigheid, of;

- de begane onregelmatigheid de betrouwbaarheid van het bewijs heeft aangetast, of;

- het gebruik van het bewijs in strijd is met het recht op een eerlijk proces.”

---

⁹ Parl. St. Kamer en Senaat, 17 oktober 2014, nrs. 0435/001 en 6-39/1, p. 20 en 21.

Uit dit artikel blijkt dat de wetgever de feitenrechter als de (enige) “natuurlijke” rechter voor de beoordeling van de nietigheden aanziet. De beoordeling hiervan moet dan ook integraal aan de rechter ten gronde worden overgelaten: het is deze rechter die als enige kan oordelen of het eerlijk karakter van het proces, gezien over het gehele procesverloop, werd aangetast door een onregelmatig verkregen bewijs-element.

Het verdient bijgevolg aanbeveling dat de procedure van de zuivering van de nietigheden door de onderzoeksgerechten opnieuw zou worden onderzocht met het oog op de afschaffing ervan, met uitzondering van de mogelijkheid voor het openbaar ministerie om een in de loop van het onderzoek vastgestelde onregelmatigheid door de kamer van inbeschuldigingstelling te laten zuiveren, teneinde, hetzij de onregelmatige onderzoeksmaatregel op regelmatige wijze te laten hernemen, hetzij de onregelmatige onderzoekshandeling definitief te laten verwijderen, zodat de procedure op regelmatige wijze kan worden voortgezet en onder gezuiverde vorm aan de feitenrechter kan worden voorgelegd.

Wanneer men ervoor zou opteren de procedure van zuivering van de nietigheden in de fase vóór de behandeling door de feitenrechter toch te behouden, dient de mogelijkheid tot het onderzoek van de regelmatigheid van de procedure beperkt te worden: dit onderzoek van de regelmatigheid van de rechtspleging zou dan dienen te gebeuren, ofwel bij de regeling van de rechtspleging bij het afsluiten van het gerechtelijk onderzoek, ofwel *in limine litis* voor de feitenrechter in geval van een opsporingsonderzoek.

8) Verwijzing van een rechtbank naar een andere in strafzaken (art. 542 en volgende Wetboek van Strafvordering)

In het vorige wetgevend verslag, werd voorgesteld om twee moeilijkheden te verhelpen die voortvloeien uit de huidige procedure van verwijzing van een rechtbank naar een andere, namelijk door een wijziging van de artikelen 545 en 548 Wetboek van Strafvordering¹⁰.

Die voorstellen worden overgenomen in de artikelen 115 en 116 van het ontwerp van wet houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie (“Potpourri II”).

9) Art. 373 Strafwetboek – Strafbaarstelling van voyeurisme

In het vorige wetgevend verslag¹¹ rees de vraag of, *de lege ferenda*, voyeurisme niet specifiek strafbaar moet worden gesteld. Voyeurisme, dat erin bestaat het liefdesspel van naakte personen of partners buiten hun medeweten en zonder hun toestemming te filmen of te bespieden, valt, volgens een arrest van het Hof van Cassatie van 27 november 2013¹², niet onder de telastlegging aanranding van de eerbaarheid.

---

¹⁰ *Parl. St.* Kamer en Senaat, 17 oktober 2014, nrs. 0435/001 en 6-39/1, p. 23 en 28.

¹¹ *Parl. St.* Kamer en Senaat, 17 oktober 2014, nrs. 0435/001 en 6-39/1, p. 29.

¹² Cass. 27 november 2013, P.13.0714.F, AC 2013, nr. 635.

Het Hof van Cassatie heeft die rechtspraak ook bevestigd in een recenter arrest¹³.

Op 10 december 2014 werd een wetsvoorstel ingediend tot wijziging van het Strafwetboek betreffende de telastlegging aanranding van de eerbaarheid¹⁴.

Voyeurisme is echter een ander soort problematiek dan aanranding van de eerbaarheid, die een “aanranding” vormt, te weten hetzij een aantasting onder dwang van de seksuele integriteit, hetzij een daad die op zich de seksuele integriteit aantast, in die zin dat zij de eerbaarheid van het slachtoffer kan kwetsen op het ogenblik waarop zij wordt begaan.

Voyeurisme in de vorm van het filmen van consensuele seks waarvan de opnames vervolgens worden verspreid, doet een andere vraag rijzen dan “seksuele agressie”, namelijk die van een aantasting van de bescherming van het privéleven en meer bepaald van het recht op eerbiediging van de seksuele intimiteit. Het lijkt wenselijk daarvan een autonome telastlegging te maken.

Op 15 juli 2015¹⁵ werd in die zin een amendement op het wetsvoorstel van 10 december 2014 neergelegd.

10) Art. 442bis Wetboek van Strafvordering

In de verslagen 2012-2013¹⁶ en 2013-2014¹⁷ werd de aandacht van de wetgever gevestigd op de weerslag van een minnelijke schikking bij een verhaal bij het Europees Hof voor de Rechten van de Mens of bij een unilaterale verklaring van de Regering met het verzoek de zaak te schrappen in ruil voor de erkenning van de schending van het Verdrag of van een Protocol en de betaling van een billijke vergoeding, op de mogelijkheid de heropening van de rechtspleging te vragen.

De voorstellen die toen werden gedaan, zijn overgenomen in artikel 114 van het ontwerp van wet houdende wijzigingen van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie (“Potpourri II”).

11) De artikelen 416 - 420 Wetboek van Strafvordering

De wet van 14 februari 2014 met betrekking tot de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken heeft de mogelijkheid behouden om onmiddellijk cassatieberoep in te stellen tegen de beslissingen genomen met toepassing van de artikelen 135, 235bis en 235ter van het Wetboek van Strafvordering.

In het vorige wetgevend verslag hadden wij niettemin erop aangedrongen dat de uitzonderingen waarin onmiddellijk cassatieberoep mogelijk was tegen de arresten of vonnissen die met toepassing van die artikelen worden gewezen, uit de lijst van uit-

---

¹³ Cass. 31 maart 2015, P.14.0293.N, www.justitie.belgium.be.

¹⁴ *Parl. St.* Kamer, 10 december 2014, nr. 0699/001- voorstel ingediend door de heer Patrick Dewael en cs.

¹⁵ *Parl. St.* Kamer, 15 juli 2015, nr. 0699/002, ingediend door mevrouw Van Cauter en cs.

¹⁶ *Parl. St.* Kamer en Senaat, 4 oktober 2013, nrs. 1414/011 en 5-1453/7, p. 13.

¹⁷ *Parl. St.* Kamer en Senaat, 17 oktober 2014, nrs. 0435/001 en 6-39/1, p. 29 en 30.

zonderingen zouden worden geschrapt. In ondergeschikte orde was een alternatief voorstel gedaan dat erin bestond dat (onmiddellijk) cassatieberoep tegen de beslissingen bedoeld in artikel 235*bis* Wetboek van Strafvordering slechts kan worden ingesteld samen met het cassatieberoep tegen de beslissing waarbij de rechtspleging wordt geregeld.

Het artikel 113 van het ontwerp van wet tot wijziging van het strafrecht en de strafprocedure en houdende diverse bepalingen inzake justitie (“Potpourri II”) wijzigt artikel 420 Wetboek van Strafvordering doordat het de mogelijkheid afschaft om onmiddellijk cassatieberoep in te stellen tegen de arresten van de kamer van inbeschuldigingstelling die gewezen zijn met toepassing van de artikelen 135 (beslissingen betreffende de regeling van de rechtspleging), 235*bis* en 235*ter* Wetboek van Strafvordering (beslissingen betreffende de controle over de toepassing van de bijzondere opsporingsmethoden).

12) Wet 15 juli 2013 tot wijziging van de bepalingen van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de tucht

Het artikel 122 van het ontwerp van wet houdende internering en diverse bepalingen inzake justitie (“Potpourri III”) lijkt een antwoord te geven op de problemen die in het vorige wetgevend verslag werden vermeld.

13) Cassatieberoep tegen het arrest van het hof van assisen dat de zaak naar een volgende zitting verwijst omdat het hof van assisen ervan overtuigd is dat de jury zich kennelijk heeft vergist in de schuldigverklaring

Het College van procureurs-generaal heeft in zijn rapport wetsevaluatie 2013-2014 erop gewezen dat uit een tussenkomst van de minister van Justitie tijdens de parlementaire voorbereiding bleek dat het mogelijk is cassatieberoep in te stellen tegen een arrest van het hof van assisen dat de zaak naar een volgende zitting verwijst omdat het hof van assisen ervan overtuigd is dat de jury zich kennelijk heeft vergist in een schuldigverklaring. Die visie is echter strijdig met fundamentele beginselen en met de rechten van verdediging vermits het niet aanvaardbaar is dat dezelfde rechters opnieuw uitspraak zouden kunnen doen in dezelfde zaak in geval van verwijzing na cassatie¹⁸.

Het College van procureurs-generaal leidt daaruit af dat het in het belang van de rechtszekerheid aangewezen lijkt expliciet in het Wetboek van Strafvordering op te nemen dat geen cassatieberoep mogelijk is tegen dergelijk arrest dat de kennelijke vergissing vaststelt.

Wij sluiten ons aan bij dat advies.

---

¹⁸ College van procureurs-generaal, Rapport wetsevaluatie 2013-2014, p. 33.

14) Cassatieberoep inzake voorlopige hechtenis

Het College van procureurs-generaal behandelt in hetzelfde rapport enkele problemen betreffende het cassatieberoep inzake voorlopige hechtenis¹⁹.

Het artikel 125 van het ontwerp van wet houdende wijzigingen van het strafrecht en het strafprocesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie (“Potpourri II”) wijzigt de wet van 20 juli 1990 op de voorlopige hechtenis doordat de mogelijkheid geschrapt wordt om cassatieberoep in te stellen tegen de arresten tot handhaving van de voorlopige hechtenis, gewezen door de kamer van inbeschuldigingstelling.

15) Wet van 19 december 2003 betreffende het Europees aanhoudingsbevel

Ook nog in hetzelfde rapport heeft het College van procureurs-generaal erop gewezen dat er wat de Europese aanhoudingsbevelen die België ontvangt, geen problemen rijzen, nu België, volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie, de overlevering kan toestaan ook in geval van één straf voor verschillende feiten, aangezien het onderzoeksgerecht niet moet tussenkomen in het bepalen van de in het buitenland uit te voeren straf op basis van het feit waarvoor de overlevering is toegestaan²⁰.

Er is daarentegen wel een probleem voor de tenuitvoerlegging van de straf in België ingeval van eendaadse samenloop. Er is een lacune in de wetgeving: artikel 443 Wetboek van strafvordering bepaalt immers slechts enkele limitatieve gevallen waarin een aanvraag tot herziening van een in kracht van gewijsde gegane veroordeling kan worden gedaan, terwijl artikel 81 Wet externe rechtspositie van 17 mei 2006 wel voorziet in de mogelijkheid voor de strafuitvoeringsrechter om de strafmaat te herberekenen, doch dit enkel voor andere hypothesen van samenloop.

Het College pleit bijgevolg voor het creëren van een bevoegdheid voor de strafuitvoeringsrechtbank voor dergelijke aangelegenheden zodat deze de tenuitvoerlegging van de straf in België kan vastleggen met respect voor het specialiteitsbeginsel in het geval van een slechts partiële overlevering.

Wij sluiten ons aan bij dat standpunt.

16) Sociaal Strafwetboek, huisbezoek met betrekking tot feiten van mensenhandel, zelfs wanneer die tegelijkertijd met inbreuken op het sociaal strafrecht worden gepleegd

Wij hadden in ons wetgevend verslag 2012-2013 de aandacht van de wetgever gevestigd op een arrest van 24 april 2013²¹ waarin het Hof van Cassatie had geoordeeld dat wanneer voor de vaststelling van het misdrijf mensenhandel de toegang tot een bewoonde ruimte zonder toestemming van de bewoner is vereist, het aan de onderzoeksrechter toekomt om daarvoor een bevel tot huiszoeking te verlenen.

---

¹⁹ College van procureurs-generaal, Rapport wetsevaluatie 2013-2014, p. 37.

²⁰ College van procureurs-generaal, Rapport wetsevaluatie 2013-2014, p. 99.

²¹ Cass. 24 april 2013, P.12.1919.F, *Pas.* 2013, nr. 254 en conclusie van advocaat-generaal D. Vandermeersch.

Het Hof heeft hieruit afgeleid dat wanneer een gemeenrechtelijk misdrijf zoals mensenhandel is gepleegd samen met een overtreding van de sociale wetgeving of van een willekeurige andere bijzondere wet die ook in de tussenkomst van de politierechter voorziet, de machtigingsbevoegdheid van die magistraat niet wordt uitgebreid tot de gemeenrechtelijke misdrijven die samenhangen met de voormelde misdrijven of die daarvan onsplitsbaar zijn.

Het Hof heeft zijn rechtspraak bevestigd in een arrest van 23 september 2015²² en overwogen dat, aangezien de visitatie de vaststelling van misdrijven van gemeenrecht en van sociaal strafrecht tot doel heeft, een bevel tot huiszoeking van de onderzoeksrechter nodig is voor de vaststelling van de misdrijven die zowel tot de eerste als tot de tweede categorie behoren. Het Hof heeft evenwel aanvaard dat artikel 32 Voorafgaande Titel Wetboek van Strafvordering van toepassing is op de onregelmatigheden die betrekking hebben op de aanwijzing van een onderzoeksrechter.

Het College van procureurs-generaal heeft in zijn verslag wetsevaluatie 2013-2014²³ vermeld dat het aangewezen is, - om een oplossing te vinden voor de moeilijkheid dat de sociale inspecteurs, die beschikken over aanwijzingen met betrekking tot inbreuken van het sociaal strafrecht en, in samenhang hiermee, mensenhandel met het oog op economische exploitatie, voor een visitatie in bewoonde ruimten steeds zouden moeten verzoeken om de aflevering van een huiszoekingsbevel, veeleer dan om een machtiging tot een visitatie -, om aan artikel 24 van het Sociaal Strafwetboek de volgende alinea toe te voegen:

“In afwijking van artikel 81, lid 2 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen is de machtiging tot een huisbezoek van toepassing op feiten waarvoor de sociale inspecteurs beschikken over constitutieve aanwijzingen van de inbreuk op artikel 433quinquies §1, 3° van het Strafwetboek in samenhang met de in dit wetboek bepaalde inbreuken”.

Wij kunnen ons bij dat voorstel aansluiten.

17) Beschikking tot gevangenneming zonder onmiddellijke tenuitvoerlegging

Het Hof van Cassatie heeft in zijn arrest van 6 mei 2015²⁴, gewezen op eensluidende conclusie van het openbaar ministerie, beslist dat, wanneer de raadkamer geen bevel geeft tot de onmiddellijke tenuitvoerlegging van de beschikking tot gevangenneming, die de plaats inneemt van de voorlopige hechtenis, de inverdenkinggestelde in vrijheid wordt gesteld.

De beschikking tot gevangenneming waarvan de onmiddellijke tenuitvoerlegging werd bevolen door de raadkamer vormt een nieuwe en onderscheiden titel van vrijheidsbeneming, die in de plaats komt van het aanhoudingsbevel en van de daarop volgende beschikkingen die de voorlopige hechtenis hebben gehandhaafd.

---

²² Cass. 23 september 2015, P.14.0238.F, www.justitie.belgium.be.

²³ College van procureurs-generaal, Rapport wetsevaluatie 2013-2014, p. 127.

²⁴ Cass. 6 mei 2015, P.15.0608.F, www.justitie.belgium.be.

R. Declercq verwijst onder meer naar de parlementaire wetsvoorbereiding en be-
toegt dat, wanneer de raadkamer geen beschikking tot gevangenneming uitvaardigt
met toepassing van artikel 133 Wetboek van Strafvordering, of wanneer zij de on-
middellijke tenuitvoerlegging ervan niet beveelt, de voorlopige hechtenis die tot op
dat ogenblik zou hebben bestaan, dan noodzakelijkerwijs ophoudt aangezien voor-
melde bepaling impliceert dat er nadien nog een tussenkomst van de kamer van in-
beschuldigingstelling nodig is, zodat er geen hoger beroep meer mogelijk is. Dit is
het standpunt dat het Hof had aangenomen in zijn arrest van 6 mei 2015.

Het openbaar ministerie had in zijn schriftelijke conclusie vermeld dat, aangezien
een hoger beroep met schorsende werking, dat de procureur des Konings instelt te-
gen de weigering van de raadkamer om een beschikking tot gevangenneming uit te
vaardigen of om de onmiddellijke tenuitvoerlegging ervan te bevelen, geen wettelij-
ke grondslag vond in de wet van 20 juli 1990, die lacune een paradoxale toestand
veroorzaakte, aangezien de procureur des Konings beschikt over een recht van hoger
beroep met schorsende werking wanneer hij hoger beroep instelt tegen de invrijheid-
stelling van de in verdenkinggestelde bij een verwijzing naar de correctionele recht-
bank, terwijl hij niet over een dergelijk recht beschikt wanneer de raadkamer, zonder
beschikking tot gevangenneming uit te vaardigen of zonder de onmiddellijke tenuit-
voerlegging ervan te bevelen, de rechtspleging overdraagt aan de procureur-generaal
zodat deze voor de kamer van inbeschuldigingstelling de verwijzing naar assisen kan
vorderen.

Het zou aangewezen zijn dat de wetgever die lacune opvult.

18) Verwijzing van een rechtbank naar een andere in strafzaken

Het Gerechtelijk Wetboek bepaalt met betrekking tot de procedures van onttrekking
van de zaak aan de rechter en van wraking, dat die procedures de verplichte tussen-
komst van een advocaat vereisen (resp. de art. 653 en 835 Ger. W.)

In strafzaken stelt het Wetboek van Strafvordering met betrekking tot de procedures
van verwijzing van de zaak van de ene rechtbank naar een andere (art. 542 e.v.) die
eis niet.

Nu de nieuwe cassatieprocedure als regel de tussenkomst van een advocaat ver-
plicht, is het onlogisch dat enkel de strafrechtspleging inzake verwijzing aan die ver-
eiste zou ontsnappen.

In het tweede lid van artikel 542 Wetboek van Strafvordering zou kunnen worden
toegevoegd “*door een advocaat ondertekend*” tussen het woord “*partijen*” en
“*doch*”.

19) Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het statuut van de referendarissen bij het Hof van Cassatie en van de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof betreft: noodzaak voor een aangepaste toegangsweg tot de magistratuur voor de referendarissen bij het Hof van Cassatie

Het Gerechtelijk Wetboek biedt de referendarissen bij het Hof van Cassatie een onvoldoende loopbaanperspectief. Reeds in het voorwoord bij het Jaarverslag 1999-2000 hield de toenmalige Eerste Voorzitter, P. Marchal, een pleidooi voor een wetswijziging die toelaat dat de referendarissen bij het Hof naar de magistratuur kunnen overstappen²⁵.

In het Jaarverslag 2003 werd er in de rubriek “*De lege ferenda – Voorstellen van het openbaar ministerie*” op gewezen dat het steeds de bedoeling van het Hof is geweest dat de referendarissen bij het Hof zouden kunnen doorstromen naar de magistratuur. Er wordt geargumenteed dat die doorstromingsmogelijkheid niet alleen essentieel is voor de referendarissen, maar ook voor het Hof zelf. Slechts indien het statuut van de referendarissen en hun loopbaanperspectief voldoende aantrekkelijk is, kan het Hof immers bekwame en gemotiveerde juristen blijven aantrekken. Ook voor de magistratuur houdt een dergelijke doorstroming een verrijking in. De referendarissen bij het Hof, die de naaste medewerkers zijn van de hoogste leden van de rechterlijke orde, kunnen op die manier de verworven kennis en vaardigheden ter beschikking stellen van de hoven en rechtbanken²⁶.

In 2008 leek het alsof de wetgever op deze suggestie zou ingaan. Een wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 187*bis*, 191*bis* en 194*bis* van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het statuut van de referendarissen bij het Hof van Cassatie en van de referendarissen van het Grondwettelijk Hof werd goedgekeurd door de Commissie Justitie van de Senaat en op 5 juni 2008 aangenomen door de plenaire vergadering van de Senaat. Telkens gebeurde dit met eenparigheid van stemmen²⁷.

Het wetsvoorstel geeft de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof en bij het Hof van Cassatie een loopbaanperspectief door middel van een aangepaste toegangsweg tot de magistratuur. Het voorstel eist een beroepservaring van ten minste twaalf jaar hetzij de uitoefening gedurende twaalf jaar van het ambt van referendaris bij het Hof of het Grondwettelijk Hof hetzij een uitoefening gedurende zeven jaar van dit ambt in combinatie met een vijfjarige uitoefening van een functie die een gedegen kennis vereist van het recht. Indien er aan die voorwaarden wordt voldaan, is er - net zoals voor de advocaten met twintig jaar ervaring - een mogelijkheid tot deelname aan het mondeling evaluatie-examen bij de Hoge Raad voor de Justitie.

---

²⁵ Jaarverslag van het Hof van Cassatie 1999-2000, p. 16-17.

²⁶ Jaarverslag van het Hof van Cassatie, 2003- II, p. 345-346.

²⁷ Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 187*bis*, 191*bis* en 194*bis* van het Gerechtelijk Wetboek met betrekking tot het statuut van de referendarissen bij het Hof van Cassatie (ingediend door de heer H. Vandenberghe en cs.), *Parl.St.* Senaat, 2007-2008, nr. 4-606/1. Voor het resultaat van de stemming in de commissie: Verslag senator Procureur, *Parl.St.* Senaat, 2007-2008, nr. 4-606/4, 15. Het ontwerp werd goedgekeurd door de 58 aanwezige senatoren in de plenaire zitting: Senaat, plenaire zitting, donderdag 5 juni 2008, nr. 4-33, p. 60 en 90.

De tekst werd door de commissie Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers besproken en er werd een advies gevraagd aan de afdeling wetgeving van de Raad van State. Het ontwerp werd evenwel niet verder behandeld.

Uit een brief van 27 mei 2008 van de voorzitters van het Grondwettelijk Hof, die een antwoord is op een adviesaanvraag van de Commissie voor de Justitie van de Senaat, blijkt dat zij geen enkel bezwaar hebben betreffende het wetsvoorstel. Dit standpunt werd herhaald in de tussenkomsst van de heer Marc Bossuyt, voorzitter van het Grondwettelijk Hof, tijdens een hoorzitting georganiseerd op 21 oktober 2008 door de Commissie voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers²⁸.

Door de ontbinding van de Kamers op 7 mei 2010 verviel het wetsontwerp. Het voorstel werd opnieuw ingediend door de senatoren Dirk Claes en Rik Torfs.

Het wetsvoorstel werd op 4 augustus 2015 opnieuw ingediend door de volksvertegenwoordigers Raf Terwingen, Servais Verherstraeten en Sonja Becq. Het opschrift werd gewijzigd²⁹. De inhoud en de motivering van het wetsvoorstel zijn daarentegen ongewijzigd gebleven.

Hier wordt de wens uitgedrukt dat de wetgever de derde toegangsweg tot de magistratuur open stelt voor de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof en bij het Hof van Cassatie. De volgende argumenten tonen aan dat die verbetering van het statuut wenselijk is:

1. De referendarissen bij het Grondwettelijk Hof en het Hof van Cassatie hebben een statuut dat zeer nauw aansluit bij dat van een magistraat. Zo genieten zij voorrang van rechtsmacht (artikel 479 en 483 Sv.) en worden zij bezoldigd overeenkomstig de weddebarema's van de magistraten. Zij worden geselecteerd na een bijzonder veel-eisend examen dat vergelijkbaar is met het examen inzake beroepsbekwaamheid, bedoeld in artikel 259*bis*-9, van het Gerechtelijk Wetboek. Deze referendarissen worden daarenboven op proef benoemd voor een periode van drie jaar. Slechts na een stage van drie jaar wordt de benoeming definitief, tenzij het Grondwettelijk Hof c.q. de Koning, op voorstel van de eerste voorzitter of de procureur-generaal, anders beslist (artikel 38 Bijzondere Wet Grondwettelijk Hof en artikel 259*terdecies* Ger.W.).

Het is niet meer dan logisch dat deze referendarissen hun beroepservaring, die werd opgedaan bij de hoogste rechtsinstantie van de Rechterlijke Orde of bij het Grondwettelijk Hof, op een soepele wijze kunnen valoriseren als magistraat bij de hoven en rechtbanken.

---

²⁸ De voorzitters van het Grondwettelijk Hof (de heren Bossuyt en Melchior) formuleerden wel een technische opmerking m.b.t. de nieuwe versie van artikel 191*bis*, §2 Ger.W.: het is verkieslijk dat het advies bedoeld in die wetsbepaling niet zou verleend worden door de twee voorzitters maar door de Nederlandstalige of Franstalige voorzitter, naargelang de referendaris in kwestie, op grond van de taal van zijn diploma, Nederlandstalig of Franstalig is. Het wetsvoorstel dat op 4 augustus 2015 werd ingediend in de Kamer door R. Terwingen en cs. houdt rekening met die opmerking.

²⁹ Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het statuut van de referendarissen bij het Hof van Cassatie en van de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof betreft, *Parl. St.*, Kamer, 2014-2015, nr. 1296/001.

Uiteraard zijn de referendarissen bij het Hof van Cassatie door hun functie en door hun takenpakket (opstellen van een ontwerp van arrest of het opstellen van een ontwerp van conclusie voor het openbaar ministerie) ten zeerste betrokken bij de werking van de hoven en rechtbanken. Het vorige geldt ook voor de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof.

2. Anders dan de referendarissen bij het Grondwettelijk Hof (*cf.* artikel 34, §1 Bijzondere Wet Grondwettelijk Hof) en bij de Raad van State (*cf.* artikel 69 tot 71 Wet Raad van State) beschikken de referendarissen bij het Hof van Cassatie niet over de mogelijkheid om na een aantal jaren beroepservaring door te stromen naar andere ambten binnen het rechtscollege waaraan zij verbonden zijn. Het creëren van een loopbaanperspectief binnen de rechterlijke orde is wenselijk omdat het tevens leidt tot de ter beschikkingstelling van de hoven en rechtbanken van de expertise die de referendarissen hebben opgedaan. Het nut van de kennis die de referendaris heeft verworven in het Hof van Cassatie is immers relevant voor de rechtsprekende functie van de hoven en rechtbanken.

3. Het is essentieel dat er een voldoende rotatie is bij de referendarissen bij het Hof van Cassatie. Het is belangrijk dat het Hof een beroep kan doen op jonge juristen die goed op de hoogte zijn van nieuwe inzichten in het rechtsonderwijs, de rechtspraak en de rechtsleer. Dit draagt immers bij tot een moderne Justitie.

4. Wegens het geringe aantal referendarissen bij het Hof van Cassatie (15) en bij het Grondwettelijk Hof heeft deze aangepaste toegangsweg geen grote impact op de benoemingen in de magistratuur en brengt hij de verwachtingen van anderen niet in het gedrang.

20) Ongelijke behandeling bij de evaluatie van het tijdelijk benoemd personeelslid en van het definitief benoemd personeelslid

Artikel 2, 1°, van het KB van 27 mei 2014 bepaalt :

"De evaluatieperiode bedraagt één jaar, vanaf 1 januari tot 31 december. De evaluatieperiode begint echter: 1° bij de benoeming van het personeelslid na afloop van de periode van voorlopige benoeming".

Als die benoeming op hetzelfde niveau gebeurt, creëert de toepassing van dit artikel in de huidige versie een ongelijkheid van behandeling tussen personeelsleden van hetzelfde niveau, aangezien het personeelslid dat definitief benoemd wordt *de facto* een eindvermelding krijgt "*voldoet aan de verwachtingen*", terwijl zijn collega's van hetzelfde niveau die reeds statutair zijn moeten wachten tot het einde van de cyclus om geëvalueerd te worden. Bovendien worden er tijdens deze periode van voorlopige benoeming geen doelstellingen vastgelegd. Hieruit vloeit een discriminatie voort omdat bepaalde personeelsleden zich in dat geval al kunnen beroepen op twee "*voldoet aan de verwachtingen*", gewoon omdat ze benoemd werden in hun graad terwijl de statutaire collega's van hetzelfde niveau langer moeten wachten om te hopen dat ze dezelfde vermelding zullen krijgen. Dit kan leiden tot een zekere demotivatie, aangezien de vermelding "*voldoet aan de verwachtingen*" automatisch werd verkregen, zelfs indien niemand uiteindelijk financieel bestraft wordt.

21) Voorstel tot wijziging van de artikelen 669 en 696 Gerechtelijk Wetboek

a) Verantwoording

Krachtens artikel 682, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek spreekt, behalve wanneer het de memorie van antwoord op de voorziening betreft, het Bureau van het Hof van Cassatie zich, in de in artikel 478 bedoelde aangelegenheden, pas uit over de aanvraag tot rechtsbijstand na het advies van een advocaat bij het Hof van Cassatie te hebben ingewonnen.

Deze regelgeving kwam er na het arrest van het Europees Hof voor de rechten van de mens van 30 juli 1998 inzake Aerts t. België.

Op de advocaten bij het Hof van Cassatie rust aldus de last een voorafgaand advies te verlenen over de slaagkansen van het cassatieberoep dat de verzoeker tot rechtsbijstand in burgerlijke zaken wenst in te stellen.

De advocaten bij het Hof van Cassatie zijn als ministeriële ambtenaren hierbij gehouden hun diensten te verlenen. Voor hun desbetreffende erelonen genieten zij generlei tussenkomst.

De verzoeker geniet derhalve, behalve wanneer de aanvraag zonder voorafgaand advies kan worden verworpen, in elk geval van rechtsbijstand voor de erelonen verbonden aan het voorafgaand advies van de advocaten bij het Hof van Cassatie.

Er wordt dan ook niet ingezien waarom, naar gelang van het bedrag van de inkomsten van de verzoeker, het inwinnen van dit voorafgaand advies niet zou kunnen worden onderworpen aan de voorwaarde voorafgaandelijk een voorschot te storten, zoals dit is voorzien in artikel 669 Gerechtelijk Wetboek wanneer aan de verzoeker rechtsbijstand wordt verleend.

Die mogelijkheid zou overigens eveneens moeten kunnen worden benut in bijzondere omstandigheden, namelijk indien blijkt dat een verzoeker niet de noodzakelijke belangenafweging verricht die van iedere normale burger mag worden verwacht. Dit is het geval wanneer het aangevoerd nadeel niet opweegt tegen de kosten verbonden aan een gerechtelijke procedure of nog wanneer blijkt dat een bepaalde verzoeker er een systeem van maakt gerechtelijke procedures in te stellen.

Het door artikel 669 Gerechtelijk Wetboek bepaalde voorschot zou dus ook moeten kunnen fungeren als remgeld.

Rechtspraak werd in voormelde zin reeds ontwikkeld door het Bureau van het Hof, maar een aanpassing van de teksten dringt zich desalniettemin op.

Het voorschot opgelegd als voorwaarde voor het inwinnen van een voorafgaand advies door een advocaat bij het Hof zou, gelet op de hoogdringendheid waarmee dergelijke aanvragen geregeld dienen te worden behandeld (omwille van de lopende termijn om zich in cassatie te voorzien en de tijd nodig om advies te verlenen), best worden gestort in handen van de griffier bij het Hof, die het voorschot zal gebruiken

voor de betaling van de erelonen van de advocaat bij het Hof die zijn dienst heeft moeten verlenen en, vervolgens, voor de overige kosten en erelonen. Het eventuele saldo zal bij het einde van de procedure voor het Hof toekomen aan de verzoeker. Dezelfde werkwijze dringt zich op in het geval dat rechtsbijstand wordt verleend zonder dat het voorafgaand advies van een advocaat bij het Hof is vereist, namelijk wanneer het de memorie van antwoord op de voorziening betreft, waarbij dezelfde redenen van hoogdringendheid gelden (lopende termijn om een memorie van antwoord in te dienen en de tijd nodig om dergelijke memorie op te stellen).

b) Voorgestelde tekstwijzigingen (wijzigingen in cursief)

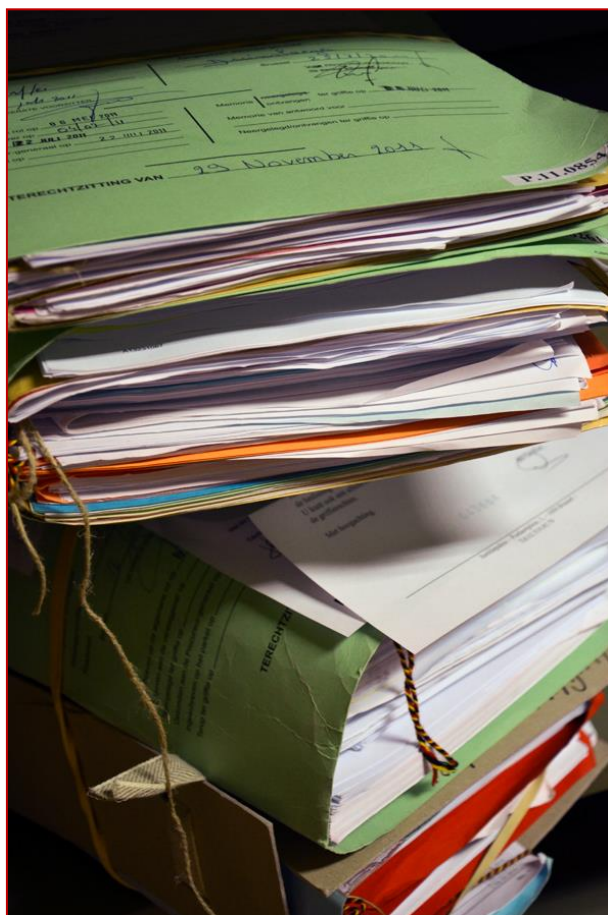
Art. 669. Wanneer aan de verzoeker rechtsbijstand wordt verleend, kan daaraan, al naar gelang van het bedrag van zijn inkomsten *of de bijzondere omstandigheden van de zaak*, de voorwaarde worden verbonden dat hij een som, te bepalen in de beslissing die de bijstand verleent, in handen van de ontvanger der registratie zal storten.

Voor het Hof van Cassatie kan de voorafgaande storting van een voorschot worden opgelegd hetzij bij de beslissing het advies van een advocaat bij het Hof van Cassatie in te winnen overeenkomstig artikel 682, tweede lid, hetzij op het ogenblik dat rechtsbijstand wordt verleend zonder dat het inwinnen van dergelijk advies is vereist. Dit voorschot wordt gestort in handen van de griffier van het Hof van Cassatie.

Art. 696. Het voorschot, overeenkomstig artikel 669, *eerste lid*, gestort door hem die rechtsbijstand geniet, wordt gebruikt voor de betaling van de kosten en erelonen verschuldigd aan de gerechtsdeurwaarders, notarissen, deskundigen, de bemiddelaars die erkend zijn door de in artikel 1727 bedoelde commissie en getuigen, naar de tijdsorde van de onderscheiden werkzaamheden. Blijft er van het voorschot bij afloop van het geding nog een deel over, dan wordt dit, na betaling van alle aan de schatkist toekomende rechten, terugggegeven aan hem die bijstand heeft genoten, op overlegging van het bewijs dat het geding ten einde is.

Het voorschot, overeenkomstig artikel 669, tweede lid, gestort in handen van de griffier bij het Hof van Cassatie, wordt bij voorrang gebruikt voor de betaling van de erelonen van de advocaat bij het Hof van Cassatie die zijn advies heeft neergelegd en, vervolgens, voor de betaling van de overige kosten en erelonen. Het eventueel saldo wordt bij het einde van de procedure voor het Hof terugggegeven aan de verzoeker tot rechtsbijstand.

Het Hof van Cassatie in cijfers

Inleiding

Dit hoofdstuk geeft de cijfers weer voor het kalenderjaar 2015.

Het Hof inventariseert de zaken als volgt:

C : privaat en publiek recht

D : tuchtrecht

F : fiscaal recht

G : rechtsbijstand

H : prejudiciële verwijzingen naar het Hof van Cassatie

P : strafrecht

S : sociaal recht.

De eerste kamer behandelt de C, D, F en H-zaken.

De tweede kamer behandelt de P-zaken.

De derde kamer behandelt de S-zaken en soms ook C- en F-zaken.

Elke kamer heeft een Franstalige en een Nederlandstalige afdeling.

Het bureau voor rechtsbijstand behandelt de G-zaken.

Globale gegevens voor het kalenderjaar 2015

Dit jaar is het aantal nieuwe zaken afgenomen met 8,5 procent ten aanzien van het jaar 2014. Die evolutie kan worden waargenomen in alle materies, behalve in sociale zaken, en is bijzonder opvallend voor de Nederlandstalige strafdossiers.

Door de lagere instroom van nieuwe dossiers heeft het Hof een groter aantal arresten kunnen wijzen dan het aantal nieuwe dossiers, zodat het aantal tegen het eind van het jaar te behandelen dossiers met 226 is verminderd ten aanzien van 2014, terwijl dat cijfer sinds 2005 voortdurend was toegenomen.

De doorlooptijd van de cassatieberoepen blijft in het algemeen op een aanvaardbaar peil. De sinds meerdere jaren sterke toename van de doorlooptijd van de Nederlandstalige strafzaken blijft echter verontrustend.

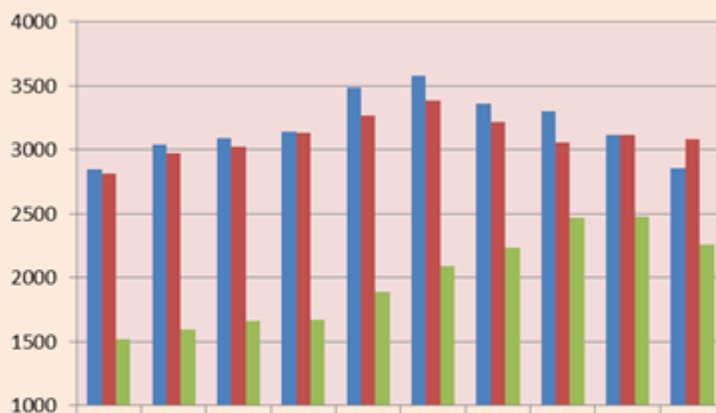
Een Franstalige raadsheer werd op 31 december 2014 in ruste gesteld en was op 31 december 2015 nog steeds niet vervangen. Een Nederlandstalige afdelingsvoorzitter werd op 31 augustus 2015 in ruste gesteld en was evenmin op 31 december vervangen. De leden van het Hof zijn niet talrijk zodat iedere lange afwezigheid of iedere vacature die niet snel tot een benoeming leidt een onmiddellijke weerslag heeft op het aantal dossiers die kunnen worden behandeld en op hun doorlooptijd. Bovendien beschikt het Hof op heden slechts over acht Nederlandstalige en vier Franstalige referendarissen, terwijl het kader voorziet in respectievelijk tien en vijf referendarissen.

Ten slotte is het kader van de griffie niet volledig ingevuld. Enkel al op het niveau van de assistenten en medewerkers van de griffie, zijn tien plaatsen vacant.

Deze tekorten hebben eveneens een negatieve impact op de productiviteit van het Hof.

1. GLOBALE CIJFERS - CHIFFRES GLOBAUX

Totaal - Total

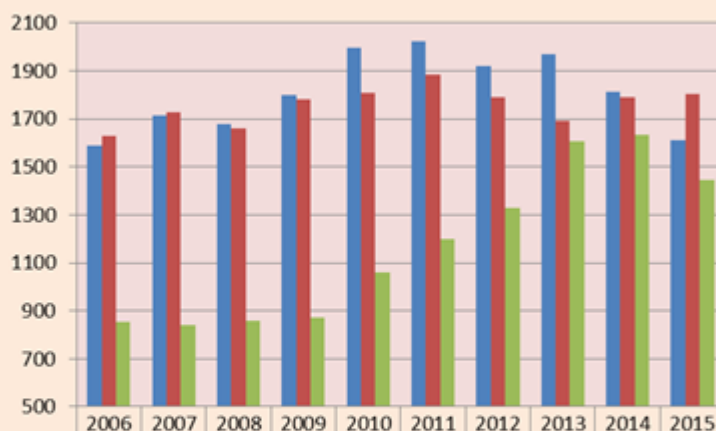

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nieuw - Nouveaux	2849	3045	3091	3145	3486	3577	3365	3303	3119	2855
Arresten - Arrêts	2818	2973	3023	3137	3265	3382	3222	3062	3114	3081
Te wijzen - A juger	1524	1596	1664	1672	1893	2088	2231	2472	2477	2258

■ Nieuw - Nouveaux ■ Arresten - Arrêts ■ Te wijzen - A juger

2. GLOBALE CIJFERS - CHIFFRES GLOBAUX

Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais

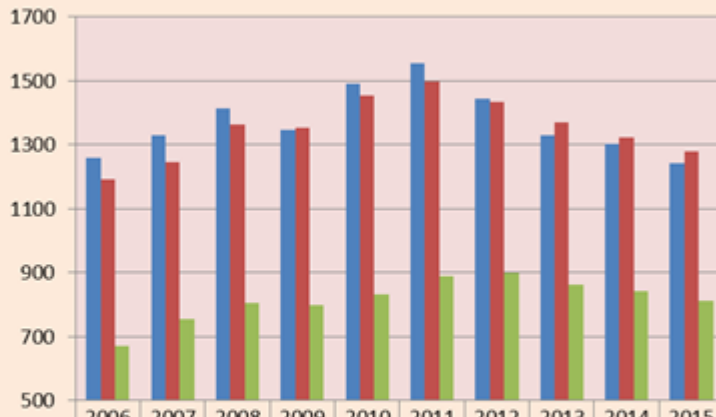

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nieuw - Nouveaux	1589	1715	1677	1798	1995	2023	1921	1970	1814	1612
Arresten - Arrêts	1627	1727	1659	1782	1810	1884	1789	1692	1789	1803
Te wijzen - A juger	852	840	858	874	1059	1198	1330	1608	1633	1447

■ Nieuw - Nouveaux ■ Arresten - Arrêts ■ Te wijzen - A juger

3. GLOBALE CIJFERS - CHIFFRES GLOBAUX

Frans taalrol - Rôle français

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nieuw - Nouveaux	1260	1330	1414	1347	1491	1554	1444	1331	1303	1243
Arresten - Arrêts	1191	1246	1364	1355	1455	1498	1433	1369	1323	1278
Te wijzen - A juger	672	756	806	798	834	890	901	863	843	811

■ Nieuw - Nouveaux   ■ Arresten - Arrêts   ■ Te wijzen - A juger

Gemiddelde voortgang van de zaken (doorlooptijd)

TABLEAU 3BIS – Gemiddelde doorlooptijd (in maanden)			
	2013	2014	2015
C			
C-N	11,85	13,56	14,47
C-F	15,16	15,35	15,76
P			
P-N	5,58	7,51	8,58
P-F	3,28	3,23	3,22
F			
F-N	16,04	16,07	17,16
F-F	18,80	17,79	13,27
D			
D-N	12,38	11,73	14,62
D-F	13,47	10,36	6,15
S			
S-N	17,05	19,77	21,23
S-F	17,32	19,17	17,34

Wat de burgerlijke zaken betreft, overschrijdt de doorlooptijd (berekend in maanden) thans de gemiddelde tijd die van 2009 tot 2014 werd opgetekend (12,45 maanden voor de Nederlandstalige kamer en 14,88 maanden voor de Franstalige kamer). De doorlooptijd is sinds 2013 blijven toenemen.

Voor de strafkamers blijft de gemiddelde doorlooptijd aan Franstalige zijde stabiel maar bedraagt aan Nederlandstalige kant 8,58 maanden, wat neerkomt op een nieuwe toename van 14 pct. in vergelijking met het jaar daarvoor. Bovendien is die toename een gemiddelde waardoor belangrijke afwijkingen en verontrustende fenomenen verdoezeld worden, zoals het bepalen van de rechtsdag van sommige zaken achttien maanden na hun inschrijving op de rol. Zonder de daling van de

instroom van nieuwe dossiers zou die verhoging van de doorlooptermijn ongetwijfeld nog groter zijn.

In fiscale zaken is de doorlooptijd aan Franstalige zijde merkelijk afgenomen, van 17 maanden tot 13 maanden, misschien omdat het aantal nieuwe dossiers is afgenomen. Aan Nederlandstalige zijde is die doorlooptijd daarentegen licht gestegen, van 16 naar 17 maanden.

In de Franstalige sociale zaken kon de doorlooptijd worden verminderd. In het jaarverslag van 2014 werd erop gewezen dat, teneinde de grote toevloed van fiscale dossiers te beheersen, aan Nederlandstalige kant de S-dossiers tijdelijk door een beperkter aantal raadsheren werden afgehandeld. Dat was ook het geval in 2015. Gelet op het relatief beperkt aantal sociale zaken, is de invloed van complexe dossiers op de gemiddelde doorlooptijd bovendien duidelijker merkbaar dan in andere materies.

Gegevens per materie

C- zaken

Iets meer dan de helft van de raadsheren is belast met deze vaak complexe materies. In deze materies is de bijstand van een advocaat bij het Hof van Cassatie vereist. De balie vervult aldus een filterfunctie voor de toegang tot het Hof, waarvan het nut niet meer moet worden bewezen.

Dit jaar nam het aantal nieuwe Nederlandstalige zaken af met vijftien pct., terwijl het aantal nieuwe Franstalige zaken stabiel is gebleven. De verhouding tussen de nieuwe Nederlandstalige en Franstalige zaken is bijna gelijk (51,30 pct. Nederlandse zaken tegenover 48,70 pct. Franstalige zaken).

In beide kamers zijn er minder arresten geweest. Toch kon het aantal nog te berechten zaken voor het tweede opeenvolgende jaar globaal met ongeveer 7 pct. worden teruggebracht, aangezien het aantal gewezen arresten nog steeds hoger is dan het aantal nieuwe dossiers, met name aan Nederlandstalige kant¹.

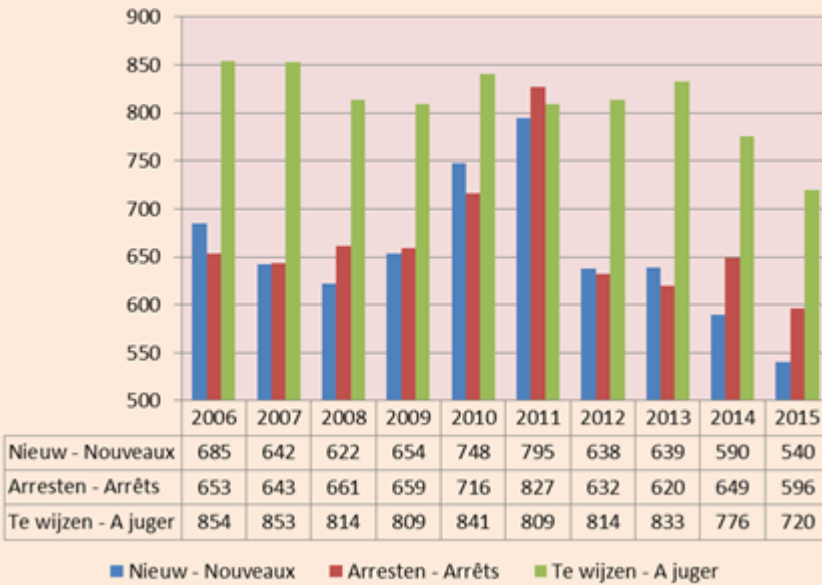
De gemiddelde doorlooptijd van de zaken nam aan Nederlandstalige kant toe met ongeveer een maand en bedraagt thans 14,47 maanden. De doorlooptijd is aan Franstalige kant toegenomen met ongeveer een halve maand en bedraagt 15,76 maanden. De doorlooptijd is zodoende hoger dan het gemiddelde dat werd opgemeten voor de jaren 2009 tot 2014 (12,45 maanden voor de Nederlandstalige kamer en 14,88 maanden voor de Franstalige kamer). Om het al dan niet redelijk karakter van die doorlooptijd te beoordelen moet men er rekening mee houden dat de doorlooptijden berekend worden vanaf de inschrijving van het dossier op de algemene rol van het Hof maar dat het onderzoek van het cassatieberoep door de rapporteur niet mag aanvangen vóór het verstrijken van de termijn die de verweerder toebedeeld krijgt om zijn memorie van antwoord in te dienen. Die termijn bedraagt in de regel drie maanden vanaf de betekening van het cassatieberoep. Bovendien wordt de termijn berekend tot aan het arrest dat een einde stelt aan de

cassatieprocedure. Het is evenwel mogelijk dat tijdens de procedure een tussenarrest wordt uitgesproken (prejudiciële vraag aan het Grondwettelijk Hof of aan het Hof van Justitie van de Europese Unie bijvoorbeeld). Daaruit volgt dat er voor de grote meerderheid van zaken minder dan één jaar verloopt tussen de dag waarop de rapporteur het dossier krijgt en de dag waarop een arrest wordt uitgesproken, wat redelijk lijkt.

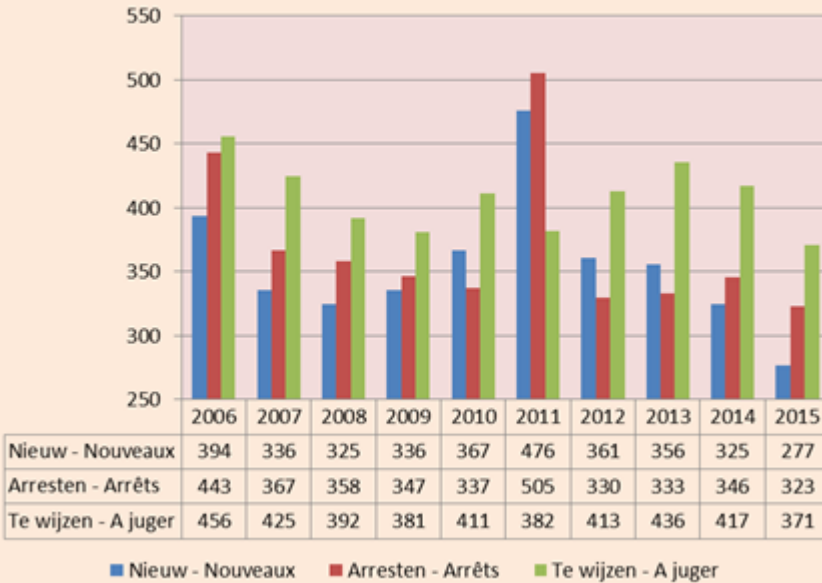
De wet van 10 april 2014 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de procedure voor het Hof van Cassatie en de wrakingsprocedure, die in het jaarverslag van 2014 werd besproken, heeft de mogelijkheid ingevoerd om de termijn voor het indienen van een memorie van antwoord in te perken. Uit het vorige verslag bleek dat, aangezien die mogelijkheid slechts in uitzonderlijke omstandigheden kan worden gebruikt, ze weinig impact zal hebben op de gemiddelde doorlooptijd. Dat blijkt inderdaad het geval te zijn, aangezien die mogelijkheid in 2015 niet werd benut.

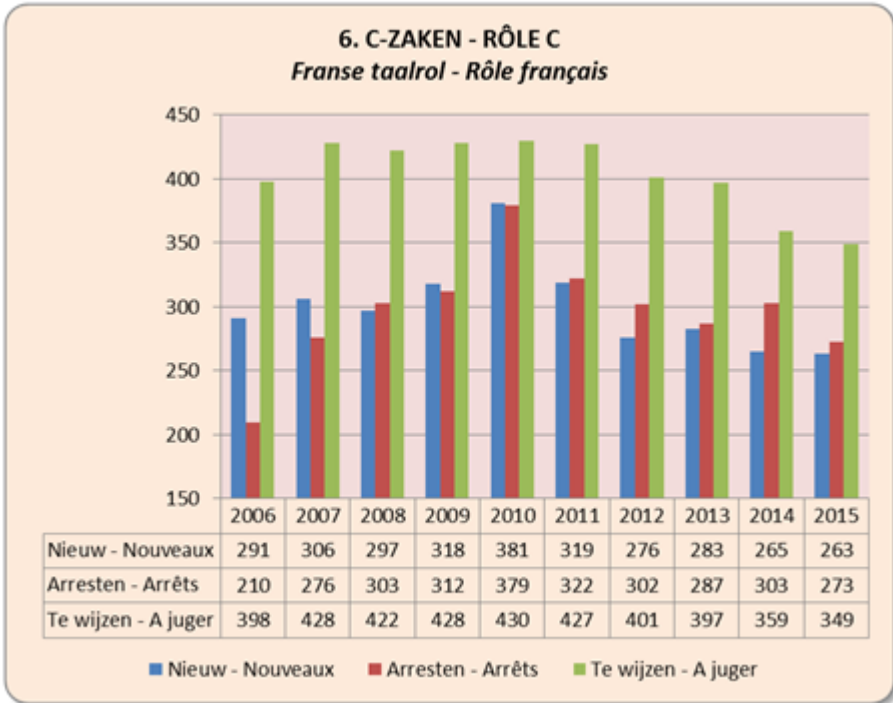
Op een zitting van het Hof zijn er normaal gezien vijf raadsheren aanwezig. Artikel 1105*bis* van het Gerechtelijk Wetboek, zoals gewijzigd bij de voormelde wet van 10 april 2014, biedt het Hof echter de mogelijkheid om met slechts drie raadsheren zitting te houden wanneer de beslissing in verband met het cassatieberoep blijkbaar voor de hand ligt of niet noopt tot beantwoording van rechtsvragen in het belang van de eenheid van de rechtspraak of van de rechtsontwikkeling. In 2015 heeft de Nederlandstalige eerste kamer vier zittingen met drie raadsheren gehouden, tijdens welke 51 arresten werden gewezen. Bovendien heeft de derde Nederlandstalige kamer acht zittingen met drie raadsheren gehouden tijdens welke 55 arresten in burgerlijke zaken (en één in sociale zaken) werden gewezen. In het totaal werden dus 105 arresten in burgerlijke zaken door drie raadsheren gewezen.

4. C-ZAKEN - RÔLE C Totaal - Total

5. C-ZAKEN - RÔLE C *Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais*

D- zaken

Het aantal tuchtzaken (zaken betreffende de vrije beroepen) is dit jaar afgenomen. Er werden slechts negentien nieuwe cassatieberoepen ingesteld en tweeëntwintig arresten werden uitgesproken. Thans moeten nog vijfentwintig zaken worden beslecht (15 Nederlandstalige en 10 Franstalige).

De doorlooptijd is toegenomen aan Nederlandstalige kant maar afgenomen aan Franstalige kant. Nu bedraagt de gemiddelde doorlooptijd amper nog zes maanden. Wegens het geringe aantal arresten in die materie valt uit die schommelingen echter niets interessants af te leiden.

F- zaken

Dit jaar is het aantal nieuwe Franstalige fiscale zaken tegenover 2014 verminderd met 21 pct., maar 2014 was in dat opzicht een uitzonderlijk jaar. Aan Nederlandstalige kant was er wel een lichte stagnatie, maar de stijgende tendens van de laatste jaren blijft voortduren.

Beide kamers hebben in 2015 minder fiscale arresten gewezen dan in 2014, maar meer dan in de voorgaande jaren. De lagere instroom van dossiers heeft er zonder twijfel voor gezorgd dat de Franstalige kamer het aantal te wijzen arresten met vier eenheden heeft verminderd en dat de gemiddelde doorlooptijd van de zaken in die kamer met ongeveer vier maanden is afgenomen.

Het totale aantal nog te wijzen F-zaken is slechts licht gestegen.

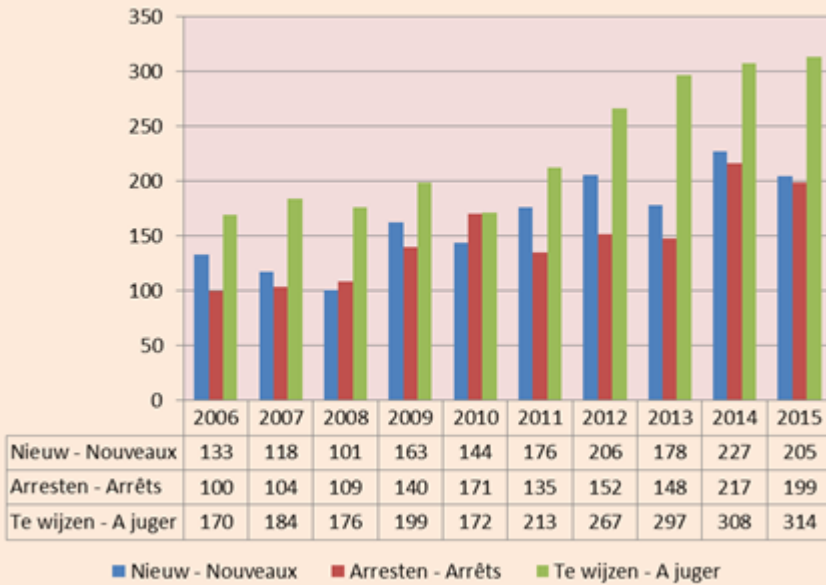
De meeste cassatieberoepen in fiscale zaken hebben betrekking op de inkomstenbelasting. Het betreft 60 pct. van de zaken, tegenover 15 pct. btw-zaken en 19 pct. zaken in verband met lokale belastingen.

In 82 pct. van de fiscale zaken werd een memorie van antwoord ingediend. Wanneer een memorie van antwoord wordt ingediend, dan is het aantal vernietigingen lager. In de zaken met memorie wordt de vernietiging immers in 30 pct. van de gevallen uitgesproken, in de andere zaken is dit het geval in 42 pct. van de gevallen.

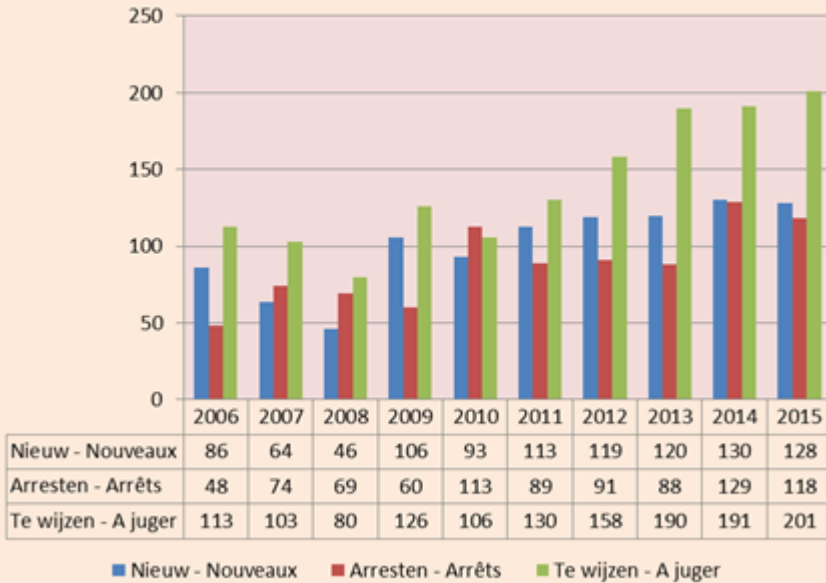
Het aantal vernietigingen ligt bovendien gevoelig hoger wanneer de eiser wordt bijgestaan door een advocaat bij het Hof van Cassatie. Terwijl het gemiddelde van de vernietigingen 32,16 pct. bedraagt, stijgt dat cijfer immers naar 46,24 pct. wanneer een advocaat bij het Hof in de zaak optreedt. Dit bevestigt dus dat het wenselijk zou zijn om de verplichte tussenkomst van de advocaten bij het Hof uit te breiden tot fiscale zaken.

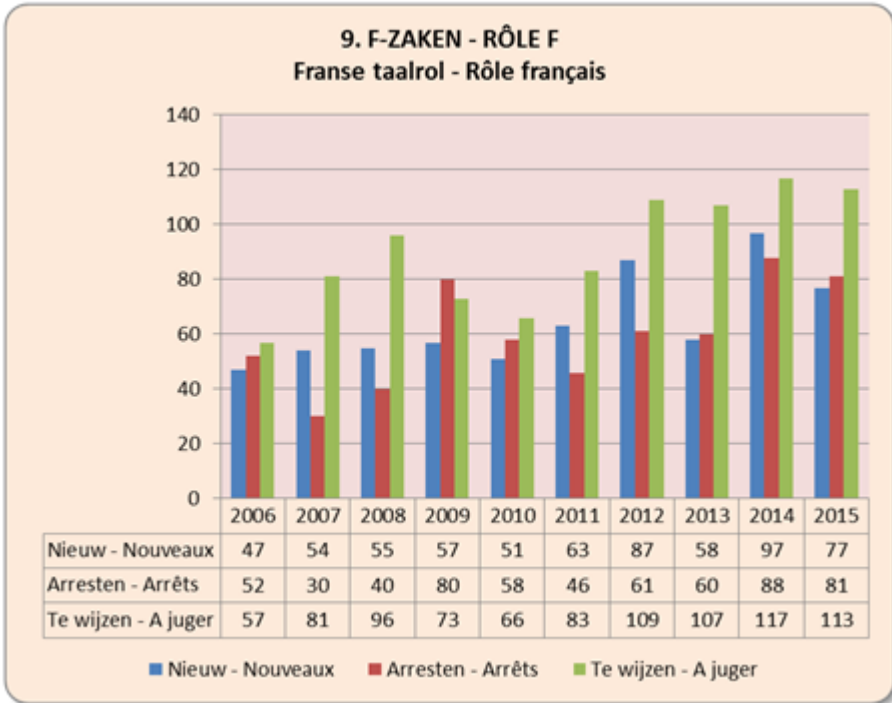
Het Parket heeft in 40 pct. van de zaken schriftelijk geconcludeerd.

7. F-ZAKEN - RÔLE F Totaal - Total

8. F-ZAKEN - RÔLE F Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais

H- zaken

In deze categorie worden de prejudiciële verwijzingen naar het Hof van Cassatie opgenomen. Er werd dit jaar geen enkele H-zaak behandeld of berecht.

P- zaken

Dit jaar bestaat de meest opmerkelijke evolutie in de afname van het aantal nieuwe strafdossiers, inzonderheid voor de Nederlandstalige kamer. De daling bedraagt met name 12 pct. voor alle dossiers, 16 pct. voor de Nederlandstalige zaken en 5 pct. voor de Franstalige zaken.

Het is nog te vroeg om te bepalen of die gunstige ontwikkeling louter aan de conjunctuur te danken is dan wel aan de inwerkingtreding, op 1 februari 2015, van de wet van 14 februari 2014 met betrekking tot de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken. Sinds 1 februari 2015 kan de verklaring van cassatieberoep, behoudens enkele uitzonderingen, enkel nog rechtsgeldig door een advocaat worden gedaan.

Het totale aantal zaken blijft echter zeer hoog. Zestig pct. van de nieuwe zaken werden ingesteld in het Nederlands en veertig pct. in het Frans. Die verhouding varieert weinig in de loop der jaren.

De P-zaken die het Hof behandelt, zijn van uiteenlopende aard. In 2015 heeft de tweede kamer 142 arresten inzake voorlopige hechtenis gewezen (71 in elke taal).

Dit bevestigt de in de voorgaande jaren vastgestelde afname. Het aantal cassatieberoepen tegen beslissingen van de strafuitvoeringsrechtbanken, die bij de wet van 17 mei 2006 zijn ingevoerd, is licht gestegen: 72 zaken tegenover 58 in 2014.

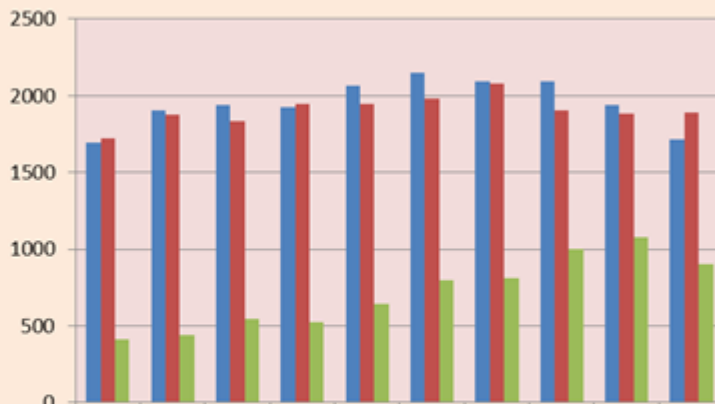
De Franstalige kamer kan de instroom van dossiers nog beheersen zonder toename van de doorlooptijd van de zaken.

Reeds meerdere jaren slaagt de Nederlandstalige kamer, die meer nieuwe zaken te verwerken krijgt, daar veel moeilijker in. Eén van de redenen van die moeilijke situatie is de toenemende complexiteit van de zaken. Dat wordt bevestigd door het aantal zaken waarbij een partij een memorie neerlegt om het cassatieberoep te onderbouwen. Aan Nederlandstalige kant worden momenteel in 58 pct. van de zaken memories neergelegd. Het Hof heeft in het verleden reeds meermaals gewezen op de verontrustende gevolgen van de gestage instroom van strafzaken. Het acuut karakter van de situatie laat zich met name sterker voelen met de nieuwe hogere doorlooptijd van de cassatieberoepen aan Nederlandstalige zijde. Hoewel de globale gemiddelde doorlooptijd nog betrekkelijk aanvaardbaar blijft, kennen de zaken waarvoor de wet geen termijn vastlegt, en die vaak complex zijn, een veel langere doorlooptijd dan gemiddeld. Hoewel het Hof snel uitspraak doet over dossiers van voorlopige hechtenis of in vreemdelingenzaken, zoals de wet dat voorschrijft, en over de dossiers die het Hof bijzonder dringend lijken, kan het gebeuren dat de gevolgen van een verkeersongeval slechts achttien maanden na het instellen van het cassatieberoep door het Hof behandeld worden. De afname van het aantal nieuwe dossiers heeft het Hof toegelaten die laatste termijn licht in te korten maar indien die dalende trend zich de komende jaren niet voortzet, zullen de termijnen niet binnen die perken gehouden kunnen worden.

De wet van 14 februari 2014 heeft een vereenvoudigde procedure van niet-toelaatbaarheid voor kennelijk onontvankelijke of ongegronde cassatieberoepen ingevoerd. Die procedure, die van toepassing is op de cassatieberoepen die na 31 januari 2015 werden ingesteld, heeft op 4 mei 2015 een eerste beslissing opgeleverd. Sindsdien werden 295 beschikkingen van niet-toelaatbaarheid gewezen, 190 in het Nederlands en 105 in het Frans. Die hervorming verlicht het werk van het Hof niet, dat elk voorgelegd dossier met dezelfde zorg blijft onderzoeken. Zij doet de werklast van de griffie zelfs toenemen. Haar voornaamste – en niet onaanzienlijke – verdienste bestaat erin dat de niet-dringende, kennelijk onontvankelijke of ongegronde dossiers voortaan sneller behandeld worden. Het aantal arresten opgenomen in de grafieken 10, 11 en 12 omvat de beschikkingen van niet-toelaatbaarheid.

De wet van 14 februari 2014 bepaalt ook dat, vanaf 1 februari 2016, de advocaat die optreedt in het kader van een cassatieberoep in een strafzaak, houder moet zijn van een getuigschrift van een opleiding in cassatieprocedures, waarvan de vereisten door de Koning worden bepaald. In de loop van 2015 werd een eerste opleiding georganiseerd, waaraan de magistraten en de referendarissen van het Hof en van het parket een grote bijdrage hebben geleverd. Ongeveer 600 advocaten hebben het vereiste opleidingsgetuigschrift behaald. Het valt te hopen dat die opleiding zal leiden tot een betere kwaliteit van de memories tot staving van het cassatieberoep, wat in het belang is van de rechtspraak en van de rechtzoekende.

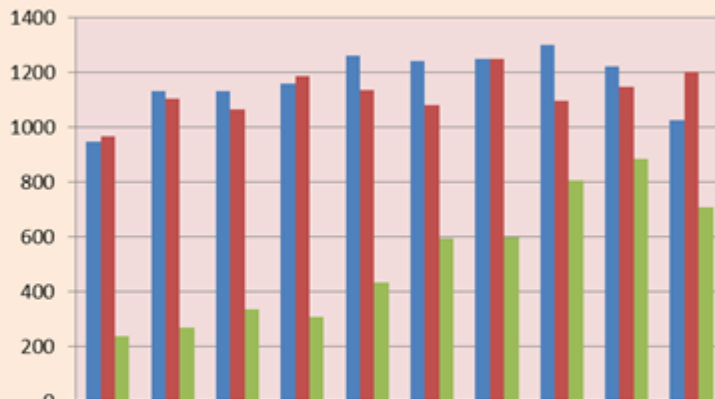
10. P-ZAKEN - RÔLE P Totaal - Total

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nieuw - Nouveaux	1697	1907	1939	1922	2068	2152	2093	2090	1941	1714
Arresten - Arrêts	1722	1877	1834	1948	1944	1983	2081	1904	1883	1887
Te wijzen - A juger	414	444	549	523	647	800	812	998	1075	902

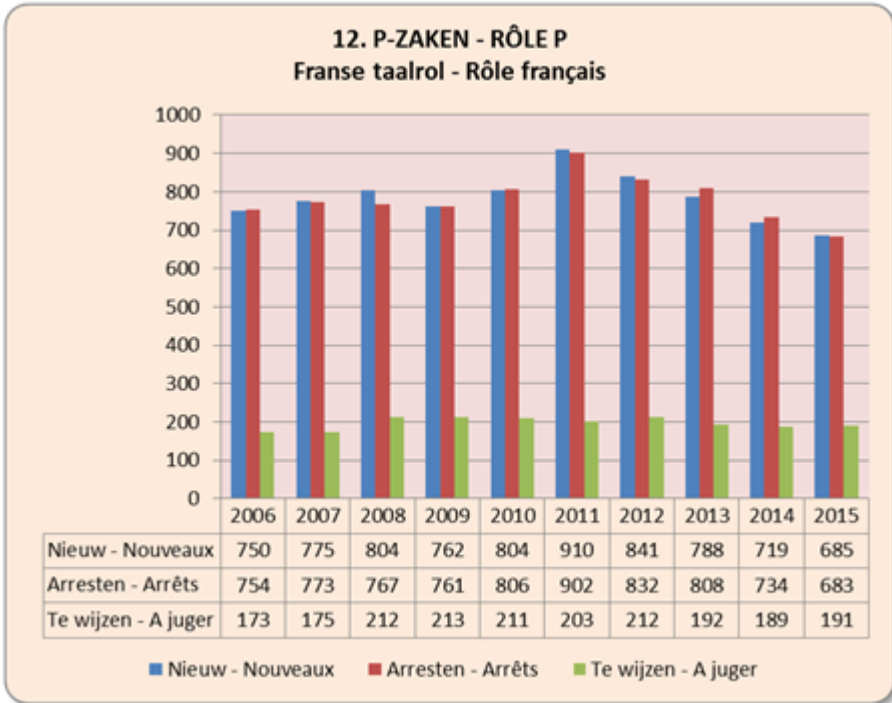
■ Nieuw - Nouveaux ■ Arresten - Arrêts ■ Te wijzen - A juger

11. P-ZAKEN - RÔLE P Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nieuw - Nouveaux	947	1132	1135	1160	1264	1242	1252	1302	1222	1029
Arresten - Arrêts	968	1104	1067	1187	1138	1081	1249	1096	1149	1204
Te wijzen - A juger	241	269	337	310	436	597	600	806	886	711

■ Nieuw - Nouveaux ■ Arresten - Arrêts ■ Te wijzen - A juger

S- zaken

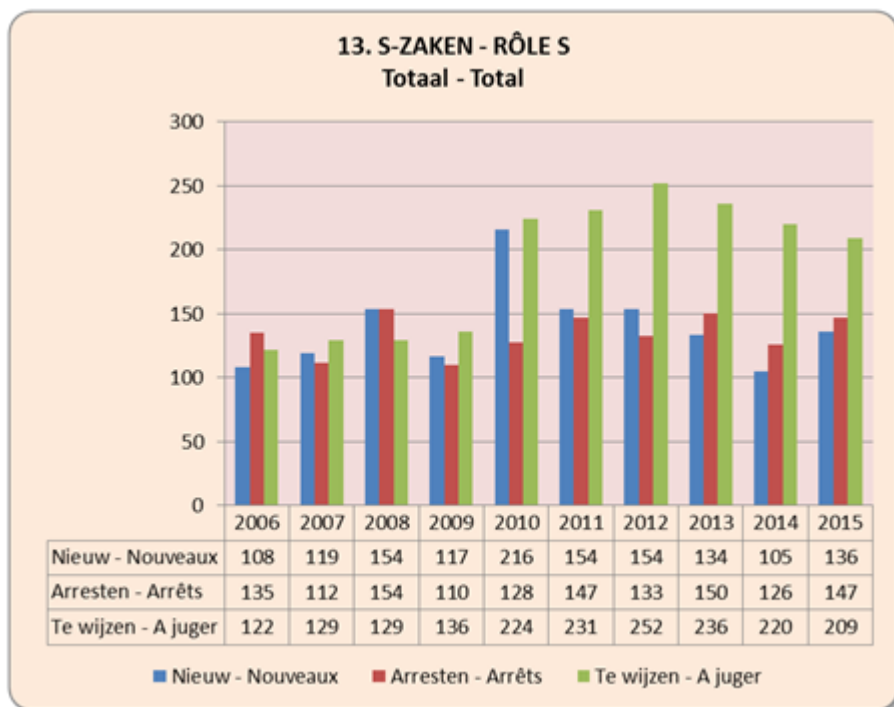
Volgens de wet worden dergelijke zaken behandeld door de derde kamer van het Hof. De wet bepaalt eveneens dat een gedeelte van de leden van het Hof blijk moeten geven van specifieke ervaring in sociale zaken.

De derde kamer behandelt ook C-zaken. Zo heeft de Franstalige kamer 42 C-zaken en de Nederlandstalige kamer 93 C-zaken behandeld. Sommige van die dossiers, die niet als zuivere S-dossiers kunnen worden aangemerkt, behandelen evenwel kwesties die het arbeidsrecht en het socialezekerheidsrecht aanbelangen.

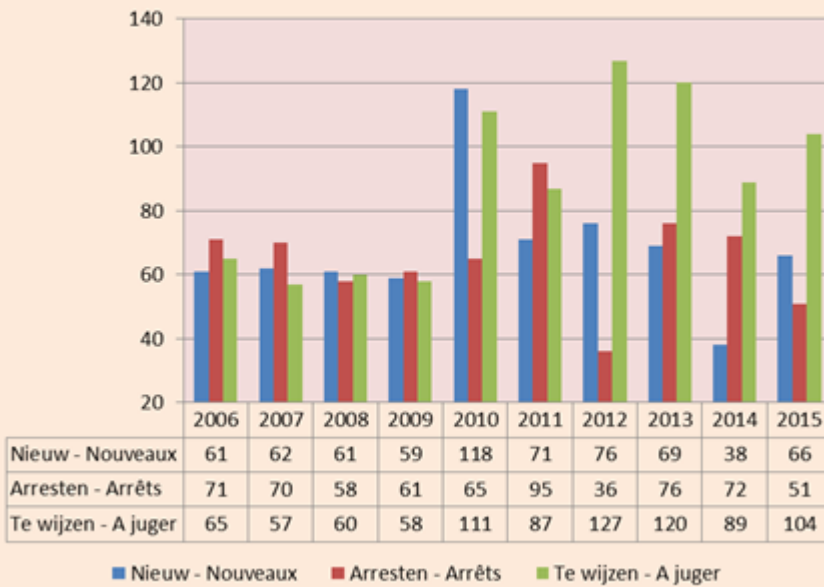
In sociale zaken steeg het aantal nieuwe zaken aanzienlijk aan Nederlandstalige zijde en kwam het terug op het peil van 2013, terwijl het aan Franstalige zijde onveranderlijk bleef. Het aantal arresten nam globaal toe, waardoor de zaken die nog beplecht moeten worden met 11 eenheden daalde.

De gemiddelde behandelingsduur van de Franstalige zaken daalde naar het peil van 2013, terwijl die van de Nederlandstalige zaken lichtjes bleef stijgen. Die langere behandelingsduur valt te verklaren door het feit dat, om de aanzienlijke toename van fiscale dossiers te beheersen, de Nederlandstalige sociale zaken in 2014 en 2015 door een kleiner aantal raadsheren werden behandeld. Gelet op het vrij beperkte aantal sociale geschillen, is het gevolg van de complexe dossiers op de gemiddelde behandelingsduur bovendien duidelijker te voelen dan in andere materies.

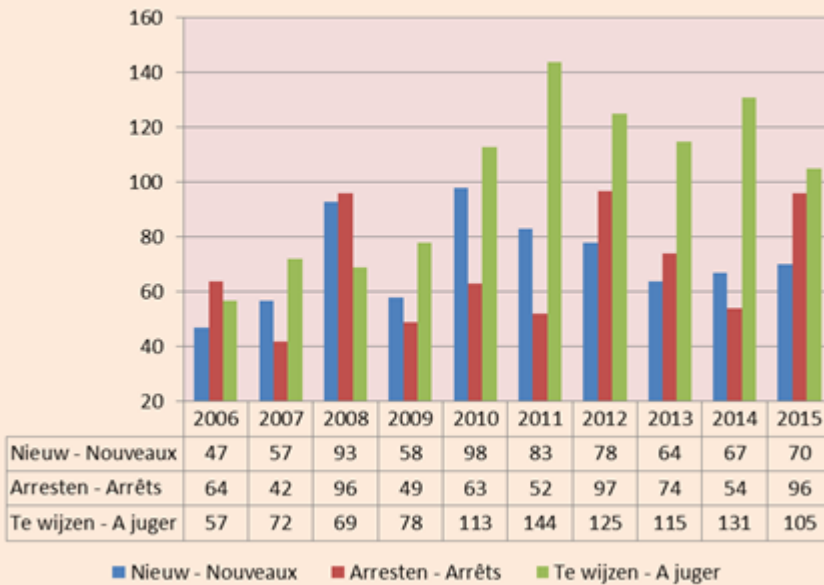
Net zoals in 2014, werden in 2015 vier bijzondere zittingen georganiseerd waarin telkens alle gespecialiseerde magistraten van beide taalrollen gezeteld hebben ten einde de gespecialiseerde kennis binnen het Hof optimaal aan te wenden en de eenheid van rechtspraak van de twee afdelingen van de derde kamer te bevorderen. Die succesvolle ervaring zal het volgende jaar worden voortgezet.

14. S-ZAKEN - RÔLES
Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais

15. S-ZAKEN - RÔLES
Frans taalrol - Rôle français

G- zaken

In tegenstelling tot vorig jaar, kent het aantal verzoeken tot rechtsbijstand een lichte stijging. In 2015 werden 241 aanvragen ingediend, tegen 226 in 2014, zijnde een stijging met iets meer dan 10 pct.

Het gemiddelde van het aantal ingediende zaken bedraagt 245 voor de laatste vijf jaren en 246 voor de laatste tien jaren. Het aantal in 2015 ingediende zaken is dus iets lager dan die gemiddelden.

De financiële grens om rechtsbijstand geheel of gedeeltelijk toe te staan is ongewijzigd gebleven.

In 2015 zijn er 230 definitieve beslissingen genomen. Daaronder waren er 3 afstanden of vorderingen zonder voorwerp, 56 beslissingen die de rechtsbijstand toekenden, wat neerkomt op 24,34 pct., en 171 beslissingen van afwijzing, hetzij 74,34 pct. Van de definitieve beslissingen werden er 138 genomen na het advies van een advocaat bij het Hof te hebben ingewonnen, wat neerkomt op 60,43 pct. Dit houdt in dat 39,57pct. van de beslissingen gewezen werden zonder voorafgaandelijk advies. Ook zijn er 5 voorlopige beslissingen genomen. Twee daarvan nemen het onvermogen van de verzoeker aan en houden voor het overige de zaak aan in afwachting van een advies van een advocaat bij het Hof. Drie andere beslissingen bevelen de betaling van een provisie. De 6 overblijvende zaken wachten nog op het advies van een advocaat van het Hof.

Van de 235 definitieve of voorlopige beslissingen zijn er 95 van de Nederlandse taalrol en 140 van de Franse taalrol.

Alle adviezen van de advocaten bij het Hof werden uitgebracht op verzoek van het Bureau in overeenstemming met artikel 682, tweede lid, Gerechtelijk Wetboek en de vereisten van het EVRM. Van de 138 adviezen van die advocaten, waren er 36 gunstig, hetzij 26 pct. Dit komt neer op een vermindering tegenover het gemiddelde van 36,62 pct. van de laatste vijf jaren. Deze grondige adviezen van een hoogstaande kwaliteit worden door de advocaten bij het Hof kosteloos uitgebracht.

Het Bureau kampt met praktische moeilijkheden wanneer het de toekenning van rechtsbijstand aan de voorwaarde wil verbinden dat, op grond van artikel 669 van het Gerechtelijk Wetboek, een bepaald bedrag in consignatie wordt gegeven. Die moeilijkheden rijzen doordat die bepaling verplicht dat bedrag in handen van de ontvanger der registratie te storten. De procureur-generaal heeft bijgevolg in zijn verslag aan het parlementaire comité belast met de wetsevaluatie een voorstel tot wetswijziging geformuleerd, teneinde toe te laten dat de provisie wordt betaald aan de griffie van het Hof en dat voornoemd bedrag bij voorrang wordt gebruikt om het honorarium te betalen van de advocaat bij het Hof aan wie gevraagd wordt een door artikel 682 van het Gerechtelijk Wetboek opgelegd advies uit te brengen over de slaagkansen van een cassatieberoep.

Voor nadere informatie wordt verwezen naar de studie over de rechtsbijstand die in het jaarverslag van 2010 is opgenomen en naar de webstek van het Hof.

	2011	2012	2013	2014	2015
Afgewezen aanvragen zonder advies van een advocaat bij het Hof	98	72	71	62	69
Afgewezen aanvragen na advies van een advocaat bij het Hof	113	86	94	115	102
Totaal der beslissingen waarbij de rechtsbijstand wordt verworpen	211	158	165	177	171
Toegewezen aanvragen zonder advies van een advocaat bij het Hof om te antwoorden of beperkt tot de kosten	18	23	17	13	20
Toegewezen aanvragen na advies van een advocaat bij het Hof	48	52	50	39	36
Totaal der beslissingen waarbij de rechtsbijstand wordt toegekend	66	75	67	52	56
Afstanden	0	3	5	1	3
Totaal der gewezen beslissingen	277	236	237	230	230
Nieuwe aanvragen	276	251	232	226	241

Bijzondere procedures

In 2015 werden 55 arresten gewezen tot onttrekking van de zaak aan de rechter, hetzij omdat een rechter verzuimd heeft zes maanden lang een beslissing uit te spreken, hetzij wegens gewettigde verdenking.

Het Hof heeft in zeven zaken in verenigde kamers en in drie in voltallige zitting uitspraak gedaan.

Eén zaak werd door de algemene vergadering behandeld.

Resultaat van de cassatieberoepen

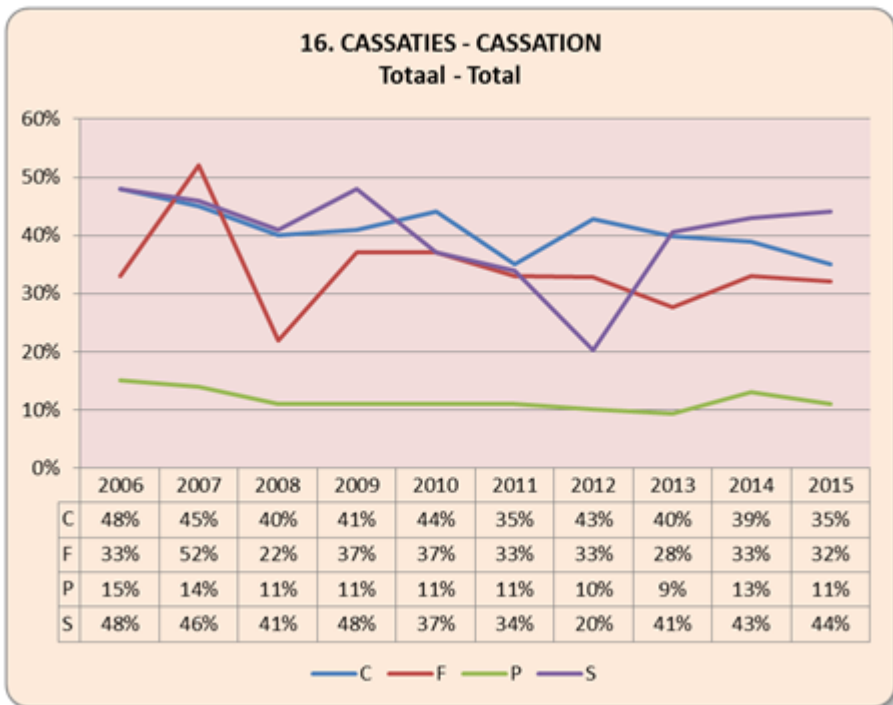
Cassatie in het algemeen

Het aantal cassatieberoepen dat leidt tot cassatie is zeer uiteenlopend. Veel hangt af van de materie waarop het cassatieberoep betrekking heeft en dus ook van de vraag of de bijstand van een advocaat bij het Hof van Cassatie, van een advocaat of van een advocaat met een bepaalde anciënniteit vereist is.

In burgerlijke zaken, waarin de bijstand van een advocaat bij het Hof van Cassatie in de regel verplicht is, bedraagt het aantal vernietigingen 34,56 pct. Dat cijfer is iets lager dan dat van die vorige jaren, zonder dat dit daarom significant is.

In strafzaken bedraagt het aantal vernietigingen 10,70 pct., wat overeenstemt met het gemiddelde van de laatste jaren. De door de wet van 14 februari 2014 ingevoerde hervorming en de opleiding die werd gegeven aan sommige gespecialiseerde advocaten heeft tot nu toe geen enkele weerslag gehad op het aantal vernietigingen. Het is zonder twijfel te vroeg om de gevolgen daarvan al te merken.

In fiscale zaken, waar de zaak mag worden ingeleid door een gewone advocaat en zelfs door een gemachtigde ambtenaar van de FOD-Financiën, bedraagt het cassatiepercentage 32,16 pct. Dit percentage blijft de jongste jaren vrij constant.

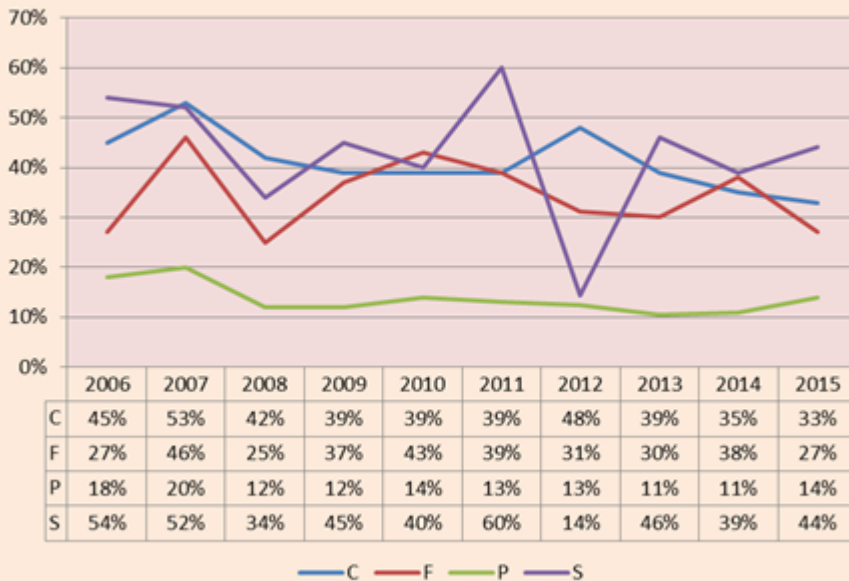

17. CASSATIES - CASSATION
Nederlandse taalrol - Rôle néerlandais

— C — F — P — S

18. CASSATIES - CASSATION
Franse taalrol - Rôle français

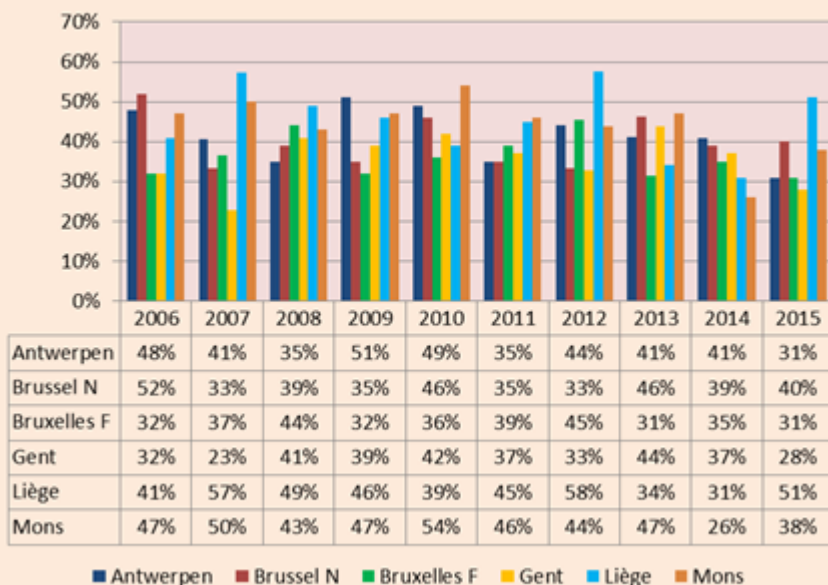

— C — F — P — S

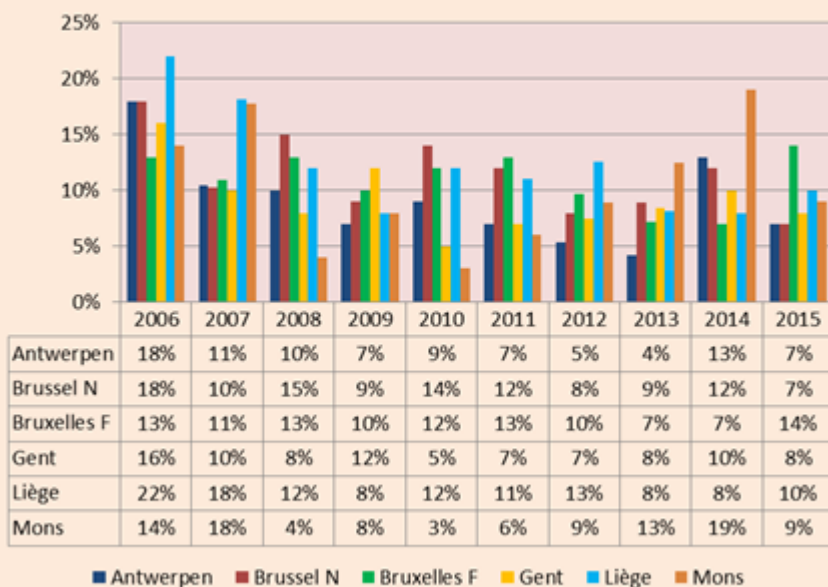
Cassaties per ressort

De gegevens betreffende de cassaties per ressort moeten met de nodige omzichtigheid worden behandeld. Wanneer het aantal zaken waartegen een cassatieberoep wordt ingesteld in een bepaalde materie laag is, is de kans op extreme cijfers ook hoog, in de ene of andere zin. Dit kan statistisch een verkeerd of ongenuanceerd beeld opleveren. Het behoort aan de hoven en rechtbanken om deze cijfers te evalueren.

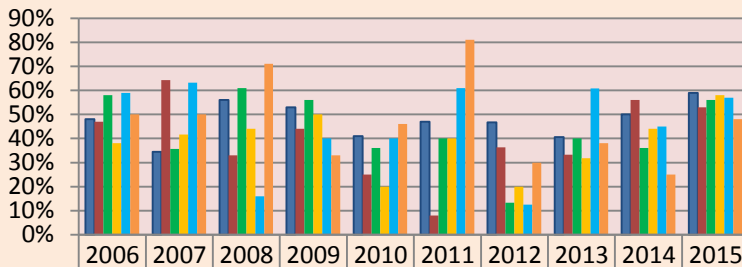
19. CASSATIES - CASSATION C-zaken - Affaires C

20. CASSATIES - CASSATION P-zaken - Affaires P

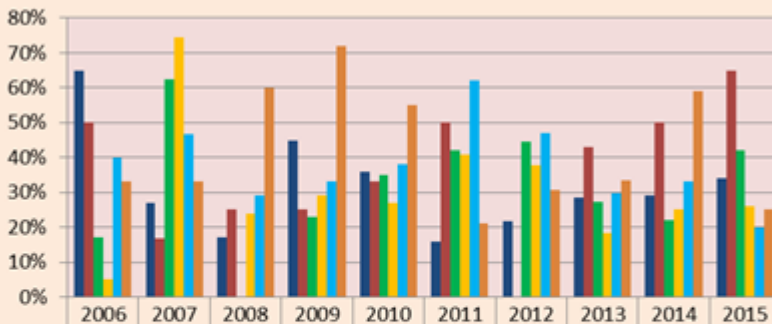
21. CASSATIES - CASSATION S-zaken - Affaires S

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	48%	34%	56%	53%	41%	47%	47%	41%	50%	59%
Brussel N	47%	64%	33%	44%	25%	8%	36%	33%	56%	53%
Bruxelles F	58%	36%	61%	56%	36%	40%	13%	40%	36%	56%
Gent	38%	42%	44%	50%	20%	40%	20%	32%	44%	58%
Liège	59%	63%	16%	40%	40%	61%	13%	61%	45%	57%
Mons	50%	50%	71%	33%	46%	81%	30%	38%	25%	48%

■ Antwerpen ■ Brussel N ■ Bruxelles F ■ Gent ■ Liège ■ Mons

22. CASSATIES - CASSATION F-zaken - Affaires F

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	65%	27%	17%	45%	36%	16%	22%	29%	29%	34%
Brussel N	50%	17%	25%	25%	33%	50%	0%	43%	50%	65%
Bruxelles F	17%	63%	0%	23%	35%	42%	44%	27%	22%	42%
Gent	5%	74%	24%	29%	27%	41%	38%	18%	25%	26%
Liège	40%	47%	29%	33%	38%	62%	47%	30%	33%	20%
Mons	33%	33%	60%	72%	55%	21%	31%	33%	59%	25%

■ Antwerpen ■ Brussel N ■ Bruxelles F ■ Gent ■ Liège ■ Mons

Conclusie

De algemene conclusie is dat het Hof van Cassatie globaal genomen de kwantitatieve problemen nog onder controle heeft. Het feit dat het aantal nieuwe zaken dit jaar gevoelig daalde, heeft het Hof ademruimte gegeven waardoor het de hoeveelheid nog te behandelen dossiers heeft kunnen doen dalen. Er moet worden afgewacht of die dalende tendens zich de volgende jaren zal voortzetten, dan wel of zij uitzonderlijk was.

Het aantal nieuwe strafzaken blijft aanzienlijk hoog terwijl het merendeel van die zaken de aandacht van het Hof niet verdient. De kans dat cassatieberoepen in die materie succes oogsten blijft onbeduidend en de aandacht die in hoogdringendheid besteed wordt aan te veel zaken die van bij de aanvang kansloos zijn, vertraagt het onderzoek, door het Hof, van zaken die belangrijk zijn voor de eenheid van het recht en voor de maatschappij in het algemeen. Het is te hopen dat dit probleem zal worden opgelost door de recente hervorming van de cassatieprocedure.

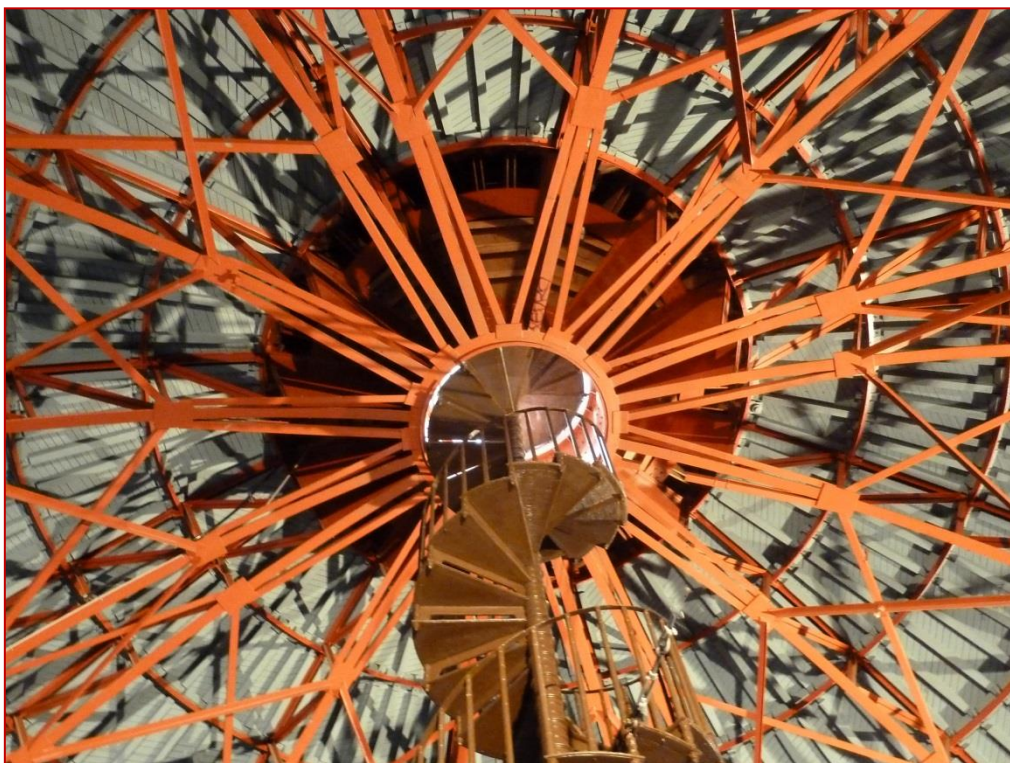
Het Hof heeft zelf maatregelen genomen om de doorlooptijd van de zaken niet verder te doen toenemen. Zijn bewegingsruimte blijft evenwel beperkt, als men de kwaliteit van de rechtspraak tenminste niet in het gedrang wil brengen.

De kwalitatieve uitdaging blijft bestaan: hoe kunnen wij aan de burgers goede, doordachte en duidelijke beslissingen aanreiken. Vanuit dat oogpunt blijft het grote aantal te behandelen zaken een blijvende bekommernis. De kans is reëel dat die evolutie op termijn het Hof belet zijn essentiële taken te volbrengen, met name de eenheid van rechtspraak en de ontwikkeling van het recht in ons land te bevorderen en de rechtszekerheid van de burgers te garanderen.

Bovendien is het Hof ongerust over de toekomst: hoe zal het zijn opdrachten kunnen blijven uitvoeren, wanneer de middelen waarover het beschikt, die thans amper toereikend zijn, hem gedeeltelijk worden ontnomen?

Bijlage – Organigram en samenstelling van het Hof van Cassatie en het openbaar ministerie

Organigram en samenstelling van de zetel op 31 december 2015

Organigram

1 eerste voorzitter (F)

1 voorzitter (N)

6 afdelingsvoorzitters (3N et 3F)

22 raadsheren (11F en 11 N, waarvan 2 vacant)

hetzij in totaal 30 magistraten.

Onder de magistraten van de zetel hebben 10 leden het wettelijk bewijs geleverd van de kennis van de andere landstaal; één lid levert het bewijs van de kennis van de Duitse taal.

Samenstelling

Algemene leiding: eerste voorzitter ridder J. de Codt

EERSTE KAMER

Leiding: afdelingsvoorzitter C. Storck

FRANSE AFDELING

afdelingsvoorzitters

C. Storck
A. Fettweis

raadsheren

D. Batselé
M. Regout
M. Delange
M. Lemal
M.-Cl. Ernotte
S. Geubel

NEDERLANDSE AFDELING

afdelingsvoorzitters

E. Dirix
B. Deconinck
A. Smetryns

raadsheren

K. Mestdagh
G. Jocqué
B. Wylleman
K. Moens

plaatsvervangers

raadsheren

P. Cornelis

G. Steffens

F. Roggen

plaatsvervangers

voorzitter

afdelingsvoorzitter

raadsheren

P. Maffei

A. Fettweis

B. Dejemeppe

F. Van Volsem

A. Bloch

A. Lievens

E. Francis

TWEEDE KAMER

Leiding: eerste voorzitter ridder J. de Codt

FRANSE AFDELING

NEDERLANDSE
AFDELING

eerste voorzitter

J. de Codt

afdelingsvoorzitter

F. Close

raadsheren

B. Dejemeppe

P. Cornelis

G. Steffens

F. Roggen

N.

voorzitter

P. Maffei

raadsheren

G. Jocqué

F. Van Volsem

A. Bloch

P. Hoet

A. Lievens

E. Francis

S. Berneman

N.

plaatsvervangers

afdelingsvoorzitter

A. Fettweis

raadsheren

D. Batselé

M. Regout

M. Delange

plaatsvervangers

afdelingsvoorzitters

B. Deconinck

A. Smetryns

raadsheren

K. Mestdagh

B. Wylleman

M. Lemal
M.-Cl. Ernotte
S. Geubel
S. Berneman

DERDE KAMER

Leiding: afdelingsvoorzitter C. Storck

FRANSE AFDELING

afdelingsvoorzitters C. Storck
A. Fettweis

raadsheren D. Batselé
M. Regout
M. Delange
M. Lemal
M.-Cl. Ernotte
S. Geubel

plaatsvervangers

raadsheren G. Steffens
S. Berneman

NEDERLANDSE AFDELING

afdelingsvoorzitters E. Dirix
B. Deconinck
A. Smetryns

raadsheren K. Mestdagh
A. Lievens
B. Wylleman
K. Moens

plaatsvervangers

raadsheren G. Jocqué
M. Delange
P. Hoet

BUREAU VOOR RECHTSBIJSTAND

voorzitter: voorzitter P. Maffei

plaatsvervangende voorzitters : afdelingsvoorzitters A. Fettweis en A. Smetryns,
raadsheer M. Regout

Organigram en samenstelling van het openbaar ministerie op 31 december 2015

Organigram

1 procureur-generaal (N)

1 eerste advocaat-generaal (F)

12 advocaten-generaal (6N et 6F)

1 plaatsvervangend magistraat (N)

2 advocaten-generaal met opdracht, van wie 1 voltijds (N) en 1 deeltijds (F)

d.i. een totaal van 15,5 magistraten, aangezien één onder hen voltijds als bureau­lid van de Hoge Raad voor de Justitie werd aangewezen.

Onder de magistraten van het parket hebben 5 leden het bewijs geleverd van de kennis van de andere landstaal ; één lid leverde het bewijs van de kennis van de Duitse taal.

De dienst van de zittingen werd, in de regel, als volgt onder de magistraten van het parket verdeeld :

Eerste kamer (burgerlijke zaken, handelszaken en fiscale zaken)

Nederlandstalige afdeling : de eerste advocaat-generaal en drie advocaten-generaal

Franstalige afdeling : de eerste advocaat-generaal en drie advocaten-generaal, onder wie één met opdracht

Tweede kamer (strafzaken)

Nederlandstalige afdeling : de procureur-generaal en vier advocaten-generaal, onder wie één plaatsvervangend magistraat en één advocaat-generaal met opdracht

Franstalige afdeling : de eerste advocaat-generaal en drie advocaten-generaal, onder wie één met opdracht

Derde kamer (sociale zaken en, soms, burgerlijke en fiscale zaken)

Nederlandstalige afdeling : een advocaat-generaal

Franstalige afdeling : twee advocaten-generaal, onder wie een met opdracht

Tuchtzaken:

Nederlandstalige afdeling: de procureur-generaal en twee advocaten-generaal, onder wie één plaatsvervangend magistraat

Franstalige afdeling: de procureur-generaal, de eerste advocaat-generaal en een advocaat-generaal

In voorkomend geval worden die magistraten vervangen door een door de procureur-generaal aangewezen lid van het parket of worden de zaken over een bepaalde materie verdeeld onder de advocaten-generaal van een andere kamer.

Rechtsbijstand (N en F) : twee advocaten-generaal

Samenstelling

Procureur-generaal : P. Duinslaeger

Eerste advocaat-generaal : A. Henkes

Advocaten-generaal :

J.-Fr. Leclercq

R. Loop

Th. Werquin

M. Timperman

D. Thijs

D. Vandermeersch

J.M. Genicot

C. Vandewal

R. Mortier (voltijds aangewezen bureaulid van de Hoge Raad voor de Justitie)

A. Van Ingelgem

H. Vanderlinden

L. Decreus

M. Palumbo (deeltijds gedelegeerd)

A. Winants (voltijds gedelegeerd)

M. De Swaef (emeritus eerste advocaat-generaal, plaatsvervangend magistraat)

Referendarissen

Het kader bestaat uit 10 plaatsen voor Nederlandstaligen en vijf plaatsen voor Franstaligen.

G. Van Haegenborgh (N)

D. Patart (F)

G.-Fr. Raneri (F)

F. Louckx (N)

M. van Putten (N)

F. Parrein (N)

A. Meulder (F)

N. Schmitz (F)
A. Lenaerts (N)
J. del Corral (N)
J. De Herdt (N)
S. Guiliams (N)
N.
N.
N.

Magistraten met opdracht

E. Van Dooren, raadsheer in het hof van beroep te Antwerpen
F. Blockx, toegevoegd rechter voor het rechtsgebied van het hof van beroep te Bergen
H. Mormont, raadsheer in het arbeidshof te Luik
M. A. Masschelein, substituut-arbeidsauditeur bij het arbeidsauditoraat te Gent
B. Van den Bergh, raadsheer in het hof van beroep te Antwerpen

Organigram en samenstelling van de griffie op 31 december 2015

Organigram

Personeelsbestand

Wettelijk kader

1 hoofdgriffier
1 griffier-hoofd van dienst
11 griffiers
21 assistenten (8 vacant)
10 medewerkers (3 vacant)

Buiten kader

1 griffier (afgevaardigd door de militaire rechtscolleges)
21 contractuelen, van wie :
1 deskundige gebouwenbeheerder
1 medewerker (chauffeur van de eerste voorzitter)

- 13 contractuele medewerkers (griffie)
- 4 contractuele medewerkers (arbeiders gebouwenbeheer)
- 2 contractuele medewerkers (onthaal)

Verdeling van de personeelsleden per dienst (reële bezetting)

Algemene leiding

- 1 hoofdgriffier
- 1 griffier-hoofd van dienst
- 1 contractuele medewerker

Griffie

- (1) Beheer rollen-dossiers
  - 2 assistenten
  - 2 medewerkers
- (2) Dienst boekhouding (briefwisseling, afleveren expedities, kopies, enz.)
  - 1 assistent
  - 1 medewerker
- (3) Dienst zittingen
  - 8 griffiers (van wie één afgevaardigd)
  - 3 assistenten (van wie één verantwoordelijk is voor de uitgave van Arresten van Cassatie)
  - 7 medewerkers
- (4) Dienst beheer informaticasysteem
  - 1 assistent
- (5) Secretariaat van de eerste voorzitter en voorzitter
  - 1 griffier (kabinetssecretaris)
  - 3 assistenten
- (6) Dienst documentatie
  - 3 assistenten
  - 1 medewerker
- (7) Dienst expeditie en verdeling externe en interne post, zittingen
  - 3 medewerkers
- (8) Dienst beheer gerechtsgebouwen

1 deskundige gebouwenbeheerder
2 medewerkers
4 medewerkers arbeiders
(9) Dienst onthaal gerechtsgebouw
3 medewerkers
(10) Chauffeurs eerste voorzitter
1 medewerker
(11) Dienst beheer en toezicht
1 griffier
1 assistent
11 medewerkers

Samenstelling

Hoofdgriffier : C. Van Der Kelen

Griffier-hoofd van dienst : K. Merckx

Griffiers:

F. Adriaensen

Ph. Van Geem (manager van de dienst Toezicht en beheer)

V. Kosynsky (afgevaardigd)

F. Gobert

J. Pafenols (kabinetssecretaris)

P. De Wadripont

T. Fenaux

K. Van Den Bossche

A. Marcelis (langdurig afwezig)

V. Van de Sijpe

L. Body

N.

Secretariaat van het parket

Organigram

1 hoofdsecretaris (F)

1 secretaris-hoofd van dienst (N)
5 secretarissen (3F en 2N, van wie één gedelegeerd)
1 deskundige documentatiebeheer
5 assistenten (3N en 2F)
4 medewerkers (4N)
1 technisch gerechtelijk assistent (N) (gedetacheerd)
1 contractuele medewerker (1F)

Samenstelling

Hoofdsecretaris: E. Ruytenbeek
Secretaris-hoofd van dienst: N. Van den Broeck
Secretarissen:
V. Dumoulin
J. Cornet
P. Peters
J. Wyns
I. Neckebroeck (gedelegeerd)

Secretariaat van de Eerste Voorzitter

Griffier-kabinetssecretaris : J. Pafenols
Assistenten : S. Samyn
N. Tielemans
E. De Rouck

Dienst overeenstemming der teksten en documentatiedienst

Deze dienst is samengesteld uit verschillende magistraten met opdracht, twee assistenten en een ploeg vertalers.

Dienst overeenstemming der teksten

Het kader bestaat uit tien attachés. Negen plaatsen zijn momenteel ingevuld in deze vertaaldienst, die onder het gezag en de leiding staat van de Eerste Voorzitter, bijgestaan door de Procureur-generaal.

Directie : M. Maillard

Leden : M. Kindt
D. Huys
S. De Wilde
V. Bonaventure
H. Giraldo
A. Brouillard
B. De Luyck
J. De Meyere
N.

Documentatiedienst

Assistenten : Ch. Dubuisson
M. Michelot
Medewerkers : A.-M. Erauw
P. Duchêne

Bibliotheek

Deskundige documentatiebeheer : Ch. Willemsen
Assistent: A. Boudart

Steundienst

1 deskundige financieel beheer: M. De Roover (attaché, contractueel)

Bijlage – Lijst van de studies gepubliceerd in het jaarverslag van het Hof van Cassatie sinds 1998

- “De redenen van de arresten van het Hof”, Jaarverslag, 1998, p. 75.
- “Onttrekking en wraking”, Jaarverslag, 1999, p. 61.
- “Rechtsbijstand voor het Hof van Cassatie”, Jaarverslag, 1999, p. 75.
- “Eerste toepassingen van de wet Franchimont”, Jaarverslag, 1999, p. 97.
- “Het Hof van Cassatie en het Arbitragehof”, Jaarverslag, 1999, p. 105.
- “Enkele bijzondere aangelegenheden”, Jaarverslag, 2000, p. 99.
- “Het openbaar ministerie in de procedure voor het Hof van Cassatie en de nieuwe proceduremodaliteiten voor het Hof na de hervorming van 14 november 2000”, opgesteld door voorzitter I. Verougstraete en advocaat-generaal G. Bresseleers, Jaarverslag, 2001, p. 31.
- “Voorlopige hechtenis”, opgesteld door procureur-generaal J. du Jardin, raadsheren L. Huybrechts en J. de Codt, advocaten-generaal M. De Swaef en P. Duinslaeger en referendaris bij het Hof van Cassatie F. Swennen, Jaarverslag, 2001, p. 183.
- “Het Hof van Cassatie en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens”, opgesteld door referendarissen bij het Hof van Cassatie G.-F. Raneri en A. De Wolf, o.l.v. voorzitter I. Verougstraete, eerste advocaat-generaal J.-F. Leclercq en afdelingsvoorzitter M. Lahousse, Jaarverslag, 2002, p. 420.
- “Aanpassing van de vordering in de zin van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie S. Mosselmans, Jaarverslag, 2002, p. 468.
- “Algemene rechtsbeginselen”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie A. Bossuyt, onder toezicht van voorzitter I. Verougstraete, Jaarverslag, 2003, I, p. 112.
- “Onmiddellijk cassatieberoep tegen beslissingen die geen eindbeslissingen zijn, in de zin van artikel 416, tweede lid, van het wetboek van strafvordering”, opgesteld door raadsheer L. Huybrechts en referendaris bij het Hof van Cassatie G.-F. Raneri, Jaarverslag, 2003, I, p. 163.
- “Omvang van de vernietiging in strafzaken en de regel van de eenheid – onsplitsbaarheid van de beslissing over de schuld en de straf – evolutie van de rechtspraak van het Hof, in het spoor van het arrest van Esbroeck van 8 februari 2000”, opgesteld door procureur-generaal J. du Jardin, met de medewerking van referendaris bij het Hof van Cassatie M. Traest en magistraat met opdracht M.-R. Monami, Jaarverslag, 2003, II, p. 255.

- “Beschouwingen over de geschillen voorgelegd aan het Hof van Cassatie over de regulering ervan”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie T. Erniquin samenwerking met raadsheer S. Velu, Jaarverslag, 2003, II, p. 266.
- “Administratieve sancties”, opgesteld door de referendarissen bij het Hof van Cassatie I. Boone en G. Van Haegenborgh, onder toezicht van raadsheer L. Huybrechts, eerste advocaat-generaal J.-F. Leclercq en voorzitter I. Verougstraete, Jaarverslag, 2004, p. 185.
- “De toepassing van het gerechtelijk wetboek in strafzaken: artikelsgewijze bespreking van de rechtspraak van het Hof”, opgesteld door de referendarissen bij het Hof van Cassatie G.-F. Raneri en M. Traest, onder de leiding van afdelingsvoorzitter F. Fischer, raadsheer P. Mathieu en advocaat-generaal met opdracht Ph. de Koster, Jaarverslag, 2005, p. 176.
- “De procedurele aspecten van de substitutie van motieven door het Hof van Cassatie in burgerlijke zaken”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie David De Roy, onder de leiding van afdelingsvoorzitter E. Waúters, raadsheer J. De Codt en advocaat-generaal G. Dubrulle, Jaarverslag, 2006, p. 181.
- “De ‘wet’ in de zin van artikel 608 van het Gerechtelijk Wetboek”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie P. Lecroart, onder de leiding van afdelingsvoorzitter C. Parmentier en advocaat-generaal met opdracht Ph. de Koster, Jaarverslag, 2006, p. 200.
- “De in de gecoördineerde wet van 15 september 2006 tot bescherming van de economische mededinging voorziene prejudiciële vraag aan het Hof van Cassatie”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie A. Bossuyt, onder leiding van voorzitter I. Verougstraete, advocaat-generaal D. Thijs en advocaat-generaal met opdracht Ph. de Koster, Jaarverslag, 2007, p. 213.
- “Gerechtskosten voor het Hof van Cassatie in civiele en strafzaken”, opgesteld door Voorzitter I. Verougstraete, Jaarverslag 2008, p. 277.
- “15 jaar cassatierechtspraak inzake douane en accijnzen”, opgesteld door referendaris bij het Hof van Cassatie A. Bossuyt, advocaat-generaal P. Duinslaeger, afdelingsvoorzitter L. Huybrechts en magistraat met opdracht E. Van Dooren, Jaarverslag 2009, p. 197.
- “Rechtsbijstand voor het Hof van Cassatie”, opgesteld door raadsheer A. Fettweis, Jaarverslag 2010, p. 120.
- “Overzicht van cassatierechtspraak inzake onttrekking van de zaak aan de rechter (1 januari 2000 – 30 september 2011), opgesteld door magistraat met opdracht E. Van Dooren, Jaarverslag 2011, p. 106.
- “De wijziging van de rechtspleging voor het Hof van Cassatie in strafzaken – Het voorstel van 2012 en zijn verloop”, opgesteld door referendaris G.-Fr. Raneri, Jaarverslag 2013, p. 146.
- “De wet van 10 april 2014 « tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek betreffende de procedure voor het Hof van Cassatie en de wrakingsprocedure » : *capita selecta*”, opgesteld door referendaris A. Meulder, Jaarverslag 2014, p. 129.